

T.C.
M M A R S N A N G Ü Z E L S A N A T L A R Ü N V E R S İ T E S İ
S O S Y A L B İ L İ M L E R E N S T İ T Ü S Ü
S A N A T T A R İ H İ N A N A B İ L İ M D A L I
T Ü R K V E İ S L A M S A N A T L A R I P R O G R A M I

E D İ N E U Z U N K Ö P R Ü ' D E K O S M A N L I D E V R İ M M A R E S E R L E R

(Y Ü K S E K İ L S A N S T E Z)

Hazırlayan:

20126077 Nilda KONUK

Danı man

Doç. Dr. Nurcan YAZICI MET N

STANBUL 2015

T.C.
M İMAR S İNAN GÜZEL SANATLAR ÜN İVERS İTES İ
SOSYAL B İL İMLER ENST İTÜSÜ
SANAT TAR İH ANAB İL M İDALI
TÜRK VE İSLAM SANATLARI PROGRAMI

ED İNE UZUNKÖPRÜ'DEK İ OSMANLI DEVR İ M İMAR İSERLER İ

(YÜKSEK İL SANS İTEZ İ)

Hazırlayan:

20126077 Nilda KONUK

Danı man

Doç. Dr. Nurcan YAZICI MET İN

STANBUL 2015

Nilda KONUK tarafından hazırlanan **Edirne Uzunköprü'deki Osmanlı Devri Mimari Eserleri** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 18 / 06 / 2015

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Nurcan YAZICI METİN (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Mustafa ÖZER (Bahçeşehir Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Şükrü SÖNMEZER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VII
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	IX
RESİMLER LİSTESİ.....	XIV
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XV
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi.....	3
2.UZUNKÖPRÜ'NÜN COĞRAFİ KONUMU ve TARİHİ.....	5
2.1. Uzunköprü'nün Coğrafi Konumu.....	5
2.2. Tarihsel Süreçte Uzunköprü.....	5
3. UZUNKÖPRÜ'DE GÜNÜMÜZE ULAŞAN MİMARİ ESERLER.....	10
3.1.Dini Yapılar.....	10
3.1.1.Camiler.....	10
3.1.1.1.Muradiye Camii.....	10
3.1.1.2. Habib Hoca Camii.....	18
3.1.1.3. Halise Hatun Camii.....	21
3.1.1.4. Gazi Turhan Bey Camii.....	25
3.1.1.5. Şehsuvar Bey Camii Minaresi.....	30
3.1.2. Türbeler.....	32
3.1.2.1. Gazi Turhan Bey Türbesi.....	32
3.2. Su Yapıları.....	36

3.2.1. Hamamlar.....	36
3.2.1.1. Muradiye Hamamı (Belediye Hamamı).....	36
3.2.2. Çeşmeler.....	40
3.2.2.1.Gazi Mahmut Baba Çeşmesi.....	40
3.2.2.2.Hasodalı Mehmet Ağa Çeşmesi.....	42
3.2.2.3. Tospacı Çeşmesi.....	44
3.2.2.4.Habib Hoca Meydan Çeşmesi.....	47
3.2.2.5.Telli Çeşme.....	49
3.2.2.6.Hürriyet Çeşmesi (Özgürlük Anıtı veya Meşrutiyet Anıtı).....	54
3.2.2.7.On İki Çeşmeler.....	57
3.2.2.7.1. Birinci Çeşme.....	57
3.2.2.7.2 İkinci Çeşme.....	60
3.2.2.7.3.Üçüncü Çeşme.....	62
3.2.2.7.4.Dördüncü Çeşme.....	64
3.2.3.Köprüler.....	66
3.2.3.1. Uzunköprü (Ergene Köprüsü).....	66
3.3.Kamu Yapıları.....	83
3.3.1. PTT Binası (Telgrafhane).....	83
3.3.2. İstasyon Binası.....	86
3.3.3.Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası/Halk Evi).....	90
3.3.4. Tekel Binası.....	95
3.4.Askerî Yapılar.....	99
3.4.1. Kışla Binası (Redif Taburu).....	99
3.4.2. Eski Askerlik Şubesi Binası.....	101

4. UZUNKÖPRÜ'DE GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN MİMARİ ESERLER....	106
5. ŞEHRİN FİZİKİ GELİŞİMİNDE MİMARİ ESERLERİN YERİ.....	109
6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	111
7. KAYNAKÇA.....	117
8. ÖZGEÇMİŞ.....	123

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimimden bu yana, ilgisini, yardımını ve desteğini esirgemeyen, tezimi yöneten ve yönlendiren, tez danışman hocam, Doç. Dr. Nurcan YAZICI METİN'E teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam sürecinde gerek yazılı, gerekse görsel kaynakları temin etmemde bana yardımcı olan tarih öğretmeni Ali Çıtak'a ve Ümit Soydaner'e teşekkür ederim. Belediye arşivinde araştırma yapabilmem için gerekli iznin verilmesinde ve Uzunköprü belediyesinin yayımlamış olduğu yazılı kaynaklardan yararlanabilmemde yardımcı olan belediye başkanı Av.Enis İşbilen'e teşekkür etmek isterim. Uzunköprü Muradiye Camisi'nin proje çizimlerini tez çalışmamda kullanabilmek için bana izin veren Y.Mim.Res.Uzm. Erdoğan Cambaz'a ve mimar İsmail Hatipoğlu'na teşekkür ederim. Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinden yararlanabilmem için gerekli izinleri veren kurul müdürü Yusuf Şamiloğlu'a, bahsi geçen arşivden yararlanabilmeme önayak olan sanat tarihçisi Adem Atıcıya ve metin çevirilerinde yardımcı olan Ömer Tuğrul Güler'e teşekkür ederim. Son olarak, hayatımın her aşamasında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen rahmetli babam Necmettin Konuk'a, annem Nermin Konuk'a ve ablam Nilay Karaağaçlı'ya teşekkür ederim.

Haziran 2015

Nilda KONUK

ÖZET

Bu tez çalışması kapsamında Edirne'nin Uzunköprü İlçesinde ve ilçeye bağlı köylerde yer alan Osmanlı Devri mimari eserleri ele alınmıştır.

Uzunköprü İlçesi, 15.yüzyılda, II. Murat döneminde kurulmuş erken dönem Osmanlı devri yerleşim yeridir. Tarihte Ergene kasabası olarak bilinen bu yerleşim, ismini ilçe merkezinden geçen Ergene Nehri'nden alır. Bahsi geçen bu yer, tarihi kaynaklara göre eskiden ormanlık ve eşkıyaların kol gezdiği bir yerdir. Nehrin bu coğrafya üzerinden geçiyor olması ve nehrin taşması sebebiyle de arazi bataklığıdır.

Edirne'nin başkent olduğu bu dönemde İstanbul henüz fethedilmemiş olduğundan Anadolu ile Balkanlar arasında geçişi sağlayan tek yol bu coğrafya üzerinden sağlanmaktadır. Nehrin zaman zaman taşıyor olması nedeniyle Edirne, Gelibolu arasındaki ulaşım zorlaşmaktadır. 15. y.y. II. Murat tarafından Ergene nehri üzerine bir köprü inşa ettirilir. Bugün Uzunköprü olarak bilinen Ergene Köprüsü 1443 yılında tamamlanmıştır. Köprü'nün iki ucu imara açılmış ve iki başına yerleşimler kurulmuştur. Köprü ile yaklaşık olarak aynı yıllarda tamamlanan külliye ile birlikte Ergene yerleşiminde imar ve iskan faaliyetleri başlamış olur. II. Murat'ın banisi olduğu külliye bünyesinde birçok yapı yer alırken günümüze sadece cami ve şadırvanı ulaşmıştır. Ergene yerleşiminde gerek Türk akıncı beyleri gerekse hayırsever kimseler tarafından yaptırılan yapılarda da yer almakta olup 15. y.y.'da Şehsuvarbey Camii minaresi, Habib Hoca Camii ve 18. y.y.'a tarihlenen Halise Hatun Camii yüzyıllara bağlı olarak yerleşimde gelişim göstermiştir.

İlçe merkezinin dışında birkaç km uzakta yer alan Kırkkavak köyünde 15. y.y.'da Türk akıncı beylerinden Gazi Turhan Bey tarafından inşa ettirilen külliye bünyesindeki yapılardan günümüze sadece cami ve türbe ulaşmıştır.

Köprü ve külliyeyle aynı y.y.'da inşa edilmiş olan çifte hamam özelliğindeki Muradiye hamamı, Uzunköprü'de II. Murat'ın eserleri arasında günümüze ulaşan mimari örneklerdendir. Köprübaşında yer alan Gazi Mahmut Baba çeşmesi de tarih kitabesine göre köprü ile aynı yıla aittir. Bahsi geçen Şehsuvar Bey Camii avlu

duvarına bitişik olarak konumlanmış 1680 tarihli Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, Halise Hatun Camii avlu duvarının birkaç metre ilerisinde 1705 yılına tarihli Tospacı Çeşmesi, 1709 tarihli Habib Hoca Meydan Çeşmesi, köprünün baba taşının hemen yanında 1908 tarihli Meşrutiyet anıtı çeşmesi, 1917 tarihli ve sadece dört tanesi mevcut olan On İki Çeşmeler, günümüzde de varlığını koruyabilmiş bulunan su yapılarıdır.

Kamu yapıları olarak incelediğimiz yapılar arasında, 1873 yılında tamamlanmış olan demiryolu hattı üzerinde, yaklaşık olarak aynı yıllarda inşa edilmiş olması muhtemel olan istasyon binası ve eski PTT binası yer alır. İlçe merkezinin çarşısında 1914 tarihli Halk Kütüphanesi, 20. y.y.'ın başlarında inşa edilmiş ve restorasyondan sonra kent müzesi olarak işlev gören Eski Tekel Binası da değerlendirmeye aldığımız kamu yapıları arasındadır.

İlçe merkezinden çıkışta, Havsa Meriç karayolu üzerinde solda yer alan 11. Hudut taburu olarak kullanılan 1888 tarihli yapı ve ilçe merkezinde 20. yy.'ın başlarında konut olarak inşa edilmiş, sonrasında askerlik şubesi olarak kullanılmış olan bu yapılar tez kapsamında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Osmanlı Dönemi, Uzunköprü yerleşimi, mimari yapılar, dini yapılar, su yapıları, kamu yapıları, askeri yapılar.

SUMMARY

In the scope of this study, Ottoman Era architectural works in Uzunkopru District of Edirne Province and villages within municipal borders thereof are discussed.

Uzunkopru district is an early period Ottoman settlement which was founded in 15th century during Murat II rule. Aforementioned settlement was formerly known as "Ergene Town", which was named after Ergene River flowing through the centre of the district. According to historical sources, mentioned district was formerly forestry where bandits were predominant. Since the river would flow across this area and due to overflows, landscape was marsh.

During this period, Edirne was the capital and since Istanbul had not been conquered yet, aforementioned area was the only transit way between Anatolia and Balkans. Due to the fact that the river overflowed at intervals, transportation between Gallipoli and Edirne became complicated. Murat II had a bridge constructed over Ergene River. Ergene Bridge, which is modernly known as Uzunkopru, was completed in 1443. Both endpoints of the bridge were zoned for residential use and settlements were founded on both sides. Public works and housing activities in Ergene Settlement were initiated by completion of social complex (Kulliye) approximately in the same year as the bridge was completed. Even though there were numerous architectures within the complex founded by Murat II, merely the Sadirvan (fountain for ritual ablutions) and the mosque remain present day. Charitable people and Turkish raiders also contributed to the development of Ergene settlement throughout centuries since they had architectures constructed such as Sahsuvar Bey Mosque Minaret in 15th century, Habib Hoca Mosque and Halise Hatun Mosque in 18th century.

Among the 15th century architectures within the complex, which were built a few kilometres away from the district centre in Kirkkavak Village on the order of Turkish raider Gazi Turhan Bey, only the mosque and the mausoleum (turbe) remain today.

Muradiye Hamami (public bath) containing double baths, which was built in the same century as the bridge and the complex, is one of the remaining architectural examples of Murat II period in Uzunköprü. Gazi Mahmut Baba Cesmesi (fountain) was also built in the same year with regard to the fountain epitaph (kitabe). Has Odali Mehmet Aga Cesmesi, which is located adjacent to Sehsuvar Bey Mosque courtyard wall dated 1680, Tospaci Cesmesi which is located a few metres away from Halise Hatun Mosque courtyard wall dated 1705, Habib Hoca Meydan Cesmesi dated 1709, Mesrutiyet Aniti Cesmesi (Constitutional Monarchy Monument Fountain) dated 1908 and On İki Cesmeler (Twelve Fountains) of which only four fountains remain, are the existing water structures.

Railway Station built on the railroad presumably in the same year as thereof and former Post Office are among discussed buildings. Besides, Public Library located in the marketplace of the town centre dated 1914 and former "Tekel" facility which had been built in early 20th century, currently functions as city museum following its restoration are subject to this study.

Around the exit of the district centre, historical structure dated 1888 on the left side of Havsa - Meric Highway which is currently used as 11th Frontier Battalion Barrack and building which had been constructed as a residence in early 20th century, latter used as military recruiting office are also discussed and analyzed within this study.

KEYWORDS: Ottoman Period, Uzunköprü settlement, architectural structures, religious structures, water structures, public structures, military structures.

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1.1. Uzunköprü'nün Genel Krokisi, (Kaynak: Uzunköprü Belediyesi Tarihi Eserler Kataloğu)

Çizim 3.1.1.1.1 Muradiye Camii Külliyesi Genel Krokisi, 2005, (Kaynak: Latif Bağman Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri)

Çizim 3.1.1.1.2. Muradiye Camii Vaziyet Planı Rölöve Çizimi, 2014, (Kaynak: Yüksek Mimar Restoratör Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle)

Çizim 3.1.1.1.3. Muradiye Camii Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2014,(Kaynak: Yüksek Mimar Restoratör Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle)

Çizim 3.1.1.1.4. Muradiye Camii Kesit Rölöve Çizimi, 2014,(Kaynak: Yüksek Mimar Restoratör Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle)

Çizim 3.1.1.2.1. Habib Hoca Camii Vaziyet Planı, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.2.2. Habib Hoca Camii Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2008, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.2.3. Habib Hoca Camii BB Kesiti Rölöve Çizimi, 2008, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.3.1. Halise Hatun Camii, Vaziyet Planı, 2007, (Kaynak Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.3.2. Halise Hatun Camii Zemin Kat Planı Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.3.3. Halise Hatun Camii Mahfil Kat Planı Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.3.4. Halise Hatun Camii, EE Kesiti Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.4.1. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.4.2. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Genel Görünüş Restorasyon Planı, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.4.3. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi AA Kesiti Restorasyon Çizimi, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.4.4. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Kuzey Cephesi Restorasyon Çizimi, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.5.1. Şehsuvar Bey Camii Vaziyet Planı (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.1.1.5.2. Şehsuvar Bey Camii Minaresi Rölöve Çizimi (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.1.1.1. Uzunköprü Hamamı Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.1.1.2. Uzunköprü Hamamı, Kesit Rölöve Çizimi, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.2.1.1. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi, Görünüş Rölöve Çizimleri, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, 2014)

Çizim 3.2.2.1.2. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Kitabesi Rölöve Çizimi, 2014, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.2.2.1. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II)

Çizim 3.2.3.4.1. Habib Hoca Meydan Çeşmesi, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II)

Çizim 3.2.2.6.1. Özgürlük Çeşmesi Vaziyet Planı Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.2.6.2. Özgürlük Çeşmesi AA Kesiti Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.2.6.3. Özgürlük Çeşmesi Kuzey Cephesi Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.3.7.1.1. On İki Çeşmeler (Birinci Çeşme), (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II.)

Çizim 3.2.3.7.2.1. On İki Çeşmeler (İkinci Çeşme), (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II.)

Çizim 3.2.3.7.3.1. On İki Çeşmeler (Üçüncü Çeşme), (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II.)

Çizim 3.2.3.7.4.1. On İki Çeşmeler (Dördüncü Çeşme), (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II.)

Çizim 3.2.3.1.1. Uzunköprü Memba Yönü 1- 9. Kemer ve Ayaklar ile Mansap Yönü 32- 40. Kemer ve Ayaklar, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.3.1.2. Uzunköprü Memba Yönü 174, 173, 172. Kemerle ve Mansap Yönü 148-144. Kemer, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.3.1.3. Uzunköprü Memba Yönü 148,149. Kemerle ve Mansap Yönü 148,149 Kemerler, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi)

Çizim 3.2.3.1.4. Memba Yönü 149. Ayak Üzerinde Yer Alan Üçgen Balkon Korkuluğundaki Kompozisyon, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.2.1. İstasyon Binası Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.2.2. İstasyon Binası Kat planı Restorasyon Çizimi, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.2.3. İstasyon Binası AA Kesiti Restorasyon Çizimleri, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.2.4. İstasyon Binası AA Kesiti Restorasyon Çizimleri, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.3.1. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası) Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.3.2. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), Güneydoğu ve Kuzeybatı Görünüşü Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.3.3. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), AA Kesiti ve BB kesiti Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.3.4. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), Kuzeydoğu Görünüşü Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.4.1. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), Ön Cephe Görünüşü Restorasyon Çizimi, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.4.2. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), Giriş Kat Planı Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.4.3. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), AA Kesiti Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.4.4. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), Birinci Kat Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.1. Eski Askerlik Şubesi Binası, Bodrum Kat Planı Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.2. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.3. Eski Askerlik Şubesi Binası, Birinci Kat Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.4. Eski Askerlik Şubesi Binası, AA Kesiti Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1.1. Köprünün İskan Edilmiş Olan İki Başı, (Kaynak: Mimar Erdoğan Cambaz'ın İzniyle Alınmıştır Muradiye Camii Sanat Tarihi Raporudan).

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 3.1.1.1.1. Avlu Giriş Kapısı Üzerinde, Atıl Durumda Yer Alan Tamir Kitabesi, 2013, (Kaynak; Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır.).

Fotoğraf 3.1.1.1.2. Muradiye Camii Kuzeybatı Cephesinden Görünüş, 2013, (Kaynak; Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır.).

Fotoğraf 3.1.1.1.3. Muradiye Camii Kuzey Cephesi, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.4. Muradiye Camii Doğu Cephesi, 2013, (Kaynak; Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.5. Muradiye Camii Güney Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.6. Muradiye İç Mekan, 2013, (Kaynak; Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.7. Muradiye İç Mekan Mahfil Katı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.8. Muradiye Camii Minaresi, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.9. Muradiye Camii Şadırvanı (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.10. Muradiye Camii Haziresi, Batı Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.11. Çorlu Fatih Camii 15. Yy. (Kaynak: İsmail Hatipoğlu'nun izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.12. Muradiye Camii Avlu Giriş Kapısı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.13. Muradiye Camii Baklava Dilimli Sütun Başlığı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.14. Muradiye Camii, İç Mekan Tavan Kaplaması, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.1.15. Muradiye Camii Kuzey ve Batı Cephelerinden Görünüş, 1888 II. Abdülhamit Albümü, (Kaynak; Latif Bağman'ın *Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri* isimli kitabından alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.16. Muradiye Camii, 20. y.y'a ait Bir Fotoğraf (Kaynak; Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.17. Muradiye Camii, 1970 yılına ait bir fotoğraf, (Kaynak; Latif Bağman'ın *Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri* isimli kitabından alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.1.18. Muradiye Camii Doğu Cephesinden Görünüş, 1970'li yıllara ait bir fotoğraf, (Kaynak; Latif Bağman'ın *Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri* isimli kitabından alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.2.1. Habib Hoca Camii, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.2. Habib Hoca Camii, Doğu Cephesinden Görünüş, 2014 .

Fotoğraf 3.1.1.2.3. Habib Hoca Camii, Batı Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.4 Habib Hoca Camii, kuzeydoğu Köşede Yer Alan Minare, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.5. Habib Hoca Camii, Restorasyon Aşamasında İç Mekandan Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.6. Habib Hoca Camii, Restorasyon Aşamasında Özgün Dokunun Görünümü, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.7. Habib Hoca Camii, Kuzeydoğu Köşesinden yükselen Minare, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.8. Habib Hoca Camii, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle kullanılmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.3.1. Halise Hatun Camii Restorasyon Öncesi, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle kullanılmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.3.2. Halise Hatun Camii Doğu Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.3. Halise Hatun Camii Kuzey Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.4. Halise Hatun Camii Güney Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.5. Halise Hatun Camii Batı Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.6. Halise Hatun Camii, İç Mekan, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.7. Halise Hatun Cami Harim Mekanı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.8. Halise Hatun Camii Minaresi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.9. Halise Hatun Camii Restorasyon Aşamasındaki Üst Örtü, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.3.10. Halise Hatun Camii Haziresi, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.3.11. Halise Hatun Camii, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.1.1.4.1. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4.2. Gazi Turhan Bey Camii, Kuzey ve Batı Cephelerinden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4.4. Gazi Turhan Bey Camii Güney ve Batı Cephelerden Görünüşü, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4.3. Gazi Turhan Bey Camii, Doğu Cephesinden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4.5. Gazi Turhan Bey Camii Harim Mekanı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4.6. Gazi Turhan Bey Camii, Harim Mekanı, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.4. 7. Edirne Ayşe Kadın Camii (Kaynak; www.panoramia.com).

Fotoğraf 3.1.1.5.1. Şehsuvar Bey Camii Minaresi,2014.

Fotoğraf 3.1.1.5.2. Şehsuvar Bey Camii Minaresi Restorasyon Öncesi, 2013.

Fotoğraf 3.1.2.1.1. Gazi Turhan Bey Türbesi Doğu Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.2.1.2. Gazi Turhan Bey Türbesi Kuzey Cephesi, 2014.

Fotoğraf 3.1.2.1.3. Gazi Turhan Bey Türbesi İç Mekanı, 2014.

Fotoğraf 3.1.2.1.4. Tire Süleyman Şah Türbesi (Kaynak: www.erolsasmaz.com).

Fotoğraf 3.2.1.1.1. Uzunköprü Hamamı, Erkekler ve Kadınlar Bölümünden Genel Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.2. Uzunköprü Hamamı Külhan Bölümü, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.3. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Soyunmalığı ve Ilıklığı, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.4. Uzunköprü Hamamı, Erkekler Bölümünün Sıcaklık ve Halvet birimleri, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.5. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Sıcaklık ve Halvet birimleri, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.6. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Halvet ve Tuvalet birimleri, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.7. Uzunköprü Hamamı, Erkekler Bölümü Sıcaklığı Üst Örtüsü, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.8. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Sıcaklığı, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.9. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Halvet Birimi, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.10. Uzunköprü Hamamı Erkekler bölümü Halvet Birimi Cehennemlikleri, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.11. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Sıcaklık Birimi, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.12. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü ve Halvet Birimlerinin Giriş Kapılarından Görünüm, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.13. Uzunköprü Hamamı Halvet Birimi Üst Örtüsü .

Fotoğraf 3.2.1.1.14. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Halvet Birimi, Cehennemlikler, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.15. Uzunköprü Hamamı Külhanı, 2014.

Fotoğraf 3.2.1.1.16. Uzunköprü Hamamı, Külhan Bölümünden Forsi Deliklerinin Görünüşü, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.1.1. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi, Ön Cephe, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.1.2. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Kitabesi, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.1.3. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Orijinal Yeri Değiştirilirken 1960'lı Yıllar, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.2.1. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi.

Fotoğraf 3.2.2.2.2. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.2.3. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.3.2. Tospacı Çeşmesi Kitabesi, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.3.4. Tospacı Çeşmesi, Kitabesi, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.3.1. Tospacı Çeşmesi, Ön Yüzey, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.3.2. Tospacı Çeşmesi, Arka ve Yan Yüzeyler, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.3.5. Tospacı Çeşmesi, Arşiv Fotoğrafı, (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.4.1. Habib Hoca Meydan Çeşmesi, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.4.2. Habib Hoca Meydan Çeşmesi Kitabesi, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.5.1. Telliçeşme, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.2. Teliçeşme, İstridyel Formlu ve Sivri Kemer Formlu Yüzeylerden Görünüş, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.3. Telliçeşme Dilimli Tepeliği, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.5. Telliçeşme, “b” Yüzeyi, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.4. Telliçeşme, “a” Yüzeyi, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.6. Telliçeşme, Detayda Farklı Olan Bordürden Görünüş, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.5.7. Telliçeşme, Detayda Farklı Olan Bordürden Görünüş, 2015.

Fotoğraf 3.2.2.6.1. Hürriyet Çeşmesi (Özgürlük Anıtı/Meşrutiyet Anıtı).

Fotoğraf 3.2.2.6.2. Hürriyet Çeşmesi (Kaynak: Ali Çıtak’ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.6.3. Hürriyet Çeşmesi, (Kaynak: Ali Çıtak’ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.7.2.1. On İki Çeşmeler, İkinci Çeşme (Kaynak: Ali Çıtak’ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.7.2.2. On İki Çeşmeler, İkinci Çeşme, 1990’lı yıllarda çekilmiş bir arşiv fotoğrafı, (Kaynak: Ali Çıtak’ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.2.7.1.1. On İki Çeşmeler, Birinci Çeşme, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.7.3.1. On İki Çeşmeler, Üçüncü Çeşme, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.7.3.2. On İki Çeşmeler, Üçüncü Çeşme, Kitabe, 2014.

Fotoğraf 3.2.2.7.4.1. On İki Çeşmeler, Dördüncü Çeşme, 2014.

Fotoğraf 3.2.3.1.1. Köprü’nün Uydu Fotoğrafı (Kaynak: Müslim Gündüz Yüksek

Lisans Tezi).

Fotoğraf 3.2.3.1.2. Köprü’nün Yaklaşık Olarak Tüm Gözlerinin Günümüzdeki Görünüşü, (Kaynak: Ali Çıtak’ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.3.1.3.Uzunköprü Memba Yönü (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.3.1.4. Uzunköprü Mansap Yönü, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.3.1.5. Memba Yönü 148. Ayaktan Başlayan Sel Yaranlar.

Fotoğraf 3.2.3.1.6. Köprü'nün Havsa Meriç Yolundan Görünümü (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.3.1.7. Mansap Yönünden Görünüş (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.2.3.1.8. Edirne Gazi Mihal Köprüsü (Kaynak: www.edirnevdb.gov.tr).

Fotoğraf 3.2.3.1.9. Köprü'nün 5. Ayağı Üzerinde Yer Alan Süsleme.

Fotoğraf 3.2.3.1.10. Mansap Yönü 6. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme.

Fotoğraf 3.2.3.1.11. Mansap Yönü 6. Ayak Üzerinde Yer Alan Aslan Figürü.

Fotoğraf 3.2.3.1.12. Mansap Yönü 11. Ayak Üzerinde Yer Alan Geometrik Süsleme, 2014.

Fotoğraf 3.2.3.1.13. Mansap Yönü 33. Ayak Üzerinde Yer Alan Ayrım Noktası.

Fotoğraf 3.2.3.1.14. Mansap Yönü Tempan Duvarı Üzerindeki Geometrik Süsleme, 2014.

Fotoğraf 3.2.3.1.15. Memba Yönü 79. Kemer Kilit Taşı Yüzeyinde Yer Alan Bezeme.

Fotoğraf 3.2.3.1.16. Mansap Yönü 82. Ayak.

Fotoğraf 3.2.3.1.17. Memba Yönü 85. Kemer Örgü Taşı.

Fotoğraf 3.2.3.1.18. Memba Yönü 86. Kemer Geometrik Dolgulu Damga.

Fotoğraf 3.2.3.1.19. Memba Yönü 87. Kemer Çok Kollu Yıldız Motifi İle Dolgulanmış Damga.

Fotoğraf 3.2.3.1.20. Memba Yönü 89. Ayak üzerinde Hayvan Mücadele Sahnesi.

Fotoğraf 3.2.3.1.21. Memba ve Mansap Yönleri 94. Kemer Kilit Taşında Yer Alır.

Fotoğraf 3.2.3.1.22. Memba ve Mansap Yönü 95. Kemer Kilit Taşı.

Fotoğraf 3.2.3.1.23. Memba Yönü 96. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.24. Memba Yönü 107. Ayak Altıgen İçindeki Geometrik Süsleme.

Fotoğraf 3.2.3.1.25. Memba Yönü 108. Kemer Kilit Taşı Yüzeyindeki Geometrik Süsleme.

Fotoğraf 3.2.3.1.26. Mansap Yönü 162. Kemer Kilit Taşı.

Fotoğraf 3.2.3.1.27. Mansap Yönü 161. Kemer Kilit Yaşı Yüzeyinde Yer Alan Kabara.

Fotoğraf 3.2.3.1.28. Memba Yönü 160. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi .

Fotoğraf 3.2.3.1.29. Mansap Yönü 160. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.30. Memba Yönü 159. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.31. Memba Yönü 159. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.32. Memba Yönü 158. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.33. Mansap Yönü 158. Kemer Kilit ataşı Yüzeyi

Fotoğraf 3.2.3.1.34. Memba Yönü 157. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1. 35. Memba Yönü 157. Ayak..

Fotoğraf 3.2.3.1.36. Mansap Yönü 157. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.37. Mansap Yönü 156. Kemer.

Fotoğraf 3.2.3.1.38. Memba ve Mansap Yönleri 155. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi.

Fotoğraf 3.2.3.1.39. Memba Yönü 155. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme.

Fotoğraf 3.2.3.1.40. Memba Yönü 154. Kemer Kilit Taşı.

Fotoğraf 3.2.3.1.41. Mansap Yönü 154. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi .

Fotoğraf 3.2.3.1.42. Memba Yönü 153. Ayak

Fotoğraf 3.2.3.1.43. Mansap Yönü 153. Ayak

Fotoğraf 3.2.3.1.44. Memba Yönün 152. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi

Fotoğraf 3.2.3.1.45. Memba Yönü 151. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi

Fotoğraf 3.2.3.1.45. Mansap Yönü 151. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi

Fotoğraf 3.2.3.1.46. 149. Kemer Ayağı Üzerinde Yer Alan Üçgen Balkonun Yan Yüzeylerindeki Hayvan Figürü

Fotoğraf 3.2.3.1.47. 149. Kemer Ayağı Üzerindeki Üçgen Balkonun Yan Yüzeyindeki Hayvan Figürü

Fotoğraf 3.2.3.1.48. Mansap Yönü 139. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi

Fotoğraf 3.2.3.1.49. Memba Yönü 136. Ayak Hayvan Figürü

Fotoğraf 3.2.3.1.50. Memba Yönü 131. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme

Fotoğraf 3.2.3.1.51. Mansap Yönün 129. Ayak Hayvan Figürü

Fotoğraf 3.2.3.1.52. Mansap Yönü 127. Ayak Üzerinde Yer Alan Bitkisel Formlu Süsleme

Fotoğraf 3.2.3.1.53. Memba Yönü 116. Kemer Örgü Taşı üzerinde Yer alan Bitkisel motif

Fotoğraf 3.3.1.1. PTT Binası, Güneydoğu Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.3.1.2. PTT Binası Kuzeydoğu Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.3.1.3. PTT Binası Güneybatı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.3.1.4. PTT Binası Kuzeybatı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.3.1.5. PTT Binası İç mekanda Yer Alan ve Üst Kata ve Diğer Odalara Geçişi Sağlayan Dar Hol, 2014

Fotoğraf 3.3.1.6. PTT Binası, İç Mekan Kuzeybatı Yönüne Bakan Oda,2014

Fotoğraf 3.3.1.7. PTT Binası Güneydoğu Yönünde Yer Alan Giriş Mekanı, 2014

Fotoğraf 3.3.1.8. PTT Binası, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır. 1990'lı yıllara ait)

Fotoğraf 3.3.2.1. İstasyon Binası A Bloğu, 2014.

Fotoğraf 3.3.2.2. İstasyon Binası B Bloğu, 2014.

Fotoğraf 3.3.2.3. İstasyon Binası C Bloğu, 2014.

Fotoğraf 3.3.2.4. Çerkezköy Tren İstasyonu, (Kaynak; www.demiryolcuyuz.com).

Fotoğraf 3.3.3.1. Halk Kütüphanesi Kuzeybatı Cephesinden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.2. Halk Kütüphanesi Kuzeydoğu Cephesinden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.3. Halk Kütüphanesi Güneydoğu Görünüşü, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.4. Halk Kütüphanesi Giriş Katın İç Mekandan Görünüşü, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.5. Halk Kütüphanesi, Katlar Arası Geçişi Sağlayan Merdivenler, 2014

Fotoğraf 3.3.3.6 Halk Kütüphanesi Birinci Kat Merdiven Girişi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.7. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Okuma Salonu,2014.

Fotoğraf 3.3.3.8. Halk Kütüphanesi Birinci Kat, Güneydoğu Yönünden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.9. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Merdiven Girişi Duvar Süslemesi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.10. Halk Kütüphanesi Okuma Odası Duvar süslemesi 2014.

Fotoğraf 3.3.3.11. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Güneydoğu Cephesine Açılan Holün Duvar Süslemesi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.12.Halk Kütüphanesi, Birinci Kat Kuzeybatı ve Kuzeydoğu Cephelerine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.13. Halk Kütüphanesi, Birinci Kat Kuzeydoğu Cephesine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.14. Halk Kütüphanesi, Kuzeybatı Cephesine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014.

Fotoğraf 3.3.3.15. Halk Kütüphanesi Arşiv Fotoğrafı, (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.3.4.1. Eski Tekel Binası Restorasyon Öncesi, (Kaynak: Belediye Arşivi 2012).

Fotoğraf 3.3.4.2. Fotoğraf 3.3.4.2. Eski Tekel Binası Restorasyon Öncesi Arka Cephe, (Kaynak: belediye arşivi 2012).

Fotoğraf 3.3.4.3. Eski Tekel Binası Ön Cephenin Sağındaki Yan Cephe, (Kaynak: belediye arşivi 2012).

Fotoğraf 3.3.4.4. Eski Tekel Binası Ön Cephenin Solundaki Yan Cephe, (Kaynak; belediye arşivi 2012).

Fotoğraf 3.3.4.5. Eski Tekel Binası Restorasyon Sonrası Ön Cephe, (Kaynak: belediye arşivi 2013).

Fotoğraf 3.3.4.6. Eski Tekel Binası İç Mekan Giriş Kat Holü, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.7. Giriş Holünün Sağındaki İlk Oda, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.8. Giriş Holünün Sağındaki İkinci Oda.

Fotoğraf 3.3.4.9. Giriş Holünün Solundaki ilk Oda, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.10. Giriş Kat, Üst Kata Geçişi Sağlayan Merdiven Girişi, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.11. Eski Tekel Binası, İç Mekan Üst Kat Orta Sofa, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.12. Eski Tekel Binası, İç Mekan Üst Kat Orta Sofaya Açılan Oda, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.13. Eski Tekel Binası, Üst Katta Orta Sofaya Açılan Oda, 2014.

Fotoğraf 3.3.4.14. Eski Tekel Binası, Üst Katta Orta Sofaya Açılan Oda, 2014.

Fotoğraf 3.4.1.1. Kışla Binası Redif Taburu,(Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.1.2. Kışla Binası Redif Taburu, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.1.3. Kışla Binası Redif Taburu, (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.2.1. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.2.2. Eski Askerlik Şubesi Binası Bahçeye Açılan Cephe, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.2.3. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, 2014.

Fotoğraf 3.4.2.4. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, Pencere Detayı, 2014.

Fotoğraf 3.4.2.5. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, Kapı Detayı, 2014.

Fotoğraf 3.4.2.6. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Orta Sofa, 2014.

Fotoğraf 3.4.2.7. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Orta Sofa ve Üst Kata Geçişi Sağlayan Ahşap Merdivenler, 2014.

Fotoğraf 3.4.2.8. Uzunköprü Çarşı Meydanında Dış Cephesi Taş Kaplı Konut, 2014.

1.GİRİŞ

Uzunköprü 15. y.y.'da II. Murat devrinde kurulmuş erken dönem Osmanlı yerleşimidir. Payitahtın Edirne'de olduğu dönemde Osmanlı'nın fetih hareketleri için burası stratejik açıdan önem arz etmektedir. Nehrin topografik özelliklerine bağlı olarak Ergene Nehri üzerine 174 gözlü bir köprü kurulmuştur. Böylece ilk imar faaliyetleri başlamış olup köprünün her iki başı da iskan edilmiştir. Uzunköprü'de yerleşim ilk kez bu dönemde olduğundan tam bir Osmanlı yerleşimi olarak değerlendirilebilir.

Tarihsel süreçte 15. y.y.'dan başlayarak 20. y.y.'ın ilk çeyreğine kadar Osmanlı Sanatı'nın Türk Sanatı Tarihi'ndeki yeri ve üslubu inşa edilen mimari eserlere uygulanan tekniklerde, kullanılan inşa malzemelerinde ve bezemede görülebilmektedir. Dönemin sanat anlayışını içeren yapılardan günümüze ulaşan ve ulaşmayan pek çok eser olmuştur.

Çalışma kapsamında günümüze ulaşan mimari eserler yerlerinde incelenmiş; mimari özellikleri, biçim ve dönem özellikleri belirtilmeye çalışılmıştır. İnşa süreçleri ve yapım teknikleri, süslemeler, geçirmiş oldukları onarımlar ve son olarak bugünkü durumları hakkında bilgi verilmiştir. Günümüze ulaşmayan eserler ise isim olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda yüzyıllara bağlı olarak yerleşimin gelişim aşaması kronolojik olarak eserlerin konumlandıkları yerlere göre tespit edilebilmiştir.

1.1.Çalışmanın Amacı

Uzunköprü erken Osmanlı devrinde Sultan II. Murat zamanında kurulmuş bir yerleşim yeridir. İlk olarak Ergene ismiyle anılan şehir ismini “Ergene nehri” üzerine inşa edilmiş olan 174 kemer gözlü köprüden alır. Köprü'nün tamamlanmasıyla bir ucuna, -tarihi kaynaklarda ve salnamelerde geçen- Yayalar köyü, diğer ucuna ise Ergene şehri kurulmuştur. Yaklaşık olarak köprü ile aynı yılda tamamlanan Muradiye Camii külliye bünyesinde inşa edilmiş olmakla birlikte şehrin merkezini oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak gelişen Ergene şehrinde iskan ve imar faaliyetleri artmış olup 15. yy'ın ikinci yarısından 21. yy'ın ilk çeyreğine kadar günümüze ulaşan ya da ulaşmayan pek çok yapıyı merkezinde ihtiva etmiştir.

Uzunköprü'deki Osmanlı devri mimari eserlerine dair herhangi bir çalışma şimdiye kadar yapılmamıştır. Birkaç yerel araştırmacının duyularla yaptığı ve künyesini eksik olarak vermiş oldukları kaynaklardan yararlanarak verdikleri ifadeler vardır.

Çalışmanın konusu, Uzunköprü'de günümüze ulaşan ya da ulaşmayan Osmanlı devri yapılarının mimari açıdan incelenmesi olup, bu çalışmanın amacı yapıların mimari özelliklerini mevcut durumları ile ele almak, süsleme özelliklerini ve üslubunu dönemine göre incelemek, geçirdiği onarımları yazılı ve görsel belgelerden yararlanarak yapının günümüzdeki mimari formu ile özgün durumu arasındaki farkı belirtmektir. Ayrıca inşa tarihi, mimarı ve banisi bilinmeyen yapılar hakkında detaylı araştırma yaparak kısmen de olsa netlik kazandırmaktır. Çalışma kapsamında güdülen bir diğer amaçsa tamamen bir Osmanlı şehri olan Uzunköprü'nün tarihi kaynaklarda geçen Ergene ismiyle anılmış olmasıyla birlikte şehircilik bağlamında, kurulmuş olduğu ilk günden, günümüze gelene kadar geçirmiş olduğu gelişim sürecini irdelemektir.

1.2.Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bir Osmanlı yerleşimi olan ve tarihi kaynaklarda Ergene olarak geçen Uzunköprü'deki mimari eserler çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Edirne'nin ilçesi olan Uzunköprü merkezindeki günümüze ulaşan ve ulaşmayan Osmanlı mimari eserlerinin yanı sıra ilçeye bağlı köylerdeki mimari eser de çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Kapsamlı bir kütüphane taramasından sonra elde edilen yayın ve kaynakların yardımıyla hazırlanmış olan bu çalışma çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. İlk aşama yazılı ve görsel tüm kaynakların incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Sonraki aşama ise eserlerin yerinde görülmesi ve incelenmesi sürecidir.

Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde, günümüze ulaşan ve ulaşmayan Osmanlı devri mimari eserlerinin incelenmesini amaçlayan çalışmanın metni esas olarak beş ana bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümdeki genel giriş ifadelerinden sonra ikinci bölümde “Uzunköprü'nün Coğrafi Konumu ve Tarihi” olup bu bölümde Uzunköprü ilçesinin coğrafi konumu, hangi dönemde kurulduğu ve tarih öncesi dönemi günümüze gelene kadar kronolojik bir şekilde incelenmiştir.

Tez çalışmasının üçüncü bölümü katalog şeklinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, günümüze kadar mevcudiyetini koruyabilmiş olanlar; dini yapılar, su yapıları, kamu yapıları ve askeri yapılar şeklinde gruplara ayrılarak belirlenmiştir. Kronolojik bir düzenlemeye göre dini yapılar; camiler, türbeler, su yapıları; hamamlar, çeşmeler, köprüler, kamu yapıları; PTT binası, gar binası, kütüphane (Türk Ocağı Binası), tekel binası, askeri yapılar; kışla binası ve eski askerlik şubesi binası olarak ayrılmıştır. Her yapı, ismi, inşa tarihi, mevcut ise kitabesi, banisi, mimarı, konumlandığı yer, mimari özellikleri, süsleme üslubu, geçirmiş olduğu onarımlar ve bugünkü durumları şeklinde alt başlıklara ayrılarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tüm yapılar tek tek yerlerinde görülerek günümüzdeki mevcut durumları incelenmiştir. Bazı mimari eserler kaynaklarda yer almamaktadır ve büyük değişikliklerle günümüze ulaşmıştır. Bu örnekler yerinde yapılan incelemelerle eski

fotoğraflar üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinden yapıların rölöve, restitüsyon, restorasyon proje çizimleri ve raporları incelenmiştir. Uzunköprü'deki çeşmelerin ölçüleri kaynaklarda farklı farklı verilmekle birlikte tespit amaçlı bütün çeşmeler yerinde ölçülmüştür. Gerek yol yapım çalışmaları sonucunda kot farkının yükselmesi, gerekse çeşmelerin inşa edildikleri yerlerinden sökülerek başka yere taşınması sonucu özgün şekillerinin bozulduğu tespit edilebilmiştir. Çalışma kapsamında, askeri yapılar arasında ele almış olduğumuz Eski Askerlik Şubesi Binası, konut olarak inşa edilmiş olup, 1929 yılında hükümet konağı, sonraki dönemlerde ise askerlik şubesi binası olarak kullanılmıştır. Bu sebepten ötürü son kullanım şekli dolay askeri yapı grubu arasında değerlendirilmiştir. Kamu yapısı olarak incelemiş olduğumuz Uzunköprü Halk Kütüphanesi, Türk Ocağı Binası olarak inşa edilmiş, ardından Halkevi, daha sonraki dönemlerde okul olarak kullanılmıştır. Günümüzde kütüphane olarak işlev görmekte olduğundan kamu yapıları arasından ele alınmıştır.

Çalışmamın dördüncü bölümünün konusunu “Uzunköprü’de Günümüze Ulaşamayan Mimari Eserler” oluşturmaktadır. Bu eserler mevcut olmadığından arşiv fotoğraflarından yararlanarak tespit edilmiş ve sadece isim olarak liste halinde düzenlenmiş bir şekilde verilmiştir.

Çalışma kapsamında bütün mimari eserler yerinde incelenip fotoğraflanmış, tez kapsamından Uzunköprü ilçesinin kentsel gelişimi de irdelenmiştir.

2.UZUNKÖPRÜ'NÜN COĞRAFI KONUMU ve TARİHİ

2.1. Uzunköprü'nün Coğrafi Konumu

Uzunköprü / Ergene yerleşimi coğrafi olarak 41derece, 40 dakika, 26 saniye kuzey enlemi ve 26 derece, 33 dakika, 50 saniye doğu boylamında yer alır¹ Marmara Bölgesi'nin Ergene Bölümü'nde, Edirne'nin yaklaşık 47 km güneyindedir. İlçenin yüz ölçümü 1.226 m² olup, Kuzeyde Havsa, kuzeydoğuda Kırklareli, doğuda Tekirdağ ili, Keşan. İpsala ve batıda Meriç ilçeleri, kuzeybatıda da Yunanistan ile komşudur.²

İlçeden geçen Ergene Nehri, Yıldız (Istranca) Dağları'ndan doğup, Çorlu, Çerkezköy, Lüleburgaz, Babaeski, Pehlivan köy ve Uzunköprü'den geçerek Meriç Nehri ile birleştikten sonra Saroz Körfezin'den Ege Denizi'ne dökülmektedir.

2.2. Tarihsel Süreçte Uzunköprü

Trakya'nın doğu ve güney sınırları Karadeniz, Marmara denizi ve Ege denizi ile çevrelenmiş olup kuzey ve batı sınırları farklı devirlerde siyasi görüşlere göre çok farklı şekillerde gösterilmiştir. Homer'in destanlarında Trakya sadece Ege ve Marmara sahillerinden oluşmaktadır. Milattan önce 6. yy. coğrafyasında Hekateos deniz, İstros nehri ve İllirya arasında kalan mahalli Trakya olarak göstermekte olup asıl sınırı Balkan dağlarının (Haimos) oluşturduğunu belirtir. 5. asır tarihçilerinden Herodot Trakları Hintlilerden sonra gelen dünyanın en büyük kavmi olarak ifade etmiş olup Trakya'nın kuzey sınırı İstros nehrini kabul etmektedir. Trakya'nın batı sınırı olarak ilk zamanlar Varda nehri (Aksios) zaman zaman da Struma (Strimon) nehri kabul edilmiştir. Coğrafyacı Strabon, Strimon nehrine kadar Makedonlar, Paionlar ve Trakların bazı dağ kabileleri, Strimon nehrinin mansap yönüne kadar olan yerin ötesinde Haimos dağına kadar olan yerde Traklar oturmaktadır. Sahilde ise Helenler vardır. Skimnos Makedonya Krallığı zamanından beri Trakya ve Makedonya arasındaki sınırı Karasu (Nestos) nehri olarak kabul etmiş olup Strabon ise Roma imparatorluğu zamanında Makedonya'nın dört bölüme ayrılması ve

¹Besim DARKOT, "Edirne" , 1

² Türkiye İller Ansiklopedisi Cilt:1, 358

sınırının genişletilmesi sonucunda Meriç (Hebros) nehrini Trakya'nın batı sınırı olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra ki oluşumlarda "Trake" eyaletinin batı sınırını ise Nestos nehri oluşturmaktadır. Coğrafyacı Ptolemaios'a göre bu sınırlar kuzeyde Aşağı Mesya, batıda Yukarı Mesya (eski Sırbistan ve Morava havalisi) ve Makedonya, batıda Yukarı Mesya (Nestos nehri mansabına kadar). Roma imparatorluğu zamanında ele geçirilmiş olan Trakya sınırları esas olarak Balkan dağları ve Mesya arasında doğal bir sınır olarak kalmıştır.³

Arda (Arpessos) ile Tunca'nın (Tonzos), Meriç (Hebros) nehri ile birleştikleri yerde verimli bir ova oluşmakta olup dalgalı arazinin yer aldığı yamaçta kurulmuş olan Edirne şehri İlkçağ'da trafiğe elverişli olan aşağı Meriç vadisi ile Ege denizine bağlı bulunuyordu; diğer taraftan ise Orta Avrupa'dan İstanbul Boğazına inen ana yolun son noktasını oluşturmaktaydı. Edirne önemli bir kilit noktası olmakla beraber Romalılardan önce Traklar tarafından iskan edilmiş olmalıdır. Yerin adı hakkında tarihi kaynaklarda çeşitli bilgiler verilmekte olup bazen de zıt bilgiler verilmiştir. "Uscudama", "Orestia", "Orestias" gibi isimler almakla beraber bölgedeki yakın fakat, ayrı ayrı adlar taşımış birtakım köyler ve kasabaların bulunmuş olmasından kaynağını almış olması muhtemeldir. Uscudama Edirne'nin kuzeyinde Bulgaristan sınırı içerisinde yer alan Üsküdar köyü olabilir ve Orestias ile Orestia isimlerinin pek çok kaynakta tercih ediliyor olması Edirne'nin bulunduğu yerdeki Trak köyünün gerçekte bu adı taşımış ya da Yunanlılar tarafından Trak adının değiştirilerek bu şekle dönüştürülmüş olması muhtemeldir. Bu kasaba Trak aşiretlerinden Bettegerriler ve daha sonraları Trakya'nın büyük bir bölümüne yayılmış olan Odrsyler'in yaşadıkları mahalde rastlanıldığından bunlar tarafından kurulmuş ve iskan edilmiş olmaları gerekir. Traklar tarihinde kasaba statüsüne ulaşamamış olan bu yer kendine özgü bir rol oynayamamış ve Doğu Trakya'nın tarihine ortak olmuştur.⁴

M.Ö. 1400-1200'lerde Yunanistan coğrafyasında oturan Akalar'ın etkisi altına giren Traklar, bu medeniyetten alınmış bazı unsurların burada yüzyıllarca

³ Arif Müfid MANSEL, **Trakya'nın Kültürü ve Tarihi**, 3,4

⁴ Arif Müfid MANSEL, **"İlkçağda Edirne"**, 21,22

yaşamış olduğu daha sonraları Yunan kolonileri ile olan ilişkileri sonucunda Yunan kültürünü devam ettirmeyi ihmal etmiş ve pek fazla benimsememiş olup şehir devletleri kuramamışlardır. M.Ö. 513'te Pers hükümdarı I. Dareios İskit seferinden sonra burayı istila ederek Trakya'yı hakimiyeti altına almıştır. M.Ö. 500-449 yıllarında Med savaşları esnasında Pers orduları önce Trakya'ya geçmiş buradan da Yunanistan'a ilerlemiştir. Yunanlıların zafer kazanması ve Dareios'un ölmesi üzerine oğlu Serhaş babasının öcünü almak amacıyla Atina üzerine yürümüş fakat başarılı olamamış Trakya'ya dönmek zorunda kalmıştır. Daha sonra Trakya Atinalılar'ın sömürgesi haline gelmiştir. M.Ö. 340'ta Makedonya hükümdarı Filip tarafından işgal edilen Trakya'da kendi adına izafeten Filibe şehrini tesis etmiştir. Aynı zamanda Makedonyalılar Edirne şehrini koloni haline getirip Orestia adını vermişlerdir. Helenizm devrinde oluşmuş çeşitli krallıkların egemenliğine giren ya da ayaklanmalarına sahne olan Trakya M.Ö. 280-279 yıllarında Galatlar veya Keltler'in istilasına maruz kaldıktan sonra Makedonya krallığının Romalılar tarafından ortadan kaldırılmasıyla M.Ö. 168'de Roma'nın egemenliğine girmiştir. M.S. 117-137 yıllarında Roma imparatoru Hadrianus Trakya'yı ziyaret ederek Edirne'yi imar etmiştir; şehrin ismi de Hadrianopolis olmuş, sulh ve sükun içinde devamlı olarak gelişmiştir. Deiokletianopolis tarafından gerçekleştirilen idari reformlar ile Hadrianopolis Romanın Tracia eyaletinin altıncı vilayetinden birini oluşturan Haemimotusun başkenti olmuştur. 4. yy'da önemli stratejik nokta olarak tarihe geçer ve bir takım savaşlara ev sahipliği yapmış olduğu bilinir. Licinius ile Costantinus Magnus arasında gerçekleşen savaşta Licinius yenilmiş ve tehlike arz eden bir durum meydana gelmiştir. I. Theodoius döneminde Got akınlarından sonra 5. y.y.'ın ilk yarısında Hunlar Trakya'yı tehdit etmeye başlamışlardır. 5. ve 6. yy'da Zenon ve Anastasius devirlerinde Hun akınları devam etmiştir. Mavrikos devrindeki Avar akınları ise Heraklios devrinde ortadan kalkmıştır. 807'de Trakya'da Bulgar hakimiyeti başlamış olmakla birlikte Nikephoros Edirneyi kurtarmak üzere Bulgarlara karşı sefer düzenlemiş fakat ordusu dağıtılmıştır. 813'te güçlü olduğu bilinen Bizans ordusu Edirne'nin kuzeyinde Versinikia'da Krumla karşılaşmış, Ermoni Leon 813-820 'de Edirne'de tekrar kuşatılmıştır. Krum'un ölümü üzerine Omurtag han zamanında Bizans ile 30 yıl sürecek olan bir antlaşma yapılmıştır ve Edirne Bizans toprakları arasında kalmıştır. Bulgar kralı II. Basileos 926-1026 'da

Edirne Bulgarlar tarafından istilaya uğramış ve Alman kuvvetleri III. Konrat'ın emri ile Haçlı kuvvetleri Edirne'den geçmiştir. Bizans imparatorluğu ve II. Angelos zamanında üçüncü Haçlı seferine sahne olmuştur. Ayrıca IV.Haçlı Seferinde Çorlu ve Edirne'ye kadar olan bölge alınmıştır.⁵

14. yy ortalarında Anadolu'dan Balkan yarımadasına geçen Osmanlı Türkleri burayı benimseye başlamışlar ve 1357 yılında buraya geçmişlerdir. Bu sebepten ötürü yıllardır birbirleri ile çekişen Balkan toplulukları Türklerin buraya yerleşmeleri doğrultusunda onlara karşı birleşmişler; fakat başarı gösterememişlerdir. I. Murat 1360'ta tahta geçerek 1362'de Türk ordusunun başında Balkan yarımadasına geçmiştir. Keşan, Lüleburgaz, Dimetoka, Babaeski ve Çorlu'yu ele geçirmiş ve Lala Şahin Paşa'yı da Edirne üzerine göndermiştir. Lala Şahin Paşa Sazlıdere denilen mevkide Bizans ile yapmış olduğu savaşta başarı göstermiş. Bizans Tekfuru Adrian bu bozgun üzerine Edirne kalesini koruyamaz ve Meriç nehri yoluyla Ainos'a kaçır; ardından Edirne'de yaşayan halk kaleyi I. Murat'a teslim eder. O zamanki Edirne Kaleiçi'nden oluşan küçük bir şehir olup fethedildiği dönemde Edirne Sarayı yapılıncaya kadar I. Murat Dimetoka'da oturur. 1367'de saray tamamlanınca hükümet merkezi Dimetoka'dan Edirne'ye taşınır. Edirne şehri Yıldırım Bayezit devrinde daha büyük önem arz eder. Kale dışındaki mahalleler bu dönemde oluşmaya başlamıştır. 1402'de Yıldırım ile Timur arasındaki çatışma da, Yıldırım'ın oğlu Süleyman Bursa saray halkını ve hazineyi Balkan yarımadasından geçirerek Edirne'ye getirmiş olduğundan fetret devrindeki kardeşler arasındaki taht kavgaları Edirne civarında gerçekleşmiştir. Tahta geçen Mehmet Çelebi ve ardından oğlu II. Murat devrinde Edirne tam manasıyla bir hükümet merkezi olmuş ve bayındır hale gelmiştir.⁶

Geçmiş devirlerde bataklık, ormanlık ve eşkıyaların kol gezdiği bir yer olan ve Ergene nehrinin geçtiği bu arazi ıslah edilmiş ve bayındır hale getirilmiştir nehrin üzerine bir köprü kurulmuş ve her iki ucu iskan edilmiştir.⁷ Yapım tarihi yaklaşık olarak 16 -18 sene sürmüş olmakla birlikte 1443 tarihinde tamamlanmış olması

⁵ Atalay BAYIK, **Edirne**, 15,16,17,

⁶ Osman Nuri PERECEMİ, **Edirne Tarihi**, 12,13,14

⁷ Tarihi kaynaklarda Ergene olarak geçen Uzunköprü ilçesi, adını Ergene Nehri üzerine kurulan köprüden alır.

muhtemel olan 174 kemerli bu köprü ile yaklaşık olarak yine aynı yıllarda tamamlanmış olan külliye bünyesinde bir cami, bir imaret bir hamam yer almaktadır. Bu dönemde İstanbul fethedilmemiş olduğundan Balkan yarımadası ile Anadolu yarımadası üzerindeki ticaret yolunu bağlayan II. Murat'ın yaptırdığı tesisler arasında yer alan ve bu bölgenin imar ve iskanı açısından önem arz eden köprü o dönemde Türk gücünün ne kadar kuvvetli olduğunun da bir göstergesi olmuştur.

1427 yılında kurulan Ergene şehri yaklaşık olarak dört yüz yıl süren bir zaman diliminde, Osmanlı hakimiyetinde refah içinde yaşamış olup, 1829 ve 1878 yıllarında Rus işgaline uğramıştır. Ardından 1913'te Balkan Savaşında Bulgar işgaline ve 1920 Kurtuluş Savaşı döneminde de, Yunan işgaline uğramıştır. 18 Kasım 1922'de işgalinden kurtulmuştur. Osmanlı döneminde, bir kasaba yerleşimi olan Uzunköprü cumhuriyet döneminde ilçe statüsüne kavuşmuştur.

3. UZUNKÖPRÜ'DE GÜNÜMÜZE ULAŞAN MİMARİ ESERLER

3.1.Dini Yapılar

3.1.1.Camiler

3.1.1.1. Muradiye Camii (II. Murat Camii)

Yapının Adı: Muradiye Camii (II. Murat Camii), Büyük Camii

Sultan II. Murat tarafından 1427-1443 yıllarında kurulmuş olan Ergene kentinde ilk önce bir köprü, ardından vakıf yoluyla bir külliye inşa edilmiştir. Külliye'nin birimleri cami, caminin iki yanında tabhane, şadırvan, medrese, imaret aşhanesi, ambarlar, imaret yöneticilerinin çalışma yerleri, kervansaray, 33 dükkan, yağhane, bozahane, çeşmeler ve planın dışında kalan bezirhane, mumhane, hamam, üç çeşme ve dörder taşlı su değirmenidir⁸ (Çizim 3.1.1.1.1.).

Bu yapı ile alakalı farklı yüzyıllara ait eski tarihi kaynaklarda II. Murat'ın kasabayı kurdurduğu ve kasaba içinde külliye'yi inşa ettirdiği ifadeleri yer alır. Bahsi geçen imareten yoksullara kendi eliyle yemek dağıttığı ve caminin kandillerini eliyle yaktığı şeklinde ifadeler geçer.⁹

Yapının Yeri: İlçe Merkezi Muradiye Mahallesi

Sultan II. Murat'ın baniliğini yaptığı eserler arasında yer alan Muradiye Camii, Ergene nehri üzerine kurulmuş köprü'nün bir ucuna iskan edilmiş olan yerleşimde, imar edilmiş bulunan külliye'nin bir parçasıdır.

Yapının İnşa Tarihi: Yapının ilk inşa kitabesi mevcut değildir. H. 847, M.1443/44

⁸Latif BAĞMA, **Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri**, 52

⁹Hoca Sadettin Efendi, **Tacüt Tevarih**, İsmet Parmaksız, 165; Abdurrahman Hibri, **Enisü'l Müsamirin**, 54; Mehmet Neşri, **Kitab-ı Cihannüma**, 603; P.L. İnciciyan, **"Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası"**,27; J. VON HAMMER, **Osmnalı Tarihi**, 162.

Yapının Kitabesi: Günümüze ulaşan kitabe cami avlusunun güney batı girişini oluşturan giriş kapısı üzerinde yatay ve atıl bir durumda bulunmaktadır.¹⁰ Bu kitabenin yapıya ait bir onarım kitabesi olduğu bilinmekte olup, bu kitabe de Sultan Osman'ın Leh seferine çıkarken Edirne'ye geldiğinde yapıyı temelinden yeniletip eskimiş olan çatısını tekrar ahşaptan yaptırdığı belirtilmiştir. H:847/M1443 yılında tamamlanan ve Sultan Osman tarafından 1621 yılında onarılan, bu yapıya ait olan bu bilgiler Hıbrî tarafından düzenlenerek cami kapısının üzerine yazılmıştır¹¹ (Fotoğraf 3.1.1.1.1.).

Kitabe üzerinde yer alan ifadeler pek çok kaynakta geçmekte olup şu şekilde belirtilmiştir:

*“Gün sekiz yüz kırk yedide han Murad-ı pak-din
Hayr için bu cami’i cısr ile bünyad eyledi
Rahne ermişdi ana lakın mürür-ı dehr ile
Bin otuzda han Osman yine abad eyledi
Ol iki sultana herkes eylesün deyyü du’a
Bu iki tarihi Hibri nazm-ile yad eyledi”*¹²

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Sultan II. Murat, Çelebi Sultan Mehmet'in Murat, Ahmet, Mahmut, Yusuf ve Mustafa isimli beş oğlundan en büyüğüdür. H:806/M:1408'de Amasya'da doğmuştur. 23 Cemaziyevvel 824 (26 Mayıs 1421) de vefat eden babasının yerine tahta geçen II. Murat Osmanlı Devleti'nin altıncı hükümdarıdır. Sultan II. Murat ilmi ve içtimai tesislerini Edirne, Bursa, Selanik, ve İpsala'da yaptırmıştır. Hükümdarlığı sırasında başkent Edirne'de Vakıf yoluyla İnşa ettirmiş olduğu pek çok yapının yanı sıra Edirne civarında ormanlık, bataklı, eşkıyaların kol gezdiği bir yer olan burayı imar ettirmiş olup Ergene Nehri üzerine bir köprü inşa ettirip bir ucuna cami, hamam, imaret yaptırarak burayı imar hale getirmiştir.¹³

¹⁰ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Muradiye Camii Rövole Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 3.

¹¹Bkz. (9) Abdurrahman Hıbrî, 54.

¹²Bkz. (9) Abdurrahman Hıbrî, 54; Edirne Salnamesi H.1309 Cısr-i Ergene Kasabası, 213; A.g.e., BAĞMAN, 235.

¹³ İ. Hakkı UZUNÇARŞILI, “Sultan II. Murat’ın Vasiyetnamesi”, 5,14.

Yapının Mimari Özellikleri: Muradiye Camii; dört yönde girişi bulunan, bir avlu içerisinde yer alan, dikdörtgen planlı, geniş saçaklı kırma çatı ile örtülü bir yapıdır¹⁴ (Fotoğraf 3.1.1.1.2.). Kuzey cephesinde son cemaat yeri, batı cephesinde tek şerefeli minaresi mevcut olup harim mekanına kuzey, doğu ve batı yönlerinden girişi bulunmaktadır (Çizim 3.1.1.1.2). Yapının kagir duvarları, moloz taş ve kireç harcı kullanılarak örülmüştür.

Kuzey yönde yer alan, yapının son cemaat yeri günümüzde özgün durumunu yitirmiştir. Üç yönden kapatılmış bir birim olarak kullanılan bu bölüm geniş saçaklı olup, cami ana mekanına bir diğer giriş de burada yer almaktadır (Fotoğraf 3.1.1.1.3). Giriş kapısının sağında ve solundaki dikdörtgen formlu, demir şebekeli dört pencere, kapatılmış olan bu birime açılmaktadır ve pencereler arasında mihrabiyele mevcuttur¹⁵ (Çizim 3.1.1.1.3.).

Batı cephesinde iki katlı pencere düzeni yer almaktadır. Alt kat pencereler dikdörtgen formlu demir şebekelidir, üst kat pencereler ise sivri kemerli ve alçı revzenlidir (Bkz. Fotoğraf 3.1.1.1.2.). Batı cephesi üzerinde yer alan kapı yapının diğer girişini oluşturmakta olup üzeri geniş saçak ile örtülüdür. İki sütun üzerine oturan bu bölüm günümüzde kapatılmış olup minareye girişi sağlayan kapı, bu bölüme açılır.

Doğu cephesi üzerinde iki katlı üç sıralı pencere düzeni mevcut olup ayrıca bu cephede harime girişi sağlayan bir kapı ve mahfil kata açılan dikdörtgen formlu demir şebekeli bir pencere yer alır. Doğu cephesinde yer alan diğer pencerelerden alt kat pencereleri dikdörtgen formlu demir şebekeli (lokmal), üst kat pencereleri sivri kemerli alçı revzenlidir (Fotoğraf 3.1.1.1.4).

Güney cephesi üzerinde iki kat pencere düzeni mevcut olup alt kat pencereler dikdörtgen formlu demir şebekeli (lokmal), üst kat pencereler ise sivri kemerli alçı revzenlidir. Yapının güney yönünde, dış cephe üzerinde vurgulanmış olan mihrap,

¹⁴ Caminin saçakları günümüzde geniş olmasına rağmen eski fotoğraflarda özgün saçaklarının daha dar olduğu görülmektedir.

¹⁵ 16.09.2014 tarihinde yerinde yapılan incelemeye göre bu birim üç bölüme ayrılmış olup, bu yönde yer alan giriş kapısının solundaki bölüm kadın cemaat için ayrılmış, sağındaki bölüm ise camii din görevlilerine aittir.

yüzeyde şerit halinde kirpi çıkma yaparak bu kısmı hareketlendirmiştir (Fotoğraf 3.1.1.1.5).

Caminin harim mekanına, kuzey yönde yer alan son cemaat yerinden, doğu ve batı yönlerindeki diğer harim girişlerinden girilmektedir. Harim mekanı yaklaşık olarak 17x20 m ölçülerindedir ve 340 m² dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır. Yapı duvarları yaklaşık olarak 115 cm olup duvarlar üzerinde 14 pencere, 3 kapı açıklığı ve mihrap yer alır. İç mekanda yapının orta bölümünde mihrap duvarına paralel, 70x70 cm ölçüsünde ve 50 cm yüksekliğindeki kaidelere oturan 27x27 cm boyutlarında ve 365 cm yüksekliğindeki ahşap dikmeler bulunmaktadır. Ayrıca taşıyıcı işlevi gören bu dikme doğu ve batı duvarlarına bitişik olara 27x14 cm ölçüsünde olan daha dar dikmelerle tamamlanmaktadır.¹⁶ İç mekanda “U” şeklindeki mahfil katı 12 ahşap dikmeye oturur (Fotoğraf 3.1.1.1.6). Kuzey giriş kapısının sağında yer alan merdivenlerle mahfil katına çıkılmaktadır. Burada yer alan merdivenler 11 basamaktan oluşmaktadır ve her biri 55 cm genişliğindedir. Ayrıca mahfil katının sağında ve solunda dikdörtgen formlu, demir şebekeli pencere açıklıkları mevcuttur. Mahfil katının kuzey duvarında iki niş açıklığı yer almakta olup şu an dolap haline getirilmiştir.¹⁷ Bu katın doğu yönünde yer alan 70 cm genişliğinde, 10 basamaklı merdivenden yapının doğu yönünde yer alan giriş kapısına inilmektedir.¹⁸

İç mekanda giriş aksında yer alan mihrabın sağında minber, solunda vaaz kürsüsü yer almaktadır. Minber ve vaaz kürsüsü ahşap olup mihrap üçgen tepelik ile sonlanır. Mihrabın üçgen tepeliğinde ve mihrap nişinde tek sıra mukarnas yer alır¹⁹ (Fotoğraf 3.1.1.1.7.).

Yapının minaresi batı duvarına bitişik olarak yükselmekte olup yatay derzliyonu taşı duvar arasında kireç harcı kullanılarak örülmüştür. Minare üst avlu

¹⁶Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Muradiye Camii Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 7

¹⁷Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinden, yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon raporuna göre bu iki niş 75x125 cm ölçüsünde ve 50 cm derinliğindedir.

¹⁸Tavan kaplaması ve yer döşemesi ahşap kaplama olup, iç mekanda doğu, batı ve güney cepheleri alt kat pencere seviyesine kadar ahşap lambri ile kaplanmıştır.

¹⁹ 16.09.2014 tarihinde yerinde yapılan incelemeye göre mihrap yağlıboya ile boyalı olup tek sıra mukarnas şeritler altın yaldız ile renklendirilmiştir.

kotundan 31 metre yüksekliğinde olup şerefe kotuna 72 basamak ile çıkılır. Minare kürsüsü zeminden yaklaşık 420 cm yükselir ve yapı duvarına bitişik olan kısmı 292 cm'dir. Yapı duvarına paralel uzanan kısım ile mihrap duvarına bakan kısım da 292 cm yüksekliğindedir. Minarenin giriş kapısı 65x150 cm genişliğindedir, minare basamakları taş olup minare giriş zemini büyük blok taşlarla döşelidir. Minare iç kısmında zeminden yaklaşık 30 cm yukarıda başlayan ve 150 cm yükselen yatay derzli tuğla sıra örgüleri görülür. Minare gövdesi 420 cm yukarıdan başlayıp 19.7 m yükselmektedir. Minare gövdesi 27-28 cm kesme taş ve kireç harcı kullanılarak örülmüş olup minare iç ve dış yüzeyleri sıvasızdır. Minare gövdesinin toplam çapı 190 cm'dir minare gövdesinin zeminden yaklaşık 880 cm ve 12.4 m yüksekliğinde 8x28 cm ölçülerinde pencere açıklıkları yer almaktadır. Şekil olarak on altıgen olan minare gövdesinde 12 cm genişliğinde yuvarlak hatlı yivler görülmektedir. Minare şerefesinin taban kotundan külah kısmına kadar olan minare peteği beyaz renk kesme küfeki taş ve kireç harcı kullanılarak örülmüş olup iç yüzeyi yuvarlak dış yüzeyi on altıgen şeklindedir²⁰ (Fotoğraf 3.1.1.1.8).

Caminin kuzey cephesi önünde, avlu içinde şadırvan yer almaktadır. Sekizgen formlu şadırvan sekiz sütuna oturmuş çardak görünümündedir (Fotoğraf 3.1.1.1.9.). Değişikliklerle günümüze ulaşmış olan şadırvan sekizgen yüzeyinde de sivri kemer görünümünde olan ayna taşı mozaik ile sonradan değiştirilmiş olup üzerlerinde abdest muslukları yer almaktadır. Su haznesinin yalağın içerisinde kalan dip kısmı yonutaşından yapılmış olup özgündür²¹.

Külliyenin bir parçası olan bu cami bir avlu içerisinde yer almakta olup, ana girişi güneybatı köşesinde, ayrıca kuzey, kuzeybatı ve güneydoğu yönlerinde avlu girişleri bulunmaktadır. Caminin güney ve doğu yönünü hazire bölümü çevreler (Fotoğraf 3.1.1.1.10).

²⁰ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Muradiye Camii Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 10,11.

²¹Yapının rölöve restitüsyon ve restorasyon raporuna göre, 690x690 cm'lik bir alana oturan kenar uzunlukları 3 metre olan sekizgen bir yapıdır. Bu sekizgen yapının üst örtüsü sekiz ayağa oturan çimento harcı ile yapılmış kurşun taklidi siva ile kaplı beton bir külahan oluşmaktadır. Bu külahın altında üstü açık bir kenarı 145 cm olan sekizgen bir su haznesi yer almaktadır.

Sultan II. Murat tarafından 1444/43 yıllarında inşa ettirilen Uzunköprü Muradiye Camii erken dönem Osmanlı yapısı olmakla beraber ahşap çatılı camilerin en büyüdür.²² Aynı dönemde yapılmış çağdaşı olan ahşap çatılı pek çok yapıya yakın çevrede rastlanmaktadır. Hayrabolu Celebi Sultan Mehmet Camii (1419), Hayrabolu Ömer Efendi Camii (1404/08), Hayrabolu Hasip Bey Camii (1666/68) , Şarköy Güzelköy Eski Camii (15. yy), Babaeski Fatih Camii (1467), Kırklareli Kadı Emin Ali Çelebi Camii (1558/59), Zeytinburnu Fatih Camii (1452), Çorlu Fatih Camii (?), (Fotoğraf 3.1.1.1.11).

Yapının Süslemesi: Caminin bulunduğu, avlu giriş kapısı üzerinde yer alan taş kanatların yüzeyinde sağ ve sol yanlarda etrafı çerçeve içine alınmış dalgalı hatlardan oluşan alt alta iki sıra pano yer alır; bu yüzeyin en üstünde birer kabara mevcuttur. Kabaralar karakter olarak geometrik olup daire içinde, merkezde biri altı kollu yıldız ve yıldız kolları aralarını çeyrek daire şekilleri dolgular. Genel olarak geometrik olup bakıldığında çiçek motifini de andırmaktadır (Fotoğraf 3.1.1.1.12).

II. Murat Camii süslemeleri açısından oldukça yalın bir yapıdır. Caminin cephelerinde yer alan üst kat pencereleri tuğla örgülü sivri kemer formundadır. Tuğla örgüler geleneksel bir karakter olup cephe yüzeylerine hareketlilik kazandırır (Bkz. Fotoğraf 3.1.1.1.2.).

Caminin batı yönündeki harim girişi günümüzde kapatılmıştır. Orijinal olduğunu düşündüğümüz taş sütunların başlıkları süsleme özelliği açısından incelendiğinde baklava dilimlidir (Fotoğraf 3.1.1.1.13.).

Yenilenmiş olduğu anlaşılan harim mekanındaki tavan kaplaması ahşap olup, sekizgen, köşeleri pahlanmış çokgen bir geometrik şeklin art arda sıralanması ile oluşturulmuştur. Harim mekanında dikmelerle bölünen tavan yüzeylerinin kuzey ve güney cephelerinde, karşılıklı kenarlarında bu düzen yer alır. Mekanı aydınlatan avizelerin monte edildiği kare yüzeylerde ise baklava dilimlerinden oluşan çok kollu

²²Ekrem Hakkı AYVERDİ , “Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murat Devri”, 550

bir yıldız motifi düzenlemesi yer alır ve genel olarak geometrik karekterli bir tavan kaplamasıdır²³ (Fotoğraf 3.1.1.1.14).

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Sultan II. Murat baniliğindeki külliye'nin birimlerinden günümüze sadece camii ve şadırvan kalmıştır. Yazılı ve görsel belgelerden yapılmış olan inceleme göre Muradiye Camii günümüze gelene kadar pek çok onarım geçirmiş olup özgün yapısını kaybetmiştir.

1888 yılı II. Abdülhamit albümünde yer alan Muradiye Camii'nin kuzey cephesi ve güney batı cephesini gösteren fotoğrafta kuzey yönde yer alan son cemaat yeri açık olup 14 ayağa oturmaktadır. Ayrıca batı cephesinde yer alan harim girişi üzerindeki saçak, kufeki taşından 3 sütuna oturmakla birlikte açık olduğu görülür. Caminin kuzey doğusunda yer alan imaret binası bu yıla ait fotoğrafta yer almakta olup günümüzde mevcut değildir (Fotoğraf 3.1.1.1.15.).

20 yy. başında çekilmiş olan bir fotoğrafta caminin batı cephesi ve kuzey cephesinin bir kısmı görülmektedir. Batı cephesinde yer alan harime giriş bölümü açık olup 2 sütuna oturmaktadır. Bu bölüm günümüzde kapalıdır. Fotoğrafta geniş saçağı taşıyan sütunlar günümüzde de mevcuttur. Ayrıca kuzey cephesinden görülen kısımda, son cemaat yerinin kuzey ve batı yönlerinden kapatılmış olduğu görülmektedir (Fotoğraf 3.1.1.1.16.).

1970 yılına ait bir başka fotoğrafta batı cephesi görülmekte olup cami harim giriş bölümü açıktır. Bu bölümü örten geniş saçak kufeki taşından sütun ile taşınmaktadır. Aynı yıla ait başka bir fotoğrafta yapının doğu ve kuzey cepheleri görülmekte olup son cemaat yerinin kapatılmış olduğu ve bu bölümün kuzeyden 4, doğu ve batı yönlerinden 1 pencere ile son cemaat yerine açıldığı görülmektedir (Fotoğraf 3.1.1.1.17; 18).

Yapının onarımı ile ilgili yazılı kaynaklardan edinilen bilgiye göre: H:847/M:1621 yılında, II. Osman tarafından yapının onarılmış olduğu bilinmekte

²³ Yapı günümüze gelene kadar pek çok kez bilinçsiz bir şekilde onarım geçirmiş olduğundan iç mekanda yer alan tavan süslemesinin özgün olup olmadığı kesin olarak bilinmemektedir.

olup tamir kitabesi de günümüzde güneybatı yönündeki avlu giriş kapısı üzerinde yatay ve atıl bir şekilde yer almaktadır.²⁴

Muradiye Camisi'nin 19. y.y.'da onarıma ihtiyacı olduğunu belirten yazılı belgenin içeriğine göre; Sultan II. Murat Han tarafından yaptırılan caminin, oldukça harap olduğu, ibadetin yapılamadığı ve daha fazla zarar görmeden onarım geçirmesi gerektiği ve masrafın vakıf gelirleriyle karşılanacağı ifadeleri yer almaktadır. Bu belge 26 Mayıs 1871 tarihinde Edirne Vilayeti Genel Meclisi'nden danışmaya gönderilmiştir. Aynı y.y.'da caminin onarım geçirmiş olabileceği ile ilgili bir diğer yazılı kaynak da 19 Ağustos 1874 tarihinde başbakanlıktan Padişah Abdülaziz katına gönderilmiştir. Yazılı belgede içerik olarak, II. Murat'ın Cısr-i Ergene kasabasında inşa ettirdiği cami ve imaretin oldukça harap bir durumda olduğu ve tamir ettirilmesi gerektiği ifadeleri yer almaktadır. Onarıma ait masrafların, iç işleri bakanlığının olağanüstü harcama bütçesinden ayırmış olduğu miktar ile bu onarımın mümkün olduğu ve maliye bakanlığınca da olumlu karşılandığı anlaşılmaktadır. Cami ve imaretin onarımı hakkındaki talep 20 Ağustos 1874 tarihinde Padişah tarafından onaylanmıştır.²⁵ 1893 ve 1894 yılı Edirne Vilayeti Salnamesinde de H:1291/M:1875 yılında onarılmış olduğu ifadeleri yer almaktadır.²⁶

Yazılı kaynaklarda ve resmi belgelerde geçen bu ifadeler caminin 19.yy sonunda içine girilemeyecek kadar harap olduğunu göstermektedir.

Yapının Bugünkü Durumu: Cami günümüzde ibadete açık durumdadır. Cami üst örtüsündeki kurşunlar eskimiş olduğundan çatısı akmaktadır. Dış cephede derzlerde bozulmalar vardır. Hazire bölümündeki mezar taşlarının birçoğu toprağa yatık durumdadır ve tahrip olmuştur. Cami avlu kapısı üzerinde yer alan süslemeler kırılmış olup özgün olmayan malzeme ile onarılmış durumdadır ve parçaları avlu içinde yer alan hazirenin bir köşesinde atıl bir vaziyete durmaktadır.

²⁴Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Muradiye Camii Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 3.

²⁵**Belgelerle Dünden Bugüne Uzunköprü**, 114, 118.

²⁶A.g.e., BAĞMAN, 231,235.

3.1.1.2. Habib Hoca Camii

Yapının Adı: Habib Hoca Camii

Yapının Yeri: İlçe merkezi Habib Hoca Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: Bilinmemektedir.

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Kesin olarak bilinmemektedir.²⁷

Yapının Mimari Özellikleri: Cami güneydoğu ve güneybatı köşelerinden teğet geçen ihata duvarı ile çevrili bir avlu içerisinde yer alan dikdörtgen planlı bir yapıdır (Çizim 3.1.1.2.1.). Avlu girişi yapının yaklaşık güney yönünde yer almakta olup caminin doğu cephesinin baktığı yönde yapının haziresi mevcuttur²⁸ (Fotoğraf 3.1.1.2.1)

Camii yapı malzemesi kaba yonu taş ve yer yer kerpiç tuğladır (Çizim 3.1.1.2.2.). Ana beden duvarlarında bağlayıcı, güçlendirici ve destek amaçlı olarak ahşap hatıllar, kullanılmıştır.²⁹

Yapının doğu cephesi üzerinde dört sıralı iki katlı pencere düzeni yer almaktadır. Üst kat pencereler dikdörtgen formlu, alt kat pencereler ise tuğla kemerlidir. Harim mekanına giriş, bu cephe üzerinde yer alan girişten sağlanmaktadır (Fotoğraf 3.1.1.2.2.).

²⁷ 2014 yılında restorasyon çalışması sırasında, cami ana beden duvarına sıkıştırılmış halde, cam şişe bulunmuştur. İçerisinden çıkan kağıtta günümüz Türkçesiyle yazılmış, üzerinde mührü basılmış bir belge yer alır. Caminin banisinin Çiftçi İbrahim Ağa olduğu ve Habib Hoca'nın da ona, alfabeyi öğreten ilk hocası olduğu ifadesi yazmaktadır Bahsi geçen bu bilgi, yapının restorasyon aşamasının başladığı dönemde orada bulunan, inşaat mühendisi İsmail Kaya'dan alınmıştır. Belgenin aslı kurulda olduğundan incelenememiştir.

²⁸Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, 11.04.2008 tarihli Uzunköprü Habib Hoca Camii Rölöve raporuna göre güney günde yer alan metal kanatlı avlu giriş kapısının sağında muhdest bir abdest alma yeri bulunmaktadır.

²⁹08.09.2014 tarihinde yerinde yapılmış olunan incelemeye göre yapı restorasyon aşamasına girmiştir. Bu sebepten dolayı yapının sadece dört ana beden duvarı ve minaresi kalmıştır.

Batı cephesinde dört sıralı iki katlı pencere düzeni mevcut olup alt kat pencereler tuğla kemerli, üst kat pencereler dikdörtgen formudur (Fotoğraf 3.1.1.2.3.).

Yapının kuzeydoğu köşesinden minare yükselmekte olup, tek şerefeli, silindirik gövdelidir (Çizim 3.1.2.2.3.). Minare kürsüsü yapı malzemesi kaba yonu taşıdır. Ayrıca kireç harç kullanılmıştır. Minare gövdesi yapı malzemesi tuğla ve şerefe altı kirpi çikmalıdır³⁰ (Fotoğraf 3.1.1.2.4).

Yapının Süslemesi: İnşa edildiği tarihten günümüze kadar bilinçsizce geçirmiş olduğu onarımlar sonucu yapının gerek iç mekanında gerekse dış cephesinde kayda değer bir süslemeye rastlanmamaktadır. İlk inşa edildiği tarihlerde ve sonrasında yapının süslemesine dair günümüze ulaşmış yazılı bir belge yoktur. Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu kurul arşivinden yapının 2008 yılına ait rölöve ve sanat tarihi raporuna göre de yapının süslemesiyle ilgili bir bilgiye ulaşılammıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Habib Hoca Camii günümüze gelene kadar bilinçsizce pek çok onarım geçirmiş olup özgün durumunu kaybetmiştir.³¹

Yapının Bugünkü Durumu: Cami 2014 yılında ibadete kapatılmıştır. Yerinde yapılan incelemeye dayanarak restorasyona alınmış olan yapının üst örtüsü sökülmüş, sadece dört ana beden duvarı ayaktaadır. Restorasyon çalışması sırasında yapının dış cephe ve iç mekan duvarları üzerinde raspa yapılmış ve orijinal doku ortaya çıkmıştır. Bu sayede yapı malzemesini görülebilmek imkanı bulunmuştur. Caminin güney cephesinde ve harim girişinin solunda kalan doğu ve batı cephelerinin yapı malzemesi alt seviyede kaba yonu taş olup üst seviyede ise kerpiç tuğladır (Fotoğraf 3.1.1.2.5.). Cami kuzey cephesinde ve harim girişinin sağında kalan doğu ve batı cephelerinin yapı malzemesi ise tümüyle kaba yonu taşıdır. Ayrıca bahsi geçen bu cepheler için yapılan yüzey temizliği sonucunda, yerinde yapılan

³⁰ 11.04.2008 tarihli, yapının rölöve raporuna göre minare merdivenleri ve minare giriş kapısı ahşaptır.

³¹ 2014 yılı restorasyon çalışması sırasında, cami ana beden duvarına sıkıştırılmış, cam şişe içerisinde yazılı bir belge bulunmuştur. Günümüz Türkçesiyle yazılmış olan bu belgede yapının 1940/48 ve 1971/72 yıllarında tamir geçirmiş olduğu ifadeleri yer alır. Ayrıca belge üzerinde "Uzunköprü Cami ve Camilerini Yaşatma Derneği" mührü bulunur. Bahsi geçen bu bilgi inşaat mühendisi İsmail Kayadan alınmıştır. Belgenin aslı kuruldadır ve incelenmemiştir.

incelemeye dayanarak kullanılan yapı malzemesinin daha yeni olduğu ve kullanılan harcın güney cephesi ve harim girişinin solunda kalan doğu ve batı cephelerinde kullanılmış, çamur harçtan farklı olduğu gözlenmiştir (Fotoğraf 3.1.1.2.6). Buradan da anlıyoruz ki bahsi geçen bu cepheler yapıya sonradan eklenmiştir (Fotoğraf 3.1.1.2.7;8).

3.1.1.3. Halise Hatun Camii

Yapının Adı: Halise Hatun Camii

Yapının Yeri: İlçe merkezi Halise Hatun Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: 18. Yy

Yapının Kitabesi: Mevcut değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Yapının banisi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Balkas’agöre Halise Hatun Camii 1483 yılında Sultan II. Bayezit’in Cisir-i Ergene kasabasına ilk gelişi, İshak Paşa’nın eşi Halise Hatun’un isteği ve yardımları üzerine Mimar Hayretin’e yaptırılmıştır. Ayrıca aynı avlu içinde cami ve medrese karşılıklı olarak inşa edilmiş, ilk inşa edildiklerinde çok kubbeli, kemerli ve revaklı oldukları, şiddetli depremler, savaşlar sonucunda zarar görerek orijinal halini koruyamamıştır. Kasabanın kuruluşundan yaklaşık yarım asır sonra 16. yy.’da Halise Hatun isimli bir hayırsever tarafından bu yapı şimdiki haliyle inşa edilmiştir.³² Bağman’ın “Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri” isimli eserinde 1700’lü yılların başında Hacı İbrahim Ağa tarafından eşi Halise Hatun adına bu yapıyı inşa ettirdiği ifadesi yer almaktadır.³³

Yapının Mimari Özellikleri: Cami dikdörtgen planlı, tek katlı, ahşap kırma çatı örtülüdür. Yapı doğu, batı ve güney yönlerden ihata duvarları ile çevrili bir avlu içersindedir (Çizim 3.1.1.3.1.). Cami avlu girişi doğu yönünde olup, güney cephesi önünde hazire bölümü yer alır (Fotoğraf 3.1.1.3.1;2).

Kuzey güney doğrultusunda konumlanan yapının doğu cephesi üzerindeki girişten yapının kuzey cephesine sonradan eklenmiş, betonarmeden son cemaat yerine girilir. Bu cephe üzerinde yer alan bir Bu giriş, son cemaat yeri girişiyle aşağıdan yukarı aynı doğrultudadır. Mahfil katına sonradan eklenmiş olan betonarme birime pencereden dönüştürülmüş kapı ile geçilir. Doğu cephesi üzerinde, bahsi

³² İ.Hakkı BALKAS, *Tarihte Ergene ve Uzunköprü*, 43

³³ A.g.e., BAĞMAN, 79

geçen pencereler giriş kapıları haricinde iki katlı, üç sıralı olup, dikdörtgen formlu, basık kemerlidir (Çizim 3.1.1.3.2;3).

Caminin kuzey cephesi yapıya sonradan eklenmiş, son cemaat yeri olarak kullanılan ve içerisinde abdest musluklarının yer aldığı betonarme birim ile kapanmış olup, dıştan bakıldığında pencere ve kapı açıklıkları görülmemektedir (Çizim 3.1.1.3.4).Yerinde yapılan incelemede, yapı restorasyon aşamasında olduğu için sonradan eklenmiş bulunan bu birim yıkılmış ve kuzey cephesinde basık kemerli bir kapı açıklığı ile bu kapının her iki yanında; iki katlı, tek sıralı, dikdörtgen formlu, basık kemerli toplam dört pencere açıklığının da var olduğu, ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca bu cephenin üst kat pencereleri arasında dikdörtgen formlu fazla derin olmayan bir niş olduğu görülmektedir³⁴ (Fotoğraf 3.1.1.3.3.).

Yapının güney cephesi avlu içerisinde caminin hazire bölümüne bakmaktadır. Buradaki iki katlı, iki sıralı pencere düzeni dikdörtgen formlu, basık kemerlidir (Fotoğraf 3.1.1.3.4.). Batı cephesi üzerinde yer alan iki katlı iki sıralı pencere düzeni form olarak yapının doğu, kuzey, güney yönlerine bakan ana beden duvarları üzerindeki pencere düzenleri ile aynıdır (Fotoğraf 3.1.1.3.5.).

Harim mekanına kuzey beden duvarında yer alan basık kemerli giriş kapısından geçilerek varılır. Girişin sağındaki merdivenlerden mahfil kata çıkılmaktadır. Bu katın kuzey batı köşesinden minare yükselir ve giriş kapısı buraya açılır (Fotoğraf 3.1.1.3.6.).

Yapının gerek iç mekanda ve gerekse dış beden duvarları üzerindeki tüm pencereler basık kemerli bir forma sahiptir. İç mekanda pencereler yerden bir metre yüksektir.³⁵

³⁴ Cami, 08.09.2014 tarihinde yerinde görülmüş, incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.

³⁵Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinden yapının rölöve raporuna göre asıl ibadet mekanının duvarları sıva üzeri badanadır. Zemini ahşap döşeme, tavanı çıtalı tavan kaplaması olup üzeri yağlı boya ile boyanmıştır. Yapının kuzey cephesine bitişik betonarme olan son cemaat yerinin batı beden duvarında bir giriş daha olup metal doğrama üzeri yağlı boyadır ayrıca bu cephede yerden yükselen şadırvan yer alır.

Güney beden duvarı üzerinde yer alan mihrap 374 cm yüksekliğinde, 187 cm genişliğinde ve 93 cm derinliğindedir. Mihrabın üst bölümü fayans kaplama alt bölümü ise ahşap lambiridir.³⁶ Ayrıca mihrabın üst bölümünde mermer üzerine yazılı bir kitabe mevcuttur. Kitabenin üzerinde Mescidilharam sıralarında ibadet etmek ifadesi yer almaktadır (Fotoğraf 3.1.1.3.7.).

Yapının minaresi kuzeybatı köşesinde yükselmektedir. Kare formlu, kaba yonu taş kaideyi düzgün kesme taşla örülü papuç izler, ardından dairesel formlu silme ile tuğla örgülü silindirik gövdeye geçilir. Tek şerefeli olan bu minarenin şerefe altı silmelerle hareketlendirilmiştir. Şerefe korkuluğu betonarmedir ve oldukça yalındır. Bunu takip eden minare peteği silindirik göveli ve tuğla örgülüdür. Minare külahı da tuğla örgü olup üzeri sıvalıdır (Fotoğraf 3.1.1.3.8).

Yapının Süslemeleri: Camide hiçbir süslemeye rastlanmamaktadır. Balkas'ın ve Bağman'ın ifade etmiş oldukları muhtemel bilgilere göre eser günümüze ulaşana kadar pek çok kez onarım geçirmiş; tekrardan inşa edilmiştir. Bundan dolayı eserin özgün yapısını kaybetmiş olduğu bilinmektedir. Gerek yazılı, gerekse görsel kaynaklarda eserin iç mekanında inşa edildiği dönemin özelliğini yansıtan bir bezeme unsuruna rastlanmamıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Cami Balkas'a göre 1710 yılında bu kasabada yaşamış ve büyük hizmette bulunmuş olan Hacı İbrahim Ağa tarafından tamir ettirilmiş olup bir dönem Ağa Camii ve Medresesi olarak da anılmıştır. Yine Balkas'a göre 1830 yılında II. Sultan Mahmut kasabaya gelmiş olup kendi emri ve parasıyla cami ve medreseyi onartmıştır. Bu yüzden Halise Hatun Camii bir dönem Mahmudiye Camii olarak da anılmıştır.³⁷ Hicri 1310 yılına ait Edirne Salnamesinde "Cisr-i Ergene Kasabası" başlığı altında, adı geçen Halise Hatun Camii'nin Sultan II. Mahmut tarafından tamir ettirildiği ifadesi yer almaktadır³⁸

19. y.y.'da II. Mahmut'un Cisr-i Ergene kasabasına gelerek bu camiyi onartmış olması sebebiyle Mahmudiye Camii olarak anılan bu yapı 20. y.y.'da, II.

³⁶ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, Rölöve Raporu 25.10.2007.

³⁷ A.g.e., BALKAS, 44

³⁸ Cisr-i Ergene Kasabası, H:1310 Edirne Salnamesi, 361

Abdülhamit devrinde caminin onarıma ihtiyacı olduğu bilinmektedir. 17 Eylül 1901’de sadarettin II. Abdülhamit katına gönderilen yazıda içerik olarak, II. Mahmut hayratının onarıma ihtiyacı olduğu ve masrafında II. Mahmut tarafından karşılanacağı ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca 9 Kasım 1901’de Padişah II. Abdülhamit tarafından imzalanan belgede cami onarımına izin verildiği bilinmektedir.³⁹

Bu bilgiler caminin 20. yy başında tamir ettirilmiş olduğunu göstermektedir.

Yapının Bugünkü Durumu: Cami 2014’te restorasyon amaçlı ibadete kapatılmıştır. Yerinde yapılan incelemeye dayanak caminin kuzey cephesindeki özgün olmayan abdest alma yerleri yıkılmıştır. Bu cephenin beden duvarı üzerindeki basık kemerli dört pencerenin var olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yine bu cephede yer alan harim giriş kapısının da basık kemerli olduğu görülmüştür.

Cami dış cephe ve iç mekanına yapılan sıva raspasında yapı malzemesinin kaba yonu taş olduğu görülmüştür. Ayrıca bu sayede kuzeybatı yönünde, iç mekandan yükselen minarenin batı yönünde, ana beden duvarı üzerine, destek amaçlı, üç sıra halinde yatay olarak yerleştirilen ahşap hatılları görebilme imkanı bulunmuştur.

³⁹Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü, 136

3.1.1.4. Gazi Turhan Bey Camii

Yapının Adı: Gazi Turhan Bey Camii

Yapının Yeri: Kırkkavak Köyü

Yapının İnşa Tarihi:1454

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Gazi Turhan Bey, Rumeli zaferlerinde büyük ün kazanmış ayrıca Mora ucu akıncılarından olan Osmanlı uç beylerindedir. Yıldırım Beyazıt'ın fetih devri beylerinden olan Turhan Bey'in, babası Paşa Yiğit Bey olup Üsküp ucunda akıncı beyi olarak bilinir. Aynı zamanda 1402'de Yıldırım Beyazıt'ın Mora seferinde görev almış olup, Yıldırım Beyazıt'ın Anadolu'ya, Timur'a dönüşü üzerine Osmanlı'nın batı sınırını korumuştur. Babası olarak bilinen Paşa Yiğit Beyin o yıllarda hayatta ve Üsküp sancak beyi olduğu bilinmektedir. Fetret devrinde Süleyman ve Musa Çelebilere itaat eden Turhan Beyin babasının ölümünden sonra Üsküp sancak beyi olduğu bilinir. II. Murat'a pek de bağlı olmadığı bilinmekle birlikte Düzmece Mustafa olayında Evrenosoğulları ve Gümlüoğlu gibi Rumeli beylerbeyi ile birlikte başlangıçta Mustafa'ya itaat etmiştir. II. Murat'ın 1446'da yaptığı Mora seferinde önemli hizmetlerde bulunmuş olup II. Kosova savaşında da ön safhalarda yer almıştır. Fatih'in cülusunda Edirne Buçuktepe olayında yeniçerilerin bastırılmasında önemli rol oynamıştır. İstanbul'un fethinde Mora Rum despotluğunun baskı altında tutarak Bizans İmparatoruna yardımını önlemiştir. Hangi tarihte kesin olarak öldüğü bilinmeyen Gazi Turhan Bey'in 1453'ten sonra öldüğü sanılmakta olup mezarı Edirne'nin Uzunköprü ilçesine bağlı Kırkkavak köyündedir.⁴⁰

Yapının Mimari Özellikleri: Külliye günümüzde yan yana bir türbe ve bir cami olmak üzere iki yapıdan oluşmaktadır. Girişi kuzeydoğu yönünde olan moloz taş avlu duvarı ile çevrili geniş bir parselde bulunan bu iki yapı parselin güneybatı

⁴⁰ İ. PARMAKSIZ, *Türk Ansiklopedisi*, 19,20.

köşesinde konumlanmıştır. Külliye günümüzde ihtiyaçtan dolayı parselin batı köşesine konumlanmış tuvalet ve abdest alma bölümü ilave edilmiştir (Çizim 3.1.1.4.1.), (Fotoğraf 3.1.1.4.1).

Cami ahşap dikmelere oturan açık bir son cemaat mahalli ve kare planlı harim mekanından oluşmaktadır (Çizim 3.1.1.4.2.). Son cemaat mahallinin üzeri tek yöne meyilli ahşap konstrüksiyon çatı ile örtülü ve üzeri alaturka kiremit kaplıdır.⁴¹ Harim bölümü kare planlı, üst kısmı sekizgen olan, iki kademeli bir kasnağa oturan kubbe ile örtülüdür ve üzeri kurşun kaplıdır (Çizim 3.1.1.4.3.). Kubbeye geçiş ögesi olarak Türk üçgeni kullanılmıştır (Fotoğraf 3.1.1.4.2.).

Cami harim girişi kuzeybatı cephesinde, son cemaat mahallindedir. Giriş kapısı üstü basık kemerli mermer sövelidir. Kapı kemeri üzerinde, beden duvarında tuğla ile örülmüş bir sivri kemer daha bulunur.

Pencereleri iki kademelidir. Kible cephesinde dört, yan cephelerde ikişer pencere mevcuttur. (Fotoğraf 3.1.1.4.3;4) Alt kademe pencereler dikdörtgen taş söveli ve üzerinde kör tuğla örgülü sivri kemerlidir. Kanatlı ahşap doğrama bulunan alt kademe pencereler dıştan lokmalı parmaklıklıdır. Üst kademede yer alan pencereler ise dikdörtgen, üstleri sivri kemerlidir. İç tarafı renkli camlı, alçı içlik pencereli, dış taraftan ise dairesel gözlü revzen ile kapatılmıştır.

Camii içten 6.30x6.30 ölçülerinde olup, duvarlar 1.15 cm kalınlığındadır.⁴² Cami beden duvarları tuğla hatıllı sıralı moloz taş örgülüdür. İç mekanda duvarlar sıva üzeri beyaz badanalıdır. Herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Giriş aksında,

⁴¹ Ayverdi'nin incelemesine göre, son cemaat mahallinin olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Minare yakınında bir kemer başlangıcı görülüyor olsa da diğer tarafta böyle bir kemer başlangıcı yoktur. Buna karşılık kible duvarının üst kısmında ahşap sundurma izlerinin göze çarpmakta olup bu çatı izleri bir tamir esnasında açılmış olabilir. Kible duvarı diğerleri gibi tuğla olmayıp moloz taşından, bu şekilde yenilenmiş olabileceği gibi çatı altında kaldığı için sıvalı da yapılmış olabilir. Bu sebepten dolayı kesin bir bilgiye varılamadığı için Ayverdi yapının restitüsyon planında son cemaat yerine yer vermemiştir Bkz. E. Hakkı Ayverdi, **Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri, Zeyl** 38,39; Özer'in yapmış olduğu incelemeye göre bu konu hakkında yapıda klasik tarzda bir son cemaat yerinin bulunmadığını fakat kuzey cephesinin üst seviyelerindeki boşlukların, ahşap hatıl ve konsolların duvar bünyesindeki yerlerini gösterdiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak bu izlerin yapının kanadında, ahşap bir sundurma şeklinde yapılmış son cemaat yerinin olabileceğini belirtmektedir. Bkz. Mustafa Özer, **Edirne Uzunköprü'nün Kırkkavak Köyü, Gazi Turhan Bey Külliyesi**, 372.

⁴² A.g.e., AYVERDİ, 38

kible yönünde ahşap minber ve üst kısmı mukarnaslı alçı mihrap yer alır (Fotoğraf 3.1.1.4.5;6).

Harimin batı köşesinde beden duvarına bitişik olan minare, kesme taş ile örülü, kaidesi bir sekizgenin sadece beş kenarının dışarıda görüldüğü, üç kenarının beden duvarının içerisinde kalmış gibi görüldüğü bir plan şemasına sahiptir⁴³ (Çizim 3.1.1.4.4). Tuğla örgülü olan ve yine bir bölümü cami beden duvarının içerisinde kalan silindirik formdaki minare gövdesi ile kaide arasında üçgen formlu geçişler bulunmaktadır. Minare gövdesinin altında ve üst bölümünde taş simitler yer alır. Şerefe altı içbükey ve dışbükey formlu taş bir geçiş ve şerefe korkulukları yine taş ile yapılmış ve oldukça sadedir. Minare peteği tuğla ile örülmüş silindiriktir. Üstte taş profilli bir silme ve kurşun kaplı külah ile sonlanmaktadır. Külahın tepesinde bakır alem bulunur (Bkz. Fotoğraf 3.1.1.4.4.).

Yapılan incelemeler sonucunda Ayverdi'ye göre yapının kuzey cephesinin doğu ucunda, harici bir mihrap olduğunu ileri sürerken Özer'in incelemesine göre bu konuda herhangi bir bulguya tesadüf edilememiştir.

Gazi Turhan Bey Camii; tek birimli, tek kubbeli ve kare planlı olması açısından, çağdaşı olarak ifade edebileceğimiz yakın çevresinde yer alan pek çok yapı ile plan özelliği açısından benzer özellikler göstermektedir.⁴⁴ Kare planlı üzeri tek kubbe ile örtülü olan bu yapı; Ayşe Kadın Camii (1468), Sarıca Paşa Camii (1458/59), Kuşçu Doğan Camii (1462), Şeyh Çelebi Camii (16.yüzyıl ortası), Süle Çelebi Camii (1559), Yahya Bey Camii(1577/78), İsmail Ağa Camii (1462/63) gibi Edirne'deki bu yapılarla plan açısından benzer özellikler göstermektedir.⁴⁵ Ayrıca Kuşçu Doğan Camii (1462), Selçuk Hatun Camii (1455/56), Sarıca Paşa Camii (1458/59), Ayşe Kadın Camii(1468), Taşlı(Mahmut Paşa Camii 1473),Sitti Sultan

⁴³ Özer'e göre yapının minaresi batı cephesinin kuzey köşesinde yer almaktadır ve restorasyondan önceki hali kaidesine kadar yıkık bir durumdadır. Orijinalinde yarım sekizgen bir kaide üzerine oturmakta olup, silindirik gövdeli tek şerefelidir. Restorasyon öncesinde var olan izlerden anlaşıldığına göre, harimden sivri kemerli bir kapı ile dört basamaklı taş bir merdivenle ulaşılan minarenin şerefe çıkan merdivenlerinin ahşap olduğunu vurgular Bkz. Özer, 372.

⁴⁴ A.g.m., ÖZER, 374.

⁴⁵ Oktay ASLANAPA, **Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri**, 1949, 106,114,117,119,120; Sedat BAYRAKAL, **Edirnedeki Tek Kubbeli Camiler**, 41,51,57,61,121,131;E. Hakkı AYVERDİ, **Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri III**, 200; E. Hakkı AYVERDİ, **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murat Devri**, 402,416.

Camii (1484), Kadı Bedreddin (1534/35), Süle Çelebi Camii (1559), Şeyh Çelebi (16. Yüzyıl ortaları), Defterdar Mustafa Paşa Camii (1534/35, 1590) gibi yapılar minaresi kuzey batı köşesinde yer alan Gazi Turhan Bey Camii ile minarenin konumu açısından karşılaştırılabilir.⁴⁶ (Fotoğraf 3.1.1.4.7.)

Yapının Süslemeleri: Cami iç mekanı süsleme özelliği açısından incelendiğinde sade bir görünüme sahiptir. Mihrabı alçı olup kavsarası, beş kademedden oluşur ve üç sıra mukarnas ile dolgulanmıştır. Esas gelişimi 14 ve 15. y.y.'da görülen alçı mihrabın 12. y.y.'ın ikinci yarısından sonra yapıldığı tahmin edilen örnekleri de mevcuttur.⁴⁷ Konumuzla ilgili olarak Gazi Turhan Bey Camii mihrabında görülen alçı mihrap 15. yy'a tarihlenmekle birlikte Osmanlı mimarisinde görebildiğimiz alçı mihrap uygulamasının örnekleri; Ankara'da, Edirne'de görülmektedir.⁴⁸ Edirne'de 1422 tarihli Gazi Mihal, 1429 tarihli Şah Melek Camii, diğer örnekler ise Ankara'da bir kısmı merkezde bir kısmı da ilçelerinde yer almaktadır.⁴⁹

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapı 2007 yılında kapsamlı bir restorasyon geçirmiştir. Tahrip olmuş olan tuğla hatıllı sıralı moloz taş örgülü ana beden duvarları ve derzler onarılmıştır. Kurula sunulan restorasyon raporuna göre ise kısmen bozulmaya uğramış olan taş ve tuğlalar aynen bırakılmıştır. Arşiv fotoğraflarına göre, kubbe kasnağına kadar yıkık vaziyette olan tuğla örgülü kubbe restorasyon raporunda belirtilmiş olduğu gibi tuğla ile örülerek tamamlanmıştır ve üzeri kurşun ile kaplanmıştır. Cephelerde yer alan, oldukça harap durumdaki pencerelerden üst kademe pencereler sivri kemer formunda tuğla örgülü, alt kademe pencereler ise tüm cephelerde yıkık olup batı cephesinde sağır bir niş içinde sivri kemer formundaki görünümüne göre restore edilmiştir. Ayrıca mevcut olmayan doğramalar da yenilenmiştir. Harim giriş kapısı projeye uygun olarak yeniden oluşturulmuştur. Restorasyon raporunda kaybolan mermer söve ve giriş kemeri özgün durumuna göre yeniden yapılmıştır. Kaidesine kadar yıkık olan minare tuğla ile örülmüştür ve külahı kurşun ile kaplanmıştır. İç mekana sıva raspaşı

⁴⁶ A.g.e., BAYRAKAL, 42,47,53,63,68,78,121.

⁴⁷ Ömür BAKIRER, *Anadolu Mihrapları Analizi*,

⁴⁸ Yıldız DEMİRİZ, *Osmanlı Mimarisinde Süsleme*, 22.

⁴⁹ Bekir ESKİCİ, *Ankara Mihrapları*, 1,2.

uygulanmıştır ve yeniden sıvanmıştır raspa sonucunda iç mekanda bezeme unsuruna rastlanmamıştır.⁵⁰

Osmanlı arşivinde yer alan yazılı belgelere göre külliye bütünü içindeki cami ve türbenin onarıma ihtiyacı olduğuyla ilgili yazılı talepler vardır.

Gazi Turhan Bey Camisi ve Türbesi'nin tamir edilmesi hakkında 2 Mart 1903 tarihinde Sadaret'ten (başbakanlık) Padişah II. Abdülhamid katına gönderilen yazıda yan yana konumlanmış olan cami ve türbenin onarıma ihtiyacı olduğu, komisyon denetiminde ve vakıflar muhasebecisi gözetiminde tamir ettirileceği ayrıca masrafin Gazi Turhan Bey Vakfı gelirlerinden Maliye Hazinesine aktarılan para ile karşılanacağı ifadeleri yer alır. Padişah II. Abdülhamit tarafından onarım talebi onaylanarak 7 Mart 1903'te imzalanmıştır.⁵¹ 1903 tarihli yazışmada cami ve türbenin tamire ihtiyacı olduğu belirtilmiş olup, gereken izin verilmiştir. Buradan da anlaşılıyor ki cami ve türbenin XX. yy da tamir geçirmiş olması muhtemeldir.

Yapının Bugünkü Durumu: Arşiv fotoğrafları ve yapının rölöve çizimleri üzerinden yapılan incelemeye dayanarak restorasyon öncesine kadar cami oldukça tahrip olmuş, kubbesi kubbe eteğine kadar yıkılmıştır. Tuğla hatıllı sıralı moloz taş örgülü ana beden duvarları ve derzler tahrip olmuştur. Sivri kemer formunda tuğla örgülü üst kademe pencereler ve alt kademe pencereler tüm cephelerde harap olmuş durumdadır. Minare kaidesine kadar yıkık vaziyettedir ve gövdesinin tuğla örgü olduğunu gösterecek çok az bir bölüm kalmıştır. Rölöve çizimleri ve arşiv fotoğraflarına dayanarak yapının aslına uygun bir şekilde restore edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Caminin 2007 yılında restorasyonu tamamlanmış olup yerinde yapılan incelemede yapının kuzey cephesi önünde son cemaat mahalline yer verilmiştir. Fakat Son cemaat mahallinin bu yapıda olup olmadığı hakkında net bir yorum yapmak mümkün değildir ve günümüzde ibadete açıktır.

⁵⁰ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi Rölöve Restitüryon ve Restorasyon Raporu, 8,9,10

⁵¹ **Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü**, 138.

3.1.1.5. Şehsuvar Bey Camii Minaresi

Yapının Adı: Şehsuvar Bey Camii Minaresi

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Şehsuvar Bey Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: 15. y.y.

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir.

Yapının Banisi: Türk Akıncı Beyi Şehsuvar Bey

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: minare kaidesi kaba yonu taş ve tuğla örgülü almaşık bir düzene sahiptir. Kaide ile gövde arasındaki geçişi sağlayan tuğla örgülü bir simit yer alır. Minare kaidesi üzerinde yükselen silindirik formlu minare gövdesi tuğla örgüdür. Minarenin tek şerefesi vardır, şerefe altı beş sıra kirpi çıkmalıdır. Şerefe korkuluğu tuğla örgü olup beton sıvalıdır. Minare peteği tuğla örgülüdür ve üstünden kuşun külah yükselir⁵²(Fotoğraf 3.1.1.5.1;2), (Çizim 3.1.1.5.1;2).

Minarenin özgün dokusu, üzeri sıvanmış ve daha sonra yeşil renk ile boyanmış ardından da kireç ile sıvanmıştır.⁵³

Yapının Süslemeleri: Minare süsleme programı açısından incelendiğinde oldukça sade bir görünüme sahiptir.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapının günümüze gelene kadar geçirmiş olduğu onarımları hakkında yapılan arşiv araştırmalarına göre yazılı bir belgeye rastlanmamıştır.

Yapının üzerine zaman içerisinde bilinçsizce tamirler uygulanmış olup kaidesi, şerefe korkulukları ve şerefe zemini beton ile sıvanmıştır. Ayrıca minarenin

⁵² Arşiv fotoğrafına göre bahsi geçen cami orijinal haliyle günümüze ulaşmamıştır. 1990'lı yıllarda kubbeli olarak inşa ettirilen yapının aslı mimari özellik olarak, tek birimli, üzeri kırma çatı ile örtülüdür ve günümüze sadece minaresi ulaşabilmiştir.

⁵³ 08.09.2014 tarihinde yerinde incelenmiş ve fotoğrafları çekilmiştir.

tüm yüzeyleri beyaz kireç ile sıvalıdır.⁵⁴ Yerinde yapılan incelemeye göre restorasyon aşamasına alınmış bulunan yapının yüzeylerindeki kireç sıva ve bahsi geçen beton sıvalar sökülmüştür. Minare kaidesindeki derzler onarılmıştır. Kaidesinde, gövdesinde ve peteğindeki bozulmuş olan tuğla örgüler aslına uygun bir şekilde yenilenmiştir. Minare basamakları gözden geçirilmiş ve bozulmuş olan tuğla ve taşla birebir aynı ölçülerdeki malzemelerle değiştirilmiştir.⁵⁵

Yapının Bugünkü Durumu: Minare restorasyon aşamasındadır.

⁵⁴ Yapı 08.09.2014 tarihinde yerinde incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.

⁵⁵ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Şehsuvar Bey Camii Minaresi Restorasyon Raporu**, 5.

3.1.2. Türbeler

3.1.2.1. Gazi Turhan Bey Türbesi

Yapının Adı: Gazi Turhan Bey Türbesi

Yapının İnşa Tarihi: 1454

Yapının Yeri: Kırkkavak Köyü

Yapının Mimari: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Külliye bütünü içinde yer alan türbenin banisi, aynı yerdeki caminin de banisi olan Gazi Turhan Beydir.

Gazi Turhan Bey'in korunmuş ve bir kısmı yayımlanmış olan 12 m boyunda, 23 cm eninde ki vakfiyesine göre:

*“Kırkkavak köyünde: cami, imarethane, 6 odalı medrese ve hamam
Malkara'da: cami, 10 odalı bir medrese
Tırhala'da; 1 cami
Mora Yenişehir'de: 1 cami, 1 okul, 1 hamam,*

Bu vakıf tesislerinin devamı için Serez'de Miryanı Köyü, Dimetoka'da Yelperyurdu, Ergene kasabasında (Uzunköprü) Sultanşah Köy, Paşayığit Köy (Kırkkavak), Bedeşan Kavağı, Bildır Köy, Hatipli, Canbazlar, köyelerinin aşarı, Uzunköprü'de; Çöpköylerin'de değirmenler. Edirne'de Yelliburgaz'da deri tabakhanesi, Malkara'da dükkan ve kervansaray, Mora (Yenişehir) 5 taşlı bir değirmen, Tırhala'da bir dükkan ve bir hamam vakfedilmiştir. Bu gayri menkul bina ve araziler, Gazi Turhan Bey'in zati malı olup vakfa bağlanmıştır.

Vakfın gelirinin beşte biri mütevelliyeye, beşte biri onarım ve yeni tesislere ve yararlanacaklara harcanacağı bildirilmektedir.

Görevliler ve yararlanacaklar,

- a) Nazır; her ay yüz dirhem, akça dört müd buğday, iki müd arpa
- b) Malkara medresesi müderrisi; her gün on dirhem, her ay dört müd buğday (okul müdürüne)
- c) Malkara okulundaki on öğrenciyeye, her gün birer dirhem, on dirhem para
- d) Malkara cami imamına her gün beş dirhem, bir tabak yemek, iki ekmek
- e) Kayyıma (cami hademesi) her ay yirmi dirhem, sekiz hafıza her gün birer dirhem
- f) Kırkkavak okul müdürüne her gün beş dirhem, bir taba yemek, iki ekmek

- g) Kırkkavak okulunda altı odada oturan altı öğrenciye de her gün yarımşar dirhem, birer tabak yemek, birer ekmek.
- h) Beş hafıza her gün ikişer dirhem, birer tabak yemek, birer ekmek
- i) Müezzine iki dirhem, bir tabak yemek, iki ekmek
- j) Kayyıma her gün iki dirhem, bir tabak yemek, birer ekmek (bu iki kişi türbeye bakacak)
- k) Şeyh imaretin yiyecek ihtiyacı düzenleyen her gün iki dirhem, iki kap yemek, dört ekmek, herkese üç mud buğday, üç mud arpa
- l) Nakıp (imaret ve şeyhin yardımcısı) her gün bir dirhem, bir kap yemek, iki ekmek, herkese iki mud buğday
- m) Abbas (ekmek pişiricisi) her gün bir dirhem, bir kap yemek, iki yemek ekmek
- n) Tabbah (ahçı) her gün bir dirhem, bir kap yemek, iki ekmek
- o) Hatabıyh (oduncu) her gün yarım dirhem, bir kap yemek, iki ekmek
- p) Kırkkavak köyde yetim çocuklara Kur'an öğretecek olan imama günde iki dirhem
- q) Kırkkavak imaretinde hasır serme, kandil yağı, soğan ve tuz için her gün on dirhem, et için on beş dirhem ve her sene için dört kantar bal, dört kantar yağ, beş mud beyazpirinç, otuz mud ekmek un için on mud yemek bulgur ve tarhana için buğday verilecektir.
- r) Hicri 1453 senesinde recep ayının başlarında vakfın hayvan varlığı şöyledir:
Doksan baş manda, yüz kırk baş sığır, sekiz yüz baş koyun, bin kırk baş keçi
Vakfın sonu şu şekilde bitmektedir:
Yemekler Kırkkavak imaretinde her gün bir defa pişirilecektir. Kırkkavak köyüne gelecek misafirler, ister fakir, ister zengin olsun yemek yedirilecektir.
Cuma günleri pirinç tatlısı (zerde) verilecektir.
Hiç kimse benim koyduğum şartları değiştirmeyecektir. Her kim ki vakfımı bozmaya kalkarsa yeri cehennemdir. Allah'ın laneti üzerine olsun.
Bu vakfiye muharrem ayının sonunda H:859/M:1454 yılı yazıldı ve imza altına alındı
Şahit: Halil bin Ahmet
Şahit: Süleyman Çelebi Bin Halil Paşa Çandarlı
Şahit: Malkara Müderrisi Mustafa bin Karaali”⁵⁶

ifadeleri günümüz Türkçesine çevrilmiş olan, Gazi Turhan Bey'in vakfiyesinde yer almaktadır.

Yapının Mimari Özellikleri: Edirne Uzunköprü'deki Kırkkavak köyünde, Gazi Turhan Bey Külliyesi içerisinde bulunan bu yapı, konum olarak caminin doğusunda yer almaktadır. Türbe yapısı kare planlıdır ve tek mekandan oluşur. Üst örtü; türbe

⁵⁶ H.Tahsin ARIKAN, **Gazi Turhan Bey'in 12 m.'lik Vakfiyesi**, (sayfa numarası yok).

beden duvarlarının üzerinde sekizgen formlu bir kasnağa oturan tek kubbe ile örtülüdür, üzeri de kurşun kaplıdır (Bkz.Çizim 3.1.1.4.4.).

Doğu cephesinin ortasında giriş kapısı yer alır ve kenarları mermer söveli olup kapının dışını dikdörtgen profilli bir pervaz çevreler (Fotoğraf 3.1.2.1.1.). Türbe diğer üç cephenin ortasında yer alan birer pencere ile aydınlanmaktadır. Pencere dıştan lokmalı parmaklıklı, ahşap kanatlı doğrama ile kapatılmış olup cephede üstleri sivri kemerli girintileri içerisinde yer almaktadırlar (Fotoğraf 3.1.2.1.2.).

Türbe duvarları kesme yonu taşı ile örülmüş olup beden duvarı ve kasnak üstleri profilli taş silmeler ile sonlanmaktadır.

İç mekanda duvarlar sıva üzeri beyaz badanalıdır ve herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. İç mekanın merkezinde konumlanmış taş kaide üzerinde duran ahşap bir sanduka bulunur (Fotoğraf 3.1.2.1.3.).

Kübik gövdeli, üzeri yüksek, sekizgen bir kubbe ile örtülü olan bu yapı plan özelliği bakımından benzer bazı türbelerle karşılaştırılabilir. Tire'deki Süleyman Şah Türbesi, Alaman Dede Türbesi (15. yy.'ın ikinci yarısı), Anonim (İsa Baba Türbesi 15. yy.), Hacı Fakih Türbesi (15. yy. sonu), Molla Çelebi Mehmet Türbesi(15.yy.)⁵⁷ Gazi Turhan Bey Türbesi ile plan açısından benzer özellikler görsen diğer yapılar; Kırıkkale'deki Sulakyurt (Konur 1450) Türbesi, diğeri ise Sivas Şeyh... Rai (Çoban) Türbesi (1323)⁵⁸ (Fotoğraf 3.1.2.1.4.).

Yapının Süslemeleri: Yapı günümüzdeki haliyle süsleme özelliği açısından incelendiğinde dış cephede ve iç mekanda oldukça sade bir görünüme sahiptir. Yapının doğu, güney ve batı yönlerindeki ana beden duvarları üzerinde yer alan sağır alınlıklı sivri kemerli pencereler cephelere hareketlilik kazandırmıştır. İç mekanda bezeme bulunmamaktadır

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Restorasyon öncesine kadar yapı yerinde mevcut olmayıp, sembolik olarak etrafı duvarla çevrili bir mezardan ibarettir.

⁵⁷ Hakkı ÖNKAL, *Tire Türbeleri*, 23,35,88,95,99.

⁵⁸ G. Orhan TUNCER, *Anadolu Beylikleri, Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, 65,174.

Yapı mimari olarak ele alındığında 1930 yılına ait fotoğrafına göre; kare planlı, tek mekandan oluşan ve beden duvarları üzerinde sekizgen formlu kasnağa oturan kubbeli bir yapıdır. 2007 yılında yapılan restorasyon 1930 yılına ait bir arşiv fotoğrafına göredir.

Yapının son restorasyondan önce de onarım görmüş olduğu kaynaklardaki ifadelerden anlaşılmaktadır. Gazi Turhan Bey Camisi ve Türbesi'nin tamir edilmesi hakkında 2 Mart 1903 tarihinde Sadaret'ten (başbakanlık) Padişah II. Abdülhamid katına gönderilen yazıda yan yana konumlanmış olan cami ve türbenin onarıma ihtiyacı olduğu, komisyon denetiminde ve vakıflar muhasebecisi gözetiminde tamir ettirileceği ayrıca masrafın Gazi Turhan Bey Vakfı gelirlerinden Maliye Hazinesine aktarılan para ile karşılanacağı ifadeleri yer alır. Padişah II. Abdülhamit tarafından onarım talebi onaylanarak 7 Mart 1903'te imzalanmıştır.⁵⁹ Bu belgede geçen ifadelerle göre türbenin XX. y.y.'da onarım geçirmiş olması muhtemeldir.

Yapının Bugünkü Durumu: Külliye bütünü içerisinde, caminin doğusunda yer almaktadır. 2007 yılında restorasyonu tamamlanan bu yapı günümüzde ziyarete açıktır. Restorasyon öncesine kadar türbenin yerinde herhangi bir yapı yoktur. Arşiv fotoğrafında güney cephedeki görünüşe göre caminin doğusunda; kare formlu, üzerinde yüksek kasnaklı, kubbeli, tek birimli bir yapı mevcuttur. Bahsi geçen cephe üzerinde, içe doğru hafifçe derinleşen, sivri kemer formunda bir pencere yer alır. 1930'lu yıllarda çekilmiş olan bu fotoğraf üzerinden yorum yapacak olursak, güney cephesine göre aslına uygun olarak restore edilmiş olması muhtemeldir.

⁵⁹ Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü, 138.

3.2. Su Yapıları

3.2.1.Hamamlar

3.2.1.1. Muradiye Hamam (Belediye Hamamı)

Yapının Adı: Muradiye Hamamı (Belediye Hamamı)

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Halise Hatun Mahallesi, Hamam Sokağı .

Yapının İnşa Tarihi:1443/1444.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Hamamın banisi, köprünün ve Muradiye Camii'nin de banisidir.

Yapının Mimari Özellikleri: Hamam kadınlar ve erkekler olmak üzere iki ana bölümden oluşan bir çifte hamamdır (Çizim 3.2.1.1.1.), (Fotoğraf 3.2.1.1.1;2). Soyunmalık, ılıkılık, sıcaklık, halvet birimleri ve gerisinde yer alan külhan bölümlerinden oluşur. Hamamın cephe duvarları kargir olup yapı malzemesi alt zeminden başlayarak taş, birkaç sıra tuğla örülerek bir birini takip eder şekilde düzenlenmiş, tuğla hatıllı taş örgüdür. İç mekanda halvet ve sıcaklık mekanlarının ısınması için oluşturulmuş cehennemlikler, blok şeklinde taş örgüler ile ayrılmıştır. Bunların üzerinde ise tuğla duvar örgü devam etmektedir. Üst örtüyü oluşturan kubbelerde ve tonozlarda yapı malzemesi olarak tuğla kullanılmıştır. Dikdörtgen planlı soyunmalık mekanına giriş, Hamam Sokağına bakan yönde yer alır. Sokak ile soyunmalık mekanı arasında kot farkı olduğundan buraya merdivenle inilir.

Soyunmalık mekanından ılıkılık (soğukluk) mekanına geçilmekte olup burası tonozla örtülüdür. Bu mekanın her iki yanında tonoz örtülü, dikdörtgen planlı traşlık ve tuvalet birimleri vardır (Fotoğraf 3.2.1.1.3.).

Ilıklık (soğukluk) mekanından üzeri kubbe ile örtülü sıcaklık mekanına varılır. Kare planlı bu mekana sivri kemer ile açılan iki yan eyvan bulunmakta olup üzeri çapraz tonozla örtülüdür. Bu mekanın ortasında kubbenin altına denk gelecek şekilde göbek taşı oturtulmuştur. Buraya açılan yan eyvanlarda ise kurnalar vardır.

Sıcaklık mekanının gerisinde, üzerleri kubbeli, kare planlı halvet birimleri yer alır (Fotoğraf 3.2.1.1.4.).

Çifte hamam özelliğinde olan bu yapının kadınlar bölümü, günümüze oldukça harap olmuş bir şekilde ulaşmıştır (Çizim3.2.1.1.2.). Kadınlar hamamının ılıklik ve soğukluk mekanları komşu parselin içinde kalmıştır. Yerinde yapılan incelemede kadınlar bölümünün sıcaklık ve halvet mekanları mevcuttur, kubbeleri kırılmıştır. Sıcaklık mekanı erkekler hamamında olduğu gibi üstü kubbeli olup buraya bağlı, üstü çapraz tonozla örtülü iki yan birimden oluşur (Fotoğraf 3.2.1.1.5.). Sıcaklığın gerisindeki kubbeli, kare planlı halvet birimlerinden başka erkekler hamamından farklı olarak bir halvetin daha var olmasıdır. Burası üzeri çapraz tonozlu, dikdörtgen planlı bir birimdir. Ayrıca diğer halvet birimlerine göre daha küçük ölçeklidir (Fotoğraf 3.2.1.1.6.).

II. Murat hamamı, bir çifte hamam olup simetrik bir yapıdır. Yakın çevrede bu dönemde yapılmış çağdaşı pek çok yapı olmakla birlikte benzer bazı özellikler göstermektedir. Edirne Mezit Bey Hamamı (1442), Bursa Başçı İbrahim Hamamı (1459), Bursa Muradiye Hamamı (1425) tarihli sade görünümlü tek hamamlardır. Plan olarak incelendiğinde kareye yakın dikdörtgen planlı soyunmalık ardından sıcaklığa geçişi sağlayan ılıklik, sıcaklığa açılan yan eyvanlar ve bütünüyle sıcaklık mekanının gerisinde, buraya bağlanan iki halvet ve külhan bölümlerinden oluşur.⁶⁰ Bursa Dayıoğlu (Atpazarı) Hamamı (1605), Bursa Mahkeme (İbrahim Paşa) Hamamı (15. yy.), Bursa Ördekli Hamamı (15. yy.) tarihli çifte hamamlardır. Plan olarak incelendiğinde Uzunköprü II. Murat Hamamı ile mimari açıdan hamamı oluşturan mekanların, işlevsel olarak dizilişleri, sıcaklık mekanına açılan yan eyvanlar ve geride bağlanan iki halvet birimleri üst örtülerinin kubbe ile örtülü olmaları ve erkekler bölümü ile kadınlar bölümünün bir birleri ile aynı olmaları açısından benzerlik gösterir.⁶¹

Yapının Süslemeleri: Halk arasında “Belediye Hamamı” olarak bilinen Uzunköprü çifte hamamı, inşa edildiği tarihten günümüze gelene kadar bilinçsizce pek çok

⁶⁰ Elif ŞEHİTOĞLU, **Bursa hamamları**, 53-56, 84-85.

⁶¹ A.g.e., ŞEHİTOĞLU, 78-82,85-69.

onarım geçirmiş olduğundan yapının dış cephesi günümüze özgün haliyle ulaşamamıştır.⁶² Özgün doku kaybolmuş, dış cephede süsleme olup olmadığı konusunda günümüze ulaşmış görsel ve yazılı bir belge yoktur.

İnşa malzemesi olarak taş tuğla örgü kullanılmış olan yapının iç mekanında yer alan süslemeler, erkekler hamamının sıcaklık birimi ve gerisindeki halvet birimlerinde, kubbeye geçiş ögesi olarak kullanılmış olan pandantiflerde görülmektedir. Sıcaklık bölümünde kubbe kasnağında bir sıra ve kubbeye geçiş ögesi olan pandantiflerde dokuz sıra mukarnas ile dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.1.1.7;8.). Sıcaklık bölümünün gerisinde yer alan iki adet halvet birimlerindeki pandantifler kavsara şeklinde vurgulanmış olup içi beş sıra mukarnas ile dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.1.1.9;10.).

Kadınlar hamamının sıcaklık bölümünde, kubbe eteklerinde ve kubbeye geçiş ögesi olarak kullanılan pandantiflerde mukarnaslar yer almaktadır ve ayrıca erkekler hamamının sıcaklık bölümünden farklı olarak, buradan halvet birimlerine ve ılık birimine geçişlerin yer aldığı karşılıklı yüzeylerdeki kemer altlarında mukarnas dizileri vardır (Fotoğraf 3.2.1.1.11;12.). Sıcaklık bölümün gerisinde kalan iki halvet birimlerinde de kubbeye geçişlerde kullanılan pandantifler kavsara ile vurgulanmış olup beş sıra mukarnas ile dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.1.1.13).

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Bir çifte hamam olan bu yapının erkekler bölümüne ait olan üst örtüler çok fazla tadilat görmüş olup kubbelerin üzerleri beton ile kaplanmıştır. Kadınlar bölümünde ise üst örtü tamamen tahrip edilmiştir. Yapıda gerek iç mekanda gerekse dış cephede gerçekleşen değişimler ve kayıplar incelendiğinde yapıdaki fark edilebilir olan değişme özgünlüğünü tamamen kaybetmiş ve betonarmeden inşa edilmiş olan soyunmalık bölümüdür. Raporla göre 1960 yılında yangın geçirmiş olan bu ahşap bölüm yangın sonrasında betonarme olarak inşa edilmiştir. Erkekler hamamında ılık mekanında dikkati çeken değişiklik günümüzde traşlık olarak kullanılan niş sayesinde anlaşılmaktadır. Bir çifte hamam olan ve simetrik olduğu düşünülen bu yapıda erkekler hamamının traşlık

⁶²Yerinde yapılan incelemeye göre 2013 yılında restorasyon çalışması için kullanıma kapatılmış olan yapının dış cephesi restorasyona girmeden önceki dönemlerde çimento ile sıvanmış olup özgün doku kaybolmuştur.

olarak kullanılan nişin yeri incelendiğinde kadınlar bölümünde simetriği halvette bulununan kapı ile aynı eğimde olması bize bu birimin halvet olduğunu ve sonucunda da erkekler hamamının ılıklik bölümünde de 3 halvetin yer aldığını gösterir. Fakat sonraları küçük halvet kapatılmış ve ılıkliğa dahil edilerek traşlık olarak kullanılmıştır.⁶³

Yapının Bugünkü Durumu: Hamam 2013 yılında restorasyon amaçlı kullanıma kapatılmış olup günümüzde de restorasyon çalışması devam etmektedir. Yerinde yapılan incelemede, soyunmalık bölümü giriş cephesi tuğla örgü olup beton harç kullanılmıştır. Giriş cephesinin sağında, solunda ve karşısında yer alan cephelerin yapı malzemesi ise kaba yonu taştır. Aynı zamanda bahsi gecen bu cephelerin üzeri beton saçaktır. Bu sayede anlıyoruz ki bu bölüm yapıya sonradan eklenmiş olup özgün değildir. Dış cepheye uygulanan sıva raspası sonucunda erkekler hamamının beden duvarları üzerinde, ılıklik, sıcaklık ve halvet bölümlerinin üst örtüleri üzerine kaplanmış beton sıva kaldırılmıştır. Bu sayede özgün yapı malzemesi olan kiremit ve horasan harcını görebilme imkanı bulunmuştur. Halvet birimlerinin gerisinde, külhanda yanan, ateşten çıkan sıcaklığın; forsi deliklerinden geçip, galeri şeklindeki cehennemlik katında dolaşarak, halvet, sıcaklık ve ılıklik bölümlerinin nasıl ısındığına dair bu sistemi görebilme imkanı yakalanmıştır (Fotoğraf 3.2.1.1.14;15;16;). Ayrıca iç mekana uygulanan sıva raspası sonucunda cephe yüzeylerinde yer alan toprak künklerin iki sıra halinde geçtiği görülmüştür. Bu künklerden alt sıra sıcak su, üst sıra ise soğuk suyun dolaştığı su tehsisatı sistemidir.

⁶³Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi; **Muradiye Hamamı(Belediye Hamamı) Röleve, Restitüsyon ve Restorasyon Raporu, 4.**

3.2.2.Çeşmeler

3.2.2.1. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi

Yapının Adı: Gazi Mahmut Baba Çeşmesi

Yapının Yeri: İlçe Merkezinde köprü başı denilen mevkide Ergene oteli karşısında yer alır.

Yapının İnşa Tarihi: 1443

Yapının Kitabesi: Mevcuttur.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir

Yapının Banisi: Sultan II. Murat

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme dikdörtgen prizma şeklinde olup yerinde yapılan ölçüme göre 251.5x72x279 cm'dir⁶⁴ (Çizim3.2.2.1.1.). Yapının ön yüzeyi silmelerle üç bölüme ayrılmış, orta bölüm yan bölümlerden geniştir. Geniş olan bu orta yüzey yatay bir silme ile iki bölüme ayrılmıştır. Sivri kemerli ayna taşı alt bölümde, sülüs yazılı kitabe ise üst bölümde yer alır (Çizim3.2.2.1.2.), (Fotoğraf 3.2.2.1.1.).

Yapının Süslemeleri: Çeşme süsleme özelliği açısından sade bir görünüme sahiptir. Mermer üzerine sülüs yazılı olan kitabe ve çeşmenin ön yüzünün, sağ üst köşesinde yer alan diğer bir kitabe cepheye hareketlilik kazandırmıştır. (Fotoğraf 3.2.2.1.2.)

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapı inşa edildiği tarihten 85 yıl sonra1509 yılında gerçekleşen depremde oldukça hasar görmüştür. Sultan II. Bayezıt'ın kasabayı ziyaret etmesi ve mimar Hayrettin'e eskisinden farksız olarak yaptırdığı rivayet edilmektedir. Ayrıca 1622'de II. Osman, 1854'te Abdülmecit, 1894'te ise Abdülhamit taraflarından tamir görmüş olduğu bilinmektedir. En son görmüş olduğu tamirden sonra şekli tamamen değişmiş olup yapının yan ve arka duvarları ile çatısı ve su hazinesi ortadan kaldırılmış, bu anıtsal yapı 1 m kadar toprağa gömülmüş, toprak künkleri demir borular ile değiştirilmiş, Balkas'a göre Abdülmecit zamanında

⁶⁴ Çeşme 04.02.2014 tarihinde yerinde incelenmiştir.

yazılan kitabesi kaldırılmış yerine köprünün tarih kitabesi yerleştirilmiştir. Çeşmenin kaybolan ilk kitabesi hakkında bir bilgi yoktur. Ayrıca Sultan II. Osman devrinde tamir amaçlı bir kitabenin varlığı bilinmemektedir.⁶⁵

Bağman'ın ifadesine göre yapı 1965 yılında köprünün geçirmiş olduğu tamir ile ilk konumlandığı yerden 5 m doğusuna, şu an ki yerine yerleştirilmiştir.⁶⁶ (Fotoğraf 3.2.2.1.3.).

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşme günümüzde kullanılmaktadır.

⁶⁵ A.g.e., BALKAS, 39.

⁶⁶ A.g.e.,BAĞMAN, 79.

3.2.2.2. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi

Yapının Adı: Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Büyük Şehsuvar Bey Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: 1680

Yapının Kitabesi: Yapının kitabesi mevcut olup 54x26 cm ölçülerindedir. Sade bir görünüme sahip olan mermer kitabe üzerinde:

*“Lailaheillallah Muhammet Resulullah
Sahip ül-Hayrat Has Odalı Mehmet Ağa
H.1091 (1680)”⁶⁷ ifadesi yer almaktadır.*

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Has Odalı Mehmet Ağa

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme, Şehsuvar Bey Cami avlusunun dışında yer almaktadır. Orijinal dokusunu tamamen kaybetmiş olan bu çeşmenin sadece kitabesi mevcut olup günümüzde 2.20x3.09x1.98 cm ölçüsündedir. Saçağı ise 3.60x2.17x19 cm’dir (Çizim 3.2.2.2.1.); (Fotoğraf 3.2.2.2.1.).

Çeşmenin orijinal hali, eski bir fotoğrafa göre kare prizma formunda olup sade bir görünüme sahiptir. Çeşmenin ön yüzü yuvarlak kemerli ve ayna taşı içeri doğru derinleşen bir görünümünde olup yuvarlak kemerin üstünde kitabesi mevcuttur.

Cami, mescit, hazire, hamam, han gibi yapıların bitişiğinde konumlanmış çeşmeler grubu arasında yer alan Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi Şehsuvar Bey Camii avlu duvarı bitişindedir. Eski bir arşiv fotoğrafına göre de çeşme günümüzde olduğu şekilde konumlanmış görünmektedir. Mimari yapı olarak ve konumlanmış olduğu yer açısından yakın çevrede yer alan pek çok çeşme ile benzer özellikler göstermektedir. Sarı Selim Camii Hazire Çeşmesi(?), Edirne Muradiye Yeniçeriler Hamamı köşesinde Yeniçeriler Çeşmesi, Edirne Süle Çelebi Camii köşesindeki Hacı

⁶⁷ A.g.e., BAĞMAN, 80.

Ali eşmesi (1906), Çorlu Fatih Camii eşmesi, Beylerbeyi Camii köşesindeki Sinan Ağa eşmesi (1683) bu örneklerdendir.

Yapının Süslemeleri: Yapının özgün hali günümüze ulaşmadığı ve görsel veriler az olduğu için süslemesi hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: 17. Yüzyılın son çeyreğinde inşa edilmiş olan bu çeşme ile ilgili özgün durumunu gösteren yazılı belge olmadığından ve görsel kaynakların da az olması sebebiyle geçirmiş olduğu onarımlar hakkında kesin bir yorum yapmak mümkün değildir.

Arşiv fotoğrafına göre, muhtemelen yapı malzemesi düzgün kesme taştır (Fotoğraf 3.2.2.2.2.). Bir diğer arşiv fotoğrafına göre de ön cephesi, saçağı ve kitabesi kireç badanalıdır (Fotoğraf 3.2.2.2.3.). Yapının günümüzdeki mevcut vaziyetini değerlendirdiğimizde ön yüzey sarı renkli bir taş ile kaplanmış olup arka yüzeyi kireç boyalıdır. Günümüzde bilinçsizce yapılan onarımlar sebebiyle yapının özgün dokusu kaybolmuştur.

Yapının Bugünkü Durumu: eşme günümüzde kullanılmaktadır.

3.2.2.3. Tospacı Çeşmesi

Yapının Adı: Tospacı Çeşmesi

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Halise Hatun Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi:1705

Yapının Kitabesi: Yapının kitabesi günümüzde mevcut olup çeşmenin ön yüzünde, sol tarafında yer alan mermer suluk üzerindeki kitabede:

*“aynen gayya tesemmi selsebila”*⁶⁸ (Fotoğraf 3.2.2.3.1.)

ifadesi yer almaktadır.

Yapının ön yüzeyinde ve üst kısmında yer alan mermer kitabede ise:

*“Kethüda mir-i mükerrem Hacı İbrahim ağa
Ruhu pak-i Mustafa verdi su içsün içen
Has-ü am içti iş bu pak ab çeşmden
Şad ola subh-ü mesa ruhu Hüseyin ile Hasan
Gel bu paki Şen li dedi tarihin
Geçme cana iç o Kevser ab-ı dünyada sen
Sene: 1705 (H.1117)”*⁶⁹ (Fotoğraf 3.2.2.3.2).

İfadesi yer alır.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Çeşmenin banisi, kitabesinde de ifade edildiği gibi Hacı İbrahim Ağa'dır. Hayır sever bir kişi olup mezarı Halise Hatun Camii haziresi içindedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Halise Hatun Mahallesinde, Halise Hatun Camii avlusunun dışında yer alan bu çeşmenin günümüzde ön ve aka cepheleri 3.48 cm, yan cepheleri ise 3.42 cm'dir. Çeşme kübik formlu, yüzeyleri üstten kornişle sınırlı ve üstü kiremitle örtülüdür. Ön yüzeyi sivri kemerli olup ayna taşı içeriye doğru derinleşen bir görünümündedir. Ön yüzeye hareketlilik kazandıran bu kısmın sağında bir mermer kitabe ve suluk üstünde de diğer bir mermer kitabe mevcuttur.(Fotoğraf

⁶⁸ A.g.e., BAĞMAN, 81

⁶⁹ A.g.e., BAĞMAN, 82

3.2.2.3.3.) Ayrıca arka yüzeyin üst kısmında dikdörtgen formlu, demir şebekeli bir pencere yer alır.⁷⁰(Fotoğraf 3.2.2.3.4.)

Bir sokağın veya mahallenin su ihtiyacını karşılamak için hayır sahipleri tarafından yaptırılan çeşme grubu arasında yer alan, Tospacı Çeşmesi mimari olarak kübik formlu basit bir yapıya sahiptir. Bu açıdan yakın çevresinde ve çağdaşı pek çok yapı bulunmaktadır. Bunlardan Edirne Nimet Hanım Çeşmesi (1870), Edirne Çanaklı Çeşme (1689), Edirne Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi (1652), Edirne Kadı Asker Maarif Efendi Çeşmesi (inşa tarihi yok), Edirne Mehmet Ağa Çeşmesi (inşa tarihi yok), Edirne Tavanlı Çeşme (inşa tarihi yok), Edirne Musalla Çeşmesi (1684), Edirne Atlar Çeşmesi (inşa tarihi yok), Edirne II. Sultan Selim Çeşmesi (inşa tarihi yok), Kırklareli Gerdanlı Çeşmesi (19. yy.) bu örneklerdendir.

Yapının Süslemeleri: Dikdörtgen prizma şeklinde olan yapı süsleme özelliği açısından incelendiğinde sade bir görünüme sahiptir. Çeşmenin ön yüzünün sol yanında yer alan küçük boyutlu dikey yönde yerleştirilmiş mermer kitabenin üzerinde, yazı şeridinin altında, iç içe geçmiş, dikdörtgen şeritlerle sınırlandırılmış bir pano mevcuttur. Bunun merkezinde, dairesel formlu, iç içe geçmiş, sonsuzluğu ifade eden, çok kumlu yıldız bütünü yer almaktadır. Bu şeklin her iki yanına lale motifi ve ayrıca altına da beş yapraklı yıldız çiçeği yerleştirilmiştir. Bu geometrik ve bitkisel formlu bezeme, üstten dalgalı hatlarla sınırlandırılmıştır. Dış çerçeve ile merkezde tek bir noktada birleşerek panonun içinde köşelikler oluşturur.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: 18. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olan bu çeşme günümüzde de kullanılmakta olup olukça tahrip edilmiştir. Arşiv fotoğrafı ile karşılaştığımızda işlevsel olarak çeşmenin su giderinin iki yanında yer alan zeminde hafifçe yüksek olarak sekilendirilmiş kaideler günümüzde mevcut değildir. Bilinçsizce yapılan onarımlar ve yol yapımı çalışmaları sonucunda zeminin yükselmiş olmasına bağlı olarak yapının özgün şeklini kaybetmiş olması muhtemeldir.⁷¹

⁷⁰ Çeşme 04.02.2014 tarihinde yerinde incelenmiştir.

⁷¹08.09.2014 tarihinde yerinde yapılan incelemeye göre yapı restorasyon amacıyla kullanıma kapatılmıştır.

Yapının Bugünkü Durumu: eşme yerinde görölmüş olup günümüzde restorasyonda olduğundan kullanılmamaktadır.⁷²

⁷² eşme yerinde görölmüş ve 08.09.2014 tarihinde tekrar incelenmiştir.

3.2.2.4. Habib Hoca Meydan Çeşmesi

Yapının Adı: Habib Hoca Çeşmesi

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Habib Hoca Mahallesi, (Habib Hoca Camii avlusunun karşında yer almaktadır.)

Yapının İnşa Tarihi:1709

Yapının Kitabesi: Yapının kitabesi günümüzde mevcut ve yerindedir. Kitabe metni;

*“Sabib ül-Hayrat Hacı İbrahim ağa
Eyne begi teberrukat varur
Dest –gir ola dünyada hüda
Vire cennette mansıb veca
Çünkü bu çeşme ecri etti
Ecrini eyle kevserden ilah
Dedi tamamına tarih-i dil
Oldu bu çeşme hub Allah
Sene: H.1121, M. 1709”⁷³ (Fotoğraf 3.2.2.4.2.)*

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Çeşmenin banisi kitabe metinde de ifade edildiği gibi Hacı İbrahim Ağa'dır. Hayırsever biri olup mezarı Halise Hatun Camii haziresi içinde yer alır.

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme, Habib Hoca Mahallesinde, Habib Hoca Camii avlusunun karşısında Dikdörtgen formlu, enine uzun sade görünümlü, betondan iki yalağı bulunan bir çeşmedir. Üzerinde kitabesi mevcut olup yapı günümüzde 4.35 cm eninde, 1.52 cm boyundadır (Çizim 3.2.3.4.1.); (Fotoğraf 3.2.3.4.1.). Kesme taştan inşa edilmiş olan bu yapı özgün görünümünü bozan malzemelerle onarılmış, iki bölümden oluşan yalak kısmı da betondan yapılmıştır.⁷⁴

Yapının Süslemeleri: Sade bir görünüme sahip olan çeşmenin üzerinde herhangi bir süsleme unsuruna rastlanmamıştır.⁷⁵

⁷³ A.g.e. Bağman, 82

⁷⁴ 04.02.2014'te yapılan incelemeye göre çeşmede suyun akışını sağlayan bir oluk yada musluk bulunmamaktadır.

⁷⁵ 04.02.2014 ve 08.09.2014 tarihlerinde yerinde inceleme yapılmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Görsel ve yazılı kaynaklar sınırlı olduğundan çeşmenin günümüze gelene kadar geçirmiş olduğu onarımları hakkında kesin bir şey söylemek güçtür. Kesme taştan inşa edilmiş olan bu çeşme dokusuna uymayan malzemelerle bilinçsiz bir şekilde onarılmış ve özgün dokusu bozulmuştur. Ayrıca betondan yapılmış yalağı da kayda alınmamış bir tarihte onarım geçirdiğini göstermektedir. Günümüzde kullanılmayan bu çeşmenin kitabesi de dokuya uygun olmayan bir malzeme ile yüzeye sabitlenmiştir.⁷⁶

Yapının Bugünkü Durumu: Yerinde yapılan incelemeye göre, çeşmenin musluğu yada bir oluğu bulunmadığından inceleme yapılan tarihe kadar kullanılmamış olduğu görülmüştür.⁷⁷ Yerinde yapılan ikinci incelemeye göre Habib Hoca Meydan Çeşmesini 2014 yılında restorasyon amaçlı etrafı kapatılmış.⁷⁸

⁷⁶ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinde yapılmış olunan araştırmaya göre yapının onarımına ait herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

⁷⁷ Çeşme 04.02.2014 tarihinde yerinde görülmüştür.

⁷⁸ Çeşme 08.09.2014 tarihinde yerinde görülmüştür.

3.2.2.5. Telliçeşme

Yapının Adı: Telliçeşme

Yapının Yeri: İlçe merkezinde yer alır. Halk tarafından “Telliçeşme Meydanı” olarak anılan yerde konumlanmış bir meydan çeşmesidir. Muhtemelen ismini konumlandığı yere vermiştir.

Yapının İnşa Tarihi: Bilinmemektedir.

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme, tek parça mermerden oluşan dört köşe bir forma sahiptir. Üzerinde dilimli tepeliği ve etrafı dörtgen bir havuzla çevrilidir. Yerinde yapılan incelemeye göre 55x56x232 cm ölçüsündedir. Çeşmeyi çevreleyen havuzun karşılıklı olan her bir kenarı 183, 184 cm’dir⁷⁹ (Fotoğraf 3.2.2.5.1;2;3.).

Şadırvan çeşmeleri ya da meydan çeşmeleri grubu arasında yer alan “Telli Çeşme” yakın çevresinde bulunan bazı yapılarla mimari ve süsleme özelliği açısından benzer özellikler göstermektedir. Çağdaşı olarak nitelendirdiğimiz bu çeşit çeşmeler bir havuz içerisinden yükselen tek parça mermer bloktan oluşur. Yüzeyleri üzerinde, üslup olarak dönemin süsleme unsurları ile bezenmiştir.⁸⁰ Bu yapı örneğinden Tekirdağ merkezde Atatürk İlkokulu karşısında, Tekirdağ sahilde, Tekirdağ kent müzesi bahçesinde ve Keşan da Hersekzade Camii önünde olmak üzere toplam dört tane bulunmaktadır.⁸¹

Yapının Süslemeleri: Tek parça mermerin, dört yüzeyinde, karşılıklı olan yüzeyleri süsleme programı açısından aynı özellikte olup, detayda farklılıklar gösterir.

⁷⁹ Eyice’nin yapmış olduğu incelemeye göre, çeşmenin ölçülerinin ve mimari şeklinin; 0.50 m derinliğinde, bir kenarı 1.80 m olan kare bir havuzla çevrili olup ortadan yükselen mermerin 0.55 m genişliğinde, 2.80 m yüksekliğinde olduğunu ifade eder Bkz. Semavi Eyice, “Trakya’daki Meydan Şadırvanları”, 838,839.

⁸⁰ Neriman Meriç Köylüoğlu, Edirne’de Osmanlı Devri Su Yapıları, 60.

⁸¹ A.g.e., Eyice, 832,834,836,840; A.g.e., Köylüoğlu, 60.

Yüzeyleri a, b (istiridye formlu yüzeyler) olarak isimlendirdiğimizde a yüzeyi dikey formlu tek parça mermerin dört köşesinin altında ve üstünde yer alan kum saatleri günümüzde mevcut olmayıp, burmalı köşelerde oldukça tahrip olmuştur. Yüzey dıştan içe doğru betimlenecek olursa, yüzeyi üç yönden çevreleyen bitkisel formlu bordür, rumiler ve dallarla birleşip “s” kıvrımları yaparak dolgulanmıştır. Bordürün üst kenarının hemen altında, dört köşesinde beş yapraklı yıldız motifinin bulunduğu bir yazı kitabesi yer alır. Yazılar tarihi belli olmayan bir zamanda kazınmış olup günümüze ulaşmamıştır. Bunun köşelerine; simetrik olarak yerleştirilmiş, yapraklarla bezeli çiçek motifi izlemekte olup, ardında istiridye formlu bir niş ve yüzeyin ayna taşı uzanmaktadır. İstiridye kabuğunun dilimleri merkezde kasımpatı çiçeğine benzer bir bitkisel motifle birleşmektedir. Ayna taşı yüzeyinde, lülenin hemen üstünde sapsarı bir bağ ile bağlanmış bir çiçek demeti yer alır. Demetteki bu çiçeklerden üçü cepheden verilmiş altı yapraklı, yıldız formlu çiçeklerdir, diğer ikisi ise yan profilden “c” kıvrımı yapar şekilde yuvarlanmış pamuk formlu bir çiçektir. Ayrıca istiridye kabuğu ile ayna taşı arasında geçiş sağlayan, sapsarı birbirine bağlı palmetlerle dolgulanmış bir bordür yer almaktadır (Fotoğraf 3.2.2.5.4.).

Eyice'nin ifadesine göre yüzeylerin altında ve üstündeki köşelerde var olduğu bilinen kum saatleri bu yüzeyde de mevcut değildir ve kenarlarda yer alan burmaların da üzerleri aşınmış ve bazı parçaları kırılmıştır. “a” yüzeyinin hemen karşısında yer alan “b” yüzeyi, düzen olarak benzemektedir fakat bezemede farklılıklar gösterir. Yüzeyi dört yönden çevreleyen ince silmenin ardından yüzeyi üç yönden çevreleyen bir bordür yer alır. “a” yüzeyindeki bordürden farklı bir bezemeye sahip olan bu bordürde rumi yerine; lale, dut meyvesine benzer bir çiçek ile sapsarında yapraklarıyla “s” kıvrımları yaparak dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.2.5.5.). Bunun hemen altında yer alan, dört köşesinde iri yapraklı papatya çiçeği bulunan yazı kitabesi vardır. Fakat yazılar tarihini bilmediğimiz bir zamanda kazınarak yok olmuştur. Diğer yüzeyde kullanılan beş kollu yıldız motifi burada yerini papatyaya bırakmıştır. Yazı kitabesiyle dilimli, istiridye formlu nişi birbirinden ayıran silme içe doğru düğüm yaparak istiridye kabuğu formu ile birleşip bir halka oluşturur. Bu halkanın her iki yanında simetrik olarak yapraklarla bezenmiş iri yapraklı papatya

çiçeği yer almaktadır. İstiridye kabuğu ile ayna taşı arasında geçişi sağlayan bordür diğer yüzeyde olduğu gibi burada da sapları birbiri ile bağlanmış palmetlerle dolgulanmıştır. Ayna taşı yüzeyinde tekli iki tane gül yer alır. Ayrıca istiridye kabuğu dilimleri merkezde kasımpatı çiçeğine benzer bir motifle birleşmektedir.

“c” ve “d” yüzeyleri sivri kemerli yüzeylerdir. Düzen ve bezeme açısından benzemekte olup detayda farklılık gösterirler. Yüzey köşelerinin altlarında ve üstlerinde yer alan kum saatlerinden alt taraftakiler günümüzde mevcut olmayıp, kenarlarda yer alan burmalı stunceler de büyük oranda kırılarak tahrip olmuştur. Bu yüzeyleri dıştan içe betimleyecek olursak, yüzeyi dört yönden çevreleyen ince silmelerin ardından yüzeyi üç yönde çevreleyen bir bordür yer alır. Her iki yüzeyde de aynı bezemeye sahip olan bu bordür, yıldız formu çiçek, küpe çiçeği ve bunların dalları ile “s” kıvrımları yaparak dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.2.5.6.). Bordürün üst kenarının altında yer alan yazı kitabesinin dört köşesinde de beş kollu yıldız motifi bulunmakta olup, ortadaki yazı kitabesi tarihini kesin olarak bilmediğimiz bir zamanda kazınarak yok edilmiştir. Kitabenin hemen alt kısmında sivri kemerli bir niş ve onu takip eden ayna taşı yer alır. Sivri kemerin tepe noktasında bulunan düğümlü halka, yazı kitabesiyle geçiş sağlayan silmeyle birleşir. Sivri kemerin kenarları Eyice'nin de ifadesine göre dantel şeklinde işlenmiştir. Ayrıca bu kısım üzeri daire formu delik izleri ile bezenmiştir. Sivri kemer ile ayna taşı arasında bir geçiş sağlayan yatay bordürde; lale, papatya ve bunların dalları ve yaprakları ile “s” kıvrımları yapar şekilde dolgulanmıştır. “c” ve “d” yüzeyleri arasındaki fark bu bordürde yer alan bitkisel motiflerin “c” yüzeyinde sadece lale motifi varken, “d” yüzeyinde lale, papatya motifleri ile bir kompozisyon oluşturulmuştur.(Fotoğraf 3.2.2.5.7.) Detaydaki farklardan biri budur. Her iki yüzeydeki ayna taşında da yer alan bitkisel motifler aynı olup lülenin üzerinde sapları bir bağ ile bağlanmış cepheden lale, profilden gelincik ve “c” kıvrımı yaparak başı aşağıya sarkmış papatya motifi yer almaktadır.

Tek parça mermerden dört köşe bir forma sahip olan çeşmenin tepeliği dilimli olup, pramidal formdadır. Dışa doğru taşma yaparak yedi parçalı mukarnas ile sonlanmıştır (Fotoğraf 3.2.2.5.3.).

İstanbul Bereketzade çeşmesinin cephesinde ayna taşının iki yanında yer alan şişkin gövdeli bir vazo içine oturtulmuş çiçekler ile “Telliçeşmenin” ayna taşı yüzeyinde sapları bağlanmış, demet haline getirilmiş, sivri kemerli yüzeyler ve istiridye formundaki “a” yüzeyinde, ayna taşı üzerinde yer alan çiçek motifleri konumları açısından benzerlik gösterir. Bereketzade çeşmesinde biri cepheden, altısı profilden, ikisi “c” kıvrımlı aşağıya dönük çiçek motifleriyle, Telliçeşme’nin, sivri kemerli yüzeylerinin ikisinde ve istiridye formu “a” yüzeyinde yer alan çiçek motiflerinden; birinin cepheden, ikisinin profilden yine diğer ikisinin “c” kıvrımlı aşağıya dönük formada olması açısından benzerlik gösterir.

İstanbul Bereketzade çeşmesinin en dışında, dikey dikdörtgen panolarda, istiridye kabuğu formunda nişler yer almaktadır. İstiridye formu nişlerin köşeliklerinin kıvrık dallı güllerle kaplanmış olması, niş ile dış bordür arasında bir geçiş sağlamaktadır.⁸² Bu özellik Telliçeşme ile karşılaştırıldığında istiridye formu yüzeylerdeki nişlerin üçgen köşeliklerinde kıvrık dallı papatya motiflerinin yer alıyor olması dış bordür ile bir geçiş sağlaması açısından benzer özellik gösterir.

İstanbul Azapkapı Saliha Sulta Çeşmesi ile de “Telliçeşme” arasında karşılaştırma yapabileceğimiz bezeme acısında birkaç özellik vardır.

Çeşmenin güney yönünde Perşembe pazarı tarafındaki altı panoyla bezenmiş ayna taşında sehpa üzerine oturtulmuş şişkin gövdeli vazolarda değişik açıdan yansıtılmış çiçekler içermekte olup “c” kıvrımlı aşağı doğru sarkan gül motifi, profilden ve cepheden verilmiş diğer güller yer almaktadır. Kuzey yönünde Atatürk köprüsü tarafındaki çeşmenin ayna taşını bezeyen panolarda, sehpa üzerine oturtulmuş çiçek demetlerinde “c” kıvrımı yaparak aşağı doğru eğilmektedir. Ayrıca güney yönünde Perşembe pazarına bakan çeşmenin ayna taşındaki çiçek türleri iri papatya, yıldız formu çiçekler ve güldür⁸³ bu özellikleri açısından “Telliçeşme” ile karşılaştırdığımızda yüzeylerin ayna taşında yer alan çiçek motiflerinin yüzeydeki konumları açısından benzer özellikler gösterir.

⁸² H. Örcün, BARIŞTA, **İstanbul Çeşmeleri Bereketzade Çeşmesi**, 25.

⁸³ H. Örcün BARIŞTA, **İstanbul Çeşmeleri Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi**, 39-63.

Yapının Geçirdiği Onarımlar:

Yapı inşa edilmiş olduğu dönemden günümüze gelene kadar tahrip edilmiştir. Özgün yerinde bulunmamakta olup şu an bulunduğu meydana konulanmıştır. Bu sebepten dolayı yerinden sökülüp başka bir yere monte edilirken özgün görünümünü kaybetmiş olması muhtemel olup üzerinde pek çok hasar izleri yer almaktadır.

Yapı malzemesi mermer olan yapının dört yüzeyinde yer alan süslemeler aşınmış, dört köşe bir forma sahip olan havuzunun mermeri çatlamış, tepeliğin altındaki mukarnaslı saçağın üzerindeki delikli dantelimsi süsler kırılmıştır. Ayrıca yapı malzemesinde yer yer kararmalar görülmekte olup, yapının yüzeyinde mavi ve siyah boya izleri yer almaktadır. Yerinde yapılan incelemeye dayanarak yapı günümüze gelene kadar bilinçsiz bir şekilde onarım görmüştür. Bu onarım dokuda yer alan bezemeler üzerinde değildir. Yapının yüzeyinde yer alan çatlaklardadır ve beyaz bir dolgu maddesi ile kapatılmıştır.

İncelemeye göre tespit edilen bu hasarlarla ilgili onarım belgesi bulunmamaktadır ayrıca, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinde yapılmış olunan araştırmaya göre de yapı ile ilgili herhangi bir onarım belgesine rastlanmamıştır.

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşmenin ismiyle anıldığı meydana yer almaktadır. 2014'te konumlandığı yere çevre düzenlemesi yapılmıştır. Çeşmenin sadece iki yüzeyinde musluğu vardır ve kullanılmaktadır.

3.2.2.6. Hürriyet Çeşmesi (Özgürlük Anıtı veya Meşrutiyet Anıtı)

Yapının Adı: Hürriyet Çeşmesi (Özgürlük Anıtı veya Meşrutiyet Anıtı)

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Köprü Başı, Muslihiddin Sokak (Çizim 3.2.2.6.1.)

Yapının İnşa Tarihi: İkinci Meşrutiyet'in ilanının ardından köprünün kasaba tarafındaki başına Rum ve Ermeni ustalarca inşa ettirilmiştir. Balkas' a göre dönemin kaymakamı Nusret Bey'in girişimleri ile 1912 yılına tarihlendirilmektedir.⁸⁴ Bağman'a göre ise dönemin belediye başkanı Hafız İsmail Yayalar ve kaymakam Mazhar Müfid Kansu döneminde 1908 yılına tarihlendirilen bu yapının açılışı 11 Aralık 1908' dir.⁸⁵

Yapının Kitabesi: II. Meşrutiyet anısına yapılmış olan bu anıt çeşmenin dört yüzünde yer alan mermer kitabelerde "hürriyet (özgürlük), adalet, musavat (eşitlik), uhuvvet (kardeşlik)" kelimeleri yer almaktadır. Ayrıca bir tarih kitabesi yoktur. Balkas'ın yaptığı incelemeye göre bu mermer kitabelerin üzerinde yer alan yazılar yüksekte olduğu için zarar görmemiştir.⁸⁶

Yapının Mimarı: Rum ve Ermeni ustalarca inşa ettirildiği kaynaklarda geçmekle birlikte herhangi birimse rastlanmamıştır.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme kuzey ve doğu yönlerinden iki, güney ve batı yönlerinde 3 kademe ile sekilendirilmiş bir platform üzerinde konumlanmıştır.(Fotoğraf 3.2.2.6.1.) Dikdörtgen bir kaideye oturtulmuş dört sütun ve dört kemer açıklığı ile oluşturulmuş dörtlü baldakene benzemektedir. Bunun üstünde yer alan kübik formlu yüzeyler kademeli olarak birbiri üzerinde yükselmektedir (Çizim 3.2.2.6.1;2).

Kare prizma bir kaide üzerinde kare yatay bir platformun dört köşesinde yükselen sütunların oturduğu sütun kaideleri dörtgen bir forma sahip olup, silindirik

⁸⁴ A.g.e., BALKAS, 42.

⁸⁵ A.g.e., BAĞMAN, 104.

⁸⁶ A.g.e., BALKAS, 43.

formlu sütunların sütun başlıkları kaideleri ile aynı düzendedir. Dört sütun ve dört yuvarlak kemer üzerinde konumlanan kübik formlu yüzeyler sade bir görünüme sahip olup dört yüzeyinde de bir kitabe mevcuttur. Kübik formun üzerinde yer alan kare prizmal formun yüzeyleri, üzerinde sade bir görünüme sahip olup, her yüzeyde birer kitabe yeri vardır. Tarih kitabesi sadece doğu cephesi üzerinde bulunmaktadır. Anıt çeşmenin kare prizmal formu üzerinde, merkezde ve dört köşesinde dekorlar mevcuttur (Çizim 3.2.3.2.3.).

II. Meşrutiyet'in ilanı ile köprünün kasaba yönündeki girişinin soluna dikilen bu eser simgesel olarak bir anıt olmakla birlikte işlevsel olarak bir çeşmedir. Günümüzde kurnası bulunmaktadır ve kullanıma kapalıdır.

II. Meşrutiyetin ilanı ardından inşa edilmiş olan bu yapı bu dönemin anısına ithafen yapılmış bir anıt özelliği taşımaktadır. Anıt olmasının yanı sıra kaidesinin sol ve ön yüzeyinde çeşmesi olup öndeki çeşmeden sadece su içilirken soldaki çeşmeden su alınır veya hayvanlara su verildiği bilinmektedir.⁸⁷ Sonuç olarak anıt çeşme özelliği taşıyan bu yapının çağdaşı sayabileceğimiz örnekler bulunmaktadır. Bunlardan biri Edirne Osman Rıfat Çeşmesi (1916), Şanlı Urfa Harbi Umumi Şehitleri Anıtı (1917) birer anıt çeşme olması açısından benzerlik gösteren örneklerdendir.

Yapının Süslemeleri: Küfeki taşından inşa edilmiş olan bu yapı bezeme açısından sade bir görünüme sahiptir. Yapının kaidesi üzerinde yükselen dörtlü baldeken, yapıya hareketlilik kazandırmıştır. Sütunlar üzerine oturan kemer yuvarlak formlu olup sütun kaideleri ve başlıkları da sade bir görünüme sahiptir. Yapının üzerinde, dört köşesinde dekoratif amaçlı oval hatlarla şekillendirilmiş dekorlar yer alır. Ayrıca bunların merkezinde dikey yerleştirilmiş, yukarı doğru daralan formda, yüzeyleri pahlanmış bir dekor daha mevcuttur.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Çeşmeyle ilgili eski fotoğraflardan edinilen bilgiye göre, çeşme ilk inşa edildiğinde köprünün baba taşının hemen önünde konumlanmıştır (Fotoğraf 3.2.2.6.3.).

⁸⁷A.g.e., BALKAS, 42.

1965 yılında köprü kanatlarının yanlara doğru genişletilmesi sırasında yapılan, köprü onarımı sebebiyle, bu çeşme bulunduğu yerden taşları numaralandırılarak sökülmüş ve şimdiki yerine konumlandırılmıştır (Fotoğraf 3.2.2.6.2.). Bağman'a göre sökülen taşlar yerine yerleştirilirken anıtın üzerinde yer alan dört kitabe kaybolmuş olup şu an mevcut olanlar sonradan yazılıp yerlerine yerleştirilmiştir.⁸⁸

20.05.2011 yılında yapılan incelemeye göre yapının cephesinde ve çevre zemininde hasar ve kırılmalar tespit edilmiştir. Rüzgar, su, hava vb doğal koşullar, yapının sütunlarına sarılmış kablolar anıtın olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur.⁸⁹ Aynı tarihte yapılan inceleme doğrultusunda restorasyon raporuna göre yapıda tespit edilen cephelerdeki kirlilik, yosunlanma temizlenmiş olup kırıklar ve çatlaklar onarılmıştır.⁹⁰

Yapının Bugünkü Durumu: Su yapıları arasında ele alınan bu çeşme, II. Meşrutiyet'in ilanı ardından bir anıt olarak yapılmıştır. 2011 yılında restore edilmiş olup orijinaline uygundur. Günümüzde çeşme olarak kullanılmamakta olup anıt çeşme özelliği taşımaktadır.

⁸⁸A.g.e., BAĞMAN, 104.

⁸⁹Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi; **Uzunköprü Demokrasi Anıtı, Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 5.

⁹⁰Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü Demokrasi Anıtı, Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 18-20.

3.2.2.7. On İki Çeşmeler

On iki çeşmeler olarak isimlenen ve ilk inşa edildiklerinde kasabanın su ihtiyacının en çok olduğu yerlere yapılan bu on iki adet çeşmeden günümüze sadece dört tanesi ulaşabilmiştir. Çeşmelerin üzerlerinde yer alan kitabelere dayanarak hicri 1333 miladi 1917 yılında yani I.Dünya Savaşının devam ettiği dönemde kasabanın kaymakamı Süleyman Bey ve Belediye Başkanı Hafız İsmail Efendi'nin girişimleri ile yaptırılmıştır. Kasabanın güneyinde Lişko yöresinde Kirazlı deredeki su kaynağından Uzunköprülü Arif Beyin hizmetleri ile demir borular kullanılarak kasabaya getirilmiştir.⁹¹

3.2.2.7.1. Birinci Çeşme

Yapının Adı: On İki Çeşmeler

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Habib Hoca Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: 1917

Yapının Kitabesi: Yapının kitabesi mevcuttur. Kitabede yer alan ifade:

“Muharrem ül-haram sene: 1333 (1917)”⁹² dir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Kaymakam Süleyman Bey ve Belediye Başkanı Hafız İsmail Efendi

Yapının Mimari Özellikleri: Çeşme, Habib Hoca Camii avlu duvarının dışında konumlanmıştır. Dikdörtgen planlı, 88x1.35x2.29 boyutlarında olup yapı malzemesi olarak kesme taş ve tuğla kullanılmıştır.⁹³Günümüzde yapı kireçle boyanmış olduğundan yapı malzemesi olarak kullanılan tuğla ve taşın özgün dokusu görsel olarak kaybolmuştur (Fotoğraf 3.2.2.7.1.1.), (Çizim 3.2.2.7.1.1.).

⁹¹ A.g.e., BALAKS, 34; A.g.e., BAĞMAN, 88.

⁹² A.g.e., BAĞMAN, 88.

⁹³ 04.02.2014 tarihinde yerinde inceleme yapılmıştır.

Arşiv fotoğrafına göre ayna taşı tuğla ile örülüdür. Onu çevreleyen yuvarlak formlu kemer kilit taşı ile içten sivri kemerli bir görünüme sahiptir (Fotoğraf 3.2.2.7.1.2.).

Bir mahallenin, bir sokağın su ihtiyacını karşılamak için hayır sahipleri tarafından yaptırılmakta olan bu çeşmelerin çoğu bir duvara bitişik olarak inşa edilirler ve tek bir yüzden ibarettirler.⁹⁴ Betimlenen niteliğe göre yakın çevrede mimari olarak benzer pek çok çeşme bulunmaktadır. Edirne Sarı Selim Çeşmesi (inşa tarihi yok), Edirne Nimet Hanım Çeşmesi (1870), Kırklareli Hapishane Çeşmesi (19. yy. 2. Yarısı), Kırklareli Hacı Hasan Çeşmesi (1844), Koca Hisar Çeşmesi (1905), Kırklareli Paşa Çeşmesi (1622), Kırklareli Kuru Paşa Çeşmesi (inşa tarihi yok), Sinanlı Çeşmesi (inşa tarihi yok), Sofular Köy Çeşmesi (inşa tarihi yok), Edirne Abdurrahman Çeşmesi (1494), Edirne Hacı Müslim Çeşmesi (1647). Edirne Dibek Çeşmesi (inşa tarihi yok) bunlardandır.

Yapının Süslemeleri: Çeşme süsleme programı olarak ele alındığında sade bir görünüme sahiptir. Yapı malzemesi düzgün kesme taş olup ayna taşı tuğla ile örülüdür. Ayna taşı üzerinde yer alan taş örgülü sivri kemer merkezde kilit taşı ile birleşerek çeşmenin ön yüzeyine hareketlilik kazandırmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olan bu yapı günümüzde hala kullanılmakta olup arşiv fotoğrafları ile karşılaştırıldığında bazı farklılıklar göstermektedir. “12 Çeşmeler” adıyla anılan çeşme grubundan bu yapı, diğerleri ile karşılaştırıldığında sivri kemer formundaki taş örgüsü bilinçsizce onarılmış olup bu kısım tuğla ile tamamlanmıştır. Su gideri eski bir fotoğrafa göre taş olup bir kaide üzerinde yer alır, günümüzde ise bu kısım yerine betondan yapılmış basit bir yalak vardır. Özgün yapısını ve dokusunu kaybetmiş olan bu yapı günümüze gelene kadar bilinçsiz bir şekilde onarım geçirmiştir.⁹⁵

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşme, günümüzde Habib Hoca Camisi'nin avlu duvarına bitişik olarak inşa edilmiştir. Üzerinde musluğu mevcuttur ve

⁹⁴ Bkz. (80), KÖYLÜOĞLU, 60.

⁹⁵ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinde yapılmış olunan araştırmaya göre yapının onarımı ile ilgili bir onarım belgesine ulaşılamamıştır.

kullanılmaktadır. Yapı malzemesi kesme taş ve tuğla olup üzeri beyaz kireç ile boyalıdır. Çeşmenin kesme taşla örülü yerlerinde derzlerde boşalma görülmektedir.⁹⁶

⁹⁶Çeşme 04.02.2014 ve 08.09.2014 tarihinde yerinde incelenmiştir.

3.2.2.7.2. İkincisi Çeşme

Yapının Adı: On İki Çeşmeler

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Halise Hatun Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: 1917

Yapının Kitabesi: Mevcut değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: On İki Çeşmeler grubundan olan tüm çeşmelerin banisi aynıdır.

Yapının Mimari Özellikleri: Halise Hatun Mahallesi'nde, Şinasi İlköğretim Okulunun karşısında yer almaktadır. Dikdörtgen formlu olup yapı malzemesi kesme taş ve tuğladır. Ayna taşı içeriye doğru derinleşen bir görünümde olup tuğla ile örülüdür. Bunu dıştan çevreleyen taş örülü yuvarlak kemer, kilit taşı ile iç kısma sivri kemer görünümü kazandırmıştır. Kitabesi mevcut değildir (Fotoğraf 3.2.3.7.2.1.).

Yapının Süslemeleri:12 Çeşmeler grubunda yer alan bu yapı diğerleri ile karşılaştırıldığında form olarak ve süsleme özelliği açısından aynıdır. Yapı malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılmış olan bu çeşmenin ayna taşı tuğla ile örülüdür. Taş örgülü kemer merkezde kilit taşı ile birleşerek sivri kemer görünümü oluşturmuş ve çeşmenin ön yüzeyine hareketlilik kazandırmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar:1990'lı yıllara ait arşiv fotoğrafına göre yapı malzemesi taş ve tuğladır. Oldukça tahrip edilmiş olan bu çeşme ayna taşı tuğla olup içe doğru hafifçe derinleşen bir görünümde, ayrıca ayna taşı üzerinde yer alan taş örgülü kemerin oturduğu dörtgen formlu sütuncelerden biri yıkılmış bir vaziyettedir ve kitabesi mevcut değildir. (Fotoğraf 3.2.3.7.2.2.) 2000'li yılların başında çeşme onarılmış olup şu an günümüzde eski haline göre form olarak biraz daha küçük boyutludur. Tuğla örgülü ayna taşının altındaki çeşme kurnasının oturtulduğu taş yüzeylerden biri çıkarılmıştır. Taş örgülü kemer merkezde birleştiği kilit taşının sağında ve solunda kalan taşlar günümüzde özgün malzeme ile örülmemiştir. Kitabe yeri de kapatılmış olup çeşme ön yüzeyi form olarak oldukça değişmiştir. 12

Çeşmeler grubundan olan bu çeşme özgün durumunu kaybetmiş olup bilinçsizce onarılmıştır.⁹⁷

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşme günümüzde musluğu olmadığından kullanılmamaktadır.

⁹⁷ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinde yapılmış olunan araştırmaya göre yapının onarımı ile ilgili herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

3.2.2.7.3. Üçüncü Çeşme

Yapının Adı: On İki Çeşmeler

Yapının Yeri: İlçe Merkezi Rıza Efendi Mahallesi, Eski Mahkeme Sokak'ta yer alan

Yapının İnşa Tarihi: 1917

Yapının Kitabesi: Yapının kitabesi mevcuttur. Kitabede yer alan ifadeler On İki Çeşmelerden olan birinci çeşmenin kitabesinde yer alan ifadenin aynısıdır (Fotoğraf 3.2.3.7.3.2.).

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: On İki Çeşmeler grubundan olan tüm çeşmelerin banisi aynıdır.

Yapının Mimari Özellikleri: On İki Çeşmelerden üçüncüsü olan bu çeşme dikdörtgen formda olup yapı malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılmıştır. Ayna taşı içeri doğru derinleşmekte ve onu çevreleyen taş örülü yuvarlak kemer, kilit taşı ile içten sivri kemerli bir görünüm oluşturmaktadır. Çeşme 1.03x1.20x2.20 ölçüsündedir.⁹⁸ Günümüzde musluğu bulunmayan bu çeşme kullanılmamaktadır (Fotoğraf 3.2.3.7.3.1.), (Çizim 3.2.3.7.3.1.).

Yapının Süslemeleri: 12 Çeşmeler grubundan olan bu çeşme süsleme özelliği açısından incelendiğinde sade bir görünüme sahiptir. Yapı malzemesi taş kullanılmış olup diğer çeşmelerden farklı olarak ayna taşı mermer kaplıdır. Süsleme özelliği açısından taş örgü kemer merkezde kilit taşı ile birleşerek çeşmenin ön yüzüne hareketlilik kazandırmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılmış olan bu çeşme günümüze gelene kadar tahrip olmuştur. "12 Çeşmeler" grubundan olan bu yapı diğer üç çeşme ile karşılaştırıldığında özgün dokusunu kaybetmiştir.⁹⁹

⁹⁸ Çeşme 04.02.2014 tarihinde yerinde incelenmiş, ölçüleri alınmıştır.

⁹⁹ 2007/2008 yılında yaptığım gözleme dayanarak yapının ayna taşı tuğla ile örülü olması gerekirken bu yapıya mermer bir tabaka yerleştirilmiştir.

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşmenin ayna taşı günümüzde aslına uygun olmayan farklı bir malzeme ile değiştirilmişti. Ayna taşı yüzeyi tuğla olması gerekirken mermer kaplanmıştır. Ayrıca çeşme yalağı ve su gideri mevcut değildir. Yol yapım çalışmaları sonucunda kot farkı yükselmiş ve sokak yolu yüzeyi taş kaplanmıştır. Bu sebepten dolayı çeşmenin musluğu yoktur ve kullanılmamaktadır.

3.2.2.7.4. Dördüncü Çeşme

Yapının Adı: On İki Çeşmeler

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Halise Hatun Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi:1917

Yapının Kitabesi: : Yapının kitabesi mevcuttur. Kitabede yer alan ifade On İki Çeşmelerden olan birinci ve üçüncü çeşmenin kitabesinde yer alan ifadelerin aynısıdır.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: On İki Çeşmeler grubundan olan tün çeşmelerin banisi aynıdır.

Yapının Mimari Özellikleri: Mimar Hayrettin Sokak'ta bir konutun önünde yer alan bu çeşme dikdörtgen formludur. Yapı malzemesi kesme taş ve tuğladır. Ayna taşı tuğla olup içeriye doğru derinleşen bir görünümüdür. Ayna taşını dıştan çevreleyen yuvarlak kemer taş ile örülü olup kilit taşı ile içten sivri kemerli bir görünüm kazandırmıştır. Yapılan incelemeye göre, yapı 93x1.24x1.95 cm ölçüsündedir¹⁰⁰(Fotoğraf 3.2.2.7.4.1.), (Çizim 3.2.2.7.4.1.).

Yapının Süslemeleri: Yapı süsleme özellikleri açısından ele alındığında sade bir görünüme sahiptir. Ayna taşı üzerinde yer alan taş örgülü kemer merkezde yer alan kilit taşı ile birleşerek çeşmenin ön yüzüne hareketlilik kazandırmıştır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar:12 Çeşmeler grubunun sonuncusu olan bu yapı günümüze gelene kadar tarihi belli olmayan zamanlarda çeşitli tamirler görmüştür. Taş örgü olan kemer dokusuna uygun olmayan malzeme ile eksik yerleri tümlenmiştir. Yapı bilinçsiz bir şekilde geçirmiş olduğu onarımlarla özgün dokusunu yer yer kaybetmiştir.

Yapının Bugünkü Durumu: Çeşme, Mimar Hayrettin Sokak'ta bir konutun önünde, cepheye bitişik olarak konumlanmıştır. Yol yapım çalışmalarında sokak

¹⁰⁰ Çeşme ölçüleri 04.02.1014 tarihinde yerinde yapılan incelemede tarafımdan alınmıştır.

yolunun taş kaplanması sonucunda kot farkı yükselmiş olduğundan, çeşmenin su gideri alt seviyede kalmıştır. Günümüzde musluğu vardır ve kullanılmaktadır.

3.2.3. Köprüler

3.2.3.1. Uzunköprü (Ergene Köprüsü/ Cısr-i Ergene Köprüsü)

Yapının Adı: Uzunköprü (Ergene Köprüsü/ Cısr-i Ergene Köprüsü)

Yapının Yeri: Günümüzde Ergene Nehri üzerinde yer alan köprünün bir başı Havsa Meriç karayolu üzerinde yer almakta olup diğer başı ise ilçe merkezindedir.

Tarihi kaynaklara göre bu konuda bazı seyyahların ve tarih yazarlarının yapının yeri hakkındaki ifadeleri ise şu şekilde yorumlanmıştır: Yapının inşa edildiği coğrafya; ormanlık, bataklık ve eşkıyaların kol gezdiği bir yer olarak ifade edilmektedir. Ayrıca eşkıyalar daima adam öldürmekte, ticaretle uğraşan kimseleri rahatsız ederek onlara korku vermektedir.¹⁰¹

Yapının İnşa Tarihi:1427-1443

Yapının Mimarı: Kesin olarak bilinmemektedir.¹⁰²

Yapının Banisi: Köprünün banisi, ilçe merkezinde yer alan Muradiye Camii ve hamamın da banisi olan II. Murat'tır.

Yapının Mimarisi Özellikleri: Köprü günümüzde 171 kemerli, 1270,41m uzunluğunda, tabliye genişliği 6.90 m'dir¹⁰³ (Fotoğraf 3.2.3.1.1;2).

Köprüyü iki bölüme ayırarak inceleyecek olursak; ilk bölüm havsa Meriç karayolu üzerine açılan bölümdür. Baba taşlarından mansap yönünde kalan günümüzde devrilmiş bir durumdadır. Köprünün en büyük gözünü merkez olarak varsayarsak, bu yönde toplam 22 kemer gözü bulunur. Bunlardan ilk 16 tanesi yuvarlak formludur. 17. ise yuvarlak ve sivri kemer görünümünde olup diğer 5 göz

¹⁰¹ **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, İsmet Parmaksız, 110; Bkz. (9)Hoca Saadettin Efendi, 165; Gelibolulu Mustafa Ali Efendi, **Küh'n'l Ahbar**, 371; Bkz. (9),Mehmet Neşri, 603; Bkz. (9), Abdurrahman Hıbrı,54; Evliye Çelebi, Seyahatname, 1655,1656; Bkz. (9). İNCİCİYAN, 27,28.

¹⁰² Köprünün mimarı ile ilgili iki isim öne sürülmüş olsa da netlik kazanmamıştır. Edirnevi Ruhi'nin Tevarih-i Ali Osman isimli yapıtında Edirne Üç Şerefeli Cami ve Ergene Köprüsü'nün mimarı olduğu ifadesinin yer aldığını öğrenmekteyiz B.k.z. Bağman, 159.

¹⁰³ Köprü hakkında 2012 yılında Doç. Dr. Kenan Bilici tarafından kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır. Bkz. Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü (Ergene Köprü) Rölöve Restitüsyon Raporu**.

sivri kemer formundadır. Nehrin aktığı 150. ve 149. gözler yuvarlak kemerlidir. Bu yönden gelerek saydığımızda 166. ayakta sel yaranlar başlar ve yükseklikleri birbirlerinden farklılık gösterir. Bunun sebebi bu yönde uzanan köprü, 149. göze gelene kadar, tempan duvarı boyunca köprü kemer ayaklarının da yüksekliğinin artışına bağlı olarak, tabliye düzlüğü rampa şeklinde yükselmektedir. Ayrıca bahsi geçen bu yönde 151, 152, 153. ayaklarda tahliye gözleri yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.3.)

Köprünün ikinci bölümü 148. gözden başlayarak ilçe merkezine uzanmaktadır. 147, 146, 145, 144. kemer ayakları üzerinde tahliye gözleri yer alır (Çizim 3.2.3.1.1.), (Fotoğraf 3.2.3.1.4.). 148. gözden başlayıp 116. göz de dahil olmak üzere toplam 33 göz sivri kemerlidir. 115. ve 114. gözler yuvarlak kemerli olup daha basıktır. 113. göz yuvarlak, 112. ve 111. gözler sivri, 110. ve 109. gözler yuvarlak kemerlidir. 108. gözden başlayarak 83. göz de dahil olmak üzere toplam 26 göz sivri kemer formundadır. 82. göz ve 33. göz dahilindeki 49 göz yuvarlak kemerlidir. 32. gözden başlayarak ilçe merkezinde son bulan göz arasındaki tüm gözler sivri kemer formundadır ve toplam 32 tanedir (Çizim 3.2.3.1.2.). İlçe merkezine açılan köprü kanatlarının her iki yanında baba taşları mevcuttur.

Memba ve mansap cephelerinin 149. kemer ayağı üzerinde 450 cm uzunluğunda, 255 cm dışa taşkın bir üçgen balkon yer alır.¹⁰⁴ Mansap cephesinde tabliye korkulukları üzerinde 149. kemer ayağından başlayarak 148. kemer ayağında son bulacak şekilde yuvarlak formu taşlar sıralanır (Çizim 3.2.3.1.3.).

Köprünün sel yaranları mansap yönünde 165. ayak üzerinden, ilçe merkezinden köprüye girişte ise 56. ayak üzerinden başlamaktadır. Toplam 109 tane olan sel yaranlar köprünün asıl şekline bağlı olarak, nehrin taşma alanı hesaplanarak konumlandırılmıştır. Ayrıca sel yaranlar boyut ve şekil olarak birbirlerinden farklılık göstermektedir. Sel yaranlar üçgen formu olup bir kısmı sekilendirilmiş bir şekilde, bir kısmı da üçgen prizma üzerine oturtulmuş; bir kenarı tempan duvarına, bir kenarı diğer üçgenin kenarıyla, son kenar ise üçgen prizmanın kenarı ile çakışacak şekildedir (Fotoğraf 3.2.3.1.5).

¹⁰⁴ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Uzunköprü (Ergene Köprüsü) Rölöve, Restitüsyon Raporu.**

15. yy. da inşa edilmiş bir erken dönem Osmanlı yapısı olan Uzunköprü (Cısr-i Ergene Köprüsü) inşa malzemesi ve köprü ana kemer gözünün sivri kemer formunda olması açısından çağdaşı olan yapılarla benzerlik göstermektedir. Selçuklu devri köprü mimarisi sivri kemer formunun Osmanlı devrinde kullanılıyor olması bu yapının üslup olarak benzediğini ifade eder (Fotoğraf 3.2.3.1.6;7.). Yakın çevresinde çağdaşı olan pek çok erken dönem Osmanlı yapısı bulunmaktadır. Bursa Nilüfer Hatun Köprüsü (14. y.y) günümüzde yedi kemer gözlü, Edirne Gazi Mihal Köprüsü 1420 günümüzde on altı kemer gözlü, Kastamonu Taş Köprü (1388) günümüzde altı kemer gözlü, Çanakkale Behramkale Köprüsü (14. y.y), günümüzde dört kemer gözlü, Biga Akköprü (1427/28), Güvercin Köprüsü (15.yy.), Bursa Irgandı Köprüsü 1442, Boyacıkuşu Köprüsü (15. y.y), Edirne Şihabettin Paşa Köprüsü (1451) aslı 12 kemerli, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü (1452) örnek olarak verilebilir (Fotoğraf 3.2.3.1.8.).

Yapının Süslemeleri: Köprünün süsleme unsurları, köprü tempan duvarında, köprü kemerlerinin çeşitli yerlerinde, kilit taşlarında ve memba cephesinin Edirne yönünde kalan 450 cm uzunluğunda, 255 cm dışa taşkın olan üçgen balkonun iki kenarında yer almaktadır.

Genel karakter olarak bitkisel, geometrik, figürlü süslemelerdir. Bunlar genel olarak köprünün kemer kilit taşlarında yüksek kabartma tekniğinde yapılmıştır. Kemer kilit taşlarının yüzeyinde yer alan motiflerin bazıları kilit taşlarının yüzeyine göre düzenlenmiştir. Bu yüzeylerde yer alan üç dilimli palmet yapraklarını çevreleyen rumi yaprakları dikkat çeker. Kemer kilit taşı yüzeylerinin bazılarında kabara yerleştirilmiş olup alt ve üst uçları birer üç dilimli palmet ve palmetin taç yaprağından çıkan basit rumilerle işlenmiştir.

Bitkisel bezemede palmet, rumi, lotus görülmekle birlikte palmet oldukça sık rastlanan bir motiftir ve genel olarak üç bölümden oluşur. En sade şeklinde sağa ve sola simetrik bir şekilde kıvrılan iki yaprak ortasından sivri bir tepe yaprağı çıkar. İki yan yaprağın sapına yakın bir yuvarlak “göz” bu yaprakların alt kısmını doldurur. Yaprakların ayırık yerini tepe yaprağının içinde kalan diğer bir ufak yaprak doldurur. Küçük tepe yaprağına oranla yan yapraklar daha iri ve yüksek kalır daha sonra

zarifleşen üç bölümlü palmetlerde tepe yaprağı uzamıştır. Sıkça rastlanan bir diğer motif de rumidir. Bu motif çatalı, ucu sivri olup palmet gibi çok çeşitli şekilleri tespit edilmiştir. Bazen rumi yaprağının iki çatalı arasından ufak bir yaprakçık da üçgen ya da damla olarak çıkar.¹⁰⁵

Geometrik süslemeler de bitkisel süslemelerde olduğu gibi köprünün kemer kilit taşlarında ve kemer duvarlarında yer alır. Genel olarak çember yaylarında gelişen ve daire merkezlerinde küçük altıgenler oluşturan altı kollu yıldız kabartması yer alırken bir diğerinde eşkenar sekizgenle geçmeler yapan uzun sekizgenlerin meydana getirdiği geometrik düzenleme bulunmaktadır.¹⁰⁶

Figürlü süslemelerden bazıları yapının Edirne yolunda, üç köşeli balkonun korkuluk taşlarında yer almaktadır. Diğer figürlü süslemelerde memba ve mansap yönlerine bakan tempan duvarlarında ve kemer örgü taşlarındadır. Fil, aslan, kuş, saksı içinde bitki motifi ve aslan kompozisyonu, diğer figürlü süslemelerden ikisinde; ceylana saldıran kartal, aslanı kuyruğundan yakalayan efsanevi bir kuş gibi hayvan mücadele sahneleri yer alır.

Köprü üzerinde yer alan süslemelerden aslan figürü, sembolik olarak incelendiğinde pek çok devir ve dönemde görülmüştür. Kuvvet ve kudretin sembolü olan aslan hükümdarlık sembolü olan tahtı da simgelemektedir.¹⁰⁷ Aslan figürü kuvvet ve kudretin sembolü olmanın yanı sıra yiğitlik, alplik ve tanrı sembolü olarak da düşünülmüştür.¹⁰⁸ Kudretin ve kuvvetin sembolü olan aslan tahtı ve hükümdarı sembolize etmekle birlikte her türlü kötülükten koruyan nazarlık, tılsım yerine de geçer aynı zamanda işlevsel olarak kale, saray, han, köprü gibi yapıların da koruyucusudur. Aslan figürü arma ve totem olarak da kullanılmış olmakla beraber onun soyundan gelmiş olduklarına inanılmış, kale, mezar taşı ve köprülerde yer alan aslan figürleri de bu konu ile ilişkilendirilmiştir.¹⁰⁹ Aslan aynı zamanda güneşin ve aydınlığı sembolüdür, Türk ve İslam sanatlarında pek çok yerde güneş aslan tasviri

¹⁰⁵ Yıldırım ÖZBEK, *Osmnalı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme*, 456.

¹⁰⁶ A.g.e., ÖZBEK, 456.

¹⁰⁷ Yaşar ÇORUHLU, *Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi*, 114; Gönül ÖNEY, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Aslan Figürü*, 37; Gönül ÖNEY, *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, 40.

¹⁰⁸ A.g.e., Çoruhlu, 114.

¹⁰⁹ A.g.e., Öney- Öney, 37-40 .

birlikte ele alınmıştır.¹¹⁰ İslamiyet'ten sonraki dönelerde Müslüman Türklerde aslan Hz Ali'nin sembolü olarak tasavvur edilmiştir hatta Bektaşilikte aslana verilen önem oldukça büyüktür.¹¹¹

Mücadele sahnelerinde aydınlığın karanlığa, kötülüğün iyiliğe, totemin düşmana şeklindeki ikili karşıtlıkların savaşında olduğu gibi aslan bir sembol olarak kullanılmıştır.¹¹² Köprü üzerinde görülen aslan figürünün yer aldığı hayvan mücadele sahnelerinde aslan zafer kazanan hayvan olarak nitelendirilmiş olup, iyiliğin kötülüğe, aydınlığın karanlığa, dostun düşmana galibiyetini temsil eden bir betimleme yer alır.

Mansap yönü 5. ayak üzerindeki süsleme, dörtgen bir hat içerisinde, merkezde çok kolu yıldız ve bu yıldızın kollarına bağlanarak genişleyen sonsuzluğu ifade eder bir tarzda bir düzenlemedir (Fotoğraf 3.2.3.1.9.).

Mansap yönü 6. ayak üzerinde iç içe geçmiş olan geometrik düzenlemenin merkezinde bitkisel bir motif yer alır. Kare bir yüzey içinde sekizgen ve bunun merkezinde altı kollu yıldız ve ortasında bitkisel karakterli dal ve yapraklardan oluşan bir bezeme mevcuttur (Fotoğraf 3.2.3.1.10.).

Mansap yönü 6. ayak üzerinde boynundan bağlanmış gibi bir hayvan figürü yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.11.).

Mansap yönü 11. ayak üzerinde kare formlu bir yüzey içinde, geometrik şekillerden oluşturulmuş bir düzenleme vardır (Fotoğraf 3.2.3.1.12.).

Mansap yönü 33. ayak üzerinde yer alan niş görünümlü bezemenin, sivri kemer ile bitip yuvarlak kemer ile başlayan kemer düzeni arasındaki ayırım noktası olarak yapılmış olması muhtemeldir (Fotoğraf 3.2.3.1.13.).

Mansap yönünde tempan duvarı üzerinde sonsuzu ifade eder şekilde düzenlenmiş, merkezden genişleyen yıldız motifi yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.14.).

¹¹⁰ A.g.e., Çoruhlu, 132, A.g.e., Öney, 39.

¹¹¹ A.g.e., Çoruhlu, 125-126; A.g.e.Öney, 40.

¹¹² Gönül ÖNEY, *Anadolu Selçuklularında Heykel- Figürlü Kabartma ve XIV. –XV. Asırlarda Devamı*, 162 .

Memba yönünde 79. kemer gözünde kilit taşı üzerinde dairesel formlu damga şeklinde olan bezemenin içi geometrik şekillerle dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.3.1.15.).

Mansap yönünde 82. ayak üzerinde yatay olarak düzenlenmiş dört ayaklı bir hayvan ve ardında kuş figüründen oluşan bir kompozisyonda güçlünün, güçsüzü alt ettiği mücadele sahnesi mevcuttur (Fotoğraf 3.2.3.1.16.).

Memba yönü 85. kemer gözünün örgü taşında geometrik form içinde tek bir noktada kesişen yedi adet “s” kıvrımından oluşmuş bir motif bulunmaktadır (Fotoğraf 3.2.3.1.17.).

Memba yönünde 86. kemer gözünün örgü taşları üzerinde sol tarafta çok kollu yıldız motifleri yer almakta olup damga şeklindedir. Kemerin sağ yanında merkezinde beş kollu yıldız ve çevresinde halkalarla üç sıra genişletilmiş geometrik şekillerden oluşmuş bir damga yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.18.).

Memba yönünde 87. kemer gözünün örgü taşı üzerinde çok kollu yıldız ve bu yıldızın her koluna bağlanan diğer beş kollu yıldızlardan oluşan bir bezeme mevcuttur (Fotoğraf 3.2.3.1.19.).

Memba yönünde 89. ayağın örgü taşı üzerinde yatay konumda oluşturulmuş bir kompozisyon yer almaktadır. Merkezde hayvan mücadele sahnesi geometrik şekillerle oluşturulmuş bir daire ile çevrelenmiştir. Kompozisyon, üst köşelerinde bulunan bitkisel karakterli motifler ile sonlanır.(Fotoğraf 3.2.3.1.20)

Mansap yönü 90. kemer gözünün örgü taşında geometrik bir düzen yer alır, ayrıca yine aynı kemer gözünün diğer bir örgü taşı üzerinde damga şeklinde işlenmiş, çok yapraklı rüzgar gülünü andırır şekilde düzenlenmiş bir çiçek motifi mevcuttur.

Memba yönü 94. kemer gözü kilit taşı üzerinde yüzeyi yatay ve hafif eğik olarak dilimlenmiş sekiz parçadan oluşan bir pano bulunmaktadır. Mansap cephesi 94. kemer gözünün kilit taşı üzerinde yer alan bezeme memba yönünde yer alan 94. kemer gözünün kilit taşı yüzeyiyle aynıdır (Fotoğraf 3.2.3.1.21.).

Memba yönü 95. kemer gözü kilit taşı üzerinde yer alan bezemede, kesişen bayrak motifi üzerinde hilal ve beş kollu yıldız, altında ise H: 1316 tarihi yer alır. Mansap yönü 95. kemer gözü kilit taşı üzerinde yer alan bezeme, memba yönü 95 kemer gözü kilit taşı üzerinde yer alan bezeme ile aynı düzendedir (Fotoğraf 3.2.3.1.22.).

Memba yönü 96. kemer kilit taşı yüzeyinde yer alan bezeme keman yayı şeklinde oluşturulmuş sekiz adet alt alta dizili çizgiden oluşur (Fotoğraf 3.2.3.1.23.).

Mansap yönü 99. ayağın örgü taşı üzerinde geometrik şekillerden oluşturulmuş damga şeklinde bezemeler yer alır. Daire formu içinde sonsuzluğu ifade eder şekilde yıldız motifleri, diğer bezemede dörtgen içinde çok kollu yıldız ve rüzgar gülü formunda bir çiçek motifi bulunmaktadır.

Memba yönü 107. ayak üzerinde yer alan bezeme damga şeklindedir. Form olarak altıgen içinde stilize edilmiş bir düzen yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.24.).

Mansap yönünde 108. kemer gözü kilit taşı yüzeyinde, üzeri beş parçaya bölünmüş on adet üçgenden oluşan bir pano vardır (Fotoğraf 3.2.3.1.25.).

Memba ve mansap yönlerinin 109. kemer gözlerinde, kilit taşı üzerine yerleştirilmiş pano beş bölmeye ayrılmış on adet üçgenden oluşur.

Mansap yönünde 162. kemer gözünde külah formunda, yan yüzlerinde yarım daire ve merkezde daire formu yer almaktadır. Kemer kilit taşında yer alan bu bezeme memba yönünde 162. kemerin kilit taşında da görülmektedir (Fotoğraf 3.2.3.1.26.).

161. kemer gözünün kilit taşında yarım küre formunda bir kabara yer alır, merkezinde altı kollu yıldız motifi iç içe geçmiş baklava dilimleriyle merkezde birleşir. Yıldız kollarının köşelerinden başlayarak devam eden altı adet altıgen geometrik şekille yarım küre formu kabara tamamlanır. Memba yönünde 161. kemer gözünün kilit taşında kenarları geometrik şekillerle hareketlendirilmiş kabara yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.27.).

Mansap yönü 160. kemer gözünün kilit taşının iki kenarında dalgalı bordür sırası yer almakta olup merkezde palmet motifleri görülür. Memba yönü 160. kemer kilit yaşı yüzeyinde yer alan süsleme oldukça tahrip olduğundan net bir şekilde ifade etmek güçtür. Yüzeyde geometrik ve bitkisel karakterli bir süsleme kompozisyonu olması muhtemeldir (Fotoğraf 3.2.3.1.28;29).

159. kemer gözünün kilit taşında sekiz yapraklı çiçek motifini anımsatan ve bunları birbirlerine bağlayan dairesel formlu beneklerden oluşan geometrik bir kompozisyondur ayrıca sonsuzluğu ifade etmektedir. Memba yönü 159. kemer gözü kilit taşında yer alan bezeme altı üstlü yerleştirilmiş iki sekizgenin kenarlarından çıkan oval hatlı şekiller ile stilize edilmiş çok kollu yıldız motifi görünümde olup sonsuzluğu ifade eder bir düzenlemeye sahiptir (Fotoğraf 3.2.3.1.30;31).

158. kemer gözünün kilit taşının merkezinde beş kollu yıldız motifi yer almaktadır. Sonsuzluğun ifadesi olan bu kompozisyon baklava dilimine yakın geometrik form içinde olup şeklin alt köşesi palmet ile sonlanmaktadır. Memba yönü 158. kemer gözünün kilit taşı yüzeyinde yer alan bu bezeme merkezinde, karşılıklı palmet demetlerinden oluşan bir düzenlemeye sahiptir. Bunu dıştan çevreleyen iç bükey kıvrımlar birleştikleri yerde birer palmet ile sonlanırlar (Fotoğraf 3.2.3.1.32;33).

Memba yönü 157. kemer gözünde kilit taşı üzerinde yer alan motif dairesel formlu olup 180 derecelik bir hat üzerinden çekilmişçesine iki kutuptan da palmet ile sonlanır. Merkezde altıgen içinde altı adet deltoit ve altıgenin köşelerinden dilimlenmiş bir şekilde ikili dilimler yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.34.). Bu yönde 157. ayak üzerinde dairesel formlu damga vardır. Bunun içi, kenarları ve köşeleri bir birleriyle çakışan küçük üçgenlerle dolgulanmıştır (Fotoğraf 3.2.3.1.35.)

Mansap yönünde 157. kemer kilit taşı yüzeyindeki bezeme oldukça tahrip olmuştur. Genel karakter olarak merkezde dairesel bir form ve içinde bitkisel düzenleme yer alır. Merkeze alt ve üst kutuplarından tutturulmuş, deltoite benzer geometrik şekiller yer alır ve içleri de dal kıvrımlarından oluşan bitkisel bezeme ile dolguludur (Fotoğraf 3.2.3.1.36.).

Mansap yönünde 156. kemer gözünde kilit taşı üzerinde dairesel form içinde bitkisel motiflerden oluşan bu bezeme stilize edilmiş palmet ve rumilerden oluşan girift bir kompozisyondur (Fotoğraf 3.2.3.1.37.). Mema yönü 156. kemer gözü kilit taşı üzerinde yer alan bezeme dairesel formlu olup aynı hat üzerinde alt ve üst kutuplardan çekilmiş düzenlemeler yer almakla birlikte üst kutbun tepeliği palmet ile sonlanır. Oldukça tahrip olmuş olan bu bezemenin alt kutbu, detaylı olmasa da üstü ile aynı forma sahip olması muhtemeldir. Dairesel formun merkezinde, dal kıvrımları arasında palmet motifi yer alır. Mema yönünde 156. ayak üzerinde, 24 adet üçgenden oluşan dairesel formlu geometrik bir düzenleme mevcuttur.

Mansap yönünde 155. kemer gözü kilit taşında yarım küre formunda bir kabara yer almakta olup bezeme olarak geometrik bir kompozisyona sahiptir. Mema yönünde 155. kemer gözü kilit taşı üzerinde yer alan bezeme form olarak mansap yönü 155. kemer gözü ile aynı karakterlidir. Mema yönü 155. ayak üzerinde dairesel bir form içinde altı yapraklı bir çiçek motifi yer almakta olup içi altıgen ve üçgenlerden oluşan geometrik şekillerle dolgulanmıştır. Ayrıca merkezdeki altıgenin köşegenlerine yerleştirilen üçgenler altı kollu bir yıldız olarak da ifade edilebilir. (Fotoğraf 3.2.3.1.38;39.)

Mansap yönünde sivri kemerli olan 154. kemer gözünün kilit taşı yüzeyi girift bir şekilde bitkisel form ile bezeli olup merkezde yarım küre formunda bir kabara yer alır. Kabaranın merkezinde ki altı kollu yıldız sonsuzluluğu ifade eden bir bezeme içindedir. Mema yönünde yer alan 154. kemer gözünde kilit taşı üzerindeki motif bitkisel karakterli olup “s” kıvrımları yapar şekilde dıştan dalgalı bir hat oluşturur. Tamamı bitkisel formlu olan bu bezeme merkezde palmet motifi ile hareketlenir. Mema ve mansap yönlerinde 154. ayak üzerinde yatay konumda yerleştirilmiş olan bezemeler bitkisel karakterli tepelikleri palmet ile sonlanmaktadır (Fotoğraf 3.2.3.1.40;41).

Mansap yönünde yer alan 153. kemer gözü sivri kemer formunda olup kilit taşı yüzeyi kıvrım dallardan oluşan bitkisel bir bezeme ile süslenmiştir. Mema yönünde 153. kemer gözü kilit taşında yer alan palmet motifi sapından düğümlenmiş olup sapın bitimi aynı hat üzerindeki küçük palmet ile birleşir. Bu bezemeyi dıştan

kıvrım dallar ve yaprak motifleri çevreler. Mansap yönü 153. ayakta tahliye gözü kemerinin kilit taşı yüzeyinde yer alan bezemede, merkezde yarım küre formulu bir kabara mevcut olup, bunun alt ve üst kutuplarında dal ve yaprak kıvrımlarından oluşan bitkisel karakterli bir düzenleme yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.42;43).

Memba yönü 152. kemer gözü kilit taşında yer alan bezeme bitkisel karakterlidir. İç içe geçmiş palmetlerden oluşan bezemenin tepeliği bir başka palmet ile sonlanmaktadır. Yine bu yönde yer alan 151. kemer gözü kilit taşı yüzeyindeki süsleme saplarından uç uca ve girift bir şekilde yerleştirilmiş palmet motiflerinden oluşan bitkisel karakterli bir düzenlemeye sahiptir (Fotoğraf 3.2.3.1.44;45).

Memba yönü 149. ayağın üzerinde yer alan üçgen formulu dışa taşkın balkonun korkuluk kenarlarında; birinde fil kabartması, diğerinde ise çerçeve içerisinde aslan ve saksı içinde bitki motifi yer almaktadır. Oldukça stilize edilmiş ve uzuvları belirginleştirilmiş bu aslanın arka ayağında pençesiyle bir bütün oluşturan insan sureti yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.46;47.). Mana olarak ifade edilecek olunursa köprünün inşa edildiği dönemdeki rivayete göre:

Köprü inşa edilirken en büyük gözüne gelindiğinde kemer gözü ve köprü ayakları yıkılıyormuş. Köprünün inşasında çalışan ustalar her seferinde biraz daha itinalı çalıştıkları halde buna anlam veremiyor ve köprünün tutmama sebebini kurban istemesiyle ilişkilendiriyorlarmış. Köprü için pek çok hayvan kurban edilmiş ki ne çare istenilen sonuca ulaşılammış. Nehir üzerinden geçen en büyük kemer gözüne gelindiğinde, her defasında köprü ayakları çöküyormuş. Ustalar bunun böyle olmayacağını anlamışlar ve bir gün aralarında konuşurken şu karara varmışlar; pek çok hayvan kurban ettik fakat yeterli olmadı, köprü kurban olarak koyun, keçi, sığır, deve değil insan ister demişler. Rivayete göre ustalardan her gün birinin eşi yemek getiriyormuş ve aldıkları karara göre o gün hangi ustanın eşi gelecekse onu köprü için kurban edeceğiz demişler. Yemek getirmeye gelen ustanın eşi sütten daha kesilmemiş olan bebeğiyle gelmiş. Durumu izah etmişler, kadın ilk önce bebeğini emzirmiş, ardından namaz kılmış ve köprü en büyük kemer gözünün yıkılmadan tamamlanması için kendini feda etmiş. Köprüye kurban edilen emzikli kadın köprü kemer gözünün ayağına yerleştirilmiş ve istediği kurbanı alınca ayaklar çökmeden ve

yıkılmadan tamamlanmış. Rivayete göre her yıl kadının kurban edildiği gün nehir köpürerek akarmış ve bu köpüklerinde köprüye kurban edilen emzikli kadından akan sütler olduğu söylenir.¹¹³ Köprünün 149. kemer gözü en büyük göz olup üçgen balkon bu kemer gözünün ayağı üzerinde selyaran ile aynı doğrultuda konumlanmıştır. Bu balkonun memba cephesinde yer alan kabartmalarda stilize edilmiş aslan figürü ve arka ayağının pençesiyle bütünleşen insan sureti, yukarıda bahsi geçen rivayet ile ilişkilendirildiği zaman, aslanın arka ayağının pençesi köprü kemer gözünü simgelemektedir, pençesiyle kavradığı insan sureti de köprü için kurban edilen kadını simgeler (Çizim 3.2.3.1.4.). II. Murat tarafından inşa ettirilen bu yapı Osmanlı'nın bu dönemdeki gücünü ifade eden yapılardan biri olup aslan figürü de gücün, kuvvetin timsali olduğundan bütünüyle ele alındığında Osmanlı'nın bu dönemdeki gücünü ifade etmektedir (Bkz. Fotoğraf 3.2.3.1.46).

Mansap yönünde sivri kemer formundaki 142. kemer gözü kilit taşı üzerinde yarım küre şeklinde kabara ve ayrıca bu yönde 139. kemer gözü üzerinde girift bir şekilde oluşturulmuş altı yapraklı çiçek bulunmaktadır (Fotoğraf 3.2.3.1.48.).

Memba yönünde 142. ayak üzerinde yarım küre formlu bir kabara yer alır. Yine bu yönde 137. kemer üzerinde kuş figürü, 136. ayakta dairesel bir form içinde altı kollu yıldız motifi ve kuş figürü vardır (Fotoğraf 3.2.3.1.49.).

Mansap yönünde 135. kemer gözü kilit taşı üzerinde sonsuzluğu ifade eder tarzda geometrik bir düzenleme mevcuttur. Mansap yönünde 133. ayak üzerinde örgü taşına kabartma şeklinde oyulmuş sivri kemerli bir form ve içinde geometrik şekillerden oluşan bir düzenleme vardır. Mansap yönü 131. ayak üzerindeki sel yaranda yer alan “m” harfine benzer bir kabartma yer alır (Fotoğraf 3.2.3.1.50.).

Mansap yönü 129. ayak üzerindeki bezeme fil kabartmasıdır. (Fotoğraf 3.2.3.1.51.). Bu yönde 128. kemer gözünde yer alan motif kıvrım bir hattan oluşmuş damga şeklinde bir bezemedir. Memba yönü 128. ayakta örgü taşı üzerinde yatay bir şekilde dalgalı hatlarla oluşturulmuş motifin sağ ve sol yanı palmet ile sonlanır. Mansap yönünün 127. ayağı üzerinde yer alan bezeme bitkisel karakterlidir (Fotoğraf

¹¹³ Bahsi geçen rivayetler, söylenceler bugün de halk arasında bilinmektedir.

3.2.3.1.52). Yan yana dizilmiş olan palmet demetleri saplarından kıvrım yaparak birleşmiş olup sonsuza uzanır bir düzenlemeye sahiptir. Mansap yönü 123. ayakta yatay bir düzende bezenmiş geometrik şekillerden oluşan bir düzenleme mevcuttur ayrıca üst kısmı çapraz örgü şeklinde işlenmiş bir şerit ile sonlanır. Memba yönü 116. kemer de örgü taşı üzerinde yer alan bezemede grift bir şekilde oluşturulmuş kıvrımlar yer alır. Kabartma yüzeyi silinmiş olduğundan motifin detayı hakkında net bir yorum yapmak mümkün değildir yüzeyde palmetlerin yer almış olması muhtemeldir (Fotoğraf 3.2.3.1.53).

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Köprü, 174 kemerli, 1392 m uzunluğunda, 5.5 m genişliğinde inşa edilmiş taş bir köprüdür.¹¹⁴ Köprünün gerçek nitelikleri zaman içinde değişmiş olup, bazı kemerler, köprü kanatları tamir görmüş yada bütünüyle yeni baştan inşa edilmiştir. Aşağıda bahsi geçen tarihi kaynaklarda, vakıf kayıtlar arşivindeki onarım belgesinde, yakın dönemde bazı araştırmacılar tarafından yapılan inceleme sonucunda kayda alınan bilgiler şu şekildedir:

Evliya Çelebi Seyahatname isimli eserinde köprünün onarımı ile ilgili şu ifadeleri dile getirir; “...*bu köprünün bir gözünü, 855 tarihinde, Ebul’ Feth, tamir ettiğinde, seksen bin kuruş gitmiştir. Kıyas olunursa, Murad Han yeni olarak yüz yetmiş dört göz yaptırıncaya kadar para harcamıştır...*” buradan anlaşılıyor ki Fatih Sultan Mehmet döneminde köprü seksen beş bin kuruş harcanarak tamir ettirilmiştir.

Köprünün onarım geçirmiş olduğuna dair bir diğer ifade, Nakkaş ve mühezzip Veli Can tarafından 1584 yılında hazırlanmış Uzunköprü minyatürü üzerindedir (Bkz. Resim 1.1.1.). Hünername isimli eserde yer alan minyatürdeki manzum beyitte şu ifadeler yazılıdır:

*“ Sebin ana ihtiyacı külli idi,
Vaki olup eyyamı tab-istanda ekseri bina hakkisarda,
Kalmağa kefere elçisinden birisi ol eyyamda,
Andan mürur idecek nev-a tan-amız
Kelimat ettiği için deri devlete
Geledükte tevakkufuna bais olalar
Ve zaman-ı baranda*

¹¹⁴ Edirne Vilayet Salnamesi, H:1309, **Cisr-i Ergene Kasabası**, 214; Nuran Canbil, **Trakya’da Türk Devri Köprüleri**, 16; Cevdet Çulpan, **Türk Taş Köprüleri**, 100; A.g.e., Ayverdi, 553,556.

*İcazet virülüb ol mahalle irişecek
 Bu defa köprünün binası mevkiinde
 İtdüğün bilüb kendi diyarina vardıkta
 Ali Osman 'ın furişgühlari yalnız ol köprünün
 Tedarikinden zahir idüğü kafidir
 Deyu temaşasın etmeye müşrikine takrir eder
 Ve işitenler hayrette kabul bais
 Mübahat ve mucib-izikr-i hayr-i Sultan
 Cemil-üs –sıfat olmağın ma vak'a dercolundu
 Yel binası der şeha hayr-i azim
 Hassa seyl uğrağı üzre müstakim
 Her kaçan bir sahib-i hayr-i bülend
 Yaptıra cistr-i metin ercümend
 Yüz yetmiş dört gözlü hep kemer
 İde tekil binayı muteber
 Ecrini verib kerim-i kerdigar
 İster isen sonu işin olan hayr
 Hayr ile hayreyle hayrı hayr
 Her ne hayretse kişi Allah için
 Ravza-i paki Habibullah için
 Ana el hak ol kalur ey pak id-din”¹¹⁵*

Buradan anlaşılıyor ki, cami ile birlikte köprü de 16. y.y.'da Kanuni Sultan Süleyman döneminde tamir ettirilmiştir.

Sultan II. Murat tarafından yaklaşık olarak aynı yıllarda inşa ettirilmiş köprü ve Muradiye Camisi, dönemin hükümdarı olan Sultan Osman tarafından, Lehistan seferine çıkarken caminin eskimiş olan ahşap çatısını onartmış olduğu bilinir. Bunun üzerine Hibri tarafından bir onarım kitabesi düzenlenmiştir. ¹¹⁶ Günümüzde cami avlu giriş kapısı üzerinde, atıl bir durumda yer almaktadır ve kitabe üzerinde yer alan ifadeler şu şekildedir:

*“Gün sekiz yüz kırk yedide han Murad-ı pak- din
 Hayr için bu cami’i cistr ile bünyad eyledi
 Rahne ermişti ama lakin mürur-ı derh ile
 Bin otuzda Han Osman yine abad eyledi.
 Ol iki sultan herkes eylesün deyyü du’a
 Bu iki tarih Hibri nazm-ile yad eyledi”¹¹⁷*

¹¹⁵ A.g.e., BAĞMAN, 21,22.

¹¹⁶ B.k.z. (9),Abdurrahman Hibri, 54; A.g.e.BAĞMAN, 188,189; A.g.e., ÇULPAN, 98; A.g.e., AYVERDİ, 53

¹¹⁷ B.k.z. (9), Abdurrahman Hibri, 54

Onarım kitabesi üzerindeki “...*Bin otuzda Han Osman yine abad eyledi...*”ifadesinden anlaşılıyor ki, Sultan Osman kullanılmayacak durumda olan cami ile birlikte köprüyü de 1621’de onartmıştır. Bu iki yapıyı tekrar kullanılacak duruma getirmiştir.

Sultan Murat Han’ın yaptırdığı Ergene Köprüsü’nün H:1175/M.1761 yılına ait tamir fermanında içerik olarak şunlardan bahsetmektedir:

Kasaba tarafının batısında 24, 25, 26. kanatlar üzerinde bazı yerler yıkılmıştır. 48. ve 49. gözlerin üzerindeki kanatlar bir tarafa meyillenmiştir ve yeniden inşa edilmeye muhtaçtır. 90. ve 91. gözler yıkılmış ve harap olmuştur, yeniden inşa edilmesi gerekir. 105. gözün üzerindeki kanat yıkılmıştır, 110. ve 116. gözlerin gövdeleri tamire muhtaçtır. 174. gözün üstündeki kanat yıkılmıştır ayrıca köprünün ön tarafında bazı kanatların önünde yer alan buz kıranların tamire ihtiyaçları vardır. Ön tarafın doğusundan su gelen yerden köprünün daha kötü durumda olmaması için yerleştirilen taşların sağlamlaştırılması ve tamiri gerekmektedir. Yine ön tarafın doğusundan kasabaya gelirken, sudan 37. 38. 39. gözlerin üstleri ve bazı gözleri yıkılmış ve tahrip olmuştur. Ayrıca 57. gözün üstündeki kanatlar ve gövdesi tahrip olmuştur. 60. 64. 76. ve 77. gözlerin üstündeki kanatlar tamire muhtaçtır. 89. ve 90. gözlerin gövdeleri bir tarafa meyillenmiş olup tamire ihtiyacı vardır. 93. 94. ve 95. gözler tamir görmemiş olup bir tarafa meyillenmiştir ve tamir edilmesi gerekir. 114 ve 115. gözlerin gövdeleri tamir olmamıştır bu yüzden bir tarafa meyillenmiş olup yeniden inşa edilmeye ihtiyacı vardır. 118. ve 119. gözler arasındaki gövde tamir olmamıştır bu yüzden bir tarafa meyillenmiştir ve yeniden inşa edilmeye ihtiyacı vardır. 95 ve 90. gözlerin gövdeleri yeni olarak, tamire muhtaçtır. 100. gözün kanat ve gövdesi, tamir edilmelidir. 105. 106. 107. ve 108. gözlerin gövdeleri bir tarafa meyillenmiş olup yeni baştan inşa edilmesi gerekir. 123. ve 124. gözlerin arasındaki gövde bir tarafa meyillenmiş olup yeni baştan inşa edilmeye muhtaçtır. Köprünün doğu tarafında olan bazı ayakların önünde buz kıranlar yer alır, kış günlerinde buz geldikçe suya karşı olmasıyla geçip gider, köprüye set olduğu için mutlaka tamir edilmelidir. 174 gözlü köprünün üstündeki bazı yerlere, nehrin aktığı gözlerin kaldırımları denk düşer, gelip geçen zamanda dağılmış olup tamir edilmesi

gerekir.¹¹⁸ Buradan anlaşılan, yaklaşık olarak 18. y.y.'ın son çeyreğinde köprü kemerlerinin, kanatlarının tamire ihtiyacı vardır. Ayrıca yukarıda bahsi geçen bazı kemer gözlerinin oldukça harap olduğu ve yeni baştan inşa edilmesi gerekmektedir.

Köprünün geçmiş yıllardaki onarımı ile ilgili bir diğer bilgi 1823 yılına aittir. 148, 147, 146, 145. kemerler yıkılmış olup bu dört kemer yerine kemer açıklıkları daha geniş olan günümüzdeki 148, 147 ve 146. kemerler inşa edilmiştir. Form olarak da yuvarlak kemer formundadır.

1 Ağustos 1864 yılında, dönemin Padişahı Abdülaziz katına, Cısr-i Ergene Kazası ileri gelenleri ve yöneticileri tarafından teşekkür amaçlı bir yazı gönderilmiştir. İçeriğinde II. Murat tarafından inşa ettirilen köprünün, devam etmekte olan onarımın 31 Temmuz 1864 yılında tamamlanmış olduğuna dair teşekkür ve padişaha dua ifadeleri yer alır.¹¹⁹ Buradan anlaşılıyor ki, köprü 1864 yılında Abdülaziz döneminde bir onarım geçirmiştir.

Memba yönünde köprünün 95. kemer kilit taşı yüzeyinde 1901 tarihi yer almaktadır. Bu kemer gözünün II. Abdülhamit döneminde onarım görmüş olması muhtemeldir.

Köprünün gerçek nitelikleri incelendiğinde 174 kemerli olup, uzunluğu, genişliği ve köprü diğer elemanlarının nitelik ve nicelikleri hakkında yer alan ifadeler pek çok kaynakta farklıdır ve zaman içerisinde köprü onarılmış olduğundan nicel veriler değişmiş olup şu şekildedir.

Ekrem Hakkı Ayverdi 1971 yılında köprüyü incelemiş ve köprü hakkında kapsamlı bilgi vermiştir. 1392 m uzunluğunda, 5.5 m genişliğinde 174 kemerli köprü zaman içinde, arazinin dolmasıyla 164 gözü açık kalmış olup uzunluğu Karayollarının 1964 yılında yapmış olduğu ölçümüne göre 1254 m'dir. Nehir yatağı köprünün batı yönüne yakındır. Burada yer alan gözler 13 ve 11 m açıklığındadır. Taşkın yatağı üzerinde olanlardan ikisi 9 m, diğerleri 5 m dir. Köprü üzerinden iki

¹¹⁸ 360 Numaralı Defterin 107. Sayfasında Kayıtlı Sultan Murat Han'ın Yaptırdığı Ergene'deki Köprünün Tamirlerle İlgili Fermanı, H:1175, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Kayıtları Arşivi.

¹¹⁹ Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü, 110.

araba geçebilecek şekilde tabliye düzlüğü konsollarla genişletilmiştir. 5.24 m olan asıl genişlik 32 cm genişletilerek korkuluklarla beraber dıştan dışa 5.88 m'dir. İki yandan 71 cm konsollarla bu ölçü 7.30 m olmuştur. İçten içe tabliye genişliği 6.80 m ve bazı yerlerde 6.90 m ye de varmaktadır.¹²⁰ Anlaşıyor ki köprünün gerçek nitelikleri zaman içinde yapılan onarımlarla değişmiştir.

Latif Bağman 1990'lı yıllarda köprüyü incelemiş ve köprü kemerlerinin formları ve sel yaranlar hakkında detaylı bilgi vermiştir. *Köprü kemerleri sivri ve yuvarlak olarak iki farklı şekildedir. 1-33, 82-113, 154-162 kemerler sivri, 34-81, 114-153, 163-172 kemerler yuvarlaktır. 235. metrede 40 ve 41 kemerler üzerinde 3.40x0.40 boyutunda ve 6.80 metrede 102 ve 103 kemerlerin üzerinde de 9.40x0.40 m boyutunda iki balkon bulunmaktadır. Selyaranlar 55 ve 56. kemerlerin bastığı ayakta başlayıp, 168. ayakta sona erer. Boşaltım gözleri 7 tane olmakla birlikte form olarak yuvarlak kemer biçiminde olup 145-154 kemer ayakları üzerinde yer almaktadır.*¹²¹ Anlaşıyor ki yukarıda bahsi geçen nitel ve nicel veriler, bazı farklılıklar olsa da günümüzde yaklaşık olarak benzerlik göstermektedir.

Yapının Bugünkü Durumu: Köprünün aslı 174 gözlü olup günümüze gelene kadar pek çok onarım geçirmiş ve ilçe merkezinde kalan köprü ayakları toprak altında kalmış, üzerinden asfalt geçirilmiştir. Ayrıca tabliye korkulukları da sökülüp ilçede yeni yapılan çeşmeler ve bazı binalarda kullanılmıştır. Böylece köprünün ilk inşa edildiğinde üç bölümden oluşan şekli değişmiştir.

Çevdet Çulpan'ın yayımlamış olduğu Türk Taş Köprüleri isimli kitabında Uzunköprü ile ilgili yaptığı detaylı incelemede köprüyü üç bölüme ayırarak ele almıştır. Sol kanat olarak isimlendirdiği bölüm Ergene Nehri üzerine dikey durumdadır ve 204 m uzunluğundadır. Orta kısım nehrin taşıdığı dönemlerde taşkın alanı üzerinde uzanır, 1056 m'dir. Sağ kanat olarak isimlendirilen son bölüm ise taşkın alanına ulaşan suları karşılayarak yerleşim alanına girmesini engeller.¹²² Oranları, köprünün gerçek nitelikleri ile karşılaştırarak verildiğinde, restorasyona alınması planlana Uzunköprü hakkında 2012 yılındaki kapsamlı rapor göre; 204 m

¹²⁰ A.g.e., AYVERDİ, 553,556.

¹²¹ A.g.e., BAĞMAN, 19.

¹²² A.g.e., ÇULPAN, 101.

uzunluğundaki sol kanada karşılık gelen 165.93 m'lik bölümdür ve %2.5 eğimle giderek yükselir ve 22 kemer gözünden oluşur. Yapının Ergene nehrini aşan bölümü 33.67 m'dir. Nehir yatağından ilçe merkezine uzanan kısmın ise 1070,81 m uzunluğundadır.¹²³ Anlaşıyor ki köprünün gerçek nitelikleri günümüze gelene kadar değişmiş olduğundan Çulpan'ın ifade ettiği orta kısım ve sağ kanat arasındaki oranlarda da kaymalar olmuştur.

Köprü günümüzde ulaşımına açıktır fakat köprü ayaklarında çökmeler, kemer gözlerindeki taşlarda hasarlar mevcuttur. Bu nedenle son iki yıldır üzerinden büyük araçların geçmesine izin verilmemektedir. Yerinde yapılan incelemeye göre tabliye konsollarında, tempan duvarlarında, köprü kemer ayaklarında ve gözlerinde kırılmalar ve çatlaklar görülmektedir. Köprüde yer alan kabartma tekniğindeki taş süslemelerde tahribatlar mevcuttur.

Memba yönünde 149. ayak üzerinde yer alan üçgen balkon yerine, arşiv fotoğrafında; üstü örtülü, üç yönden kapalı, mansap yönüne bakan kısımda giriş açıklığı bulunan bir seyir balkonunun yer aldığı görülmektedir. Köprünün günümüzdeki durumu ile karşılaştığımızda bu seyir balkonu mevcut değildir (Fotoğraf 3.2.1.1.8.). İşlevsel olarak seyir amaçlı kullanılmakta olup, namazgah olarak da işlev gören bu balkonun mansap yönünde kalan korkuluklarında, bahsi geçen yuvarlak formlu taşlar bulunmaktadır. Yine arşiv fotoğraflarına dayanarak yerinde olmayan taşlar fotoğraflara bakarak tamamlandığında 31 tane görülmektedir. Varsayalım ki bu dizinin başında ve sonunda da birer tane taş eksik olup yerine koyduğumuzda 33 tane olmaktadır. Sonuç olarak bir teşpihte 33 boncuk vardır. "Subhanallah, elhamdulillah, allahu ekber" her birinden 33'er tane zikretmek gerektiğinden, korkuluğun üzerinde yer alan bu taşlara birer kez dokunarak bir 33'lük zikri tamamlamış oluyoruz.¹²⁴

¹²³ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, 2012, **Uzunköprü (Ergene Köprüsü) Rölöve, Restitüsyon Raporu.**

¹²⁴ Bahsi geçen rivayetler, söylenceler bugün de halk arasında bilinmektedir.

3.3. Kamu Yapıları

3.3.1.PTT Binası (Telgrafhane)

Yapının Adı: PTT Binası (Telgrafhane)

Yapının Yeri: Uzunköprü İlçesi Demirtaş Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: Yapının tarih kitabesi olmadığından inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Burada yer alan gar binası ile yaklaşık olarak aynı dönemde yapılmış olması muhtemeldir.

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Dikdörtgen planlı, duvarları kargir, üst örtüsü kırma çatılı, iki katlı düzenlemeye sahip bir yapıdır.

Güneydoğu yönünde yer alan ön cephenin giriş katında yuvarlak, basık kemerli, söveli bir pencere ve giriş yönünün solunda yuvarlak basık kemerli, söveli bir kapı yer alır. İkinci katta sivri kemerli söveli üç pencere vardır. Ön cephe giriş kapısı ile aynı aks üzerinde yükselen üçgen tepelik ile sonlanır. (Fotoğraf 3.3.1.1.).

Kuzeydoğu yönündeki yan cephede; pencere, kapı ya da mazgal açıklığı bulunmamakta olup sağırdır (Fotoğraf 3.3.1.2.). Güneybatı yönünde kalan yan cephenin, ikinci katında toplam 3 pencere dizisi vardır. Pencerelevler sivri kemerli, söveli olup biri örülerek sonradan kapatılmıştır (Fotoğraf 3.3.1.3.). Birinci katta dört sıra pencere dizisi mevcuttur. Üçü dikdörtgen formlu, diğeri ise yapıya ait olan tuvaletin havalandırma penceresidir, daha küçük boyutludur.

Kuzeybatı yönündeki arka cephenin ikinci katında sivri kemerli, söveli ve açıklıkları birbirinden farklı üç sıra pencere yer alır. Bu cephenin giriş katında, güneydoğu yönündeki giriş kapısı ile aynı aks üzerinde bir giriş kapısı mevcuttur.

Yine bu katta açıklıkları birbirinden farklı yuvarlak, basık kemerli, söveli, iki pencere yer alır (Fotoğraf 3.3.1.4.).

Güneydoğu ve kuzeybatı yönlerindeki cephelerde yer alan kapılardan yapıya giriş sağlanır ve asıl girişi güneydoğu yönündedir. Güneybatı yönünde iki pencere ile aydınlanan giriş mekanı, yapının diğer birimlerine ve üst kata geçişi sağlayan dar hole açılır. Ayrıca bu holden yapının arka cephesinde kalan diğer birimlerine de geçilmektedir (Fotoğraf 3.3.1.5;6).

Üst kata geçişi sağlayan merdiven girişi ve arka cephede yer alan giriş kapısı kapalı olduğundan, üst kata geçiş sağlanamadığı için incelenememiştir.

Yapının giriş mekanının yer döşemesi iki kademedен oluşmaktadır. Birinci kademe dama tahtası görünümünde, kırmızı beyaz renkli karelerden oluşan bir yer döşemesi ile kaplanmıştır (Fotoğraf 3.3.1.7.). Yer döşemesinin ikinci kademesi ise bir platform şeklinde yükseltilmiş olup döşeme ahşaptır. Güneydoğu cephesine bakan birimin yer döşemesi ahşap olup kuzeybatı cephesine bakan birimlerin yer döşemeleri ise ahşap değildir ve herhangi bir döşeme yoktur. Aynı zamanda yapının inceleyebildiğimiz birimlerinin tavanları, kapıları ve pencereleri ahşaptır.

Yapının Süslemeleri: Yapıyı süsleme özellikleri açısından ele aldığımızda, üstten üçgen tepelik ile sonlanan basık kemerli giriş kapısının yer aldığı bölüm, ön cephenin yaklaşık olarak 1/3'ünü oluşturmaktadır. Bu kısım dışa doğru hafif taşkın bir şekilde vurgulanmıştır. Dalgalı hatlarla oluşturulmuş neo klasik üsluptaki üçgen tepelik köşe bitimlerinden “s” kıvrımı yapar şekilde sonlanır. Tepeliğin altında beş sıra çıkıntı ve dört sıra girinti yapar şekilde düzenlenmiş dendanlı geçiş, çıkıntılarda kademeli kabartma, girintiler ise geometrik karakterlidir. Bu dekoratif geçişin altında yer alan sivri kemerli söveli pencere üstten dendanlı geçişe teğettir ve alınlıkta üçgenimsi düz köşelikler oluşturur. Pencerenin altında yapıya girişi sağlayan yuvarlak kemerli kapının kemer yan yüzleri dalgalı hatlar oluşturarak üstteki söve ile birleşirken dekoratif bir görünüm oluşturur. Ön cephenin sağında kalan yan bölüm iki katlı bir düzenlemeye sahip olup katlar birbirinden silme ile ayrılır. Alt kattaki pencere basık kemerli, üst kat pencereler ise sivri kemerli ve sövelidir. Üst kat pencere sövelerinin birleşik bir düzende yerleştirilmesi dekoratif açıdan cepheye hareketlilik katar. Ön

cephenin sağ yanı üçgen tepelik ile sonlanan bölümden biraz daha geride vurgulanmıştır. Burayı sınırlandıran iki yan bölmenin üst seviyelerinde kademeli, ters piramit formu, kabartmanın üzerinde dikey konumda yerleştirilmiş dekorlar yer alır. Yapının arka ve yan cepheleri yalındır.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapı ile ilgili yazılı ve görsel kaynaklar yeterli olmadığından inşa edilmiş olduğu dönemden günümüze gelene kadar geçirmiş olduğu onarımlar hakkında bir bilgi yoktur (Fotoğraf 3.3.1.8.).

Yapının Bugünkü Durumu: Yapı günümüzde kullanılmamaktadır. Yerinde yapılan incelemeye göre üst örtüsü sökülmüş ve onarım aşamasındadır.¹²⁵ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, kurul arşivinde yapının restorasyona alınıp alınmağına dair rapor ve projeye rastlanmamıştır.

¹²⁵ 04.02.2014 tarihinde yerinde incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.

3.3.2. İstasyon Binası

Yapının Adı: İstasyon Binası

Yapının Yeri: Uzunköprü İlçesi Demirtaş Mahallesi

Yapının İnşa Tarihi: Rumeli Demiryolları'nın 1872 yılında tamamlanmış olmasıyla birlikte Edirne İstanbul hattı resmi açılışının 1873'te olduğu bilinmektedir. Bu hat üzerinde yer alan Uzunköprü tren garı binasının kesin tarihi bilinmemekle birlikte 19. yy.'da yapılmış olması muhtemeldir.

Yapının Kitabesi: Mevcut değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Kuzeybatı, güneydoğu yönünde uzanmakta olan yapı yan yana üç bloktan oluşmaktadır ve orta blok iki, yan bloklar tek katlı bir düzenlemeye sahiptir (Çizim 3.3.2.1;2.).

Güneydoğu yönündeki A bloğu tek katlı olup üzeri beşik çatı ile örtülüdür. Kuzeydoğu, güneybatı cephelerinde, aynı aks üzerinde birer giriş kapısı bulunmakta olup her iki cephede de ikişer sıra halinde dört pencere yer alır ayrıca ikişerli pencere düzenlerinin arasında yine ikili olarak mazgal açıklığı bulunur. Bu bloğun güneydoğu cephesinde de bir giriş kapısı mevcuttur (Çizim 3.3.2.3.), (Fotoğraf 3.2.2.1.).

İki katlı düzenlemeye sahip olan orta bloğun kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde, giriş katında yer alan pencereler ve giriş kapılarının cephe üzerindeki düzenleri aynıdır. Farlı olan tek yanı güneybatı cephesinin sol tarafında, katlar arası geçişi sağlayan, merdivene açılan bu giriş kapısının yerine, kuzeydoğu cephesinde pencere yer almasıdır. Her iki cephenin birinci katında dikdörtgen formlu altı pencere, güneydoğu ve kuzeybatı cephelerinde ise ikişer mazgal açıklığı mevcuttur (Fotoğraf 3.2.2.2.).

Kuzeybatı cephesinde yer alan tek katlı, üzeri beşik çatı ile örtülü olan C bloğu, kuzeydoğu cephesinde giriş kapısının sağında üç, solunda iki pencere yer alır. Güneydoğu cephesinde tek pencere olup, güney batı cephesinde ikişerden dört pencere olup iki pencere arasında iki mazgal açıklığı vardır (Çizim 3.3.2.4.), (Fotoğraf 3.2.2.3)

Tüm cephelerdeki pencereler dikdörtgen formludur. Orta bloğun giriş katında yer alan pencerelerin diğer bloklardaki pencerelerden farkı panjurlu olmasıdır. Yan yana üç bloktan oluşan yapının cephelerinde yer alan dikdörtgen formlu giriş kapıları, güneydoğu cephesinde yer alan giriş kapısı hariç tümü çift kanatlıdır. (Çizim 3.3.2.5.)

Rumeli Demiryolları'nın Edirne İstanbul demir yolu yapımına 1870 yılında İstanbul yönünden başlanmış olup 18 Mayıs 1872 yılında tamamlanmıştır. İstanbul Edirne demir yolu resmi açılışı 1873 yılında gerçekleşmiştir.¹²⁶ Uzunköprü istasyon binası bahsi geçen bu demiryolu hattı üzerinde yer almış olduğundan 19. yy.'da inşa edilmiş olması muhtemeldir. Rumeli Demiryolları'nın 17 Haziran 1873 tarihinde açılan, Uzunköprü istasyonunun çağdaşı olan Çerkezköy İstasyonu mimari olarak benzerdir (Fotoğraf 3.3.2.4.). Çağdaşı bir diğer yapı da Pehlivan köy İstasyon binasıdır. 19. yy da inşa edilmiş olan bu yapı Uzunköprü İstasyon binası ile mimari olarak aynı özelliklere sahiptir. Üç bloktan oluşup üzerileri beşik çatı ile örtülü olan bu yapıların orta blokları dış cephesinin ahşap kaplama oluşu, kapı, pencerelerin dikdörtgen formlu olmaları açısından Uzunköprü İstasyon binası ile aynı özelliklere sahiptir. Lüleburgaz İstasyon binası 19. yy.da inşa edilmiş, mimari olarak iki bloktan ibaret olup Uzunköprü istasyon binası ile dış cephesi ahşap kaplama olan orta bloğu benzerdir.

Yapının Süslemeleri: Yapı dış cephede sade bir görünüme sahiptir.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinde bulunan, 25.07.2012 tarihli yapının restorasyon tadilat projesi raporuna göre restorasyon uygulaması sırasında yapıya sonradan

¹²⁶A.g.e., Bağman, 146, Selman Akı, "Çerkezköy İçin Demiryolu'nun Önemi", 131

eklenen orijinal olmayan ve özelliiksiz kısımlar tarihi dokuya uygun malzemelerle değiştirilmiştir. Yapının plan ölçeğindeki değişiklikler TCDD'nin ihtiyaçları doğrultusunda ve restitüsyon projesine olabildiğince bağlı kalınmaya çalışılarak uygulanmıştır. Yapının cephe düzeninde arşiv fotoğraflarında görülen ahşap cephe kaplaması özgün kaplama olarak kabul edilmiş ve oranlanarak cephe çizimlerine aktarılmıştır. Rölöve çizimlerinde 19 cm olan mevcut ahşap kaplama 23 cm olarak çizilmiştir. Restorasyon uygulamaları sırasında yapılan ahşap sökme işleminde özgün olduğu düşünülen cephe kaplamasına ulaşılmıştır. Bu kaplamanın boyu 24 cm'dir. Böylece 24 cm olarak tüm cephelerde uygulanmıştır. Rapora göre pencerelerin restorasyonunda en az üç tanesinin restitüsyon projesine uygun olarak üretilmesine karar verilmiştir. Yapıdaki tüm pencerelerin denizliklerinin eğimlerinin gerekenden az olması, nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. Bu sebepten dolayı tüm denizliklerin eğimleri artırılmıştır. Birinci katın pencereleri restitüsyon projelerine uygun olarak BP1 numaralı pencerelerinden yapılmıştır. Yapının iç mekanına girilememiştir fakat kurula sunulan rapora göre, yapının mevcut durumunda mekanların zemin döşemelerinde aslına uygun olmayan karo seramik kaplama, duvar ve tavanları ise genelde sıva üzerine badanadır. İç mekanda ki kapıların bir çoğu yeni ve özelliiksiz kapılardır. Rapora göre değişik dönemlerde yapılmış özelliiksiz zemin döşemelerine bağlı olarak yapı içinde çok farklı ve doğru olmayan zemin katları oluşmuştur. Uygulama sırasında oluşan sökme işleminde, yapıda gözlenenler sonucunda tüm blokların iç mekanları 16 cm yükselmektedir. Böylece iç mekan ile dış mekan arasında 20 cm kadar bir su basman farkı olmuştur. Böylece yapının su almasını ve ahşap malzemenin çürümesini önemli ölçüde engellenmiştir. Zemin kaplamalarında zemin katta ıslak hacim olarak ifade edilen; lavabo, mutfak ve çay ocağı, karo simon kaplamadır. Birinci kattaki tüm odalar 16 cm ahşap kaplama, ıslak hacimler ise karo simon kaplamadır. İncelemeye göre zemin katta iç mekanlarda duvarların soyulması ve raspa işlemleri sırasında bazı kapıların boyutlarının zaman içinde değiştirilmiş olduğu gözlemlenmiştir. Özgün olduğu düşünülen kapıların ölçüleri alınarak kapı boyutları yeniden oluşturulmuştur. Sonradan eklenmiş olduğu gözlenen bacalar iptal edilmiştir. B/Blokta bulunan ve hem zemin katta hem de birinci kattaki lojmana hizmet veren baca onarılarak korunmuştur. Özellikle güneybatı cephedeki lojman girişinden girilerek ulaşılan birinci kat özgünlüğünü korumaktadır. Orijinal

merdiveni, ahşap zemin kaplaması, ahşap tavan kaplamaları, iç kapıları korunmuştur ve mevcuttur. Bu yapı öğeleri Çerkezköy ve Sinekli tren istasyonlarında birebir örtüşmektedir. Bu nedenle birinci kata çıkan lojman merdivenlerinin korkulukları ve ilk basamakta gerekli temizlik ve konservasyon çalışmaları yapılarak korunmuş ve oldukça tahrip edilmiş olan diğer basamaklar ise yeniden üretilmiştir.¹²⁷

25.07.2012 tarihli Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, kurul arşivindeki rapor yapının kapsamlı bir onarım geçirdiğini ve belirtilen tarihte kurulan sunulan restitüsyon projesine uygun olarak birinci katın pencerelerinin BP1 numaralı pencerelerden yapıldığını ve iç mekanda zemin katta yer alan ıslak hacimlerin yer döşemlerinin simon kapla olduğu belirtilmiştir.

Yapının Bugünkü Durumu: Tren istasyonu binası, günümüzde TCDD tarafından aslına uygun bir şekilde kullanılmaktadır. Kurula sunulan 25.07.2012 tarihli rapora göre restitüsyon projesine bağlı kalınarak restorasyonu yapılmıştır. Ayrıca restorasyon öncesinde bilinçsizce yenilenen kapı ve pencere değiştirilmiş, sonradan eklenmiş olan birimlerde kaldırılmıştır.

¹²⁷ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi, **Restorasyon Raporu Uzunköprü Tren İstasyonu, Rölöve, Restitüsyon.**

3.3.3. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası/ Halk Evi)

Yapının Adı: Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası/ Halk Evi)

Yapının Yeri: İlçe Merkezi

Yapının İnşa Tarihi:1914

Yapının Kitabesi: Mevcut değildir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Kaymakam Nusret Bey ve Belediye Başkanı Hafız İsmail Efendi

Yapının Mimari Özellikleri: Giriş kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı bir düzenlemeye sahip olan bu yapının, üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Güneydoğu cephesinden başlayan bahçe duvarları yapının bu cephesini çevrelemekte olup bahçeye kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinde yer alan giriş kapılarından girilmektedir. Bahçenin kuzeydoğu girişinin karşısında tek katlı, üzeri beşik çatı ile örtülü halk eğitim binası yer alır. Yapının güneybatı cephesine bitişik sonradan yapılmış ve günümüzde kazan dairesi olarak kullanılan bir ek bina daha vardır (Çizim3.3.3.1.).

Yapının bugünkü durumuna göre binaya giriş, güneydoğu cephesinde bulunan giriş kapısından sağlanmakta olup, sağında ve solunda kare formlu pencereler yer alır. Bu cephenin birinci katında ise sivri kemerli dikdörtgen formlu beş pencere mevcuttur (Çizim 3.3.3.2.).

Eski fotoğraf ve yazılı belgelere göre yapının asıl girişi kuzeybatı cephesindedir. İki katlı bir düzenlemeye sahip olan bu cephenin giriş katında dikdörtgen formlu giriş kapısı, sağında ve solunda kare formlu birer pencere yer alır. Bu cephenin birinci katında giriş kapısının hemen üzerinde dışa hafif çıkıntı yapar şekilde düzenlenmiş mermer korkulukları bulunan bir balkon yer alır (Fotoğraf 3.3.3.1). Dikdörtgen formlu, çift kanatlı balkon girişinin sağında ve solunda

dikdörtgen formlu, sivri kemerli ikişer pencere mevcuttur. Kuzeydoğu cephesinin giriş katında, kare formlu dört pencere, birinci katında ise dikdörtgen formlu, sivri kemerli yedi pencere bulunur (Fotoğraf 3.3.3.2.).

Yapının şimdiki durumuna göre iç mekana giriş, güneydoğu cephesinden sağlanır.(Fotoğraf 3.3.3.3.) Yapının asıl girişi kuzeybatı cephesinde olup, her iki kapı aynı aks üzerinde yer alır. Her iki cephede yer alan giriş kapılarında ilk etapta giriş holüne geçilir. (Fotoğraf 3.3.3.4.) Kuzeybatı ve güneydoğu yönlerinden giriş holüne açılan, çift kanatlı, ahşap kapılı birimlerden kuzeydoğu yönündeki birim ön cepheden kare formlu bir pencere, yan cepheden kare formlu iki pencere ile aydınlanır. Güneybatı yönündeki birim ise ön cepheden kare formlu bir pencere ile aydınlanır.¹²⁸ Yapının güneydoğu cephesindeki giriş kapısı sağında, yapının kuzeydoğu cephesine bakan ve bu yönde kare formlu iki pencere ile aydınlanan bir birim daha yer almaktadır. Yine bu girişin solunda yapıya bitişik, sonradan eklenmiş olan binaya geçişi sağlayan bir kapı mevcuttur.¹²⁹ Yine bu katta; giriş holüne açılan, katlar arası geçişi sağlayan merdiven girişinin sağında, ahşap kapılı iki birim yer almaktadır (Çizim 3.3.3.3.).

Güneydoğu cephesinden girildiğinde giriş holünün solunda giriş kat ile birinci katı birbirine bağlayan yarım döner ahşap merdiven ile üst kata çıkılmakta olup burası yapının güneydoğu cephesine bakan dikdörtgen formlu, sivri kemerli bir pencere ile aydınlanmaktadır (Fotoğraf 3.3.3.5.). Birinci kat merdiven girişinin kuzeydoğu cephesinde yer alan çift kanatlı kapıdan, güneydoğu cephesinden dört, kuzeydoğu cephesinden üç pencere ile aydınlanan mekana girilir (Çizim 3.3.3.4.), (Fotoğraf3.3.3.6;7.). Birinci katın kuzeybatı cephesinde yer alan balkon girişinin açıldığı orta sofa ile bu mekan birleşmekte olup orta sofaya açılan kuzeydoğu cephesinde iki birim, güneybatı cephesinde ise bir birim mevcuttur.

Yapının Süslemeleri: Tüm cephelerin köşelerine dekoratif amaçlı yivli köşelikler yerleştirilmiş olup her bir köşe sivri üçgen tepelik ile sonlanır. Yapının kuzeydoğu

¹²⁸ Yerinde yapılan incelemeye göre giriş holüne açılan, kuzey doğu ve güney batı yönlerinde yer alan birimler günümüzde kitaplık olarak hizmet vermektedir.

¹²⁹ Yapıya sonradan eklenmiş olan ek binaya geçilmekte olup burası günümüzde ıslak hacim olarak kullanılmaktadır.

yönünde yer alan ön cephesi, giriş katta iki basamak ile çıkılan dikdörtgen formlu giriş kapısı ve hemen üzerinde dışa taşkın mermer korkulukları bulunan balkonlu bölüm, cephenin üç kısma ayrılmış bölümlerinden her iki yanında konumlanan yivli plastırlar ile vurgulanmış olup inşa edildiği dönemin özeliğini yansıtan neo klasik üsluptaki üçgen alınlık ön cephenin merkezinde yer alır.

İç mekanda ahşap merdiven ile ulaşılan birinci katın giriş holünün duvarlarını zeminden yaklaşık olarak 48 cm yukardan düz bir bordür ve onun ardından yaklaşık olarak 15 cm ara ile düz bir bordür daha izlemektedir. Hemen ardından tüm cepheyi çevreleyen bordürler yüzeye bir pano görünümü vermektedir ve köşelikleri mevcuttur. Köşelikler palmet demeti ve ona bağlanmış kıvrımlar yapan rumiler ile bütünlük oluşturan bitkisel bir bezeme görünümündedir.(Fotoğraf 3.3.3.8.)

Birinci katın güney cephesinden dört, kuzey doğu cephesinden üç pencere ile aydınlanan salonun duvarlarının tüm cepheleri kalem işi bezelidir. Cephe açık yeşil bir tonda boyalı olup, alt bordür mavi bir tondadır. Bir üstünde ahşap bordür ve hemen ardından mavi tonda bir bordür daha geçmekte olup açık ve koyu tonlarda mavi ve yeşil çizgilerin birbirini izlemesi ile oluşan bordür cepheyi çevrelemekte ve dört köşesinde köşelikleri bulunmaktadır. Köşeliklerde dal ve yaprak kıvrımlarından oluşan sarmal bir bitkisel bezeme yer almakta olup tüm cephelerde bu aynen tekrarlanmıştır.(Fotoğraf 3.3.3.9)

Birinci katta balkon girişinin yer aldığı orta sofanın duvarları açık mavi boyalıdır. Dıştan içe koyu mavi bir bordür, ardından geometrik şekiller ile oluşturulmuş bordür ve onu izleyen, köşelikleri bulunan, tüm cepheyi çevreleyen iç bordür yer alır. Son olarak da koyu gri, mavi karışımından arka fon üzerine, koyu bir boya ile bitkisel motiflerden oluşan bezeme birbirini tamamlar. (Fotoğraf 3.3.3.10)

Birinci katta orta sofaya açılan kuzey batı ve kuzey doğu yönlerinden iki pencere ile aydınlanan odanın tüm cepheleri açık turuncu bir renkte boyalı olup, yüzeyi çevreleyen yeşil, mavi ve kahverengi çizgilerin bütünleşerek oluşturduğu kenarlıklar tüm cepheye çerçeve görünümü vermektedir. Ayrıca cephelerin dört köşesinde yer alan köşelikler de sapından bağlanmış palmet demeti yanlarında yer alan rumi demetleri ile birleşerek “S” kıvrımı oluşturur tarzdadır. (Fotoğraf 3.3.3.11)

Birinci katta orta sofaya açılan kuzey doğu cephesinden iki pencere ile aydınlanan odanın tüm duvarları açık yeşil bir tonda boyalı olup, açık turuncu, kahverengi, kirli beyaz renklerden ince ve kalın çizgilerin bütünleşerek oluşturduğu kenarlıklar yüzeyi dört yönden çevrelemektedir. Köşelerde yer alan köşelikler dalgalı bir hat ile sınırlanmış olup oluşan üçgenimsi yüzeyde açık kahverengi üzerine koyu kahverengi kullanılarak fırça darbeleri ile dalları, yaprakları kıvrımlar yapan kalem işi bir bezeme oluşturulmuştur (Fotoğraf 3.3.3.12;13.).

Yapının Geçirdiği Onarımlar:1914 yılında Türk Ocağı binası olarak inşa edilmiş olan bu yapı daha sonraki yıllarda Halk Evi olarak kullanılmıştır (Fotoğraf 3.3.3.14.) .Günümüzde Halk Kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. Yapının geçmiş yıllardaki eski fotoğrafları incelendiğinde, restorasyon öncesine kadar bilinçsiz bir şekilde onarımlar görmüş ve özgün durumunu kaybetmiştir.

Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinden 03.07.2008 tarihli restorasyon raporuna göre kütüphane olarak hizmet veren yapıya yine aynı işlev verilmiştir. Zemin katta ortak kullanım alanı olarak kullanılan iki oda birbirinden tamamen ayrılmış olup bu odalara giriş ahşap tablalı kapılarla sağlanmaktadır. Yapının zemin kat planında görülen Z06 numaralı oda kütüphanenin ihtiyaçları doğrultusunda mevcut durumu ile korunmuştur. Zemin katta Z03 numaralı oda depo olarak kullanılmakta olup orijinal hali göz önüne alınarak yıkılmış ve buradaki ahşap kirişler göz önüne çıkarılmıştır. Karo mozaik olan yer döşemesi yenilenmiştir.¹³⁰

Yapının birinci katına ulaşımı sağlayan dökme mozaik merdivenler mermer kaplamadır. Birinci katta merdivenle ulaşılan sofada aydınlanma ve havalandırmayı sağlayan ahşap pencere özgün haline uyularak değiştirilmiştir. Yine bu katta sofa ile odayı birbirinden ayıran ahşap camekanlı bölme kaldırılmış olup yerine zemin katta yer alan ahşap tablalı kapılarla benzerlik gösteren ahşap camlı tablalı kapı yapılmıştır. Bu katta görülen dört oda yine kütüphanenin ihtiyaçları göz önüne

¹³⁰Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi, **Halk Kütüphanesi Restorasyon Raporu.**

alınarak bir memur odası, bir müdür odası, bir arşiv odası ve bir de okuma salonu şeklinde düzenlenmiştir. Bu katta ahşap olan döşeme kaplaması raspa yapılmıştır.

Restitüsyon projesine bağlı kalınarak yapının dış cephesi yapının eski fotoğrafları incelenerek giriş kapısının kuzeybatı cephesinden sağlanması uygun görülmüştür. Bahsedilen bu giriş zemin katta sofaya açılmakta olup, malzeme olarak sert ağaçtan camlı tablalı bir kapı ile kapatılmıştır. Kuzeybatı cephesinde yer alan balkon özgün durumuna uygun olarak yapılmış ve korkulukları mermer kaplanmıştır. Balkon kapısının özgün hali korunmuş olup gerekli görülen değişimler uygulanmış ve ısı yalıtımı az olan camlar değiştirilmiştir. Bahçe tarafında kalan yapının güney doğu cephesi giriş kapısı yapının asıl giriş kapısı olan kuzeybatı cephesindeki kapıya benzer, malzeme olarak sert ağaçtan yapılmış, camlı tablalı kapı ile değiştirilmiştir.

Zemin katta yer alan, aydınlanmayı sağlayan pencereler yapının restitüsyon planına bağlı kalınarak özgün haline göre değiştirilmiştir. Ayrıca cepheye raspa yapılmış ve yapının eski fotoğrafları incelenerek asıl rengine boyanmıştır. Yine yapının eski fotoğraflarından yararlanılarak cephelerin köşelerine 10 cm kalınlığında 5 yiv yerleştirilmiştir. Kuzey batı cephesi üçgen alınlık ve köşeler merkezde küçük üçgenlerle sonlanan başlıklarla tamamlanmıştır. Son olarak yapının üst örtüsü aslına uygun olarak kırma çatı ile örtülmüştür.¹³¹

Yapının Bugünkü Durumu: Günümüzde ilçe halk kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. 2012 yılında restorasyonu tamamlanmış olan kütüphane binası arşiv fotoğraflarına uygun olarak restore edilmiştir. İç mekana uygulanan sıva raspası sonucunda cephelerde yer alan kalem işi süslemeler ortaya çıkmıştır. Ayrıca restorasyon öncesinde iç mekanda, bilinçsizce değiştirilen birimler özgün durumuna göre restore edilmiştir.

¹³¹ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi, **Halk Kütüphanesi Rölöve, Restitüsyon ve Retorasyon Raporu.**

3.3.4.Eski Tekel Binası

Yapının Adı: Eski Tekel Binası

Yapının Yeri: Uzunköprü İlçe Merkezi,

Yapının İnşa Tarihi: 20. y.y.

Yapının Kitabesi: Mevcut Değildir

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Dikdörtgen planlı üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Yapı bodrum kat, giriş kat ve birinci kattan oluşur (Çizim 3.3.4.1.).

Yapının restorasyon öncesi fotoğraflarından anlaşıldığına göre, yapı malzemesi olarak tuğla kullanılmıştır. İki katlı bir düzenlemeye sahip olan yapının ön cephesi katlar arası silme ile ayrılmış olup, yapının asıl girişi buradadır. Yuvarlak, basık kemerli, içe doğru hafif derinleşen forma sahip olan girişin sağında ve solunda iki pencere yer alır. Bu pencereler, basık yuvarlak kemerli ve sövelidir. Birinci katın pencere düzeni giriş kat pencere düzeninin aynısı olup tek fark merkezde yer alan pencere diğerlerine göre daha geniş bir formdadır (Fotoğraf 3.3.4.1;2).

Arka cephede, giriş katta yer alan ve ön cephedeki giriş kapısı ile aynı aks üzerinde bulunan, yapının arka giriş kapsı dikdörtgen ve içe doğru hafif derinleşen bir formdadır. Girişin solunda ve sağında basık yuvarlak kemerli, söveli ikişer pencere yer alır. Sağ taraftaki pencereler ıslak hacimlerin havalandırma işlevini görmektedir ve diğer pencerelere göre daha küçük boyutludur. Üst katta dışa taşkın bir balkon ve buraya girişi sağlayan basık yuvarlak kemerli, hafif içe doğru derinleşen bir giriş kapısı mevcuttur. Bu cephenin solunda ve sağında yer alan ikişer pencere basık kemerli, yuvarlak formdadır. Ayrıca sağ taraftaki pencerelerden biri diğerinden daha küçük boyutludur.

Ön cephenin sağında ki yan cephede, yer alan pencereler her iki katta da ikişer sıra olup basık yuvarlak kemerlidir (Fotoğraf 3.3.4.3.). Ön cephenin solundaki

yan cephede ise her iki kat birbirinden silme ile ayrılmıştır (Fotoğraf 3.3.4.4). Birinci katta basık kemerli, söveli üç pencere, giriş katta basık yuvarlak kemerli küçük boyutlu bir pencere düzeni yer alır. İç mekanda giriş holünün sağında iki ve solunda bir oda olup dikdörtgen planlıdır. Ön cepheye bakan odalar ikişer pencere ile aydınlanır ve birer pencereleri giriş holüne açılır. Ayrıca ön cephenin sağında yer alan odanın bir penceresi daha olup yan cepheye bakar. Giriş holünün sağında yer alan ikinci odanın iki penceresi arka cepheye, bir penceresi ise ön cephenin sağında kalan yan cepheye açılır. Giriş holünün sonundaki kapı yapının arka giriş kapısı olup ön giriş kapısı ile aynı aks üzerindedir. Arka bahçeye açılan arka girişin, iç mekana göre solunda kalan birim ıslak hacim olarak kullanılır (Çizim 3.3.4.2.).

Giriş kattaki holün solunda yer alan döner ahşap merdivenden üs kat holüne çıkılır. Hole açılan üç oda vardır ve bu odalardan ikisinin iki penceresi ön cepheye bakmaktadır. İç mekana göre holün sağında kalan odanın köşesinde, penceresi yan cepheye açılan bir kiler mevcuttur. Yine ön cepheye bakan bu iki odanın birer penceresi hole açılmaktadır. Hol, ön cepheye bakan geniş açıklıklı, yuvarlak basık kemerli, söveli bir pencere ile aydınlanır. Arka bahçeye açılan balkon kapısının sağında dikdörtgen planlı bir oda yer almakta olup iki penceresi arka cepheye, bir penceresi ön cephenin sağındaki yan cepheye açılır(Çizim 3.3.4.3.). Üst kata geçişi sağlayan merdivenin solunda pencereleri arka cepheye açılan ıslak hacim yer alır (Çizim 3.3.4.4.).

Yapının Süslemeleri: İnşa malzemesi tuğla olan yapı bezeme açısından sade bir görünüme sahiptir. Ön cephede girişin sağında kalan yan cephe dışındaki diğer üç cephede giriş kat birinci kattan frofilli silme ile ayrılmış olup tüm cepheler korniş ile sonlanmaktadır. Yapının tüm cepheleri sarı renge boyalıdır ve yuvarlak basık kemerli kapı ve pencerelerin dikdörtgen formlu söveleri beyaz boyalı olup yüzeye hareketlilik kazandırmıştır (Fotoğraf 3.3.4.5.).

İç mekanda giriş kat holünün duvarları hariç diğer tüm odaların cepheleri ahşap bir bordür ile iki bölüme ayrılmış olup yüzeylere pano görünümü verecek şekilde kalem işi bezemeler yapılmıştır. Ahşap bordürün ikiye böldüğü yüzeyin alt kısmı sade bir görünüme sahiptir (Fotoğraf 3.3.4.6.). Üst kısmın yüzeyi ise dıştan bir

şerit ile çevrenmekte olup içinde geometrik şekillerin birbirini takip etmesi ile oluşan bordür yer alır. Yüzeyin köşelikleri dalgalı hatlarla sınırlanmış ve üçgenimsi yüzeylerde volütler yapan yaprak ve çiçek motifleri, dal kıvrımları ile oluşan bitkisel motifler ile cepheye hareketlilik kazandırılmıştır (Fotoğraf 3.3.4.7;8;9.). Tüm cephelerde ağırlıklı olarak bordo, pembe rengin açık ve koyu tonları, beyaz, kirli sarı, yeşil rengin koyu ve açık tonu, kahverengi kullanılmıştır. Giriş kat holü ile birinci kattaki sofanın ve bu katları birbirine bağlayan merdiven duvarlarının tüm cephelerinde aynı renkte bezemeler ve kalem işi motifler kullanılmıştır (Fotoğraf 3.3.4.10;11). Birinci katta orta sofaya açılan ve ön cepheye göre iç mekanda solda kalan odanın duvarlarında ki kalem işi bezemeleri ile giriş kat holü ve birinci katta ki sofanın duvarlarında yer alan köşeliklerin kalem işi bezemeleri aynı olup renkleri farklıdır. “S” kıvrımı yapan dal ve yapraklardan oluşan kalem işi bitkisel motif cephenin dört köşesinde mevcuttur (Fotoğraf 3.3.4.12). Giriş katta ve birinci katta ön cepheye göre iç mekanda sağda yer alan odaların duvardaki yüzeylerin köşeliklerindeki kalem işi bezemeler aynıdır. Yaprakların kıvrımlar yaparak oluşturduğu çiçek motifleri stilize edilmiş şekildedir (Fotoğraf 3.3.4.13;14).

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapı, 2012 tarihli restorasyon raporuna göre yapı 1990 yılından beri kullanılmamakta olup oldukça hasar görmüştür. Çatısı çökmüş, ahşap kısımların pek çoğu çalınmış ve çürümüştü. Binaya dıştan bakıldığında taşıyıcı tuğla duvarları sağlam durumdaydı. Yapının iç mekanı tamamen çöp dolmuş olması sebebiyle temizlenmesi, işlevini yitirmiş olan kısımların değiştirilmesi gerekli görülmüştü. Yapıya dıştan bakıldığında oldukça sağlam görünmesine rağmen içte bulunan ahşap çatıklı tuğla dolgulu iç duvarlar pek çok yerde çatlamış ve taşıyıcı özelliğini kaybetmişti. Üzerindeki sıva kaldırılarak sağlamlığı tespit edilmiş, sağlam olmayanlar tekrar imal edilmişti. Yapının iç mekanında duvarlara raspa işlemi uygulanmış olup yüzeylerdeki kalem işleri ortaya çıkarılmış ve boyaların pek çok yerde kabarak dökülmüş olduğu tespit edilmişti.¹³² Yer döşeme kaplamaları ve yapının pek çok yerinde çökmüş ve çürümüş olup özgün durumuna göre

¹³²Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü kurul arşivinden temin edilen restorasyon raporuna göre, iç mekan boyalarının tamamen raspa edilerek bezemelerin ortaya çıkarılması, mulajlarının alınması, sonra sıvaların yenilenmesi, sıvalar tam olarak prizini alıp kurduktan sonra bu mulajlar doğrultusunda eksik kalan kısımların tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca sağlam kalan bir bölümde orijinal haliyle bir kısım bezemenin bırakılması uygun görülmüştür.

değiştirilmişti. Odaların ahşap çatalı tavan kaplamalarının bir kısmı sağlam durumda olup çoğu yerde çökmüş ve kullanılmaz durumdadır. Ahşap tavan kaplamaları özgün şekline uygun olarak tekrar yapılmıştı. Üst örtünün çökmesi nedeniyle katlar arası geçişi sağlayan ahşap merdiven korkuluk ve basamakları oldukça hasar görmüş ve birinci kalite çam ağacından tekrar imal edilmişti. Kapı kasaları sağlam görünmesine rağmen kapı kanatları çalınmış ve hasar görmüş olduğundan birinci kalite ahşaptan, ahşap tablalı kapı detaylarına uygun olarak yeniden yapılması gerekli görülmüştü. Pencereler de kapılar gibi kullanılacak durumda olmadığı için detaylara uygun olarak yeniden yapılması uygundu. Ön cephede yer alan dış kapı eski fotoğraflara göre yapılmış olup, bahçe girişinde yer alan dış kapıya ait görsel bir belge bulunmadığından ön cephede yer alan giriş kapısının detaylarına uygun olarak yapılmıştı.¹³³

Yapının dış cephelerinde bodrum kat, giriş kat ve birinci katı birbirinden ayıran silmeler kimi yerlerde bozulmuş olup sağlam kalan özgün kısımlara göre tekrar yenilenmiş, özgün kısımlardan birkaç ton farklı renge boyanması uygun bulunmuştur.

Yapının üst örtüsü yer yer çökmüş olup çizimlerde gösterilen detaylara uygun ahşap oturtma çatı olarak yeniden imal edilmiş üzeri alaturka kiremit çatı örtüsü ile örülmüştür. Ayrıca duvar içi bacalar çalışır hale getirilmiş ve yeniden imal edilmiştir.

Yapının Bugünkü Durumu: Eski tekel binasının 2013 yılında restorasyonu tamamlanmış olup, günümüzde kent müzesi olarak hizmet vermektedir. Restorasyon çalışmasında iç mekanda yapılan sıva raspası sonucunda, giriş kat ve üst katta yer alan tüm duvarlarda kalem işi süslemelerin var olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu süslemeler üslup açısından halk kütüphanesi iç mekanında yer alan kalem işleri ile benzerlik göstermektedir.

¹³³ Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kurul Arşivi, **Tekel Binası Restorasyon Raporu**.

3.4. Askeri Yapılar

3.4.1. Kışla binası (Redif Taburu)

Yapının Adı: Kışla Binası (Redif Taburu)

Yapının İnşa Tarihi: 1892¹³⁴

Yapının Kitabesi: Mevcut değildir.

Yapının Yeri: Köprü'nün çıkışında Edirne yolu üzerindedir.

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı, dikdörtgen planlı, su basman katı üzerinde yükselen iki katlı bir düzenlemeye sahiptir. Üzeri kırma çatı ile örtülüdür.

Ön cephe merkezde yer alan sütunlarla desteklenmiş giriş kat ve ikinci kattaki balkon ile vurgulanmıştır. Demir şebekeli korkulukları bulunan birkaç merdiven ile ulaşılan giriş kapısı, balkonun hemen altındadır. Aynı aks üzerinde hem giriş katta hem de ikinci katta yer alan sütunların taşıdığı üçgen alınlıklı çatı ile ön cephe hareketlendirilmiştir. Bu cephenin giriş katında altı sıra yuvarlak kemerli, söveli, ikinci katta ise basık kemerli söveli altı sıra pencere düzeni yer alır. giriş katın kapısı basık kemerli söveli, ikinci katın balkona açılan kapı ise yuvarlak kemerli sövelidir. Ayrıca ön cephenin subasman katında mazgal açıklıkları yer alır (Fotoğraf 3.4.1.1.).

Yan cephelerin giriş katında dört sıra yuvarlak kemerli söveli, ikinci katında ise dört sıra basık kemerli söveli pencere düzenleri mevcuttur (Fotoğraf 3.4.1.2.).

Kargir olan bu yapının subasman katında, iki katı bir birinden ayıran binanın köşelerinde yer alan kolonlarda, balkon korkuluklarında, giriş kat ve balkon sütunlarında kesme taş kullanılmıştır. Tüm cephelerde ikinci kat ve giriş katı birbirinden ayıran silmeler yer alır.

¹³⁴ A.g.e., BAĞMAN, 229.

Mimari özellikleri açısından benzerlik gösteren askeri yapılar, Daday Eski Askerlik Şubesi binası ve İlgin Redif Taburu'dur (Fotoğraf 3.4.1.4)

Yapının Süslemeleri: Oldukça sade bir görünüme sahip olan bu yapı 19. y.y.'ın mimari özelliklerini yansıtan neo klasik üslupta hazırlanmış bir cephe tasarımına sahiptir. Bu bağlamda mimari olarak dışa taşırılmış, sütunlarla desteklenmiş bir balkon ve üstünde antik dönem mimari elemanı olan üçgen alınlıklı bir çatı yer alır ki görsel cepheye hareketlilik kazandırır.

Cephelerde yer alan pencere söveleri üzerinde kilit taşları mevcut olup sövelerin etrafını çevreleyen yuvarlak kemer formlu taş dolgu cepheyi görsel açıdan hareketlendiren bir diğer süsleme unsurudur.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: Yapının 1965 yılında, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay tarafından restore ettirilmiş olduğu bilinmektedir¹³⁵ (Fotoğraf 3.4.1.3.)

Yapının Bugünkü Durumu: Yapı, köprüden çıkışta, Meriç, Havsa karayolunun solunda yer alır. Günümüzde 11. Hudut Taburu Karargah Binası olarak kullanılmaktadır.

¹³⁵Nurettin Yıldırım, Leyla Tekkolu, **Yaşayan Tarihi ve Kültürel Asker Yapılar**, 162.

3.4.2. Eski Askerlik Şubesi Binası

Yapının Adı: Eski Askerlik Şubesi Binası

Yapının İnşa Tarihi: Yapı, Aziz Ioannes Rum Ortodoks Kilisesi'nin rahibinin ailesiyle kaldığı bir konut olarak bilinmektedir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekte olup, yakınında 1875 yılında inşa edildiği bilinen kilise ve inşaatla kullanılan malzemeler ile yapım teknikleri yapının 1900'lü yıllarda yapılmış olacağını işaret etmektedir.¹³⁶

Yapının Yeri: İlçe Merkezi, Muradiye Camii Mahallesi, Çeşme Aralığı Sokak

Yapının Mimarı: Bilinmemektedir.

Yapının Banisi: Bilinmemektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Kare planlı, üzeri kırma çatı ile örtülü iki katlı bir yapıdır. Bodrum kat, giriş kat ve birinci kat olarak düzenlenmiştir (Çizim 3.4.2.1;2;3). Güneydoğu cephesi bahçeye açılmaktadır. Yapının şu anki durumuna göre kuzeybatı cephesi yapı malzemesi, bodrum kat ve giriş kat taş örgü ile kaplanmıştır (Fotoğraf 3.4.2.1.). Kuzeydoğu, güneybatı yönünde yer alan yan cepheler ise tuğla örgü duvar olup sıvasızdır. Güneydoğu cephesi ise ahşap kaplamadır (Fotoğraf 3.4.2.2.).

Kuzeybatı cephesine altı basamaklı bir merdiven ile çıkılmakta olup, giriş kapısı nişi ile vurgulanmıştır. Aynı zamanda kapı nişinin sağında ve solunda bir pencere yer alır. Bu cephede giriş katın sağında bir pencere, bir kapı, solunda ise iki pencere mevcuttur. Bodrum kat ve giriş kat cepheleri taş örgü olup birbirinden silme ile ayrılır. Birinci kattan silme ile ayrılan, giriş katta yer alan kapı nişinin hemen üstünde bir balkon, sağında ve solunda dikdörtgen formlu birer pencere yer alır. Ayrıca balkonun hemen üstünde dikdörtgen formlu dar bir pencere daha mevcuttur.

Güneydoğu cephesi giriş kapısının her iki yanında dikdörtgen formlu üç pencere ve sağında bir de kapı bulunur. Bu cephede giriş kapısının hemen üstünde

¹³⁶Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi **Rölöve Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 3.

birinci katta balkon girişi yer alır. Bunun sağında ve solunda dikdörtgen formlu üçer pencere mevcuttur (Bkz. Çizim 3.4.2.2.).

Yapının iç mekanına ön ve arka cephelerde, aynı aks üzerinde yer alan girişlerden girilir. Plana göre giriş katta orta sofaya açılan dört oda mevcuttur. Güneydoğu yönündeki bahçe girişinin sağında ve solunda yer alan odalar dikdörtgen planlı olup bu cepheye bakan ikişer pencere ile aydınlanır. Kuzeybatı yönündeki sokak girişinin sağında ve solunda dikdörtgen planlı birer oda vardır. Bu yönde orta sofanın sağında yer alan döner merdiven ile üst kata çıkılır. Bu katın orta sofasına açılan aynı aks üzerinde balkon girişleri mevcuttur. Ayrıca bu kata açılan dört oda olup dikdörtgen planlıdır. Bu katın kuzeybatı cephesine bakan iki oda ile güneydoğu cephesine bakan iki oda bahsi geçen bu yönlerdeki ikişer pencere ile aydınlanırlar (Çizim 3.4.2.4).

Bodrum kat ve giriş katın Gazi Mahmut sokağa bakan ön cephesi düzgün kesme taş ile kaplı olup birinci katın cephe kaplaması tahrip olmuş ve özgün durumunu kaybetmiştir. Giriş katın pencerelerini çevreleyen kesme taştan sövenin kilit taşı rölyef olmakla birlikte birinci katın pencere düzeni dikdörtgen formlu ve sövesiz olup giriş kata göre oldukça sade bir görünüme sahiptir. (Fotoğraf 3.4.2.3.) Yapının arka cephesi tamamen ahşap kaplamadır. Ayrıca önce cephede yer alan merdivenlerin korkuluk ve sahanlığı olmayıp merdivenleri dökme mozaiktir. Arka cephede giriş katın arka kapısından bahçeye inen merdivenler taş olup günümüze sadece basamakların yan taşları kalmıştır. Yapının iç mekanında yer alan bodrum kat, giriş kat ve birinci kat arasında geçişi sağlayan döner formlu merdivenler ahşaptır. İç mekan yer döşemeleri ve tavanlar da ahşap olup tavan kaplaması süslemesiz sadece kenarları profilli sade bir görümüne sahiptir ayrıca ön cephede yer alan balkonun tavanı da ahşap kaplamadır.¹³⁷

Yapının Süslemeleri: Yapı süsleme özellikleri açısından incelendiğinde Çeşme Aralığı Sokağa bakan cephenin bodrum kat ve giriş katında cephe kaplaması üzerinde, kapı ve pencerelerde süsleme unsurlarına rastlanmaktadır.

¹³⁷ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 8,16.

Kapı nişi ile vurgulanmış olan bu cephenin giriş kat ve bodrum katı taş malzeme ile kaplanmış olup cephenin yüzeyi iki yan köşelerinden ve kapı nişi ile ön cephenin yer aldığı köşelerden taşın girinti çıkıntı yapar bir şekilde yerleştirilmesi sonucunda dekoratif bir görünüm oluşturulmuştur. Bu girintili çıkıntılı geçişler kapı ve pencerelerin kenarlıklarında da uygulanmış olup dekoratif amaç burada da güdülmüştür. Kapı ve pencerelerin kilit taşları üzerinde yer alan kabartma motifler süslemenin bir parçasını oluşturmakla birlikte bu cephede servis girişi olarak bilinen ve yapının diğer cephesine ulaşılmasını sağlayan holün giriş kapısı üzerinde yer alan kilit taşıdaki kabartma motif diğerlerinden farklılık gösterir (Fotoğraf 3.4.2.4;5.).

Basık kemerli sade görümlü bu pencereler ve kapıların kenarlarından geçen girintili çıkıntılı geçişler cepheyi oldukça hareketlendirmiştir.

Bodrum kat ile giriş katı ayıran silmeler burada bütünlüğü sağlamakta olup, taş kaplı giriş kattan, birinci katı ayıran silme ise geçişi sağlarken dekoratif açıdan değerlendirildiğinde görünümü yumuşatır.

Bodrum kat ve giriş katı ayıran silme ile yaklaşık olarak aynı hizada olan giriş sahanlığının duvarı üzerinde birer pano yer almakta olup buralarda da süslemelerin var olduğu anlaşılmaktadır fakat kabartma olması muhtemel olan süslerin üzerleri kazınarak yok edilmiştir.

Pencere ve kapıların kilit taşları üzerinde yer alan kabartma motifler form olarak, üstten hafifçe basılarak yanlara doğru esnetilmiş ve aşağısında yarım daire şekli ile birleşen kabartma, merkezde beşgenle derinleşerek alt kutbundan aşağı doğru baklava dilimi yapar şekilde bir üçgen ile sonlanır. Genel olarak bu kabartma geometrik karakterlidir (Bkz. Fotoğraf 3.4.2.4.).

Servis girişi olarak bilinen ve yapının diğer cephesinde yer alan giriş geçişi sağlayan holün Çeşme Aralı Sokağına açılan giriş kapısının kilit taşı üzerinde yer alan kabartma diğerlerinden farklı bir forma sahiptir. “s” kıvrımı yapar formda birleşmiş olan kabartma motifler merkezde kanatlarını yukarı kaldırmış, kuyruğu aşağı sarkmış bir kuş figürü oluşturur (Bkz. Fotoğraf 3.4.2.5.).

Uzunköprü eski askerlik şubesi binası konut olarak inşa edilmiş olup yakın çevrede çağdaşı olan yapılarla karşılaştırıldığında, Uzunköprü merkezde Muradiye mahallesinde yer alan günümüzde alt katı dükkan, üst katı ise depo olarak kullanılan yapı (Fotoğraf 3.4.2.6.), Keşan'ın Çamlıca beldesinden yer alan tek katlı konut, Keşan Çamlıca beldesi ilköğretim okulu (19. yy.) basık kemerli söveli pencerelerin ve kapıların kenarlarında yer alan girinti çıkıntı yaparak oluşturulan detayın düzenleme açısından ve kapı, pencere kemer kilit taşları yüzeyinde yer alan dışa taşkın süslemelerin dış cepheye hareketlilik kazandırmış olması açısından benzerlik göstermektedir.

Yapının Geçirdiği Onarımlar: 20. yüzyıl yapısı olarak nitelediğimiz bu yapı ilk etapta bir konut olarak kullanılmıştır. Daha sonraki dönemlerde 1924 yılında burada yaşayan Rum halk mübadele sebebiyle göç etmiş, 1929 yılında hükümet konağı olarak kullanılmış daha sonraları ise askerlik şubesi olarak hizmet vermiştir. Günümüzde hiçbir şekilde kullanılmayan bu yapının mülkiyeti Uzunköprü Belediyesine aittir.¹³⁸

Ön ve arka cephelerde yer alan girişlerden iç mekanda orta sofaya geçilir. Köşelerde yer alan odalar sofaya açılmakla birlikte yapının konut olarak kullanıldığı dönemde giriş kat planı ile birinci kat planı aynıdır. Resmi bir kurum olarak kullanılmaya başlandığı dönemde birinci katın 102 ve 103 numaralı odaların sofa ile arasındaki duvarın, taşıyıcı sistemi bozulmadan camekanla sofaya katılımı sağlanmıştır.¹³⁹

Yapının Bugünkü Durumu: Yapının güneydoğu yönünde yer alan girişi bahçeye açılmakta. Bahsi geçen yön ve yapının iç mekanı temkinli olmadığından, bahçe çevresi ablukaya alınmıştır. Kuzeybatı cephesinde bulunan giriş de kapatılmış olduğundan iç mekana girilememiştir. 2012 yılında kurula sunulan rölöve raporunda

¹³⁸ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, **Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Raporu**, 24.

¹³⁹ Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivinden temin edilen rölöve, restitüsyon ve restorasyon raporuna göre öncesinde, yapının onarım geçirmiş olduğuna dair bir bilgi bulunmamakta olup II. Dönem restitüsyon raporuna göre konut olarak kullanıldığı dönem ile resmi kuruma dönüştüğü dönemde yapının birinci kat planında değişiklik yapılması muhtemel olarak bu yapının onarım geçirmiş olduğunu vurgular

kapı ve pencere doğramalarının eskimiştir, duvar sıvaları dökülmüştür, zemin katta merdiven kovani yanında yer alan mekanlarda duvarlar yıkılmıştır, katlar arası geçişi sağlayan ahşap merdiven oldukça yıkık durumdadır, döşemeler ahşaptır ve çatının çökmesine bağlı olarak döşemeler zarar görmüştür, tavan kaplamaları çatının çöktüğü yerlerde yıkılmış ve bazı odalarda yer yer zarar görmüştür. Güneydoğu cephesi yüzeyi ahşap kaplamadır ve ahşaplar yıpranmıştır, değiştirilmesi gerekmektedir (Fotoğraf 3.4.2.7;8.).

4. UZUNKÖPRÜ'DE GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN MİMARİ ESERLER

Uzunköprü'de birçok mimari eser günümüze ulaşmamıştır. Bunlar yayınlardan bilinmektedir.¹⁴⁰

İmaretler

Ergen İmaret (Muradiye Camii Avlusunda)

Ergene İmaret Ambarları (Muradie Camii Avlusu)

Kervansaraylar

Kervansaray (Muradiye Mahallesinde)

İsak Paşa Kervansarayı (Terminalin Bulunduğu Adada)

Köprü'nün İki Gözü

Vakıf Değirmenleri (Köprü'nün Anagözünün İlk Başında)

Çeşmeler

Samanyemez Çeşmesi (Hayrabolu Caddesi)

Kervansaray Çeşmesi (Muradiye Mahallesinde)

Naip Yusuf Çeşmesi (Yusuf Sokağında)

Konak Çeşmesi (Jandarma Karakolu Önünde)

Han Çeşmesi (Kurtuluş Caddesi Başında)

İbrahim Ağa Sebili (Çarşı Sebili, Telli Çeşme Meydanı Civarında)

Rıza Efendi Camii Çeşmesi (1722 Eski Rıza Efendi Camii Önünde)

On İki Çeşmelerin 8 Tanesi

Saraylar

¹⁴⁰ Uzunköprü Tarihi Eserler Kataloğu, Uzunköprü Belediyesi.

Ergene Sarayı (Hayrabolu Caddesi Başında)

Kütüphaneler

Muradiye Kütüphanesi (Muradiye Avlusunda)

Külliyeler

Turhan Bey Külliyesi (Vakıf Kikkavak Köyünde)

Hamamlar

Yayalar Çifte Hamamı (Eski Elektrik Fabrikası Yanında)

Muradiye Çifte Hamamı (Çakırcalı Sokağı İçinde)

Anabacı Çifte Hamamı (Tütün Deposu Arkası)

Gelin Kurnası (Belediye Hamamı İçinde)

Okullar

Halise Hatun Mektebi (Hatuniye Medresesinin Yanı)

Rum İptidai Mektebi (Muradiye Mahallesi)

Bulgar İptidai Mektebi (Halise Hatun Mahallesi)

Rüştiye (Ortaokul) Mektebi (Halise Hatun Mahallesi)

Ergene Mektebi (Muradiye Camii Avlusu)

Türbeler ve Dergahlar ve Camiler

Mahmut Baba Türbesi (Köprü Başında)

Mevleviler Tekkesi (Atbaba Yakınında)

Şeyh Şerafettin Türbesi (Gülşeni Tekkesi Yanında)

Şehsuvarbey Camii (Büyük Şehsuvarbey Mahallesinde)

Gazi Mahmut Baba Dergahı (Köprübaşı)

Kamu Yapılar

Eski Belediye Binası (1905 Cumhuriyet Meydanında)

Şeriye Mahkeme Binası (Rıza Efendi Mahallesi)

Şeriye Mahkeme Binası (ŞehsuvarBey Mahalesi)

Köşkler

II. Murat Köşkü (Köprübaşı)

Şehsuvarbey Köşkü (Yaymeşe Mevkii'nde)

Konaklar

Mehmet Paşa Konağı (Rıza Efendi Camii Yakınlarında)

Hattat Hamdi Konağı (Kendi Adı ile Anılan Sokakta)

Yayalar Konağı (Muradiye Camii Haziresinin Bitişğinde)

Hükümet Konağı (ŞehsuvarBey Mahalesi)

Uzunköprü Hükümet Konağı (1905)

Askeri Yapılar

Hudut Taburu Binalarından Biri (Köprübaşı)

5. ŞEHRİN FİZİKİ GELİŞİMİNDE MİMARİ ESERLERİN YERİ

Bugün Uzunköprü olarak bilinen ve adını nehirden alan Ergene, II. Murat Devrinde, 15. yüzyılda kurulmuş bir Osmanlı yerleşimidir. Nehir üzerine bir köprü inşa edilmiş ve köprünün her iki ucu iskan edilmiştir (Resim1.1.1.). Köprüyle yaklaşık olara aynı yıllarda inşası tamamlanan Muradiye Camii Külliyesiyle Ergene yerleşimindeki ilk imar faaliyetleri de başlamış bulunmaktadır. Uzunköprü önemli bir yol güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Bu dönemde İstanbul fethedilmemiş olduğundan Balkanlar'dan Anadolu'ya geçişte stratejik bir önem arz etmektedir.

15. y.y.'da inşa edilmiş olan köprü, camii ve hamam çevresindeki ilk yerleşim Şehirlıyan Mahallesidir. Ulaşım, ibadet ve temizlik kavramları etrafında oluşan yerleşim ile bahsi geçen mahalle, günümüzdeki Muradiye, Halise Hatun ve Rıza Efendi Mahallelerini içine alarak gelişme göstermiştir. 1443'te Uzunköprü, Muradiye Camii, bugün Belediye Hamamı olarak bilinen hamam ve Mahmut Baba Çeşmesi inşa edilmiştir. 1700'lü yılların başında Halise Hatun Camii, 1705 Tospacı Çemesi, inşa tarihi kesin olarak bilinmeyen Telliçeşme, 1908'de Meşrutiyet Anıtı, 1914'te Türk Ocağı, 1917'de On iki Çeşmelerden 3 tanesi bu mahallede yer alır.

15. y.y.'da Türk akıncı beylerinden olduğu bilinen Şehsuvar Bey tarafından inşa ettirilen Şehsuvar Bey Cami günümüzde bahsi geçen akıncı beyinin ismiyle anılmaktadır. Cami çevresindeki yerleşim 15.yüzyılda Büyük Muzruplu Mahallesi olarak bilinmekte günümüzde Şehsuvar Bay Mahallesi olarak isimlendirilmiştir. Mahallenin, sadece minaresi mevcut olan Şehsuvar Bey Camii çevresinde gelişim göstermiş olması muhtemeldir. 1680 yılında Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi bu caminin avlu duvarı dışında inşa edilmiştir.

İnşa tarihi kesin olarak bilinmeyen Habib Hoca Camisi, günümüzdeki adı Habib Hoca Mahallesi olan Bölük İvaz Mahallesi'nde inşa ettirilmiştir. Bahsi geçen bu mahallede yer alan diğer yapılar; 1709 tarihli Habib Hoca Meydan Çeşmesi, diğeri ise On İki çeşmelerden biri olan 1917 tarihli yapıdır.

Havsa Meriç karayolu üzerinden köprüye girişte sağda kalan kışla binası, köprünün iskan edilmiş olan diğer ucunda, Yayalar Köyü'nün olduğu yerde

kurulmuştur. 1894 yılında bu köy küçülmüş ve çiftlik durumuna gelmiş, halkı ilçe merkezinde Rıza Efendi Mahallesi'ne yerleştirilmiştir. İstasyon binası ve PTT binası günümüzde Uzunköprü'nün İstasyon mahallesinde yer alır. 1872 yılında İstanbul Edirne demiryolu hattı tamamlanmış ve 1873 yılında da resmi açılışı yapılarak demir yolu hattı kullanılmaya başlanmıştır. Yaklaşık olarak 19. y.y.'da inşa edilmiş olması muhtemel olan bu yapılar o dönemde ilçe merkezi dışında konumlanarak gelişim göstermiş olup günümüzde ise ilçeye bağlı Demirtaş Mahallesi'ndedir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Uzunköprü 15. y.y.'da II. Murat tarafından kurulan Erken dönem Osmanlı şehridir. Burada ilk imar faaliyetleri köprünün inşası ile başlamıştır ve ardından her iki başı iskan edilmiştir. Edirne'nin başkent olduğu o dönemde Uzunköprü, Balkanlardan Anadolu'ya geçişte stratejik bir geçiş nokta olması sebebiyle önemli bir yerleşim olmuştur.

Bu çalışma kapsamında ilçe merkezinde ve ilçeye bağlı köylerde toplam 5 camiye ulaşılmıştır ve camilerden bir tanesinin günümüzde sadece minaresi mevcuttur. İlçe merkezindeki tüm camilerin üst örtüleri ahşap konstrüksiyonlu olup kırma çatılıdır. Bu camilerden Muradiye Camii ve Şehsuvar Bey Camii Minaresi 15. yy'da yerleşimin ilk kurulduğu dönemden, Habib Hoca Camii inşa tarihini bilmediğimiz bir dönemde, Halise Hatun Camii de 18. y.y.'dan günümüze ulaşmıştır. Bahsi geçen ilçe merkezindeki camiler tipolojik olarak ahşap çatılı camiler arasında değerlendirilmektedir. Bugünkü ilçenin kuruluşunda çekirdek oluşturan Sultan II. Murat tarafından 1444/43 yıllarında inşa ettirilen Uzunköprü Muradiye Camii erken dönem Osmanlı yapısı olmakla beraber, ahşap çatılı camilerin en büyüğüdür. Çorlu Fatih Camii (15. y.y.) ve Zeytinburnu Fatih Camii (1452) yakın çevrede çağdaş olarak değerlendirilebileceğimiz ahşap çatılı camiler arasında yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ilçe merkezi dışında tespit edilen tek cami Gazi Turhan Bey Camii'dir. Ayrıca kare planlı tek birimli, tek kubbeli olması açısından Edirne'deki Ayşe Kadın (1468), Sarıca Paşa (1458/59), Kuşçu Doğan (1462) camileri ile plan ve üst örtü açısından çağdaş olarak benzer özelliktedir.

Uzunköprü'deki camilerden Muradiye Camii dışındaki diğer camilerde orijinal süsleme unsuruna rastlanmamıştır. Süsleme açısından değerlendirildiğinde Muradiye Camii batı cephesinde, harim giriş kapısı önünde yer alan baklava dilimli sütun başlıkları orijinaldir.

Uzunköprü'de günümüze ulaşan tek türbe bugünkü merkez yerleşimin dışında, Kırkkavak köyünde yer alan Gazi Turhan Bey Türbesi'dir. Osmanlı türbe mimarisindeki yeri incelendiğinde tipolojik olarak kübik gövdeli, üzerinde sekizgen kasnağa oturan kubbeli bir yapıdır. Bu türbe Osmanlı türbe mimarisinde yaygın olarak kullanılan bir şemadadır. Tire'deki Hacı Fakih Türbesi (15. yy. sonu), Molla Çelebi Mehmet Türbesi(15.yy) kübik gövdeli, üzeri yüksek, sekizgen bir kubbe ile örtülü olması açısından çağdaşı olan bu yapılarla plan olarak benzer özellik göstermektedir.

Uzunköprü'de ve yakın çevresinde günümüze ulaşan tek hamam ilçe merkezindeki Muradiye hamamıdır. Osmanlı'nın erken döneminde inşa edilmiş bir halk hamamı olarak değerlendirilmektedir.

Osmanlı hamam planlarının en önemli kısmı sıcaklık bölümüdür. Buna göre kategorize edilmiş olan erken dönem Osmanlı hamamlarında sık rastlanan, sıcaklığın kubbeli ve iki yandan eyvanlı dikdörtgen şeklinde olmasıdır. Ayrıca sıcaklığa açılan iki kubbeli halvetin bulunmasıdır. Erken dönem Osmanlı hamamı olan Muradiye Hamamını da mimari olarak bu kategoride değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Bahsi geçen bu kategoride ele alabileceğimiz; Bursa Dayıoğlu (Atpazarı) Hamamı (1605), Bursa Mahkeme (İbrahim Paşa) Hamamı (15. yy.), Bursa Ördekli Hamamı (15. yy.) birer çifte hamam olup, Uzunköprü II. Murat Hamamı ile mimari açıdan hamamı oluşturan mekanların işlevsel olarak dizilişleri, sıcaklık mekanına açılan yan eyvanlar ve geride bağlanan iki halvet birimlerinin üst örtülerinin kubbe ile örtülü olmaları ve erkekler bölümü ile kadınlar bölümünün bir birleri ile aynı olmaları açısından benzerlik gösterir.

Uzunköprü'de günümüze 10 adet çeşme ulaşmıştır. Bu çeşmeler bir mahallenin, bir sokağın su ihtiyacını karşılamak amacıyla hayır sahipleri tarafından yaptırılmıştır. Çoğu bir duvara bitişik olarak inşa edilmiştir ve tek bir yüzden ibarettir. Tipolojik olarak bir kısmı da; cami, mescit, hazire, hamam, han gibi yapılara bitişik olarak inşa edilen çeşmeler grubundadır. Su yapısı içinde incelemeye aldığımız Meşrutiyet anıtı çeşmesi de günün anlam ve önemine ithafen dikilmiş olup

anıt çeşme özelliğine sahip olması açısından önem arz eder. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi de üzerindeki kitabeden dolayı aynı zamanda tarih köşkü olarak değerlendirilmeye alınabilir.

Orijinalinde sivri kemerli olarak inşa edilmiş olan köprünün en büyük gözü, Selçuklu devri köprü mimarisinde görülen sivri kemer formunun, erken dönem Osmanlı köprüleri arasında değerlendirilen bu yapının mimarisinde de kullanılıyor olması açısından üslup olarak benzerlik göstermektedir.

Uzunköprü'nün Osmanlı köprü mimarisindeki yeri şehirler arası yol güzergahı üzerinde kurulmuş olmasıdır. Bergama'daki Koyun Köprüsü, Bursa'daki Nilüfer Hatun Köprüsü bu açıdan Uzunköprü ile aynıdır. Tipolojik olarak incelendiğinde, 15. y.y. erken dönem Osmanlı köprüleri arasındadır. Bursa Nilüfer Hatun Köprüsü, Edirne Saraçhane Köprüsü, Fatih Köprüsü, Gazi Mihal Köprüsü, Gönen Güvercin Köprüsü, Biga Ak köprü, Behramkale Köprüsü mimari olarak Uzunköprü gibi birden fazla kemer gözünden meydana gelmiştir. Bunun sebebi köprünün kurulduğu nehrin, topografik olarak derinliğinin az genişliğinin fazla olmasıdır.

Köprünün mansap yönü cephesi üzerindeki kemer gözleri incelendiğinde, 33. ayak üzerinde yer alan niş formundaki bezeme, sivri kemer formlu 32. kemer gözü ile yuvarlak kemer formlu 33. kemer gözü arasında yer alır. Bahsi geçen bu bezemenin iki farklı formdaki kemer gözlerini ayıran bir ayırım noktası olarak düzenlenmiş olması muhtemeldir.

Uzunköprü'de günümüze 4 tane kamu yapısı ulaşmıştır. Bunlardan ikisi bugün ilçe merkezinde, diğer ikisi ise ilçe merkezi dışında yer alır. İlçe merkezi içinde yer alan Halk Kütüphanesi iki katlı olup üzeri kırma çatı ile örtülüdür ve 1914 yılında Türk Ocağı olarak inşa edilmiştir. 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanı ile milliyetçilik bağlamında Türkçülük anlayışının ön plana çıktığı ve mimarlık alanında da yeni arayışların gündeme geldiği neo klasik üslup olarak nitelediğimiz ve sonradan I. Ulusal Mimarlık tarzı ile isimlendirdiğimiz üslupta inşa edilmiş olan bir

yapıdır. Bu yapıda da dönemin üslubuna uygun olarak ön cephede vurgulanan merkezde ve köşelerdeki üçgen tepeliklerdir. Ayrıca üst katta yer alan sivri kemerli pencere düzenleri de bu dönem üslubunu yansıtır.

Merkezdeki diğer yapı Eski Tekel Binasıdır. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir fakat iç mekanda yer alan kalemişi süslemeler halk kütüphanesindeki iç mekan süslemeleri ile üslup ve bezemede motifler açısından aynıdır. Bu yönden Halk Kütüphanesi ile yaklaşık olarak aynı yıllarda inşa edilmiş olması muhtemeldir.

Diğer kamu yapıları da günümüzde İstasyon Mahallesinde yer alan PTT binası ve istasyon binasıdır. PTT binası mimari olarak iki katlı bir düzenlemeye sahip olup üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Süsleme özeliği açısından dış cephede, giriş kapısı ile aşağıdan yukarı aynı doğrultuda olan dalgalı hatlarla oluşturulmuş üçgen tepelik ile vurgulanır ve neo klasik üslupta değerlendirebileceğimiz bir yapıdır. İstasyon binası mimari olarak dikdörtgen planlı olup üç bloktan oluşur. A ve C blokları tek katlı, B/bloğu ise iki katlı bir düzenlemeye sahiptir ve üzerleri beşik çatı ile örtülüdür. Süsleme açısından sade bir görünüme sahiptir. İstasyon binası ve PTT binası günümüzde Uzunköprü'nün İstasyon mahallesinde yer alır. 1872 yılında İstanbul Edirne demiryolu hattının tamamlanmış olması 1873 yılında da resmi açılışı yapılarak demir yolu hattı kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı devletinde Tanzimat fermanının ardından 1840 yılında ilk posta teşkilatı kurulmuş olup, 1843 yılında telgrafın icadının ardından 1854'te telgraf hizmeti vermeye başlanmıştır. 1871 posta nazırlığı ile telgraf müdürlüğü birleşerek Posta Telgraf Nezaretine dönüştürülmüştür. Burada inşa edilen PTT binası aynı zamanda telgrafhane binası olarak da bilinmekle birlikte 1871 yılında Posta Telgraf Nezareti olarak anılan bu teşkilat ile Rumeli demiryolunun Edirne İstanbul hattının tamamlanması ve hizmete açılması yaklaşık olarak aynı yıllara denk gelmiştir. İki yapının da aynı hat üzerinde kurulmuş olması tesadüf değil, o dönemde posta naklinin daha kolay ve hızlı bir şekilde ulaştırılması amacıyla. Her iki yapının da inşa tarihleri hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, inşa kitabesine de rastlanmamıştır. Yaklaşık olarak aynı yıllarda inşa edilmiş olmaları muhtemeldir.

Uzunköprü'de günümüze 2 tane askeri yapı ulaşmıştır. Bunlardan biri bugün Havsa Meriç karayolu üzerinde yer alan 11. Hudut Taburu Karargah Binasıdır. Yapı dikdörtgen planlı, iki katlı düzenlemeye sahip, üzeri kırma çatı ile örtülü kargir bir örnektir. Dikkati çeken, sütunlarla desteklenmiş üçgen alınlıklı balkonudur. Antik çağı canlandıran üçgen alınlık ve sütunlar bu yapıda neo klasik üslupta değerlendirilmektedir. Üçgen alınlık kullanılması son dönem Osmanlı kamu yapılarında kabul gören neoklasik üslubun yaygın bir uygulamasıdır. H:13010/M:1892 tarihli Ilgın Redif Taburu ile plan açısından ve ön cephenin sütunlarla desteklenmiş üçgen alınlıklı balkon ile vurgulanması açısından benzerlik gösterir. İlçe merkezinde yer alan diğer askeri yapıda Eski Askerlik Şubesi binasıdır. Mimari olarak kare planlı, iki katlı bir düzenlemeye sahip, üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Süsleme açısından ön cephe ahşap kaplama olup sade bir görünüme sahiptir, arka cephenin giriş katı ise taş kaplamadır. Pencere kenarlarında şaşırtmalı bir şekilde yerleştirilmiş olan taşlar ve kilit taşı yüzeyindeki kabartma motifler vardır ve orijinal süslemedir.

Uzunköprü'de incelenen mimari eserlerin banilerine bakıldığında, yerleşimin kurulmasına vesile olan, köprü ve külliye inşaa ettiren II. Murat ön plandadır. Yüzyıllara bağlı olarak imar faaliyetlerine katkıda bulunan diğer kişiler, Türk akıncı beylerinden Şehsuvarbey ve Gazi Turhan Bey; hayırsever kişilerden olan Hacı İbrahim Ağa ve Has Odalı Mehmet Ağa şehrin gelişiminde, mimari eserlerin yer almasında, yapıların baniliğini üstlenen kişilerdendir.

İncelenen yapıların hiçbirinin mimarı bilinmemektedir. Köprünün mimarı ile ilgili iki isim öne sürölmüş olsa da netlik kazanmamıştır.

Rumeli yol ağı olarak irdelediğimiz, Asya ile Avrupa'yı yani Batı ile Doğu'yu bağlayan güzergah, Osmanlı yol ağı üzerinde yer alır. Coğrafi olarak da önemli bir konuma sahip olan Rumeli ve Balkan toprakları tarihin her döneminde gidiş ve dönüş yolu olarak kullanılmıştır. İstanbul'un fethinden önce başkent in Edirne olduğu dönemde, Orta Avrupa'ya açılan Edirne – Filibe arasındaki yol güzergahında kurulmuş ve ilk defa Osmanlı devrinde iskana açılmış olan (Bulgaristan)

Haskova/Hasköy/Uzuncaova gibi Uzunköprü de ilk kez Osmanlı devrinde iskan edilmiş bir yerleşim olması açısından önemlidir. Ayrıca İstanbul'un fethinden sonra da İstanbul'dan Belgrat'a uzanan Orta Avrupa yolu üzerinde 15. Yy. ve sonrasında da kurulmuş olan; Büyükçekmece, Silivri, Çorlu, Lüleburgaz, Babaeski, Havsa, Edirne, Cısr-i Mustafa Paşa, Filibe, Sofya, Niş ve Belgrat'a varan bu yol ağı üzerindeki menzil noktalarında Uzunköprü de sayılmalıdır. Çünkü: Uzunköprü'nün inşasıyla şehirler arası yol güzergahı üzerinde kurulmuştur. Ayrıca menzil yerleşimlerinin belirlenmesindeki kategoriye göre; ya yeni bir şehir kurulacak ya da ihtiyaçlar doğrultusunda eski yerleşim yeniden imara açılacaktır. Bu belirlemeye göre Uzunköprü yerleşimi, köprünün inşa edilmesiyle birlikte bu yerleşimdeki çekirdek yapıyı oluşturan Muradiye Camii külliyesinin de kurulmuş olması açısından ilk defa ve yeni kurulan bir menzil yerleşimi kategorisinde değerlendirilmelidir.

7.KAYNAKLAR

AKI, Selma; (2010), “Çerkezköy İçin Demiryolu’nun Önemi” Tekirdağ İli Değerleri Sempozyumu, II, (131-136), Ege Basım, İstanbul.

ANONİM; (H:1175), **360 Numaralı Defterin 107. Sayfasında Kayıtlı Sultan Murat Han’ın Yaptırdığı Ergene’deki Köprünün Tamirlerle İlgili Fermanı, Sultan Murad Han-ı Sani bin Sultan Mehmet Han (H861./M1456) Tarihli Vakfı’na Ait Vakfiye**, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Kayıtları Arşivi. Ankara.

ANONİM; (1970), **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İsmet Parmaksız İstanbul.

ARIKAN, H. Tahsin (Nisan, 1993), **Gazi Turhan Bey Vakfiyesi**, Gürses Gazetesi.

ASLANAPA, Oktay; (1949), **Edirne’de Osmanlı Devri Abideleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

ATAK, Erkan; (2008), **Erken Dönem Osmanlı Köprüleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

AYVERDİ, Ekrem Hakkı; (1972), **Osmanlı Mimarisinde Çelebi Mehmet ve Sultan II. Murat Devri**, İstanbul.

_____ (1972) **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murat Devri**, İstanbul.

_____ (1973), **Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri III**, İstanbul.

BAYIK, Atalay, **Edirne**, Nuruosmaniye Matbaası, İstanbul.

BAYRAKAL, Sedat (2005), **Edirne’deki Tek Kubbeli Camiiler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

BALKAS İsmail Hakkı, (1958), **Tarihte Ergene ve Uzunköprü**, Uzunköprü Öğretmenler Derneği ve Yayını, Edirne.

BAĞMAN Latif (1996), **Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri**, Edirne.

BAKIRER, Ömür (1976), **13 ve 14. Yüzyılda Anadolu Mihrapları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

BARIŞTA, H. Örcün (1989), **İstanbul Çeşmeleri Bereketzade Çeşmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

_____ (1995)**İstanbul Çeşmeleri Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ESKİCİ, Bekir; (2001), **Ankara Mihrapları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

CANBİL Nuran, (1969) **Trakya'da Türk Taş Köprüleri**, Sanat Tarihi Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Cisr-i Ergene Kasabası, (H: 1309), Edirne Vilayet Salnamesi.

Cisr-i Ergene Kasabası, (H:1310), Edirne Vilayet Salnamesi.

ÇORUHLU, Yaşar (1995), **Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi**, Seyran Kitap, İstanbul.

ÇULPAN Cevdet; (1975), **Türk Taş Köprüleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

DARKOT, Besim (1993), **Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümüne Armağan Kitabı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

DEMİRİZ, Yıldız (1979), **Osmanlı Mimarisinde Süsleme**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Edirne Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2013), **Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri II**, Edirne.

Eski Askerlik Şubesi Binası Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

ERZEN Arif (1994), **İlkçağ Tarihinde Trakya**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

EVLİYA ÇELEBİ; (2006) **Seyahatname**, Yapı Kredi Yayınları, Cilt:3, İstanbul, 1. Baskı.

EYİCE Semavi; (1974), **Mansel'e Armağan "Trakya'da Meydan Şadırvanları"** Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Gazi Turhan Bey ve Türbesi Camii Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

GÜNDÜZ Müslim; (2008), **Tarihi Uzunköprü'nün Geometrik Yaklaşım ile Performans Kontrolü ve Rehabilitasyon Önerileri**, İnşaat Mühendisliği Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Habib Hoca Camii Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, (11.04.2008), Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

Halk Kütüphanesi Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, (14.12.2007), Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

Halise Hatun Camii Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, (25.10.2009), Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

HAMMER Joseph von; (1991)**Osmanlı Tarihi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, cilt:1- 2, İstanbul.

HİBRİ Abdurrahman (1996) **Enisü-l Müsamirin**, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, İstanbul.

HOCA SADETTİN EFENDİ (1979) **Tacüt Tevarih**, Kültür Bakanlığı Yayınları, cilt:1-2, Ankara.

Hürriyet Anıtı (Özgürlük Çeşmesi) Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu
Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

İNCİCİYAN P.L. (1977) **Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, “**Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası**”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, cilt:2-3, İstanbul.

KÖYLÜOĞLU Neriman; (2001), **Edirne’de Osmanlı’dan Günümüze Su Yapıları**, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, Edirne.

MANSEL Müfit Arif: **Trakya’nın Kültürü ve Tarih**, (yayın yeri ve yayın tarihi yok).

MEHMET Neşr-i (1987) **Neşr-i Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, cilt:2, Ankara.

MUSTAFA ALİ EFENDİ; (1997), **Kitabüt Tevarih Kühül Ahbar**, Erciyes Üniversitesi Yayınları, cilt: 1, Kayseri.

Muradiye Camii Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

Muradiye Hamamı (Belediye Hamamı) Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, (03.07.2008), Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

ÖGEL, Semra (1987), **Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

ÖNEY, Gönül (1969), **Anadolu Selçuklu Mimarisinde Aslan Figürü**, (1-67), sayı:13.

_____ (1966), **Anadolu Selçuklularında Heykel Figürlü Kabartma ve XIV- XV Asırlarda Devamı**, Ankara, cilt:3.

_____, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemeleri v El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZBEK, Yıldırım (2002), **Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

ÖZER Mustafa (2006) “**Edirne Uzunköprü- Kırkkavak Köyü Gazi Turhan Bey Külliyesi**”, **Sanatta Anadolu Asya İlişkileri**, s.367-378, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

ÖNKAL, Hakkı (1991), **Tire Türbeleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

PEREÇEMİ, Nuri Osman (1940), **Edirne Tarihi**, Edirne ve Yöresi Eski Eserler Kurumu Yayınları, İstanbul, RASİM, Ahmet (1999), **Osmanlı Tarihi**, Emir Yayınları, İstanbul.

Restorasyon Raporu Uzunköprü Tren İstasyonu Rölöve Restitüsyon, (25.07.2012) Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

ŞEHİTOĞLU, Elif **Bursa Hamamları**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları (yayın yeri ve yayın tarihi yok).

Tekel Binası Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; (1958), **Vakıflar Dergisi**, “**Sultan II. Murat’ın Vasiyetnamesi**” Doğu Limitet Şirketi Matbaası, sayı:IV, Ankara.

Uzunköprü Belediyesi, **Belgelerle Düünden Bugüne Uzunköprü**, (2013), Kristal Reklam Matbaacılık, İstanbul.

Uzunköprü (Ergene Köprüsü) Rölöve Restitüsyon, Restorasyon Raporu, (2012) Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi.

Uzunköprü, (Tarihi Eserler Kataloğu), Uzunköprü Belediyesi, (basım tarihi yok)

TUNCER, C. Orhan; **Anadolu Beylikleri Beylikler ve Osmanlı Dönemi**, Ankara.

TUNÇ, Gülçin; (1978), **Taş Köprülerimiz**, T.C. Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara.

YILDIRIM, Nurettin- TEKKOLLU, Leyla; (2001), **Yaşayan Tarihi ve Kültürel Yapılar**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

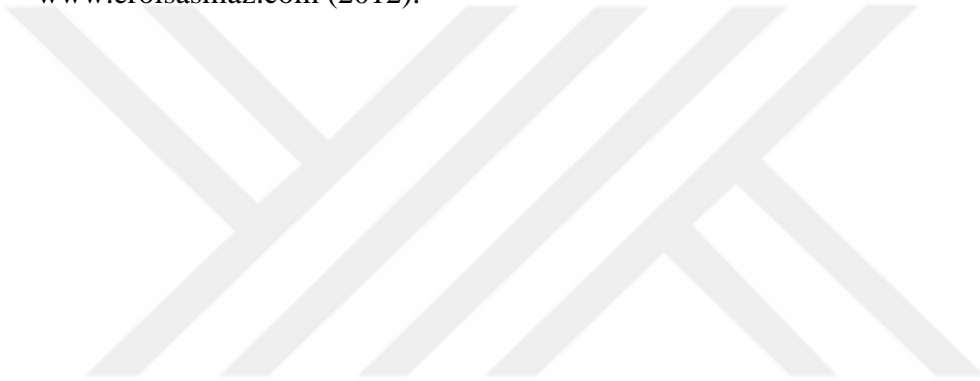
İnternet Kaynakları

www.panoromio.com (05.02.2009) .

www.edirnevdb.gov.tr (2006).

www.demiryolcuyuz.com (08.05.2009).

www.erolsasmaz.com (2012).

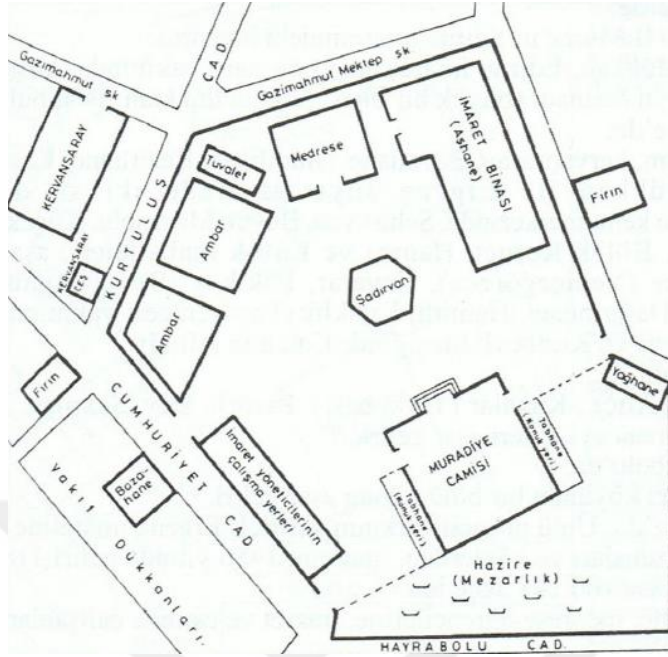
8.ÖZGEÇMİŞ

Nilda KONUK 29 Ekim 1989 tarihinde Tekirdağ'da doğdu. Uzunköprü Muzaffer Atasay Anadolu Lisesinden 2008'de mezun oldu. Lisans eğitimi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü'dür ve 2012'de mezun olmuştur. Aynı yıl yüksek lisans eğitimine mezun olduğu üniversitenin Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk ve İslam Sanatları Programında devam etmiştir ve 2015'te mezun olmuştur.

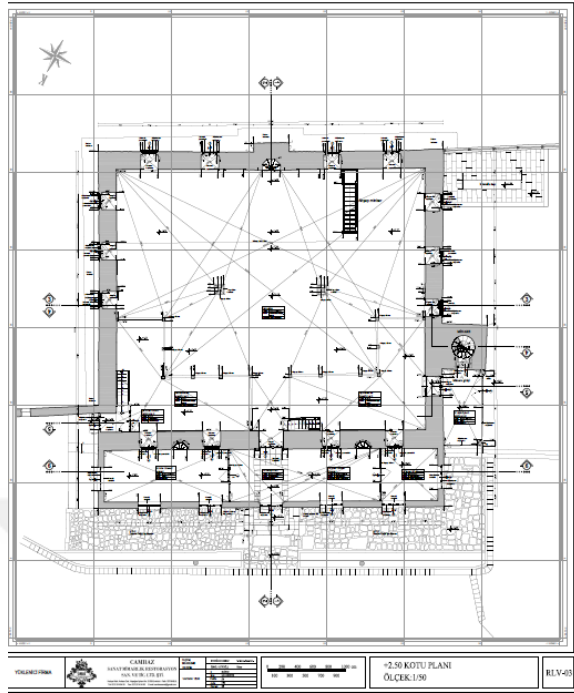
Çizim 1.1. Uzunköprü'nün Genel Krokisi, (Kaynak: Uzunköprü Belediyesi Tarihi Eserler Kataloğu).

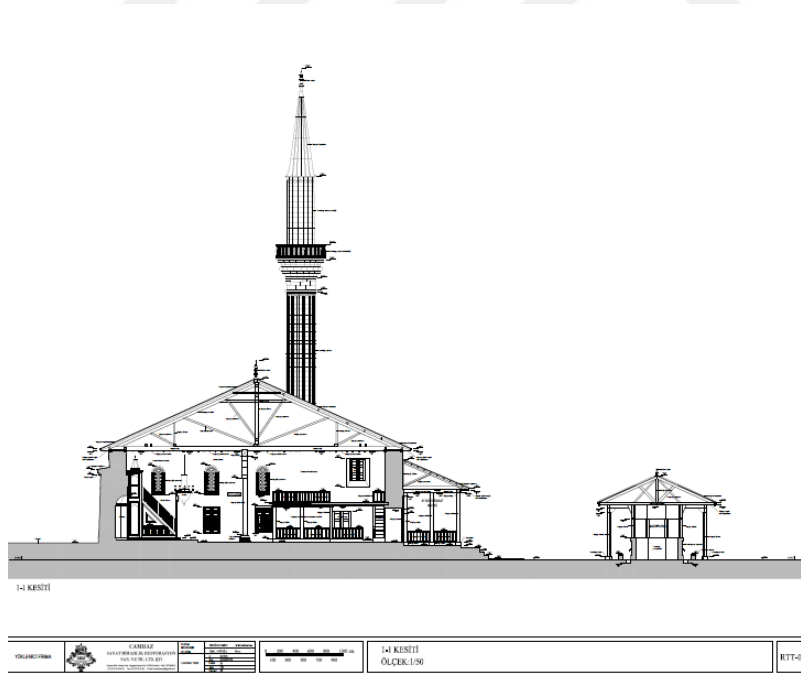
Çizim 3.1.1.1.1 Muradiye Külliyesi Genel Krokisi, 2005, (Kaynak:Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri)

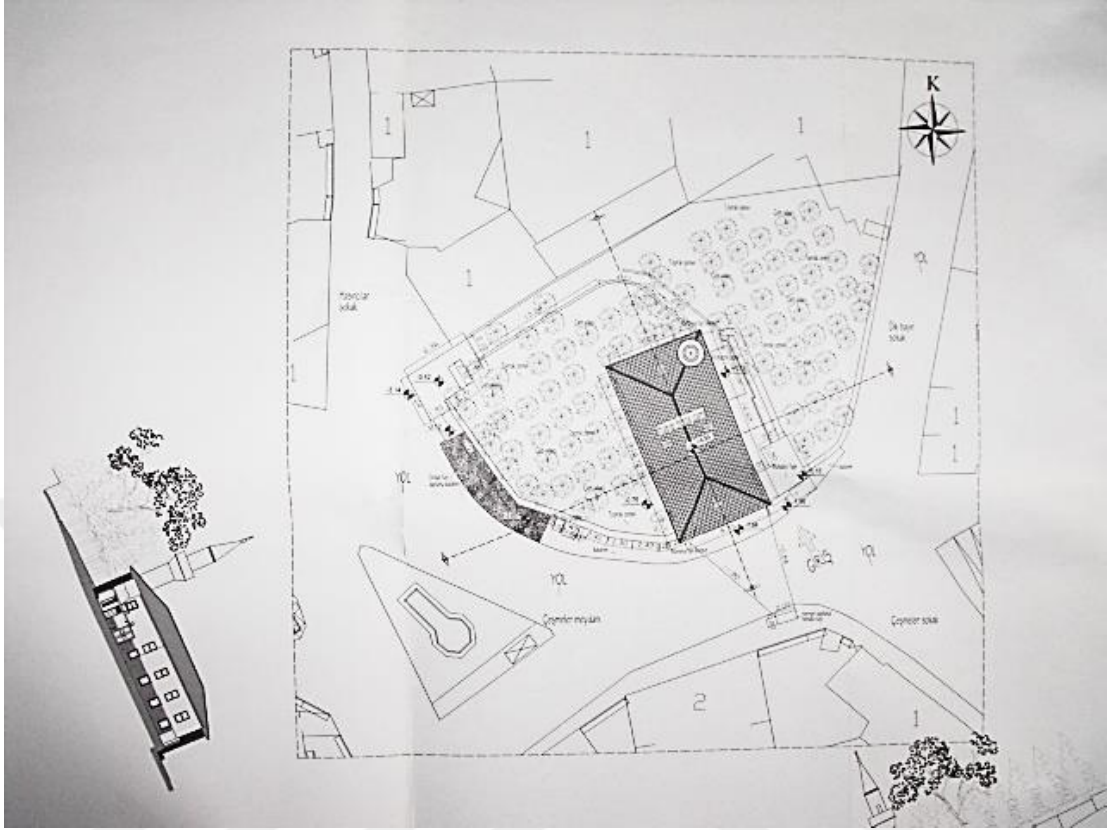
Çizim 3.1.1.1.2. Muradiye Camii Vaziyet Planı Rölöve Çizimi, 2014, Yüksek Mimar (Kaynak:Restorator Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle).

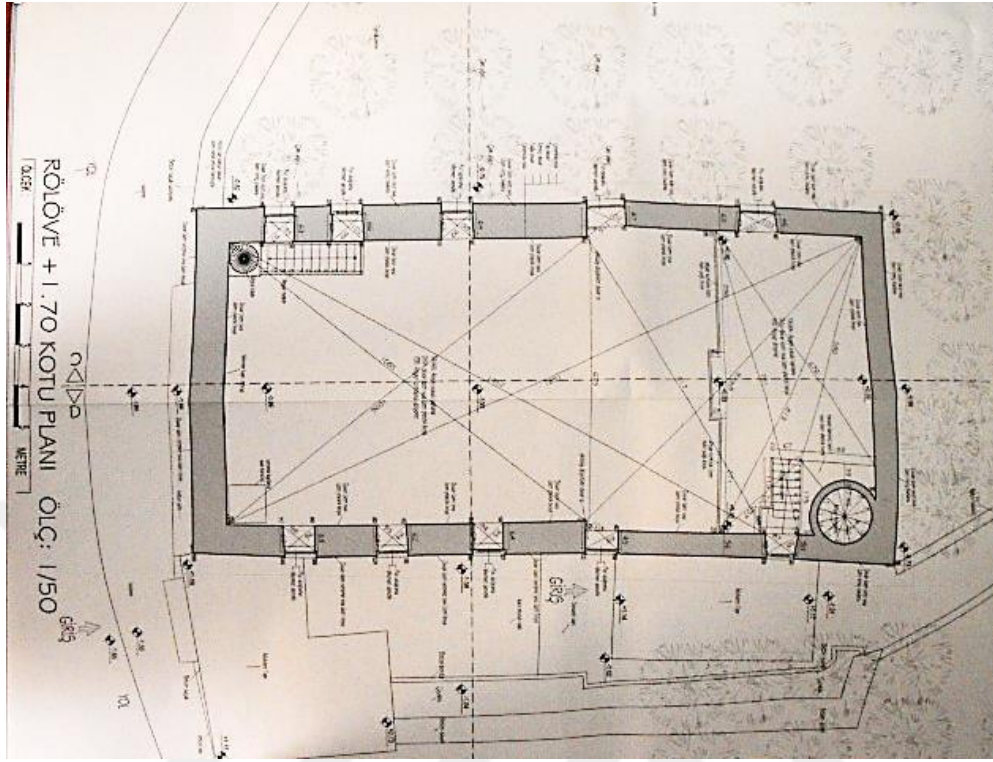
Çizim 3.1.1.1.3. Muradiye Camii Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2014,(Kaynak: Yüksek Mimar Restoratör Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle).

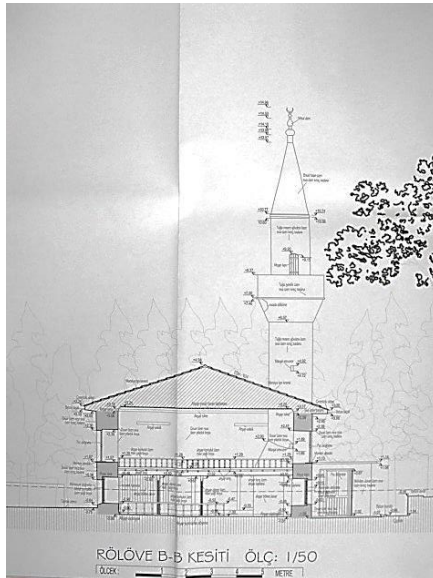
Çizim 3.1.1.1.4. Muradiye Camii Kesit Rölöve Çizimi, 2014, Yüksek Mimar Restoratör Uzman Erdoğan Cambaz'ın İzniyle).

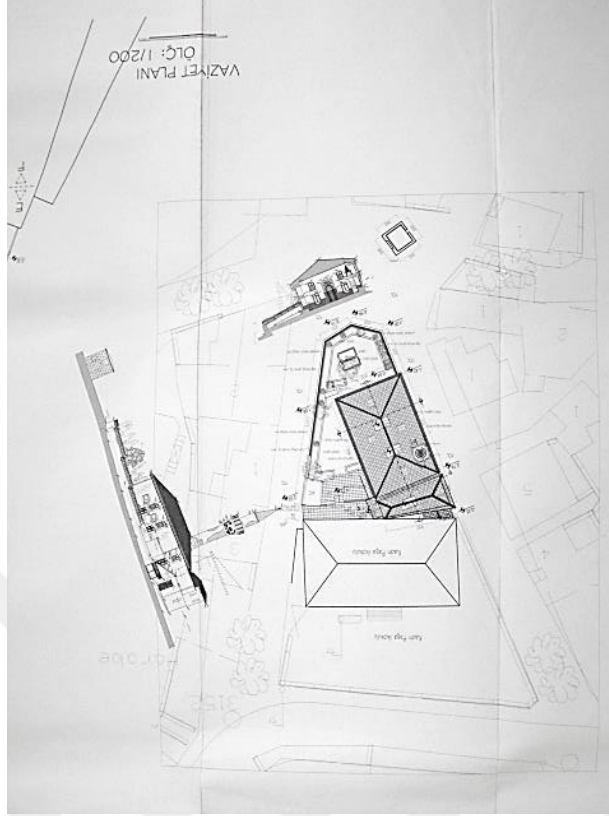
Çizim 3.1.1.2.1. Habip Hoca Camii Vaziyet Planı, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

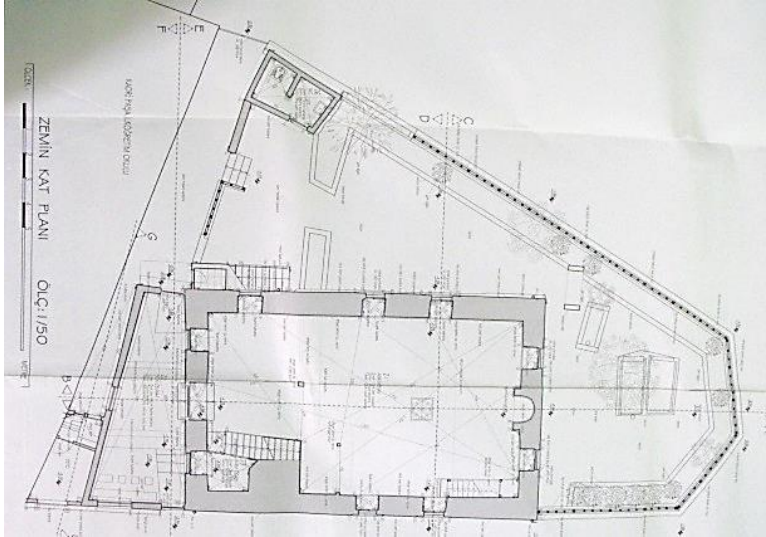
Çizim 3.1.1.2.2. Habib Hoca Camii Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2008, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

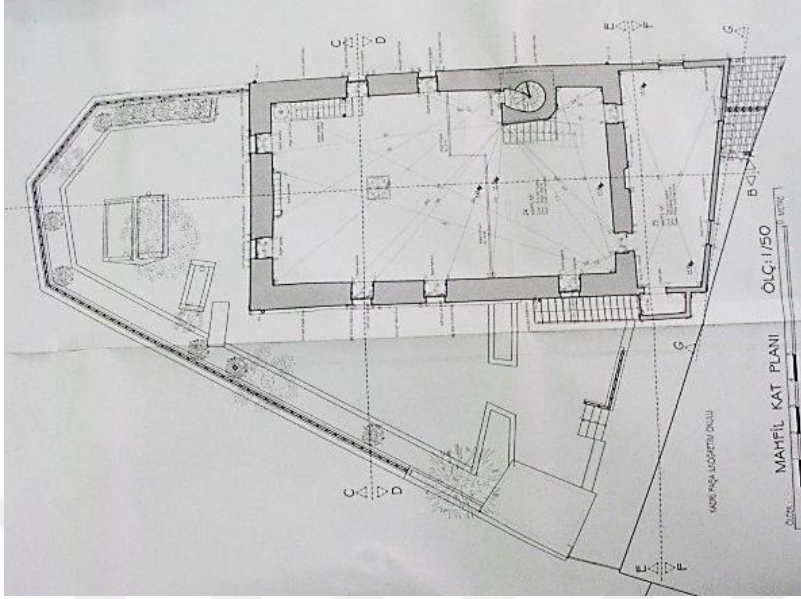
Çizim 3.1.1.2.3. Habib Hoca Camii BB Kesiti Rölöve Çizimi, 2008, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

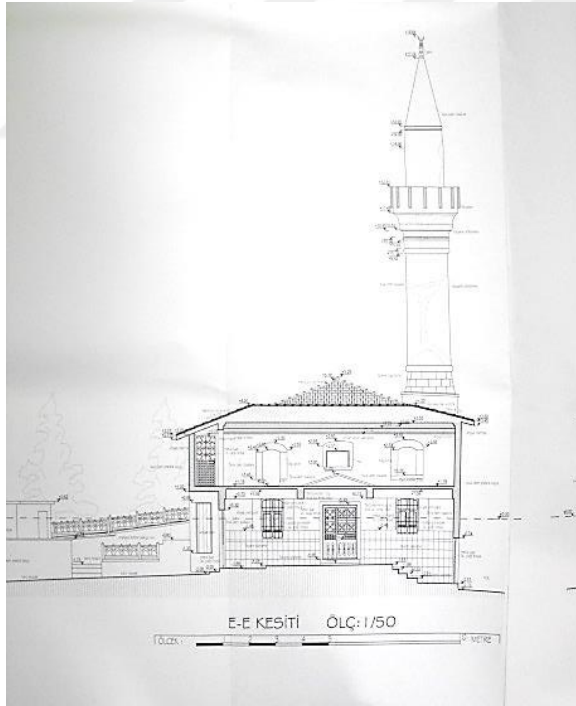
Çizim 3.1.1.3.1. Halise Hatun Camii, Vaziyet Planı, 2007, (Kaynak Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

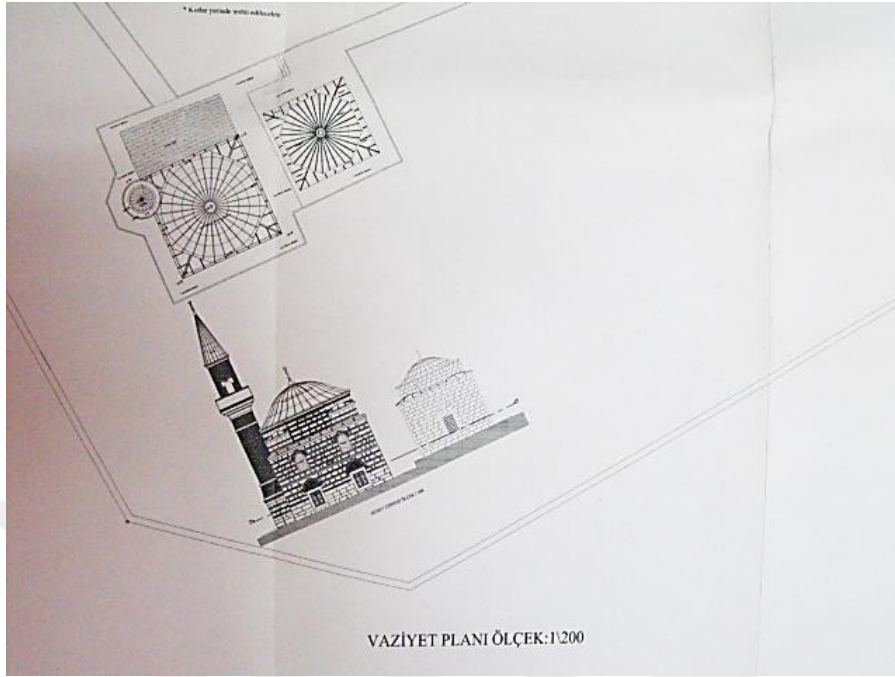
Çizim 3.1.1.3.2. Halise Hatun Camii Zemin Kat Planı Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

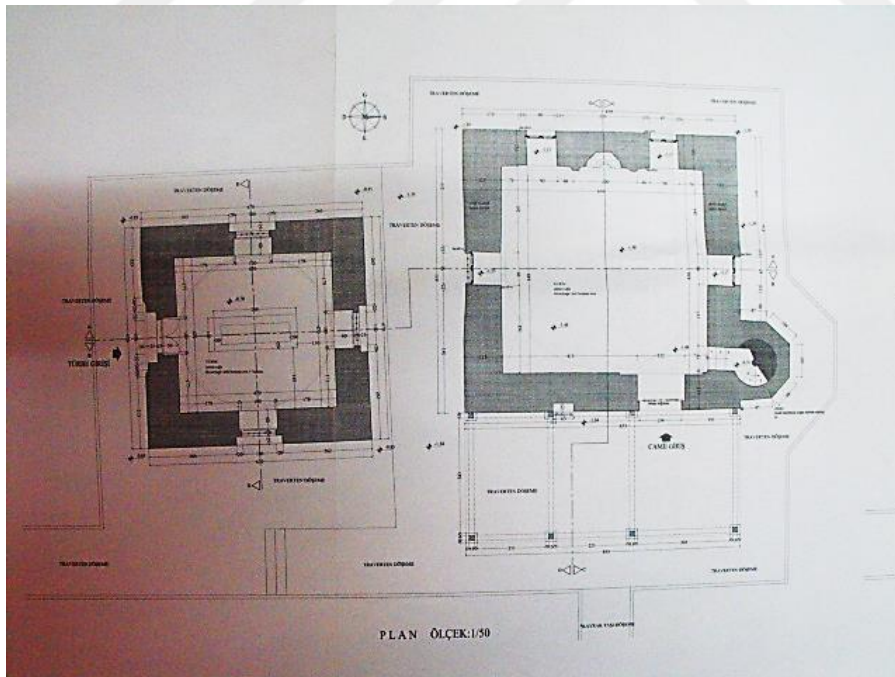
Çizim 3.1.1.3.3. Halise Hatun Camii Mahfil Kat Planı Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

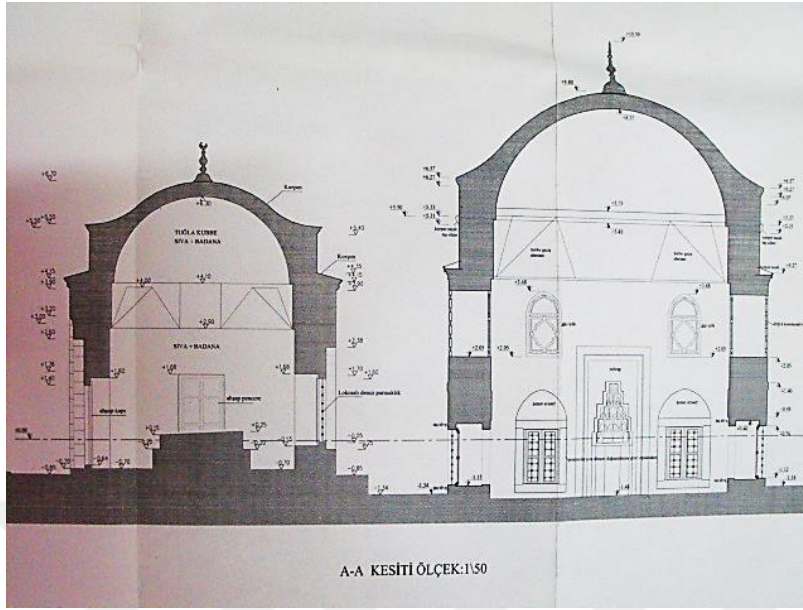
Çizim 3.1.1.3.4. Halise Hatun Camii, EE Kesiti Rölöve Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

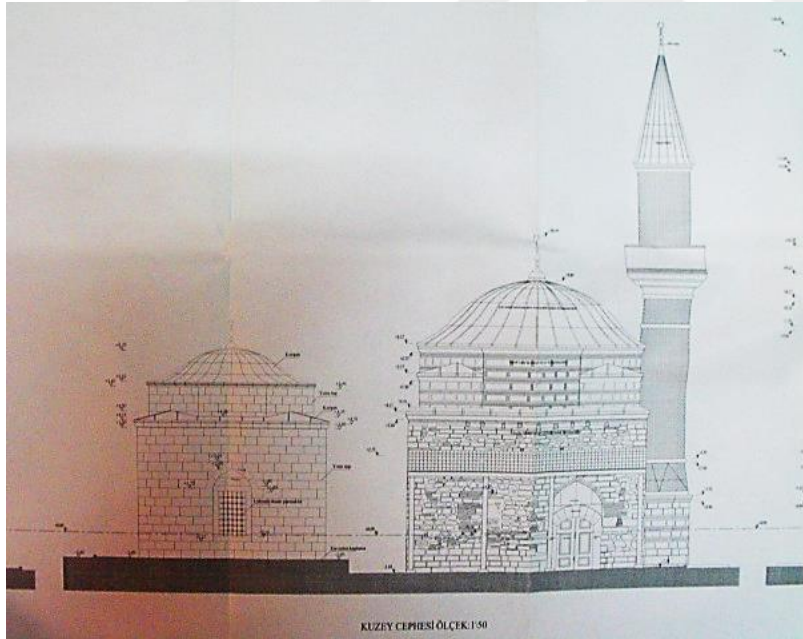
Çizim 3.1.1.4.1. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2005, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

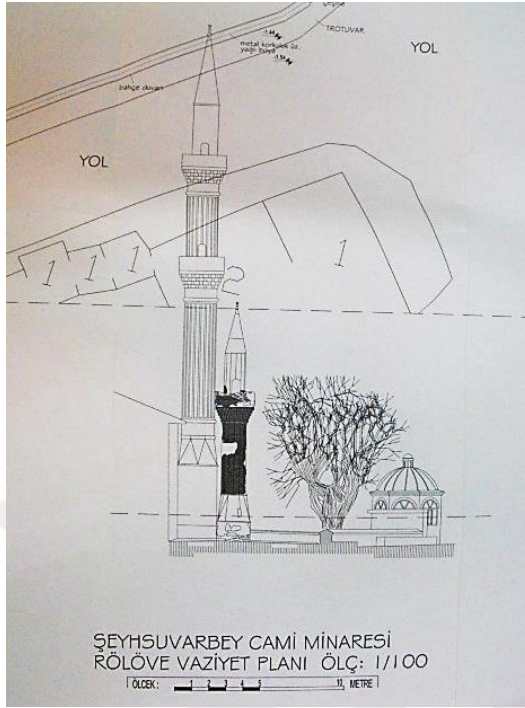
Çizim 3.1.1.4.2. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Genel Görünüş Restorasyon Planı, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

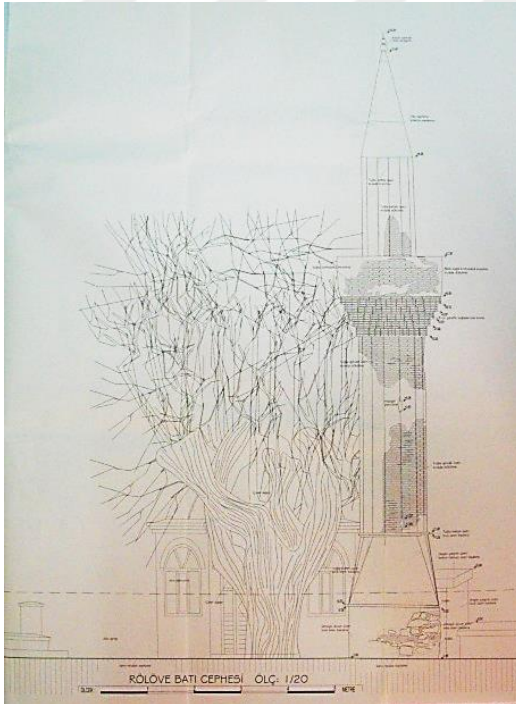
Çizim 3.1.1.4.3. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi AA Kesiti Restorasyon Çizimi, 2005, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

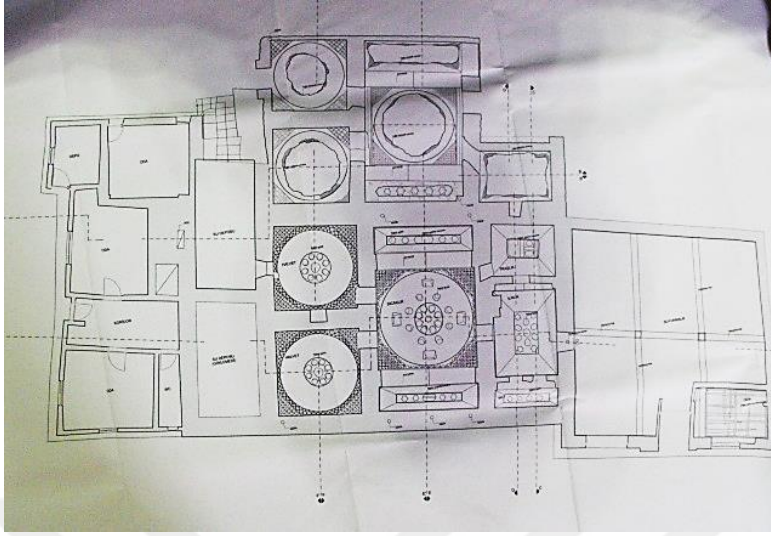
Çizim 3.1.1.4.4. Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, Kuzey Cephesi Restorasyon Çizimi, 2005, Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

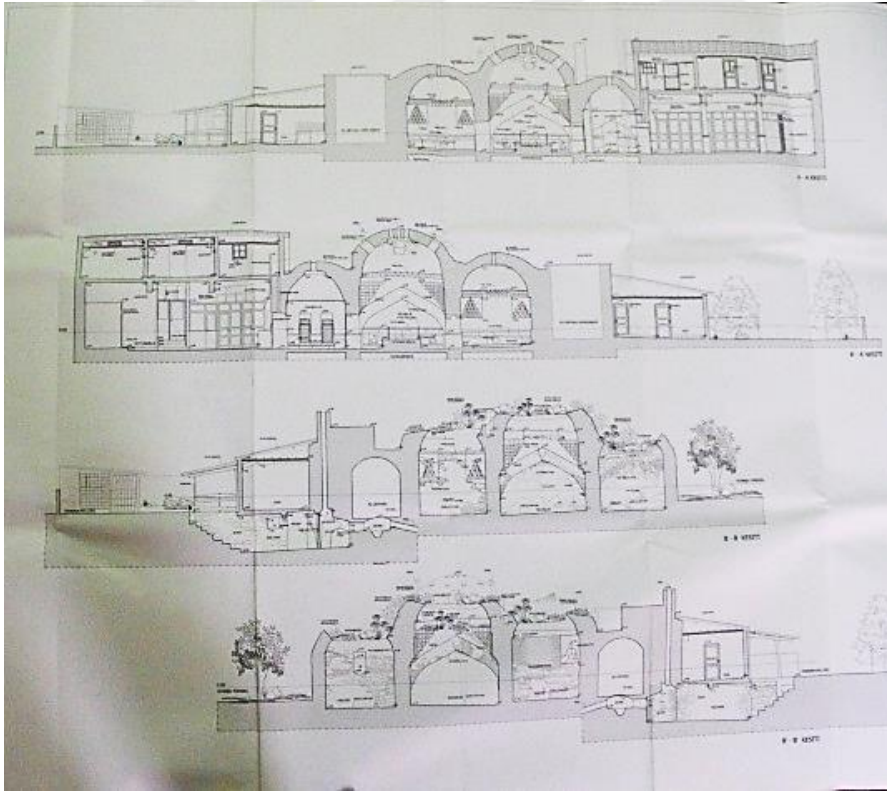
Çizim 3.1.1.5.1. Şehsuvar Bey Camii Vaziyet Planı (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

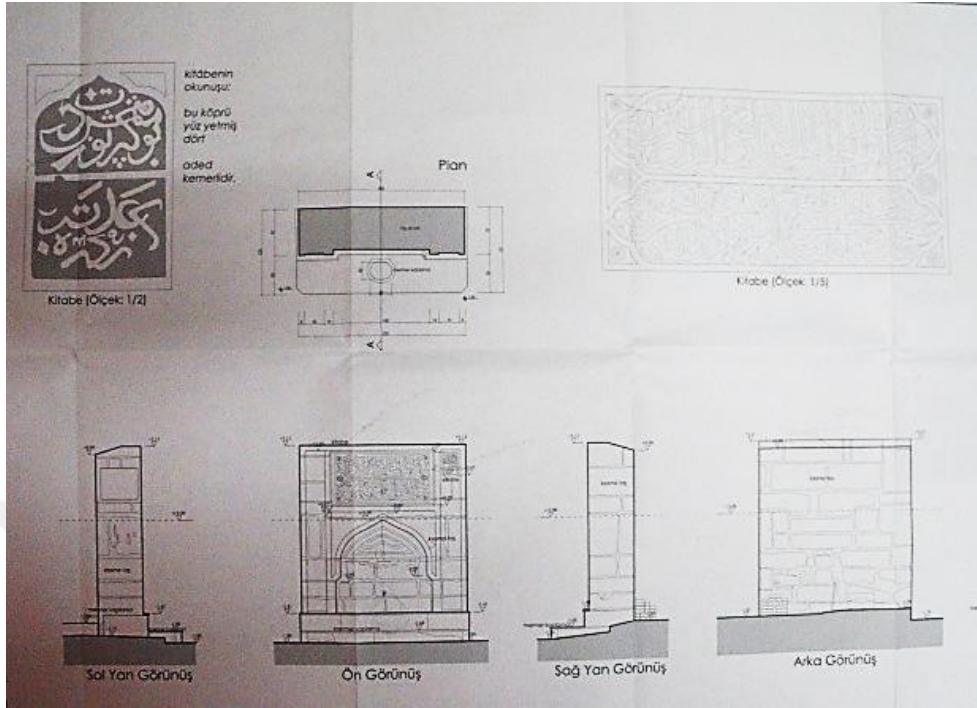
Çizim 3.1.1.5.2. Şehsuvar Bey Camii Minaresi Rölöve Çizimi (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

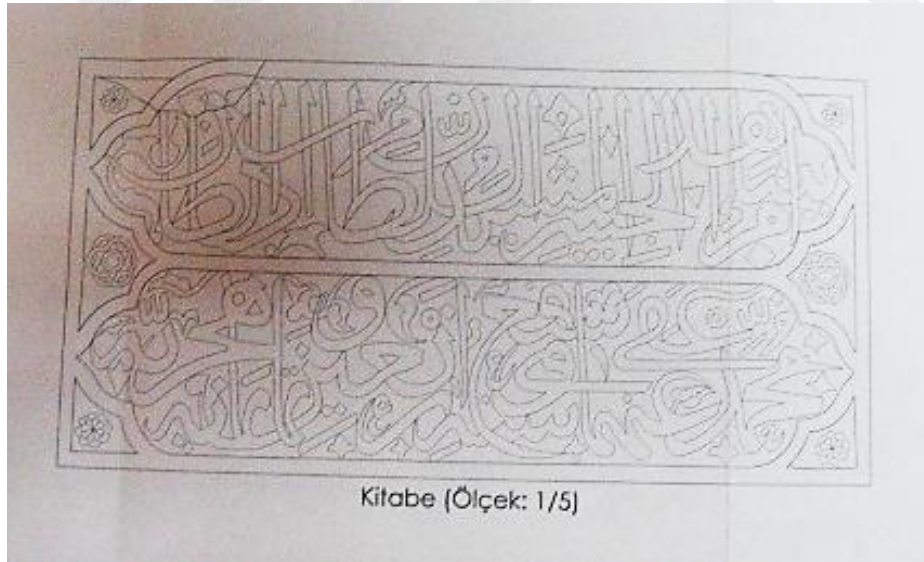
Çizim 3.2.1.1.1. Uzunköprü Hamamı Genel Görünüş Rölöve Çizimi, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

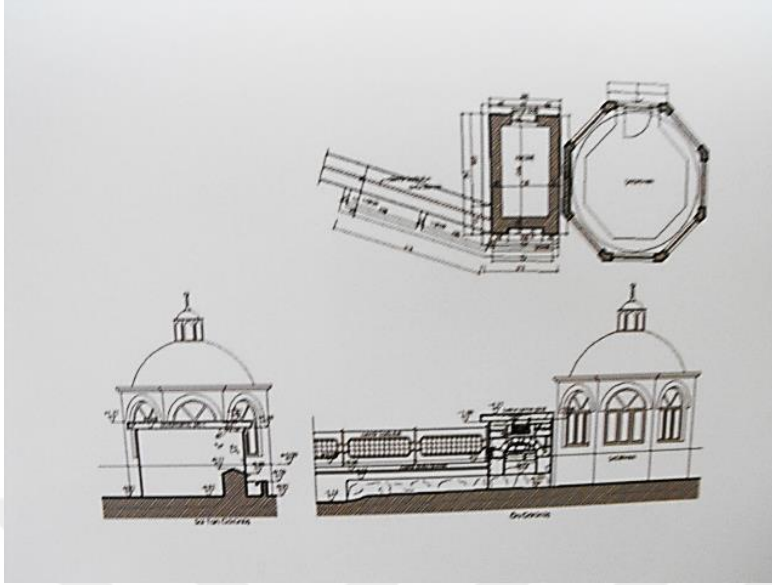
Çizim 3.2.1.1.2. Uzunköprü Hamamı, Kesit Rölöve Çizimi, 2008,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

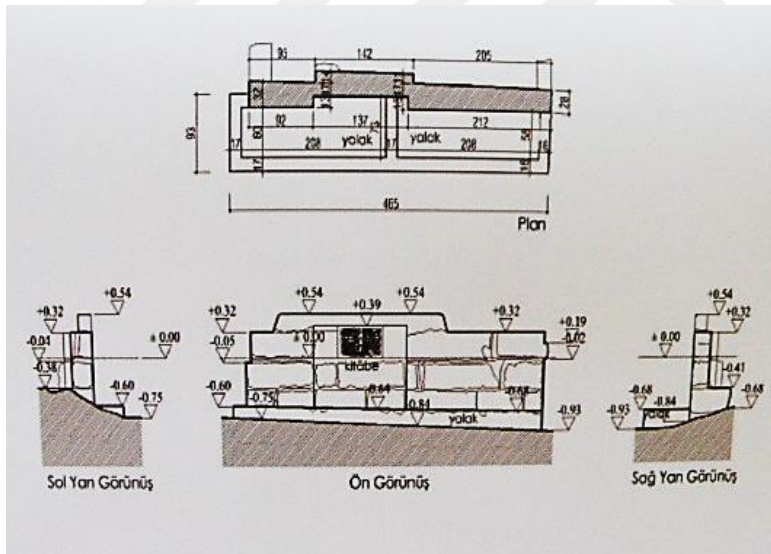
Çizim 3.2.2.1.1. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi, Görünüş Rölöve Çizimleri, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi, 2014).

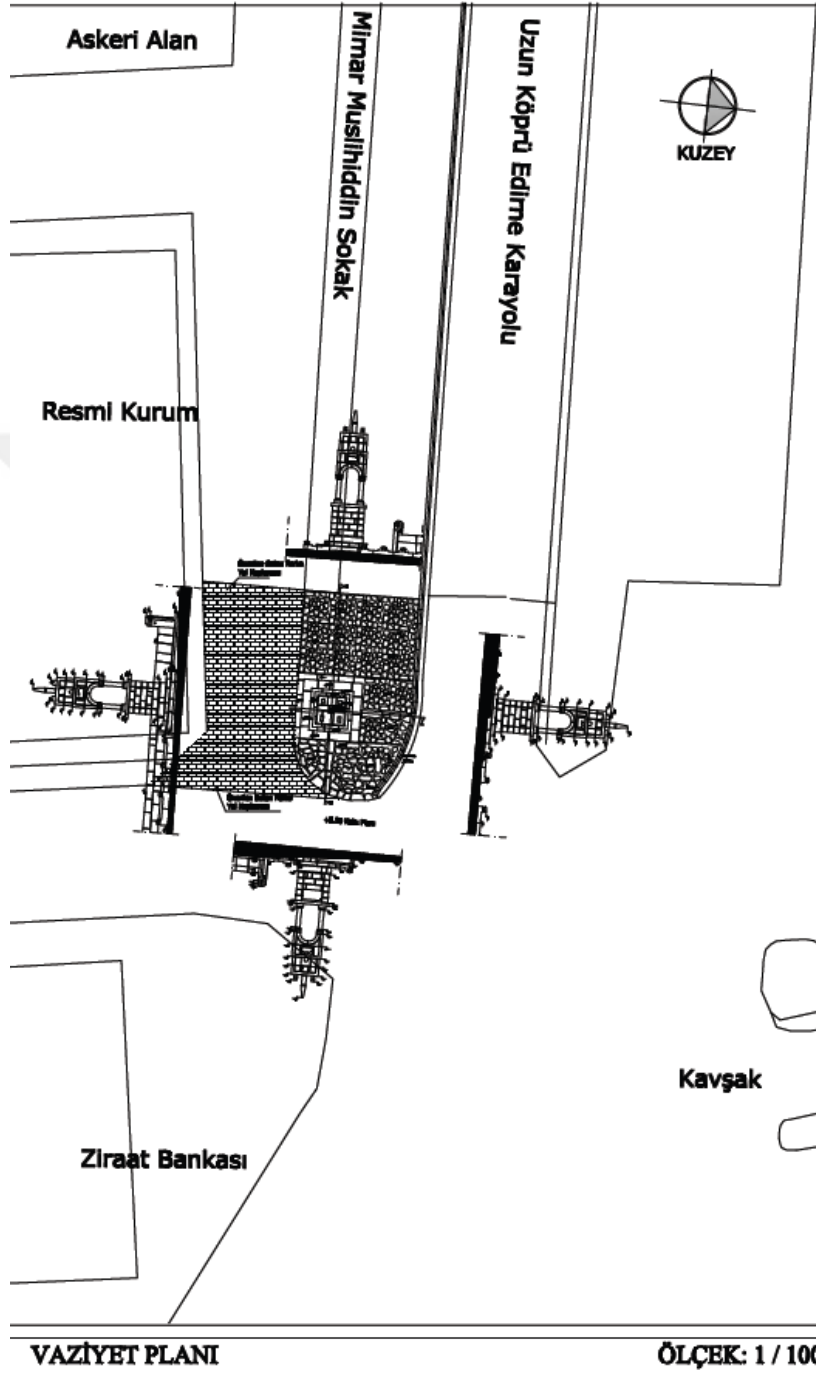
Çizim 3.2.2.1.2. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Kitabesi Rölöve Çizimi, 2014, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

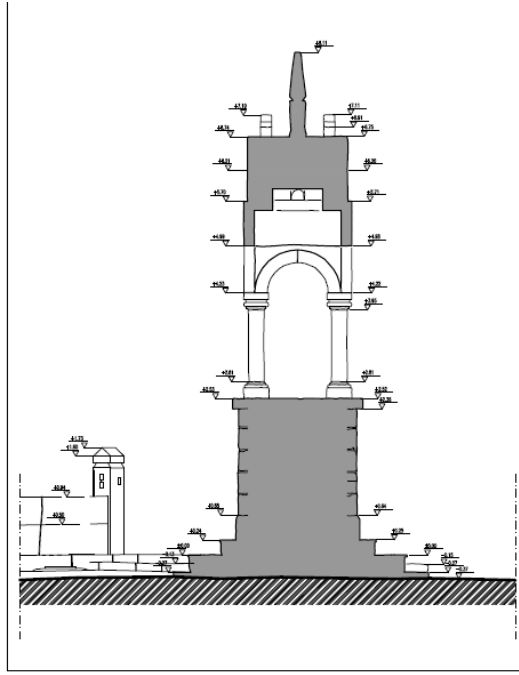
Çizim 3.2.2.2.1. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II).

Çizim 3.2.3.4.1. Habib Hoca Meydan Çeşmesi, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt II).

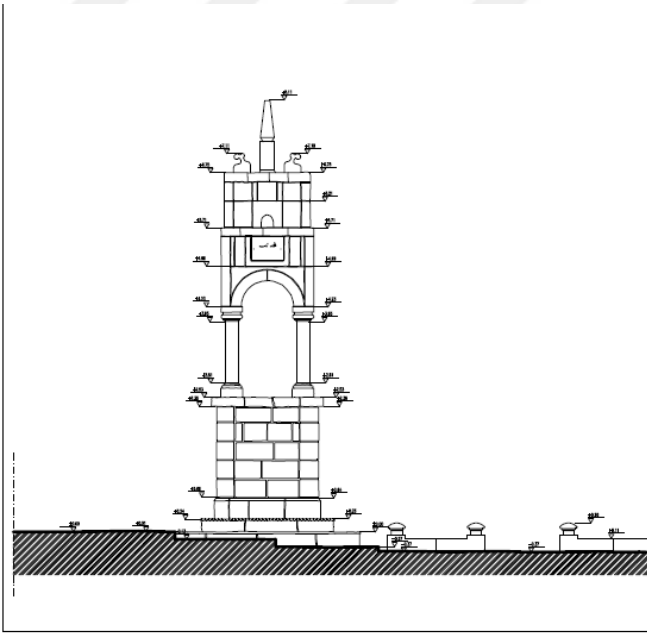
Çizim 3.2.2.2.1. Özgürlük Çeşmesi, Vaziyet Planı Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

A-A KESTİTİ

ÖLÇEK: 1 / 20

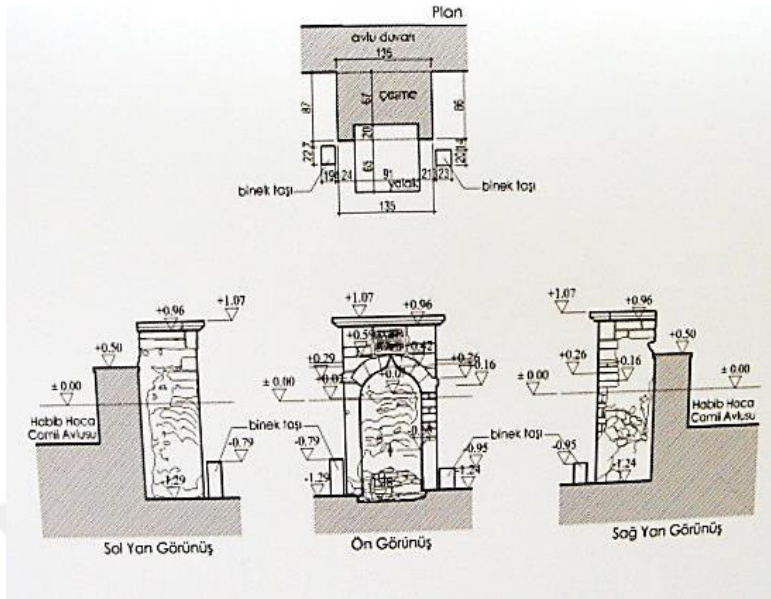
Çizim 3.2.2.2.2. Özgürlük Çeşmesi AA Kesiti Rölöve Çizimi,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

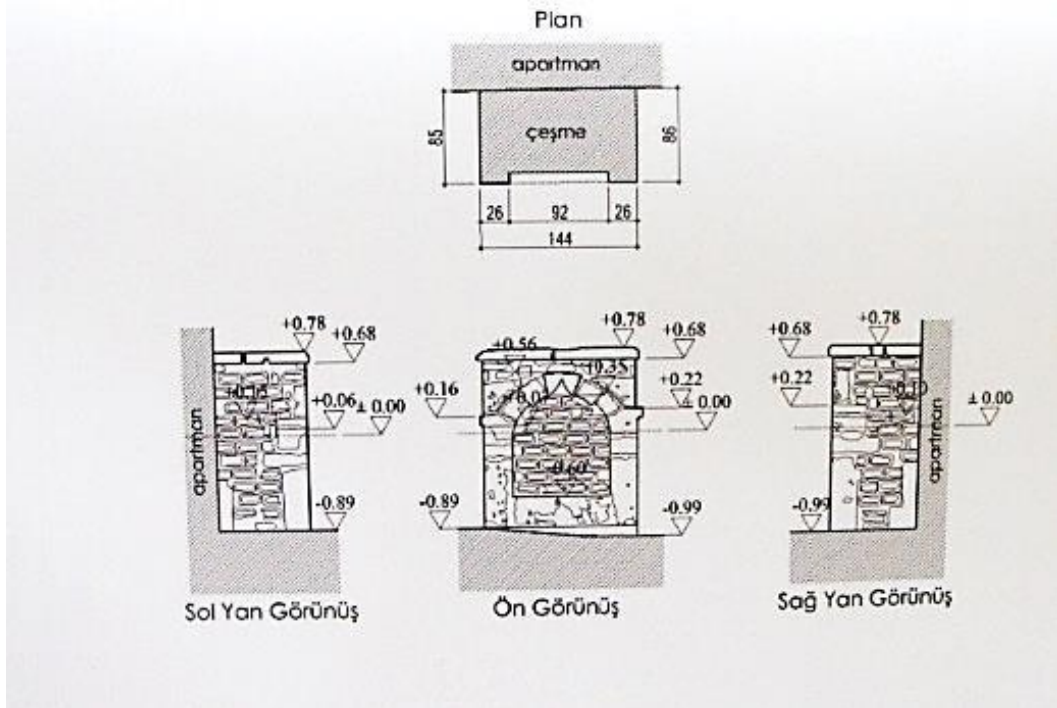
KUZEY CEPHESİ

ÖLÇEK: 1 / 20

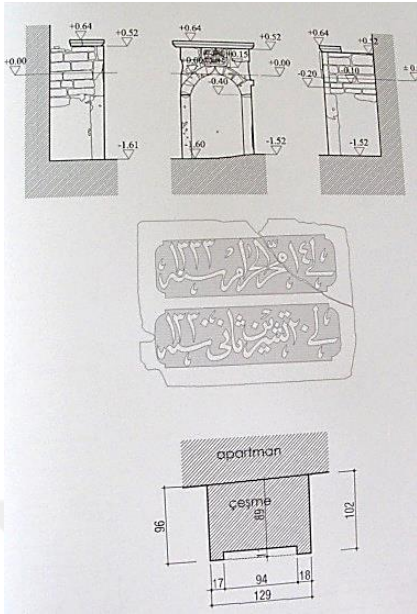
Çizim 3.2.2.2.3. Özgürlük Çeşmesi Kuzey Cephesi Rölöve Çizimi,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

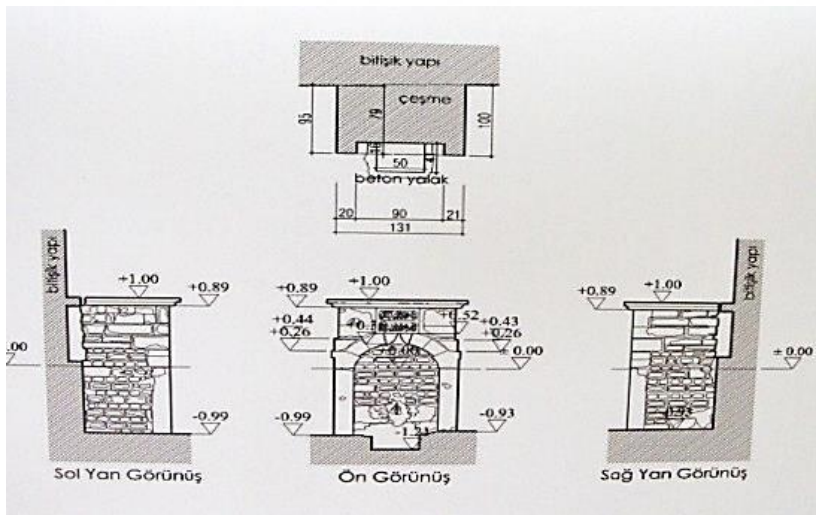
Çizim 3.2.3.7.1.1. On İki Çeşmeler, Birinci Çeşme, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri).

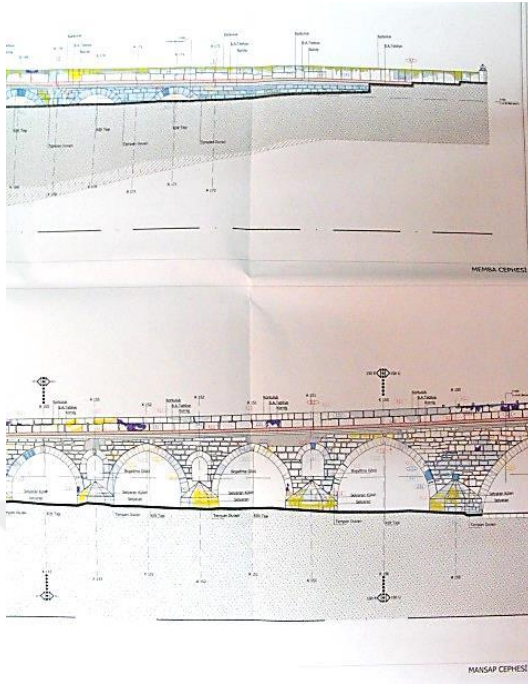
Çizim 3.2.3.7.2.1. On İki Çeşmeler, İkinci Çeşme, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri).

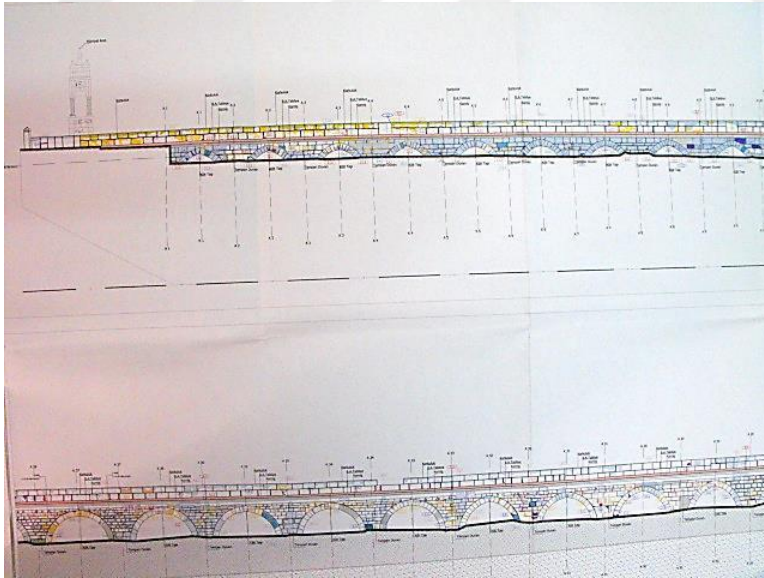
Çizim 3.2.3.7.3.1. On İki Çeşmeler, Üçüncü Çeşme, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri).

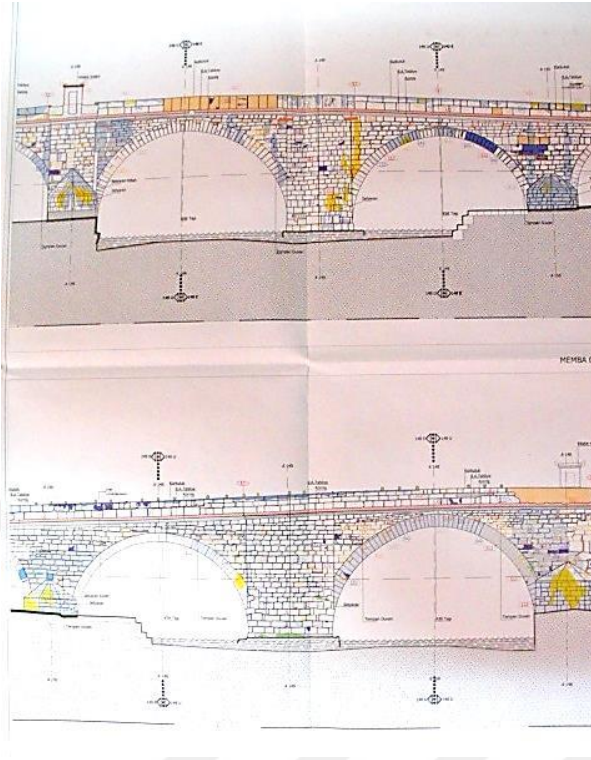
Çizim 3.2.2.7.4.1. On İki Çeşmeler, Dördüncü Çeşme, (Kaynak: Edirne Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri).

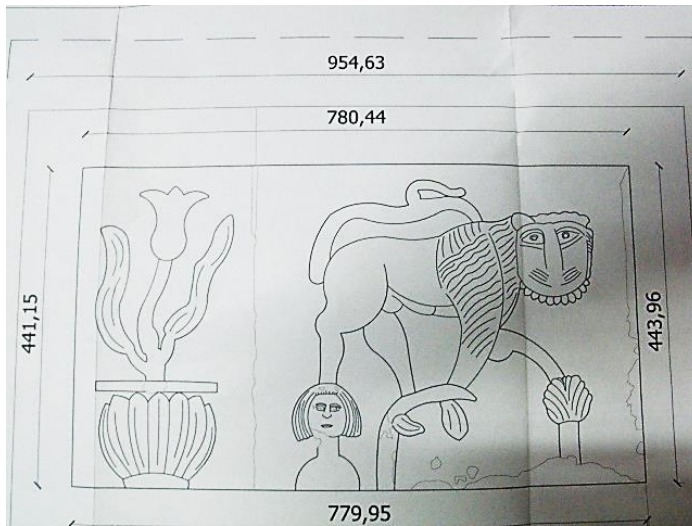
Çizim 3.2.3.1.1. Uzunköprü Memba Yönü 174, 173, 172. Kemerle ve Mansap Yönü 148-144.Kemer ,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

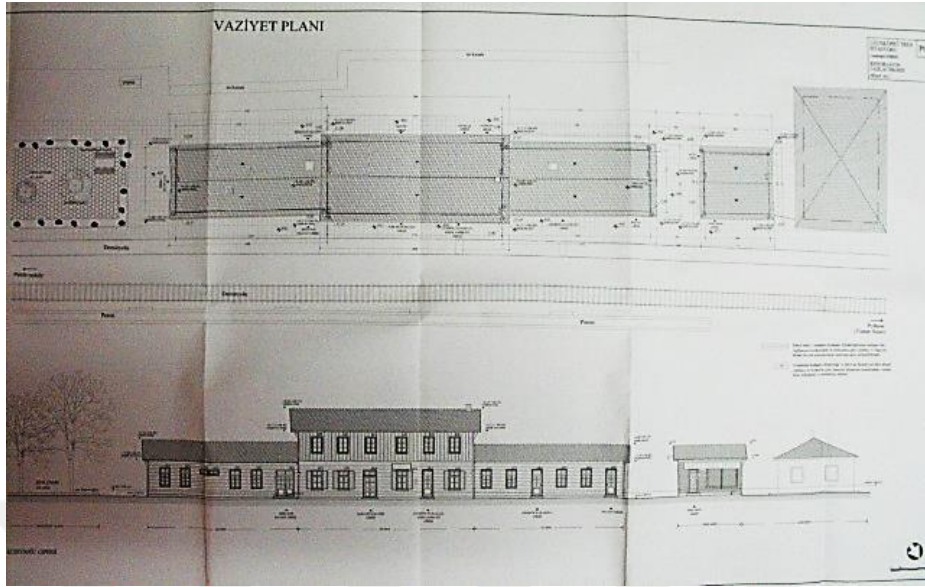
Çizim 3.2.3.1.2. Uzunköprü Memba Yönü 1- 9. Kemer ve Ayaklar ile Mansap Yönü 32- 40. Kemer ve Ayaklar,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

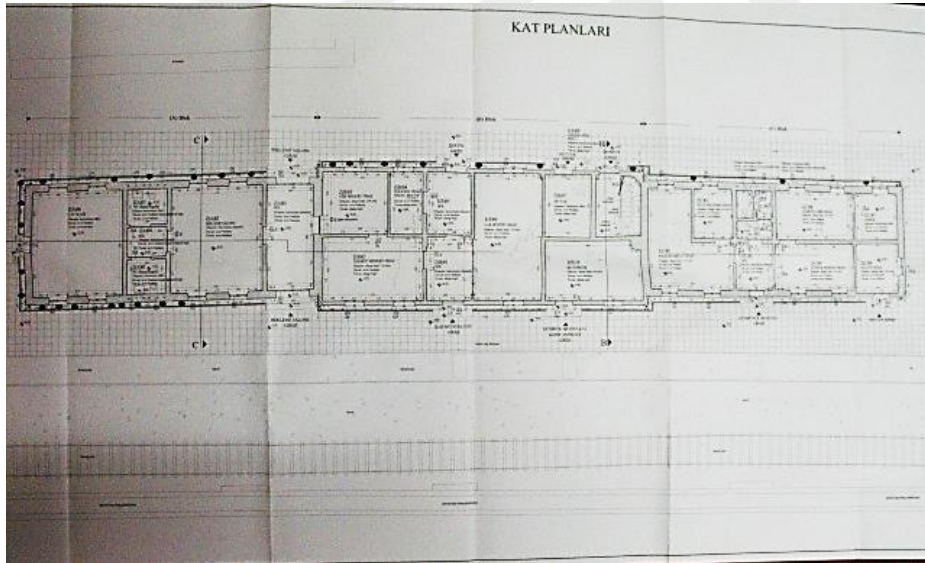
Çizim 3.2.3.1.3. Uzunköprü Memba Yönü 148,149. Kemerler ve Mansap Yönü 148,149 Kemerler, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

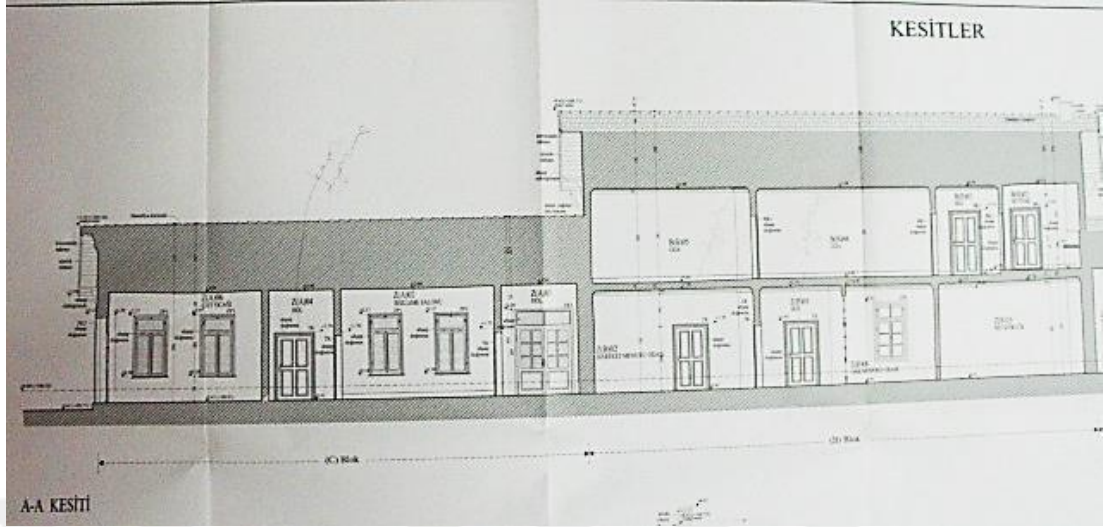
Çizim 3.2.3.1.4. Memba Yönü 149. Ayak Üzerinde Yer Alan Üçgen Balkon Korkuluğundaki Kompozisyon, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kurul Arşivi).

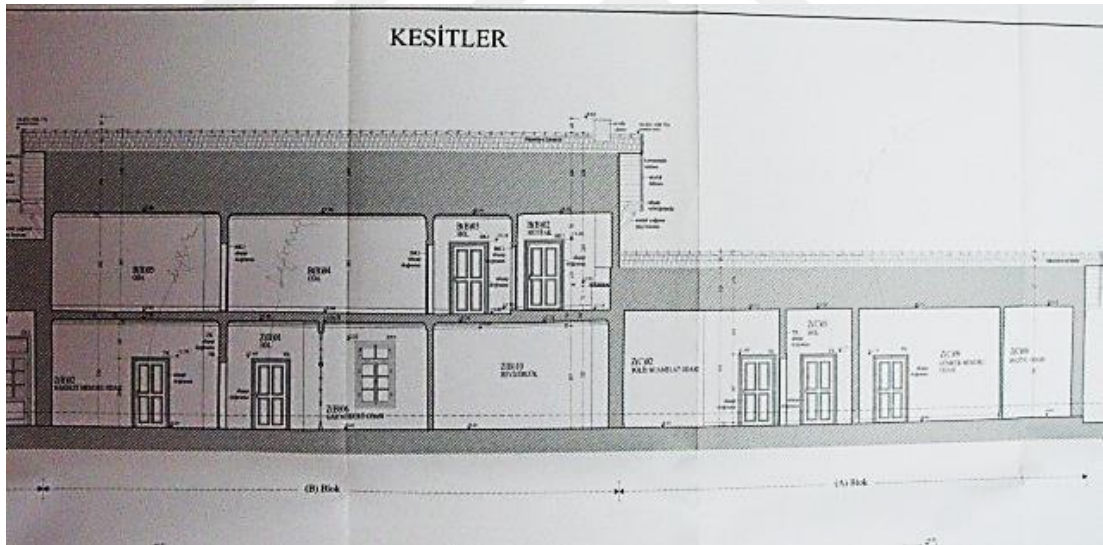
Çizim 3.3.2.1. İstasyon Binası Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2012,(Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

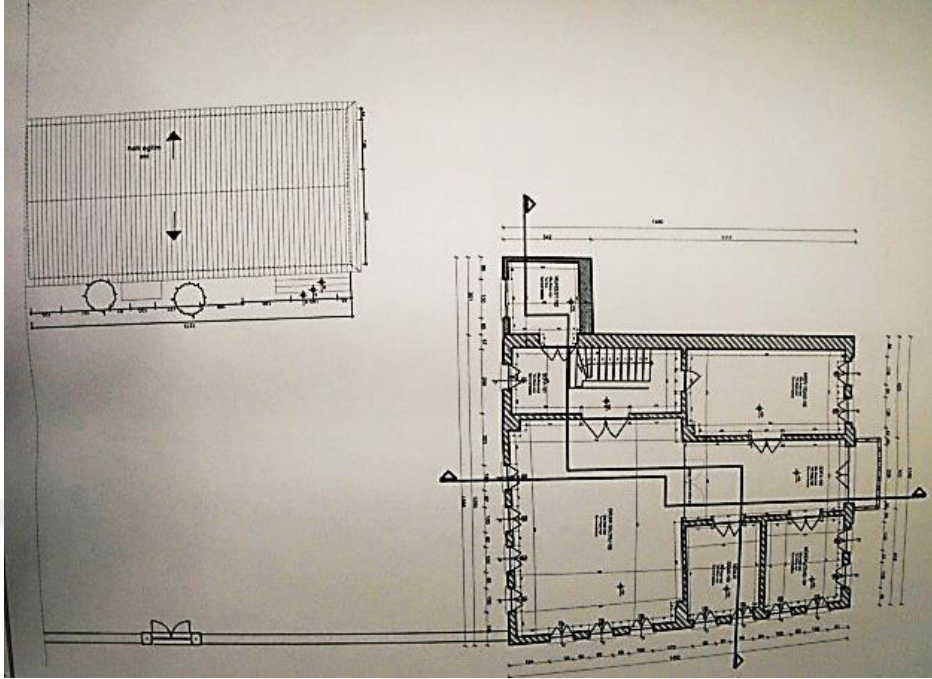
Çizim 3.3.2.2. İstasyon Binası Kat planı Restorasyon Çizimi, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

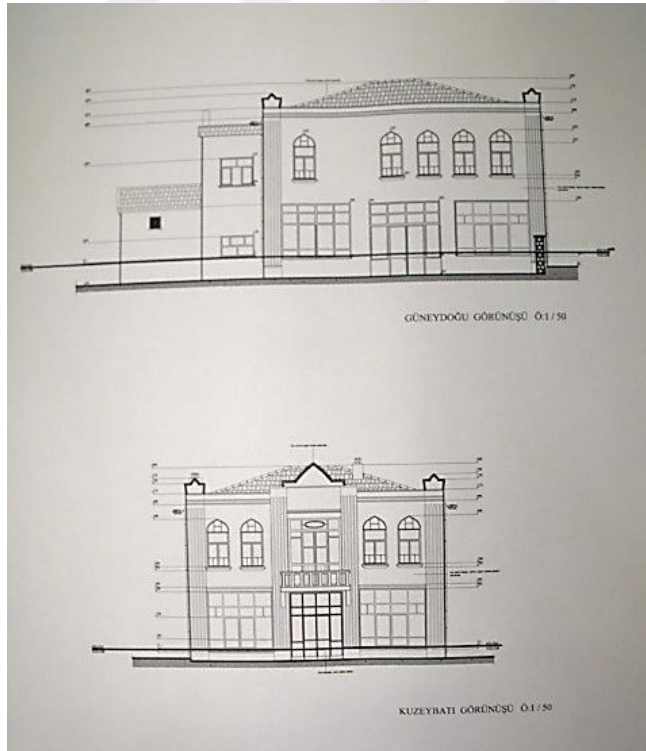
Çizim 3.3.2.3. İstasyon Binası AA Kesiti Restorasyon Çizimleri, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

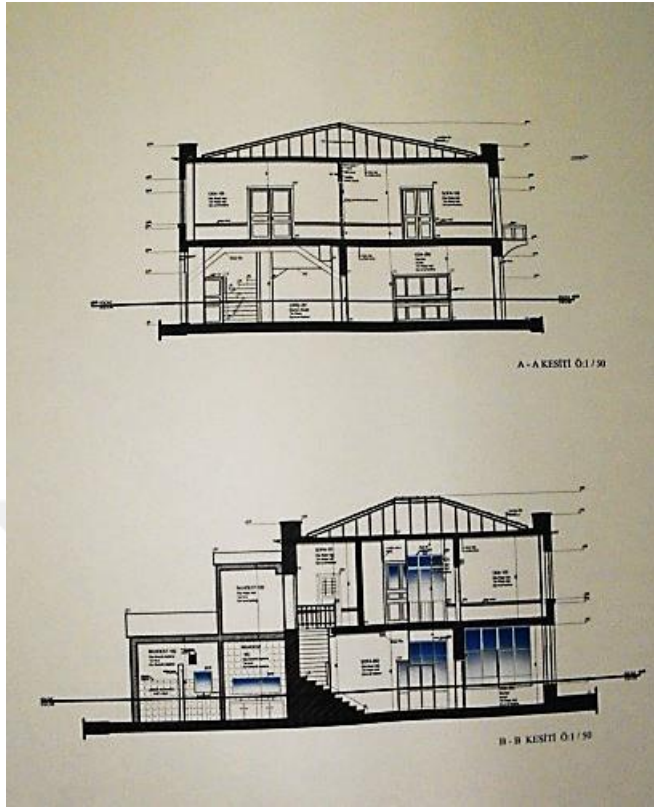
Çizim 3.3.2.4. İstasyon Binası AA Kesiti Restorasyon Çizimleri, 2012, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

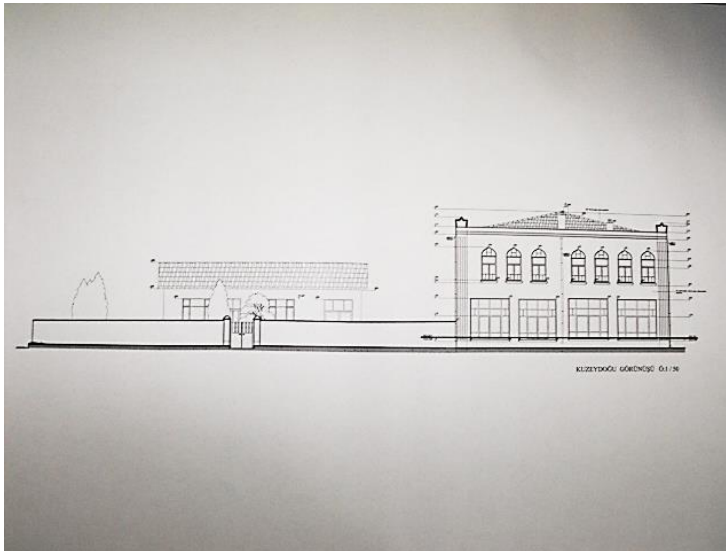
Çizim 3.3.3.1. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası) Vaziyet Planı Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.3.2. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), Güneydoğu ve Kuzeybatı Görünüşü Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

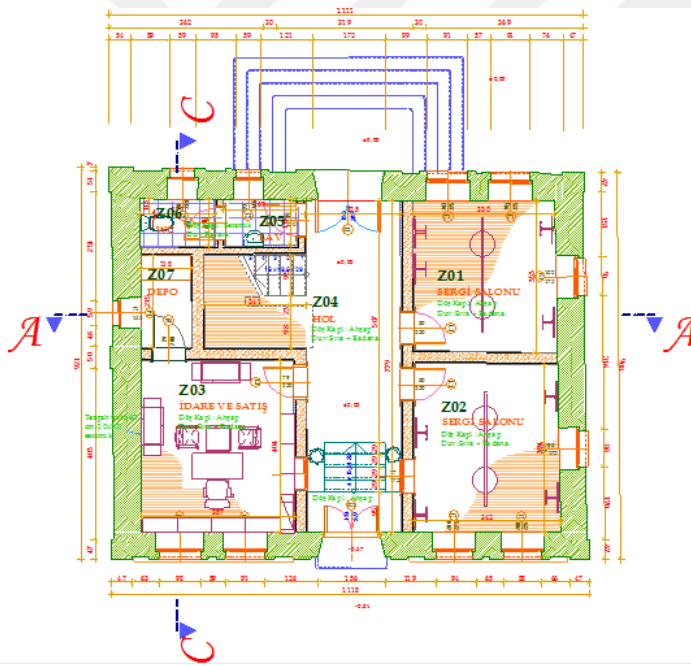
Çizim 3.3.3.3. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), AA Kesiti ve BB kesiti Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

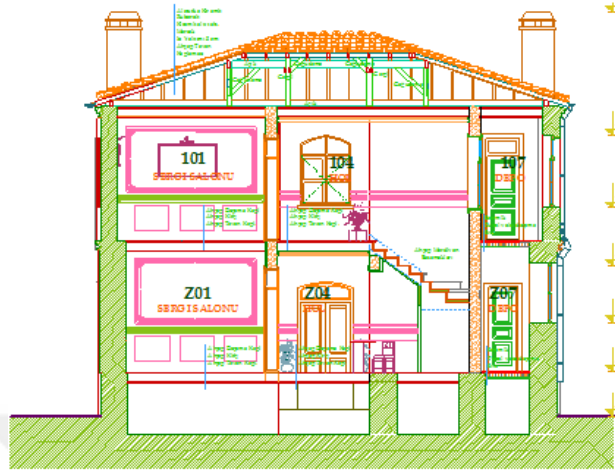
Çizim 3.3.3.4. Halk Kütüphanesi (Türk Ocağı Binası), Kuzeydoğu Görünüşü Restorasyon Çizimi, 2007, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.3.4.1. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), Ön Cephe Görünüşü Restorasyon Çizimi, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

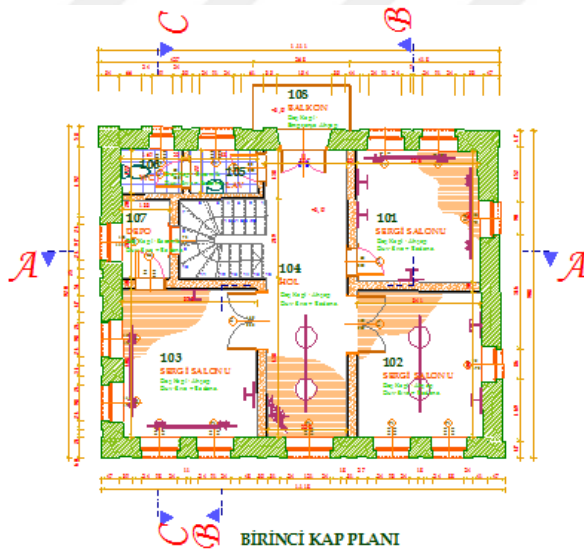

Çizim 3.3.4.2. Eski Tekel Binası (Kent Müzesi), Giriş Kat Planı Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

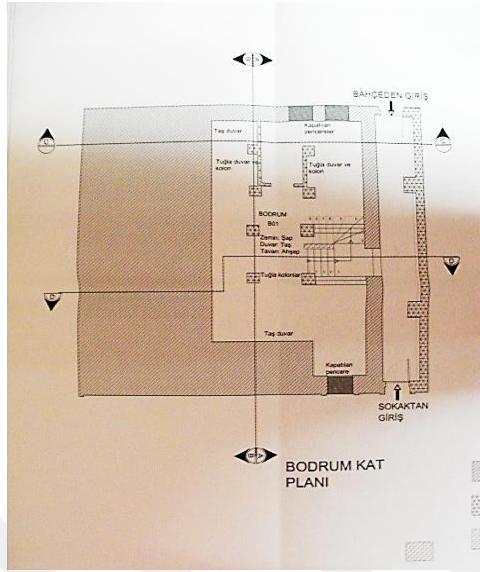
A- AKESİTİ

Çizim 3.3.4.3. Eski Tekel Binasi (Kent Müzesi), AA Kesiti Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

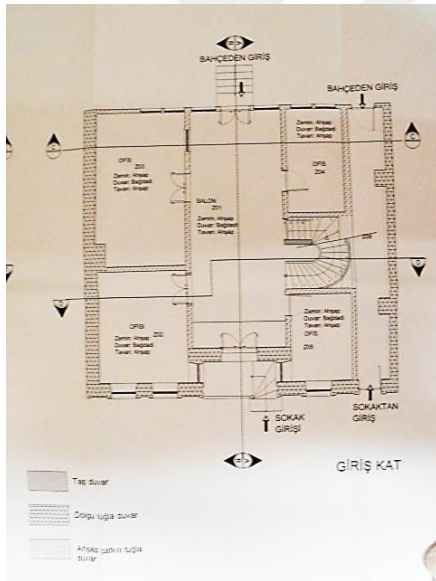

BİRİNCİ KAT PLANI

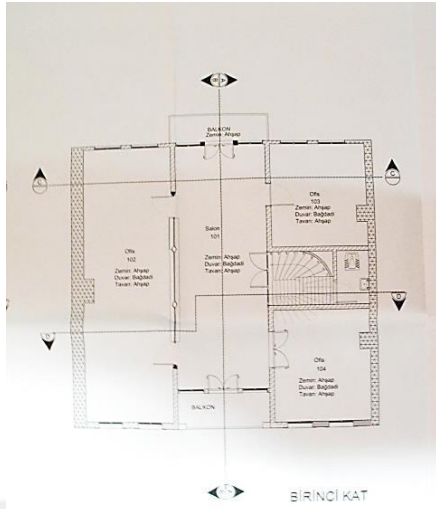
Çizim 3.3.4.4. Eski Tekel Binasi (Kent Müzesi), Birinci Kat Restorasyon Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

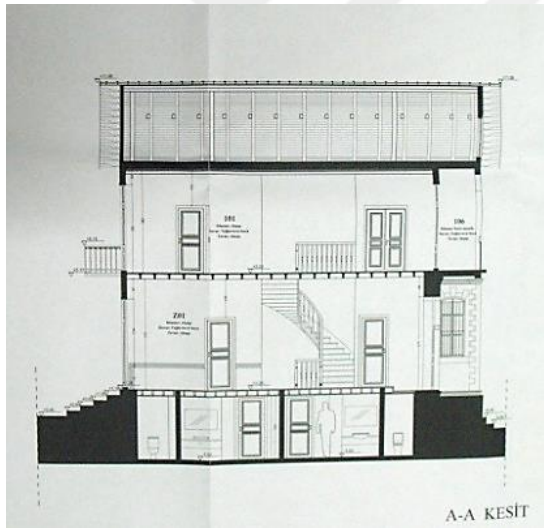
Çizim 3.4.2.1. Eski Askerlik Şubesi Binası, Bodrum Kat Planı Rölöve Çizimi, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.2. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Rölöve Çizimi, (Kaynak:Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.3. Eski Askerlik Şubesi Binası, Birinci Kat Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Çizim 3.4.2.4. Eski Askerlik Şubesi Binası, AA Kesiti Rölöve Çizimi, (Kaynak: Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kurul Arşivi).

Resim 1.1.1. Köprü'nün İskan Edilmiş Olan İki Başı, (Kaynak: Mimar Erdoğan Cambaz'ın İzniyle Alınmıştır Muradiye Camii Sanat Tarihi Raporundan)

Fotoğraf 3.1.1.1.1. Avlu giriş kapısı üzerinde, atıl durumda yer alan tamir kitabesi,(Kaynak: Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.2 Muradiye Camii Kuzeybatı Cephesinden Görünüş, 2013,(Kaynak;Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.3. Muradiye Camii Kuzey Cephesi,(Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.4. Muradiye Camii Doğu Cephesi, 2013, (Kaynak;Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.1.1.1.5. Muradiye Camii Güney Cephesi 2014

Fotoğraf 3.1.1.1.6. Muradiye Camii İç Mekan, 2013, (kaynak; Erdoğan Cambaz'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.7 Muradiye Camii İç Mekan Mahfil Kattan Görünü, 2014

Fotoğraf 3.1.1.1.8. Muradiye Camii Minaresi, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle Alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.9. Muradiye Camii Şadırvanı,(Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.1.1.1.10. Muradiye Camii Haziresi, Batı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.1.11. Çorlu Fatih Camii 15. y.y. (Kaynak: İsmail Hatipoğlu'nun izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.12. Muradiye Camii Avlu Giriş Kapısı, 2014

Fotoğraf 3.1.1.1.13. Muradiye Camii Baklava Dilimli Sütun Başlığı, 2014

Fotoğraf 3.1.1.1.14. Muradiye Camii İç Mekan Tavan Kaplaması, 2014.

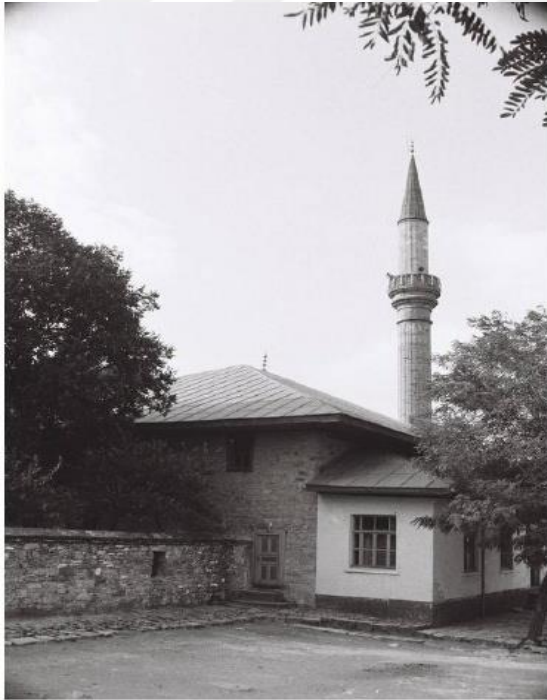
Fotoğraf 3.1.1.1.15. Muradiye Camii Kuzey ve Batı Cephelerinden Görünüş, 1888 II. Abdül Hamit Albümü, (Latif Bağman'ın Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri isimli kitabından alınmıştır.

Fotoğraf3.1.1.1.16. Muradiye Camii, 20. y.y.'a ait bir fotoğraf, (kaynak; Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.17. Muradiye Camii, 1970 yılına ait bir fotoğraf, (kaynak; Latif Bağman'ın Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri isimli kitabından alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.1.18. Muradiye Camii Doğu Cephesinden Görünüş, 1970'li yıllara ait bir fotoğraf (Kaynak; Latif Bağman'ın Uzunköprü Tarihi ve Belgeleri isimli kitabından alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.2.1. Habib Hoca Camii, Güney Cephesinden Görünüş, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.2.2. Habib Hoca Camii, Doğu Cephesinden Görünüş, 2014 .

Fotoğraf 3.1.1.2.3. Habib Hoca Camii, Batı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.2.4 Habib Hoca Camii, kuzeydoğu Köşede Yer Alan Minare

Fotoğraf 3.1.1.2.5. Habib Hoca Camii, Restorasyon Aşamasında İç Mekandan Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.1.1.2.6. Habib Hoca Camii, Restorasyon Aşamasında Özgün Dokunun Görünümü, 2014

Fotoğraf 3.1.1.2.7. Habib Hoca Camii, Kuzeydoğu Köşesinden yükselen Minare, 2014

Fotoğraf 3.1.1.2.8. Habib Hoca Cami, (Kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle kullanılmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.3.2. Halise Hatun Camii Doğu Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.2.3. Halise Hatun Camii Kuzey Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.4. Halise Hatun Camii Güney Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.5. Halise Hatun Camii Batı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.6. Halise Hatun Camii, İç Mekan, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.7. Halise Hatun Cami Harim Mekanı, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.8. Halise Hatun Camii Minaresi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.9. Halise Hatun Camii Restorasyon Aşamasındaki Üst Örtü, 2014

Fotoğraf 3.1.1.3.10. Halise Hatun Camii Haziresi, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.1.1.3.11. Halise Hatun Camii, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.1.1.4. 1Gazi Turhan Bey Camii ve Türbesi, 2014

Fotoğraf 3.1.1.4.2. Gazi Turhan Bey Camii, Kuzey ve Batı Cephelerinden Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.1.1.4.3. Gazi Turhan Bey Camii, Doğu Cephesinden Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.1.1.4.4. Gazi Turhan Bey Camii Güney ve Batı Cephelerden Görünüşü, 2014

Fotoğraf 3.1.1.4.5. Gazi Turhan Bey Camii Harim Mekanı, 2014

Fotoğraf 3.1.1.4. 7. Edirne Ayşe Kadın Camii (kaynak; www.panoramia.com)

Fotoğraf 3.1.1.5.1. Şehsuvar Bey Camii Minaresi, 2014.

Fotoğraf 3.1.1.5.2. Şehsuvar Bey Camii Minaresi Restorasyon Öncesi, 2013.

Fotoğraf 3.1.2.1.1. Gazi Turhan Bey Türbesi Doğu Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.2.1.2. Gazi Turhan Bey Türbesi Kuzey Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.1.2.1.3. Gazi Turhan Bey Türbesi İç Mekanı, 2014

Fotoğraf 3.1.2.1.4. Tire Süleyman Şah Türbesi (Kaynak: www.erolsasmaz.com)

Fotoğraf 3.2.1.1.1. Uzunköprü Hamamı, Erkekler ve Kadınlar Bölümünden Genel Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.2. Uzunköprü Hamamı Kûlhan Bölümü, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.3. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Soyunmalığı ve Ilıklığı, 2014

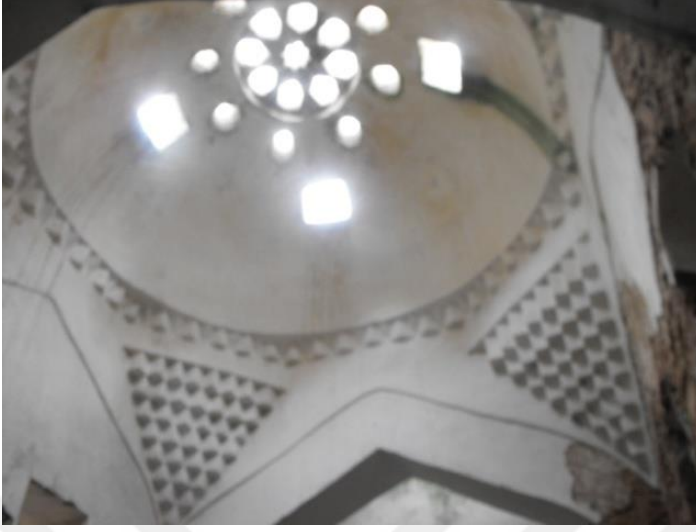
Fotoğraf 3.2.1.1.4. Uzunköprü Hamamı, Erkekler Bölümünün Sıcaklık ve Halvet birimleri, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.5. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Sıcaklık ve Halvet birimleri, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.6. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Halvet ve Tuvalet birimleri, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.7. Uzunköprü Hamamı, Erkekler Bölümü Sıcaklığı Üst Örtüsü, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.8. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Sıcaklığı, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.9. Uzunköprü Hamamı Erkekler Bölümü Halvet Birimi, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.10. Uzunköprü Hamamı Erkekler bölümü Halvet Birimi Cehennemlikleri, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.11. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Sıcaklık Birimi, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.12. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü ve Halvet Birimlerine Giriş Kapılarından Görünüm, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.13. Uzunköprü Hamamı Halvet Birimi Üst Örtüsü

Fotoğraf 3.2.1.1.14. Uzunköprü Hamamı Kadınlar Bölümü Halvet Birimi Cehennemlik, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.15. Uzunköprü Hamamı Külhan Bölümü, 2014

Fotoğraf 3.2.1.1.16 Uzunköprü Hamamı, Külhan Bölümünden Forsi Deliklerinin Görünüşü, 2014

Fotoğraf 3.2.2.1.1. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi, Ön Cephe, 2014

Fotoğraf 3.2.2.1.2. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Kitabesi, 2014

Fotoğraf 3.2.2.1.3. Gazi Mahmut Baba Çeşmesi Orijinal Yeri Değiştirilirken 1960'lı Yıllar, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.2.1. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi,

Fotoğraf 3.2.2.2.2. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.2.3. Has Odalı Mehmet Ağa Çeşmesi, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.3.2. Tospacı Çeşmesi Kitabesi,2014

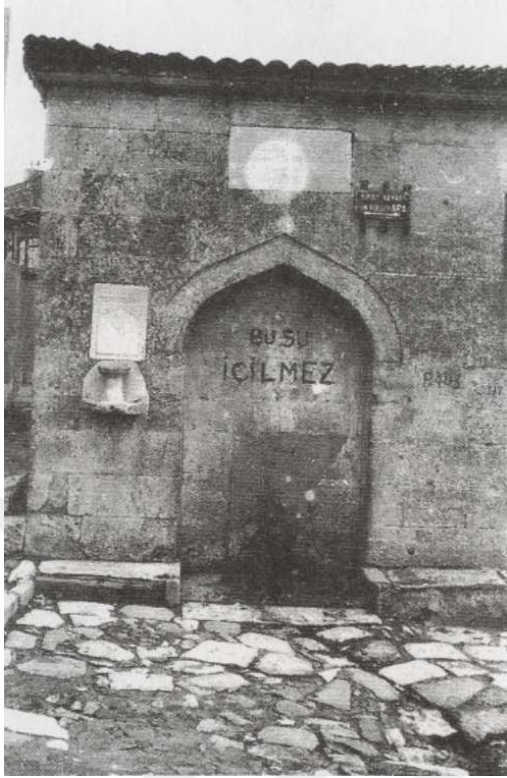
Fotoğraf 3.2.2.3.4. Tospacı Çeşmesi, Kitabesi, 2014

Fotoğraf 3.2.2.3.1. Tospacı Çeşmesi, Ön Yüzey, 2014

Fotoğraf 3.2.2.3.2. Tospacı Çeşmesi, Arka ve Yan Yüzeyler, 2014

Fotoğraf 3.2.2.3.5. Tospacı Çeşmesi, Arşiv Fotoğrafi, (Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.2.4.1. Habib Hoca Meydan Çeşmesi, 2014

Fotoğraf 3.2.2.4.2. Habib Hoca Meydan Çeşmesi Kitabesi, 2014

Fotoğraf 3.2.2.5.1 Telliçeşme, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.2. Teliçeşme, İstridyel Formlu ve Sivri Kemer Formlu Yüzeylerden Görünüşü, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.3. Telliçeşme Dilimli Tepeliği, 20145

Fotoğraf 3.2.2.5.4. Telliceşme, "a" Yüzeyi, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.5. Telliceşme, "b" Yüzeyi, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.6. Telliçeşme, Detayda Farklı Olan Bordürden Görünüş, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.7. Telliçeşme, Detayda Farklı Olan Bordürden Görünüş, 2015

Fotoğraf 3.2.2.5.8. Tekirdağ Atatürk İlkokulu Karşısındaki Çeşme, 2014

Fotoğraf 3.2.2.6.1. Hürriyet Çeşmesi(Özgürlük Anıtı/Meşrutiyet Anıtı), (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.2.6.2. Hürriyet Çeşmesi (Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.2.6.3. Hürriyet Çeşmesi, (Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.2.7.2.1. On İki Çeşmeler, İkinci Çeşme, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.7.2.2. On İki Çeşmeler, İkinci Çeşme, 1990'lı yıllarda çekilmiş bir arşiv fotoğrafı, (Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.7.1.1. On İki Çeşmeler Birinci Çeşme, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.2.7.3.1. On İki Çeşmeler Üçüncü Çeşme, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.2.7.3.2. On İki Çeşmeler, Üçüncü Çeşme, Kitabe, 2014

Fotoğraf 3.2.2.7.4.1. On İki Çeşmeler, Dördüncü Çeşme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.1. Köprünün Uydu Fotoğrafı, (Müslim Gündüz Yüksek Lisans Tezi)

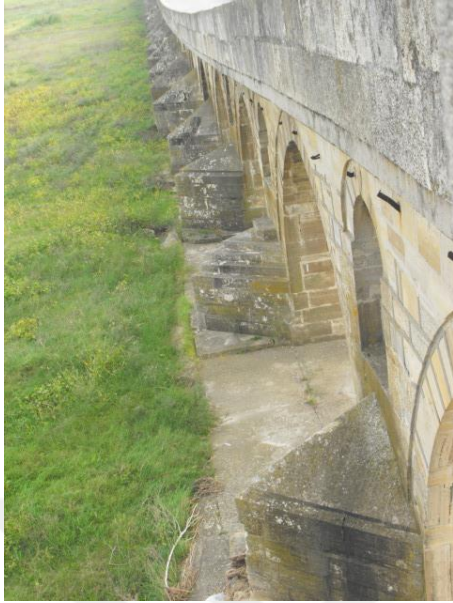
Fotoğraf 3.2.3.1.2. Köprünün Yaklaşık Olarak Tüm Gözlerinin Günümüzdeki Görünüşü, (Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.3.1.3. Uzunköprü Memba Yönü, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.3.1.4. Uzunköprü Mansap Yönü, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.3.1.5. Memba Yönü, 148. Ayaktan Başlayan Sel Yaranlar, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.6. Köprü'nün Havsa Meriç Yolundan Görünümü(Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.2.3.1.7. Köprünün Mansap Yönünden Görünüşü, (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.2.3.1.8. Edirne Gazi Mihal Köprüsü (Kaynak: www.edirnevdb.gov.tr)

Fotoğraf 3.2.3.1.9. Köprünün 5. Ayağı Üzerinde Yer Alan Süsleme,2014

Fotoğraf 3.2.3.1.10 Mansap Yönü 6. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.11. Mansap Yönu 6. Ayak Üzerinde Yer Alan Aslan Figürü,2014

Fotoğraf 3.2.3.1.12. Mansap Yönu 11. Ayak Üzerinde Yer Alan Geometrik Süsleme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.13. Mansap Yönu 33. Ayak Üzerinde Yer Alan Ayrım Noktası, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.14. Mansap Yönu Tempan Duvarı Üzerindeki Geometrik Süsleme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.15. Memba Yönu 79. Kemer Kilit Taşı Yüzeyinde Yer Alan Bezeme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.16. Mansap Yönu 82. Ayak , (Kaynak: Erkan Atak, Erken Dönem Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi)

Fotoğraf 3.2.3.1.17. Memba Yönü 85. Kemer Örgü Taşı, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.18. Memba Yönü 86. Kemer Geometrik Dolgulu Damga, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.19. Memba Yönü 87. Kemer Çok Kollu Yıldız Motifi İle Dolgulanmış Damga , 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.20. Memba Yönü 89. Ayak üzerinde Hayvan Mücadele Sahnesi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.21. Memba ve Mansap Yönleri 94. Kemer Kilit Taşında Yer Alır, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.22. Memba ve Mansap Yönü 95. Kemer Kilit Taşı, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.23. Memba Yönü 96. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.24. Memba Yönü 107. Ayak Altıgen İçindeki Geometrik Süsleme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.25. Mamba Yönü 108. Kemer Kilit Taşı Yüzeyindeki Geometrik Süsleme, 2014

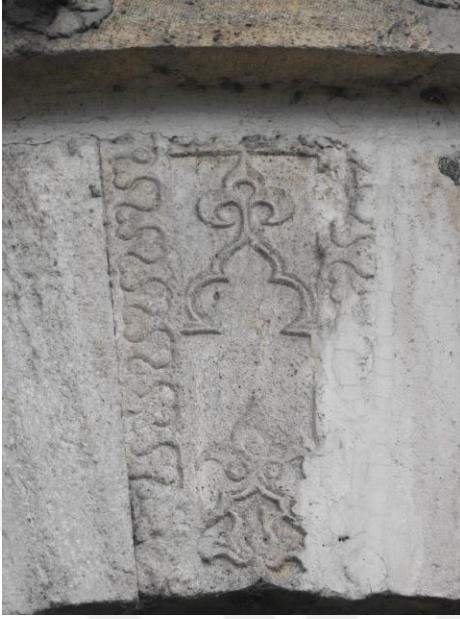
Fotoğraf 3.2.3.1.26. Mansap Yönü 162. Kemer Kilit Taşı, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.27. Mansap Yönü 161. Kemer Kilit Yaşı Yüzeyinde Yer Alan Kabara, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.28. Memba Yönü 160. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.29. Mansap Yönü 160. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.30. Memba Yönü 159. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.31. Memba Yönu 159. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.32. Memba Yönu 158. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.33. Mansap Yönu 158. Kemer Kilit ataşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.34. Memba Yönu 157. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.35. Memba Yönu 157. Ayak, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.36. Mansap Yönu 157. Kemer Kilit Taşı Yüze, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.37. Mansap Yönü 156. Kemer, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.38. Memba ve Mansap Yönleri 155. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.39. Memba Yönü 155. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.40. Memba Yönü 154. Kemer Kilit Taşı, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.41. Mansap Yönü 154. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.42. Memba Yönü 153. Ayak

Fotoğraf 3.2.3.1.43. Mansap Yönü 153. Ayak, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.44. Memba Yönün 152. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.45. Memba Yönü 151. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.45. Mansap Yönü 151. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.46. 149. Kemer Ayağı Üzerinde Yer Alan Üçgen Balkonun Yan Yüzeylerindeki Hayvan Figürü, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.47. 149. Kemer Ayağı Üzerindeki Üçgen Balkonun Yan Yüzeyindeki Hayvan Figürü, 2014

Fotoğraf 3.2.3.1.48. Mansap Yönu 139. Kemer Kilit Taşı Yüzeyi, (Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.2.3.1.49. Memba Yönu 136. Ayak Hayvan Figürü, (Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.2.3.1.50. Memba Yönü 131. Ayak Üzerinde Yer Alan Süsleme, (Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.2.3.1.51. Mansap Yönün 129. Ayak Hayvan Figürü, (Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.2.3.1.52. Mansap Yönü 127. Ayak Üzerinde Yer Alan Bitkisel Formlu Süsleme,
(Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.2.3.1.53. Memba Yönü 116. Kemer Örgü Taşı üzerinde Yer alan Bitkisel motif,
(Kaynak: Erkan Atak Erken Osmanlı Köprüleri, Yüksek Lisans Tezi.)

Fotoğraf 3.3.1.1. Ptt Binası, Güneydoğu Cephesi , 2014

Fotoğraf 3.3.1.2. Ptt Binası, Kuzeydoğu Cephesi 2014

Fotoğraf 3.3.1.3. Ptt Binası, Güneybatı Cephesi, 2014

Fotoğraf 3.3.1.4. Ptt Binası Kuzeybatı Cephesi, 2014

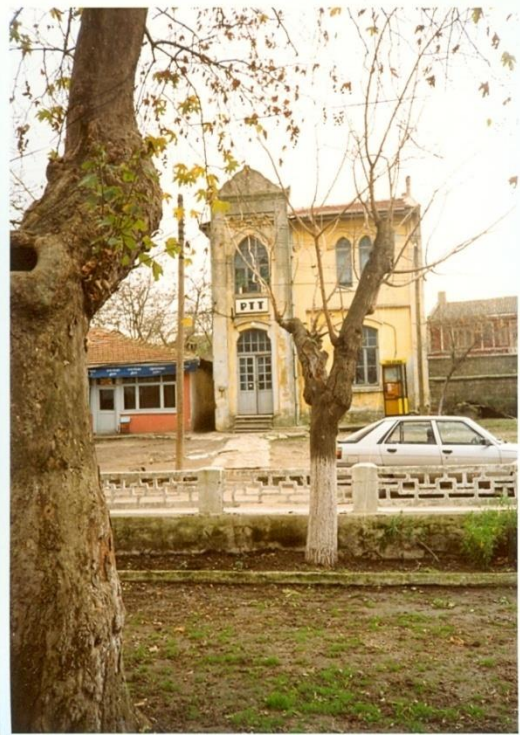
Fotoğraf 3.3.1.5. Ptt Binası İç mekanda Yer Alan ve Üst Kata ve Diğer Odalara Geçişi Sağlayan Dar Hol, 2014

Fotoğraf 3.3.1.6. Ptt Binası, İç Mekan Kuzeybatı Yönüne Bakan Oda,2014

Fotoğraf 3.3.1.7. PTT Binası Güneydoğu Yönünde Yer Alan Giriş Mekanı, 2014

Fotoğraf 3.3.1.8. Ptt Binası, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır. 1990'lı yıllara ait)

Fotoğraf 3.3.2.1. İstasyon Binası A Bloğu, 2014

Fotoğraf 3.3.2.2. İstasyon Binası B Bloğu, 2014

Fotoğraf 3.3.2.3. İstasyon Binası C Bloğu, 2014

Fotoğraf 3.3.2.4. Çerkezköy Tren İstasyonu, (Kaynak: www.demiryolcuyuz.com)

Fotoğraf 3.3.3.1. Halk Kütüphanesi Kuzeybatı Cephesinden Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.3.3.2. Halk Kütüphanesi Kuzeydoğu Cephesinden Görünüş, 2014

Fotoğraf 3.3.3.3. Halk Kütüphanesi Güneydoğu Görünüşü, 2014

Fotoğraf 3.3.3.4. Halk Kütüphanesi Giriş Katın İç Mekandan Görünüşü, 2014

Fotoğraf 3.3.3.5. Halk Kütüphanesi, Katlar Arası Geçişi Sağlayan Merdivenler, 2014

Fotoğraf 3.3.3.6 Halk Kütüphanesi Birinci Kat Merdiven Girişi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.7. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Okuma Salonu,2014

Fotoğraf 3.3.3.8. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Merdiven Girişi Duvar Süslemesi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.9. Halk Kütüphanesi Okuma Odası Duvar süslemesi 2014

Fotoğraf 3.3.3.10. Halk Kütüphanesi Birinci Kat Güneydoğu Cephesine Açılan Holün Duvar Süslemesi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.11.Halk Kütüphanesi, Birinci Kat Kuzeybatı ve Kuzeydoğu Cephelerine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.12. Halk Kütüphanesi, Birinci Kat Kuzeydoğu Cephesine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.13. Halk Kütüphanesi, Kuzeybatı Cephesine Bakan Odanın Duvar Süslemesi, 2014

Fotoğraf 3.3.3.14. Halk Kütüphanesi Arşiv Fotoğrafı, (Kaynak: Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.3.4.1. Eski Tekel Binası Restorasyon Öncesi, (Kaynak: Belediye Arşivi 2012)

Fotoğraf 3.3.4.2. Eski Tekel Binası Restorasyon Öncesi Arka Cephe, (Kaynak; Belediye Arşivi 2012)

Fotoğraf 3.3.4.3. Eski Tekel Binası Ön Cephenin Sağındaki Yan Cephe, (Kaynak:Belediye Arşivi 2012)

Fotoğraf 3.3.4.4. . Eski Tekel Binası Ön Cephenin Solundaki Yan Cephe, (Kaynak: Belediye Arşivi 2012)

Fotoğraf 3.3.4.5. Eski Tekel Binası Restorasyon Sonrası Ön Cephe, (kaynak; belediye arşivi 2013)

Fotoğraf 3.3.4.6. Eski Tekel Binası İç Mekan Giriş Kat Holu, 2014

Fotoğraf 3.3.4.7. Giriş Holünün Sağındaki İlk Oda, 2014

Fotoğraf 3.3.4.8. Giriş Holünün Sağındaki İkinci Oda

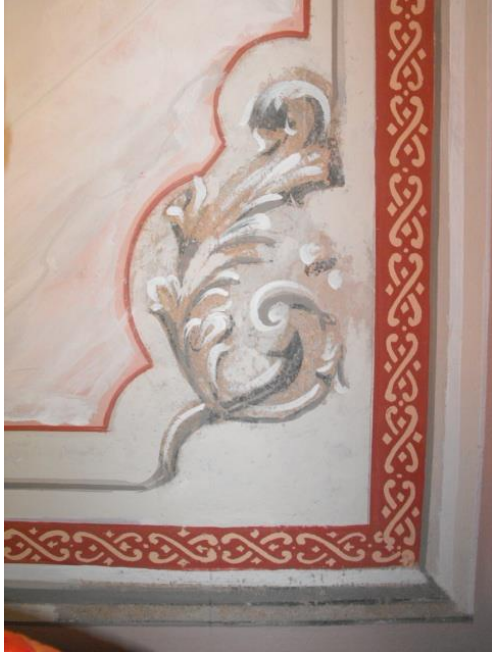
Fotoğraf 3.3.4.9. Giriş Holünün Solundaki ilk Oda, 2014

Fotoğraf 3.3.4.10. Giriş Kat, Üst Kata Geçişi Sağlayan Merdiven Girişi, 2014

Fotoğraf 3.3.4.11. Eski Tekel Binası, İç Mekan Üst Kat Orta Sofa, 2014

Fotoğraf 3.3.4.12. Eski Tekel Binası, İç Mekan Üst Kat Orta Sofaya Açılan Oda, 2014

Fotoğraf 3.3.4.13. Eski Tekel Binası, Üst Katta Orta Sofaya Açılan Oda, 2014

Fotoğraf 3.3.4.14. Eski Tekel Binası, Üst Katta Orta Sofaya Açılan Oda, 2014

Fotoğraf 3.4.1.1. Kışla Binası Redif Taburu,(Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.4.1.2. Kışla Binası Redif Taburu, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır)

Fotoğraf 3.4.1.3. Kışla Binası Redif Taburu, (kaynak; Ümit Soydaner'in izniyle alınmıştır).

Fotoğraf 3.4.1.4. İlgin Redif Taburu (Kaynak: www.wikimapia.org)

Fotoğraf 3.4.2.1. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, (kaynak; Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.4.2.2. Eski Askerlik Şubesi Binası Bahçeye Açılan Cephe, (Kaynak: Ali Çıtak'ın izniyle alınmıştır.)

Fotoğraf 3.4.2.3. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, 2014

Fotoğraf 3.4.2.4. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, Pencere Detayı, 2014

Fotoğraf 3.4.2.5. Eski Askerlik Şubesi Binası Sokağa Bakan Cephe, Kapı Detayı, 2014

Fotoğraf 3.4.2.6. Uzunköprü Çarşı Meydanında Dış Cephesi Taş Kaplı Konut, 2014

Fotoğraf 3.4.2.7. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Orta Sofa, 2014

Fotoğraf 3.4.2.8. Eski Askerlik Şubesi Binası, Giriş Kat Orta Sofa ve Üst Kata Geçişi Sağlayan Ahşap Merdivenler, 2014